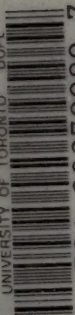

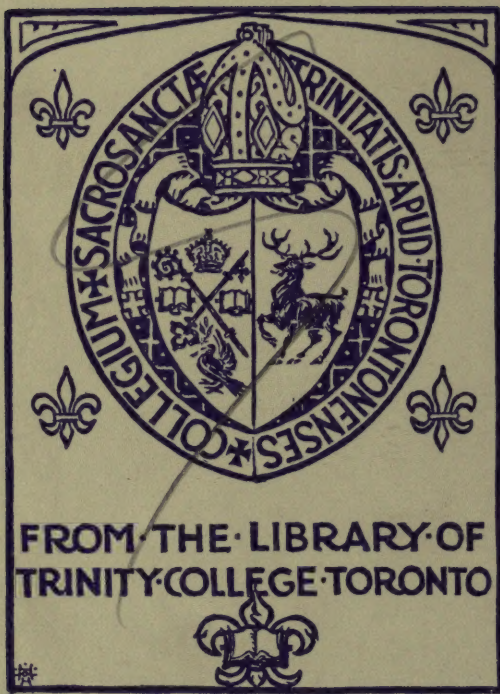
UNIVERSITY OF TORONTO DUPL

3 1761 00379989 7

Vol 9

TRINITY UNIVERSITY
LIBRARY.

N. a S.H. 16 No. 26

พระ

Tripitaka

(Tipekaka)

ลุตตันตปิฎก ที่มณิกาย ลิลกชนธวัคค

Dighanikaya
Vol

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

แล

พระหัตถ์ดำเณร ที่พระเมธาธรรมมรค วัดพิชัยญาติการาม

ชำระแล้ว

พิมพ์เป็นส่วนพระราชกุศล

ในมงคลสมัยแห่งสิริราชสมบัติได้ ๒๕ ปี บริบูรณ์

รัตนโกสินทรศก ๑๑๒

จิร รัชเช ปติฏฐิจาตุ.

BL

1411

T8

1893

v. 9

อาร์มิกกา.

คุุณมัสตุพระพุทธรสาสนกาลเปนนอดิตภาคล่วงแล้ว ๒๔๓๑ พรรษา
บัดยบันกาล มุสิกสังวัจนรมาชมาศ กาฬักษปำฎิบทโสรวาร
บริเนทกาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฏ
บุรุษยรัตนราชวิวงษ์ วรุตมพงษ์บริพัตร วรชัตยราชนิกรโธม จาตุรันต
บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริที่ว่า พระพุทธรสาสนโนวาททั้งปวงซึ่งกุลบุตรได้ศึกษา
แลปฏิบัติสืบมาจนบัดนี้ ย่อมเนื่องอยู่ในพระปริยัติไตรปิฎกทั้งสิ้น แต่
กาลก่อนมา พระเจ้าแผ่นดินที่นับถือพระพุทธรสาสนา ย่อมทรงพระราช
ศรัทธาเป็นสาสนูปถัมภก ให้ถ้ำดั่งแก่พระสงฆ์พุทธรสาสนให้ทำสังคีติชำระ

อารัมภกถา.

พระไตรปิฎกปริยัติธรรม หลายครั้งหลายคราว เปนราชประเพณีสืบมา
แลจารึกเปนอักษรลงในใบลานเปนฉบับคัดลอกต่อกัน ไป จึงเปนฉบับ
แพร่หลายไปในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาทั้งปวง แต่ก่อนมาประเทศ
ที่นับถือพระพุทธศาสนา ยังมีอำนาจปกครองบ้านเมืองโดยลำพังตัว
พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้ทำนุบำรุงอุดหนุนการศาสนา
อยู่หลายประเทศด้วยกัน คือ กรุงสยาม เมืองลังกา เมืองพม่า เมืองลาว
เมืองเขมร เมื่อเกิดวิบัติอันตราย พระไตรปิฎกขาดสูญบกพร่องไปในเมือง
ใดก็ได้เอาใคร่ครวญหยาบย้อมกันมาลอกคัดลงฉบับบริบูรณ์ ถ่ายกันไปถ่ายกันมาได้
แต่ในกาลทุกวันนี้ ประเทศลังกาแลพม่า ตกอยู่ในอำนาจอังกฤษ
ผู้ปกครองรักษากันเมือง ไม่ได้ นับถือพระพุทธศาสนา ก็ทำนุบำรุง
แต่อาณาประชาราษฎรไพร่บ้านพลเมือง หาได้อุดหนุนการพระพุทธ
ศาสนา เหมือนอย่างพระเจ้าแผ่นดินซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาแต่ก่อน ไม่
พระสงฆ์ซึ่งปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา ก็ต่างคนต่างประพฤติตามลำพังตน
คนที่ชั่วมากกว่าดีอยู่เป็นธรรมดา ก็ชักพาให้พระปริยัติธรรมคำสั่งสอน
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปริตผิดเพี้ยนไปตามอัธยาไครย์ ส่วนเมือง
เขมรนั้นเล่า ก็ตกอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศส ไม่มีกำลังที่จะอุดหนุน
พระพุทธศาสนาให้เป็นการมั่นคงถาวรไปได้ ส่วนเมืองลาวที่อยู่ในพระ
ราชอาณาเขต สยาม เจ้านายแลไพร่บ้านพลเมืองก็นับถือพระพุทธ
ศาสนาวิปริตแปรปรวนไปด้วยเจือปนผีลางเทวดา จะเอาเป็นหลักฐาน
มั่นคงก็ไม่ได้ ถ้าพระไตรปิฎกวิปริตเคลื่อนคลาศไปในเวลานี้ จะหา
ที่สอบสวนลอกคัดเหมือนอย่างแต่ก่อนนั้นไม่มีแล้ว การพระพุทธศาสนา

อาร์มิกกา.

ยังเจริญมั่นคงถาวรอยู่แต่ในประเทศสยามนี้ประเทศเดียว จึงเป็น
เวลาสมควรที่จะสอบสวนพระไตรปิฎก ให้ถูกต้องบริบูรณ์แล้วสร้างขึ้นไว้
ให้มากฉบับแพร่หลาย จะได้เป็นหลักฐานเชื้อสายของศาสนธรรม
คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบไปภายหน้า ก็กรรมอันใดที่
พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสสั่งสอน ย่อมเป็นกรรมอันวิเศษอุดมยิ่ง ซึ่งจะ
นำให้สัตว์พ้นจากทุกข์ภัย ได้โดยจริงเป็นธรรมวิเศษเพียงแท้ ย่อมจะ
เป็นที่ปรารถนาของผู้ซึ่งมีปัญญา ได้เล่าเรียนตริตองแล้วปฏิบัติตาม
ได้รับผลมากน้อยตามประสงค์ ก็คงจะยังมีผู้ซึ่งจะอยากเรียนรู้เพื่อ
ปฏิบัติตามสืบไปภายหน้าเป็นแท้ จึงเป็นธรรมที่ควรจะสงวนไว้ให้เป็น
ประโยชน์แก่ชนภายหน้า ก็การสร้างพระไตรปิฎกในประเทศสยาม ที่มีมา
แต่โบราณนั้น จารึกเป็นอักษรขอมลงในใบลานเพื่อเป็นของถาวรมั่นคง
แต่กาลที่ทำเป็นการลำบาก กว่าจะสำเร็จแต่ละคัมภีร์ก็เป็นการเหน็ดเหนื่อยมาก
ยากที่จะให้ฉบับพระปริยัติธรรมแพร่หลายไปได้ อนึ่งในสยามรัฐมณฑลนี้
แต่เดิมได้เคยใช้อักษรขอมเป็นแบบฉบับมา จึงทำให้ชนเป็นอันมาก
เข้าใจเสียว่าอักษรขอมเป็นของรองรับเนื้อความในพระพุทธานุสาสนา เมื่อ
จะกล่าวโดยที่จริงแท้แล้ว ตัวอักษรไม่เป็นประมาณ อักษรใดใดก็ควรใช้ได้
ทั้งสิ้น ประเทศอื่นที่นับถือพระพุทธานุสาสนา คือ ลังกา พม่า ลาว เขมร
เป็นต้น ก็สร้างพระไตรปิฎกด้วยอักษรตามประเทศของตนๆ ทุกประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริเห็นการเช่นกล่าวนี้นี้
แล้วข้างต้นนี้ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ได้ตรวจสอบพระไตรปิฎกให้ถูก
ถ้วนแล้วแต่พิมพ์ด้วยอักษรสยาม เป็นคัมภีร์จะเล่มหนึ่งเล่มสองเล่มสาม

อาร์มิกกา:

เพราะทรงพระราชดำริเห็นว่า จะเป็นประโยชน์ดีกว่าจาริกลงในไบลาน
เรียงพิมพ์ครั้งหนึ่งที่ได้หลายร้อยฉบับ จะหยิบยกไปมากก็ไม่เป็นการลำบาก
ท่านผู้ที่จะดูสอบสวนก็ง่าย เพราะหนังสือคัมภีร์หนึ่งก็รวบรวมอยู่ในเล่ม
เดียวกันไม่กระจัดกระจายขาดตกบกพร่อง ถึงแม้ว่ากระดาษจะไม่เป็นของ
มันคงถาวรเสมอด้วยไบลานก็จริงอยู่ แต่ตีพิมพ์ครั้งหนึ่งมากกว่าจาริกใน
ไบลานหลายสิบเท่า แต่ถ้าเก็บรักษาไว้ดี ๆ แล้ว ก็อยู่ทนนานได้นับด้วยร้อยปี
เมื่อฉบับใดเป็นประโยชน์ที่ต้องการมาก ก็ตีพิมพ์เพิ่มขึ้นได้อีกมากกว่า
แฉะเร็วกว่าที่จะจารลงในไบลาน พระคัมภีร์พระปริยัติธรรมก็จะแพร่หลายสม
บุญในสยามรัฐมณฑลสืบไปภายหน้า ทรงพระราชดำริเห็นเป็นประโยชน์
ดังนี้ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมขึ้นให้แพร่หลาย เป็น
การเกื้อกูลแก่ความตั้งมั่นของคำสอนแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบไปภายหน้า
อีกประการหนึ่ง การซึ่งมีพระราชประสงค์จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมครั้งนี้
ได้มีพระราชหฤทัยมุ่งหมายจะใคร่ให้ได้สำเร็จลง ทันทกำหนดซึ่งทรงตั้ง
พระราชหฤทัยไว้ว่า ถ้าเสด็จดำรงอยู่ในศิริราชสมบัติได้ถึง ๒๕ ปี
จะโปรดให้มีการมหรหรรณฉลองพระไตรปิฎกนี้ ให้เป็นการพระราชกุศลใน
มงคลสมัย ก็การซึ่งจะเสด็จดำรงอยู่ได้หรือมิได้ จนถึงกำหนดที่วานั้น
ก็เอาเป็นประมาณแน่วไม่ได้โดยธรรมดา แต่ทรงพระราชดำริว่า การซึ่งทรง
พระปรารภตรวสอบพระไตรปิฎกแลสร้างขึ้นให้แพร่หลายนี้ จะเป็นการมี
คุณแก่ชนทั้งปวงทั่วไป นับว่าเป็นการพระราชกุศลอันใหญ่ เป็นไปในทาง
ที่ชอบธรรม คงจะเป็นเครื่องอุปถัมภ์ให้ได้สำเร็จดังพระบรมราชประสงค์
จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ดำรัสสั่ง สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ

จารย์ภักดา.

เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นแม่กอง
จัดการที่จะตีพิมพ์พระไตรปิฎก แลโปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าพนักงานอาราธนา
พระบรมวงษานุวงศ์ซึ่งทรงผนวช แลพระราชาคณะถาวรานุกรมเปรียญผู้รู้
พระปริยัติธรรม มาประชุมฟังพระราชดำริห์พระราชประสงค์แล้ว ได้
แบ่งปันกันตรวจตราแก้ไขต้นฉบับส่งลงพิมพ์ แล้วสำเร็จบริบูรณ์ตาม
พระบรมราชประสงค์

ทรงพระราชอุทิศส่วนพระราชกุศลในการซึ่งได้ทรงสร้างพระปริยัติธรรม
ครั้งนี้ แก่มหานิกายทั่วไป ขอให้พระปริยัติธรรมอันตีพิมพ์ขึ้นไว้นี้
ดำรงอยู่สืบไปสันกาลนานเทอญ

หะ

Transliteration of the Siamese alphabet and signs as used in the Pali text of this book.

Vowels.

Initial. ဝ or ဝ် ဘ ဝိ ဝီ ဝု ဝူ ဝေ ဝို.

 a á i í u ú e o.

Medial & final. ျ ာ ြ ျ , ျ ျ

Place. over after over under before consonants.

Consonants.

ဂ် ဃ် င် ခ် ဂ ခ် င် ခ် ဂ် ဂ်

k kh g gh ṇ c ch j jh ñ

ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ ဣ

t th d dh ṇ t th d dh n

ပ် ဖ် ဖ် ဂ် မ် ယ် ယ် ယ် ယ် ယ် ယ် ယ် .

p ph b bh m y r l v s h ḷ ṃ.

Example.

ဇထ ဇထံသာ ဇာသာ ဇိဇိဇိ ဇိဇိ ဇုဇု ဇုဇု ဇေဇေ ဇိုဇို.

atha attá ása iddhi ídī uju úrú eke oggho.

Reading stanzas.

พุทโธ สุตฺตโธ กรุณามหันณโว,

Buddho susuddho karuṇāmahannavo,

โยจจันตสุตฺตัพพรภาณโลจโน,

Yoccantasuddhabbaraṇānalocano,

โลกัสส ปาปุปกิเลสฆาตโก;

Lokassa pāpupakilesaghātako;

วันทาไม พุทฺธ อหมาทเรน ตํ.

Vandāmi Buddham ahamādarena tam.

ธัมโม ปทีโป วีย ตัสส สัตถโน,

Dhammo padīpo viya tassa satthuno,

โย มัคคปากามตเถทภินฺนโก,

yo maggapākāmatābhedabhinnako,

โลกุตฺตโร โย จ ตตฺถตฺถิปโน

Lokuttaro yo ca tadatthadīpano;

วันทาไม ธัมม อหมาทเรน ตํ.

Vandāmi Dhammam ahamādarena tam.

สังโฆ สุกฺเขตฺตารกฺขิตเขตตัสสัณฺโฑ,

Sangho sukhettābhyatikhattasāṇṇito,

โย ทิวฺจสันโฑ สุกฺตานุโพทโก,

Yo ditthasanto sugatānubodhako,

โลลัปโปโน

อริโย

สุเมธโส;

Lolappahino

ariyo

sumedhaso;

วันตามิ

สังฆ

อหมาตเรณ

ต.

Vandāmi

Sangham

ahama'darena

taṇ

อิจฺเจวเมกัณฺตภิปูชเนยฺยกั,

Iccēvamekanta**hipūjaneyyakam,**

วัตถุตตย

วันตยตาทิสังขต,

Vatthuttayam

vandayata**bhisankhatam,**

ปุณฺณ

มยา

ย,

มม

สัพพุปัททวา

Puṇṇam

mayā

yam,

mama

sabbupaddava,

มา

โหนตุ

เว

ตัสส

ปภาวสิดฺธิยา.

Mā

hontu

ve

tassa

pabhāvasiddhiyā.

กิตติกรรมเทศน์

พรหมชาลสูตร	หน้า	๑
ตามัถยผลสูตร	”	๕๙
อัมพัญจสูตร	”	๑๑๒
โสณทัณฑสูตร	”	๑๔๑
อฏฐกัณฐสูตร	”	๑๖๒
มหาสิขสูตร	”	๑๙๒
ชาลยสูตร	”	๒๐๓
มหาสัหณาสสูตร	”	๒๐๕
โปฏฐปาทสูตร	”	๒๒๓
สุภสูตร	”	๒๕๑
เกวัญญสูตร	”	๒๗๕
โลหิจจสูตร	”	๒๘๗
เตวิชชสูตร	”	๒๙๙

ไลบรารี

ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง	หน้า	บันทึก
อนุปาทา	อนุปาทา	๖	๒
บุพเพนิวาส	บุพเพนิวาส	๑๖	๑๘
เอวณฺโณ	เอวณฺโณ	๒๑	๔
มหาพริมา	มหาพริมา	๒๔	๓
อิมฺมํ	อิมฺมํ	”	๖
อวิฬ	อวิฬ	๒๕	๒
อากมม	อากมม	๓๓	๔
สัพพาวารุโธ	สัพพาวารุโธ	๗๓	๕
เอวณฺตี	เอวณฺตี	๗๕	๖
อจฺเจตฺวา	อจฺเจตฺวา	๗๗	๑๓
อชาตสัตฺติ	อชาตสัตฺติ	๗๘	๑๓
เวเทหิปุตฺโต	เวเทหิปุตฺโต	”	๑๔
โกตักขณฺโณ	โกตักขณฺโณ	”	๑๘
มณฺโณ	มณฺโณ	”	๑๙
อจฺเจตฺวา	อจฺเจตฺวา	”	๒๑

ได้อเนกัตต.

อสุทธปาจ	ลุตฺตปาจ	น้ำ	บันทึก
อทินฺนาทานา	อทินฺนาทานา	๙๑	๗
อสุภยฺยํ	อสุภยฺยํ	๙๓	๑๒
มุสิกัวิชา	มุสิกัวิชา	๙๖	๑๒
นิกัชัตตคฺคาโค	นิกัชัตตคฺคาโ	๙๙	๓
ทาลฺพียา	ทาลฺพียา	๙๙	๙
ยถาอาณนฺยํ	ยถาอาณนฺยํ	,,	๒๐
คารัยฺหิ	คารัยฺหิ	๒๐๕	๑๓
ทุคฺคตฺ	ทุคฺคตฺ	๒๐๖	๗
ติฏฺฐันตฺ	ติฏฺฐันตฺ	๒๐๗	๙
อพฺยาบํชณฺ	อพฺยาบํชณฺ	๒๑๔	๖
บํญฺจาวิมุตฺตํ	บํญฺจาวิมุตฺตํ	๒๑๔	๗
วราชปโ	วราชปโ	๒๕๔	๖
อุทฺทกหทลฺล	อุทฺทกหทลฺล	๒๖๒	๙
มณิพฺริโย	มณิเวพฺริโย	๒๖๕	๙
ทินฺทิมลฺลทฺ โ	ทินฺทิมลฺลทฺ	๒๖๙	๕

สุตตันตปิฎก ทีมนิกาย

นโม คัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทเธ

ลิลลขันธวรรคเ พุทฺทมชาลสูตรํ

เขวัม เม สุตฺ. เขกฺ สเมยฺ ภควา ยันฺตราง ราชคหิ
 ยันฺตราง นาฬินทํ อตฺธานมคฺคปฏิบັນฺโน โหติ, มหตา ภิกฺขุ
 เชน สทฺธิ บัลลภมคฺคเตหิ ภิกฺขุสฺสเตหิ. สุปฺปิโยปฺปิโย ปริพฺพา
 ขโก ยันฺตราง ราชคหิ ยันฺตราง นาฬินทํ อตฺธานมคฺคปฏิบັນ
 โน โหติ, สทฺธิ ยันฺเตวาลิมา พุทฺทมคคฺเตน มาณเวน. ตตฺร
 สุทฺธิ สุปฺปิโย ปริพฺพาขโก, อเนกปริยาเยน พุทฺธัสส อวณฺณ
 ภาสติ ธมฺมัสส อวณฺณ ภาสติ ลมฺบัสส อวณฺณ ภาสติ.
 สุปฺปิยัสส ปน ปริพฺพาซกัสส ยันฺเตวาลิ พุทฺทมคคฺเต มาณโว,
 อเนกปริยาเยน พุทฺธัสส วณฺณ ภาสติ ธมฺมัสส วณฺณ ภาส
 ติ ลมฺบัสส วณฺณ ภาสติ. อิติ เต อุกา อารยณฺเตวาลิ
 อลฺลภมคฺคัสส อุกุวิจฺจนิกวาทา- ภควันทํ ปญฺจิโต ปญฺจิโต
 อนุพฺปธํ ใหมติ ภิกฺขุสฺสฉนฺจ. อถ โข ภควา อัมพลฺภฺจิกายํ

• “อนุพฺปธํ” ปิ ปาโฐ.

• โฉพิ “อุกุวิจฺจนิกวาทา.

ราชาคารเก เอกธตฺติวาลิ อุลลันนิ, ลักขิ วิภังกุสเสน. อุป
 ปโยปิโย ปวิฬาสโก อัมมธัมมิจิภาเย ราชาคารเก เอกธตฺติวาลิ
 อุลลันนิ, ลักขิ อัมมธวาลินา พหิมัตตเคน มาถเวน. ตตฺถปิ
 สุกฺกํ อุปฺปิโย ปวิฬาสโก, อเนกปริยาเยน พุทฺธัสส วณฺณ
 ภาสสิ อัมมัสส วณฺณํ ภาสสิ ลมฺภัสส วณฺณํ ภาสสิ.
 อุปฺปิยัสส ปน ปวิฬาสกัสส อัมมธวาลิ พหิมัตตเคน มาถโว,
 อเนกปริยาเยน พุทฺธัสส วณฺณํ ภาสสิ อัมมัสส วณฺณ
 ภาสสิ ลมฺภัสส วณฺณํ ภาสสิ. อิติห เต อุลโล อารยิณฺเต
 วาลิ อัมมมณฺณยัสส อุลลันนิเจนิภวทา ภควันตํ ปิฎฺฐิจิโต ปิฎฺ
 ฐิจิโต อุนฺหนฺตา โหนฺติ. วิภังกุสเนจ. ธมฺโม สัมมุตฺตมานํ วิภ
 ังกุสเนจ. วิภังกุสเนจ. ปิฎฺฐิจิภาเย วิภังกุสเนจ. สันนิตี
 นานํ สันนิปิตานํ อयํ ลมฺภียธมฺโม อุตฺปาติ “ อัมมม
 อารุโส อพฺพุตฺติ อารุโส. ยาวณฺเจทํ เสน ภควตา ชานตา
 มลฺลสฺสตา อวททา ลมฺภมาลัมพุทฺธเณ, สัตฺตํ นานาธมฺมุตฺตมิกา
 อุปฺปวฺวิทฺธา. ” อยํ หิ อุปฺปิโย ปวิฬาสโก, อเนกปริยาเยน
 พุทฺธัสส วณฺณํ ภาสสิ ลมฺภัสส วณฺณํ ภาสสิ ลมฺภัสส
 วณฺณํ ภาสสิ. อุปฺปิยัสส ปน ปวิฬาสกัสส อัมมธวาลิ
 พหิมัตตเคน มาถโว, อเนกปริยาเยน พุทฺธัสส วณฺณํ ภาส
 สิ อัมมัสส วณฺณํ ภาสสิ ลมฺภัสส วณฺณํ ภาสสิ.

๑. “ อุปฺปิยัสส ” ปิ ปาโร.

๒. “ ลมฺภียธมฺโม ” ปิ ปาโร.

๓. อ. “ อพฺพุตฺติ ”.

๔. “ อุปฺปวฺวิทฺธา ” ปิ ปาโร.

จิตฺติ อิมํ อุกฺโก อารยิณฺโณวาทิ ยํมณฺหณฺณสํสํ ชุทฺตวิจฺจนิกวาทา
 ภควนฺทํ ปญฺญิจฺโจ ปญฺญิจฺโจ อนุทฺตํ โทณฺติ ภิกฺขุสงฺฆมฺหาติ.
 อวโธ ภควา เตสํ ภิกฺขุณฺโณ อิมํ สํวชิสมิมํ วิทิตฺวา, เยน
 มณฺทลมาโล เทนุปฺปจฺจกมิ. อุมฺมํภิกฺขิตฺวา มณฺทลํเต อาสเน
 นิสฺสํ. นิสฺสํชโย ภควา ภิกฺขุ - อามณฺ.คตฺ. “ กายนุทฺตํ ภิกฺขเว
 เขตฺตวิ กถายํ สันนิสิตฺตนา สันนิสิตฺตนา, กายปฺนโว อณฺฑ
 รา กถา วิปฺปกตฺตติ. เขวํ วุตฺเตเต เต ภิกฺขุ ภควนฺทํ เขต
 ทโวจุ, “ อิส ภนฺเต อิมํทกํ วัฑฺฒิตฺวา มัจจุสฺสสมมํ ปญฺญ
 จิธานํ มณฺทลมาโล สันนิสิตฺตนา สันนิสิตฺตนา อมํ สํวชิสมิมํ
 อุกฺกปาทิ. “ อญฺญริยํ อากุโส อญฺญริยํ อากุโส. อารยณฺจิ
 เทน ภควา ชานตา มัจจุสฺสตา อวทตา สัมมาลํมฺพุทฺธเตน, ติ
 ตานํ นานาวิจฺจวิภวตา อุกฺกปาทิ. อมํ ติ อุกฺกปาทิ ปิณฑ
 จโก, อนนฺทปริยาเยน พุทฺธสํสํ อวณฺณํ ภาสติ อมํสํสํ อวณ
 ณํ ภาสติ สัมมํสํ อวณฺณํ ภาสติ, อุกฺกปาทิ ปน ปิณฑ
 ชกนฺทํ ยํมณฺทลํ เทนุปฺปจฺจกมิ. มณฺทลโว, อนนฺทปริยาเยน พุ
 ทฺธสํสํ อวณฺณํ ภาสติ อมํสํสํ อวณฺณํ ภาสติ สัมมํสํ อว
 ณํ ภาสติ. จิตฺติ อิมํ อุกฺโก อารยิณฺโณวาทิ ยํมณฺหณฺณสํ
 ชุทฺตวิจฺจนิกวาทา ภควนฺทํ ปญฺญิจฺโจ ปญฺญิจฺโจ อนุทฺตํ โทณฺติ
 ภิกฺขุสงฺฆมฺหาติ. อมํชโย โน ภนฺเต ยํมณฺทลํ กถา วิปฺปกตฺตา,
 อว ภควา อุกฺกปาทิ. “ มณฺทลํ ภิกฺขเว ปน สัมมํ
 ภาสยฺมํ อมํสํสํว อวณฺณํ ภาสยฺมํ สัมมํสํว อวณฺณํ

“ จิตฺติ เต อิมํ อุกฺโก ” ยํ ปาโส.

ภาเสยฺยํ. ตตฺริ ตุมฺเหติ น ชามาโต น อปฺปัจโย น
 เจตโส ขณวิทฺธิ กณฺเฑยา. มมฺวา วิกฺขเว ปเร อวฺธณฺ
 ภาเสยฺยํ อมฺมัสสฺวา อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ สํขัสสฺวา อวฺธณฺ
 ภาเสยฺยํ. ตตฺริ เจ ตุมฺเหติ อัสสธ กุปฺตาวา อนตฺตมฺนาวา,
 คุมฺหิณฺโณวสฺส เตน อนตฺตวาโย. มมฺวา วิกฺขเว ปเร
 อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ อมฺมัสสฺวา อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ สํขัสสฺวา
 อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ. ตตฺริ เจ ตุมฺเหติ อัสสธ กุปฺตาวา อนตฺ
 ตมฺนาวา, อปฺนุ ตุมฺเหติ ปเรสฺส สุกฺกาสิตฺวา คุพฺปาสิตฺวา อาชา
 เนยฺยาถาติ. โนเหตํ ภาณฺเต. มมฺวา วิกฺขเว ปเร
 อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ อมฺมัสสฺวา อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ สํขัสสฺวา
 อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ. ตตฺริ ตุมฺเหติ อกฺกุตํ อกฺกุตโต นิพฺเพเจตัพพ.
 “อิติ เปตํ อกฺกุตํ, อิติ เปตํ อตฺตจฺฉิ, นตฺถิ เปตํ อมฺเหตฺสุ,
 น ๑ ปเนตํ อมฺเหตฺสุ สํวิชฺชตฺติ. มมฺวา วิกฺขเว ปเร
 อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ อมฺมัสสฺวา อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ สํขัสสฺวา อวฺธ
 ณฺ ภาเสยฺยํ. ตตฺริ ตุมฺเหติ น อานนฺโต น โสมนัสสฺ
 น เจตโส อุกฺกพิลาวิตฺตํ กณฺเฑยํ. มมฺวา วิกฺขเว ปเร อวฺธ
 ณฺ ภาเสยฺยํ อมฺมัสสฺวา อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ สํขัสสฺวา อวฺธณฺ
 ภาเสยฺยํ. ตตฺริ เจ ตุมฺเหติ วิกฺขเว อัสสธ อานนฺติโน สุมฺนา
 อุกฺกพิลาวิตฺตํ, คุมฺหิณฺโณวสฺส เตน อนตฺตวาโย. มมฺวา
 วิกฺขเว ปเร อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ อมฺมัสสฺวา อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ
 สํขัสสฺวา อวฺธณฺ ภาเสยฺยํ. ตตฺริ ตุมฺเหติ อกฺกุตํ อกฺกุตโต ปติ
 ฆานัพพ. “อิติ เปตํ อกฺกุตํ, อิติ เปตํ อตฺตจฺฉิ, นตฺถิ เปตํ อมฺเหตฺสุ,

ลวิชัยติ ๑ ปเนตฺ ธัมมํ หสุติ.

“ อปฺปมัตตํโก โข ปเนตฺ ภิกขเว โอรมัตตํ ลิลมัตตํ, เยน
 ปุณฺณชโน ตถาคคัลล วัณฺณํ วทมาโน วเทยฺย. กตมํเปจํ
 ภิกขเว อปฺปมัตตํ โอรมัตตํ ลิลมัตตํ, เยน ปุณฺณชโน
 ตถาคคัลล วัณฺณํ วทมาโน วเทยฺย.

“ ปาณนติปาตํ ปหาย ปาณนติปาตา ปฏิวิโรโต สมโน
 โคตโม, นิหิตทณฺโท นิหิตตฺตโต ตฺถชชี ทยาบฺบโน ตฺถัพพ
 ปาณนุกคิตานุกัมปิ วิหริตติ. อิติ วา ทิ ภิกขเว ปุณฺณ
 ชโน ตถาคคัลล วัณฺณํ วทมาโน วเทยฺย.

“ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวิโรโต สมโน โคตโม,
 ทินฺนาทปิ ทินฺนปฺยาฏิกชี อเถเนน สุจิณฺเฐน อตฺตนา วิหริตติ.
 อิติ วา ทิ ภิกขเว ปุณฺณชโน ตถาคคัลล วัณฺณํ วทมาโน วเทยฺย.

“ อหฺมึจฺฉริยํ ปหาย อหฺมึจฺฉริยํ สมโน โคตโม, อารายา วิโร
 เมธุนา คามธมฺมาติ. อิติวาทิ ภิกขเว ปุณฺณชโน ตถาคคัลล
 วัณฺณํ วทมาโน วเทยฺย.

“ มุสาวาทํ ปหาย มุสาวาทา ปฏิวิโรโต สมโน โคตโม,
 สจฺจวาทํ สจฺจสํโห เจโต. มจฺจยโก ยวิสวาทโก โล
 กัลลสาติ. อิติวาทิ ภิกขเว ปุณฺณชโน ตถาคคัลล วัณฺณํ
 วทมาโน วเทยฺย.

“ บิสุณฺณ วาจํ ปหาย บิสุณฺณาย วาจาเย ปฏิวิโรโต สมโน
 โคตโม, อิตโต สุตฺตวา น อมุตฺตํ อชฺชาดา อิมสํ เกทาย,
 อมุตฺตํ วา สุตฺตวา น อิมสํ อชฺชาดา อมุตฺตํ เกทาย. อิติ

ภินันนาว่า สันธาคา, สหิตานาว่า อญฺปะปาทา, สหัตถาราม
 สมัตถโร สหัตถนํตี สหัตถโร วาจิ ภาสิตติ. อิติวา
 หิ ภิกขเว ปุณฺณโก เถวสํสํ วัณฺณ วทมาโน วเทย.

“มรุต วาจิ ปทาย มรุตาย วาจาญ ปฏิวโรโต สมโน
 โคตโม, ยา ตา วาจา เถตา กัณฺณตฺตา เปนียา
 ทตฺตมา โปริ พุทฺธกัมมา มนุสฺสมนํสา, เถวสํสํ วาจิ
 ภาสิตติ. อิติวา หิ ภิกขเว ” ปุณฺณโก เถวสํสํ วัณฺณ
 วทมาโน วเทย.

“สํมุปฺปตฺต ปทาย สํมุปฺปตฺต ปฏิวโรโต สมโน โคตโม,
 กาลวาที กุตวาที วัณฺณวาที วัณฺณวาที วัณฺณวาที, นิธานวตี
 วาจิ ภาสิตา กาเจเน เถวสํสํ ปฏิวโรโต วัณฺณสํสํ วัณฺณ.
 อิติวา หิ ภิกขเว ปุณฺณโก เถวสํสํ วัณฺณ วทมาโน วเทย.

“พิชิตาภุตตามณารวโร ปฏิวโรโต สมโน โคตโม.
 อิติวา หิ ภิกขเว ” เปฯ

“เอกภักติโก สมโน โคตโม วัณฺณปโรโต วิโร-วิโร-โรนา.

“นัจเจตฺวาหิตวิภักตฺตนา ปฏิวโรโต สมโน โคตโม.

“มาดา คณฺโธ วิเลปน อารณ สันฺทน วิสุทฺธิฐานา ปฏิวโรโต
 สมโน โคตโม.

“บุจฺจาตฺตมมหาตฺตนา ปฏิวโรโต สมโน โคตโม.

“ชาตฺตปฺรชฺชปฏิวโรโต สมโน โคตโม.

“อามกัณฺณปฏิวโรโต สมโน โคตโม.

“อามกัณฺณปฏิวโรโต สมโน โคตโม.

“อธิโกญญิกปฏิสังขณา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโม.

“ ทาสีทาตปฏิสังขณา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโม.

“ อชภิกปฏิสังขณา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโม.

“ กุญฺญกปฏิสังขณา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโม.

“ วัฑฺฒิ วิภวปิกปฏิสังขณา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโม.

“ เขตฺตคฺคปฏิสังขณา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโม.

“ พุคฺคยปทิลกมณานิโยตา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโม.

“ กบวิภักขา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโม.

“ ตฺวาตฺตกคฺคณฺณมานนฺตฺวา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโม.

“ คุตฺโตจฺจนฺตมฺมโรคคิณาวโยคา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโม.

“ เชนวณฺโณวปฺราโมสฺวาโตปฺพสาธการา ปฏิวิโรโต สมโณ
โคตโมติ. อิติวา นิ ภิกฺขเว ปุคฺคชโน ตฺวาตคฺคัสส วณฺณ
วมาโน วเทยฺย.

จุฬีติ นิฏฺฐิโก.

ยถา วา ปณฺเณ โภณโต สมณฺโณวณฺณ สกฺกธาเทยฺยานิ
โภชนานิ คุญฺญจิตฺวา, เต เชาวฺเป พิชคามภูตคามสฺมาวัณ
ณฺณตฺตา วิหรนฺติ. เสยฺยณฺติ. มุตฺตพิชฺ ฆนฺธพิชฺ ผลฺพิชฺ อคฺค
พิชฺ พิชฺพิชฺเมว ไฉนฺม อิติวา. อิติ เชาวฺปา พิชคามภูต
คามสฺมาวัณภา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโมติ. อิติวา นิ ภิก
ชเว ปุคฺคชโน ตฺวาตคฺคัสส วณฺณ วมาโน วเทยฺย.

ยถา วา ปณฺเณ โภณโต สมณฺโณวณฺณ สกฺกธา
เทยฺยานิ โภชนานิ คุญฺญจิตฺวา, เต เชาวฺเป สกฺกนิฏฺฐการกปวิ

โกคฺ อนุยุดฺดา วิหรัณฺติ. เสยฺยถิโก. อัมมสันฺนิชิ. ปานสันฺนิชิ
 วัถถสันฺนิชิ ยานสันฺนิชิ สยณสันฺนิชิ วิเลปนสันฺนิชิ คณฺธิสันฺนิชิ
 ขามิสสันฺนิชิ อิติวา. อิติ เชาวฺรูปา สันฺนิการกปริโกคา ปฏิ
 วิโรโต สมโน โคตโมติ. อิติวา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณชโน
 ตถาคคัลล วัณฺณ วทมาโน วเทยฺย.

ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมณพฺราหฺมณา สัทธิอา
 เทยฺยานิ โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา, เต เชาวฺรูป วิตุกทฺธลนํ
 อนุยุดฺดา วิหรัณฺติ. เสยฺยถิโก. นัจฺจิ คีตํ วาทิตํ เปกฺข
 ธักฺขานํ ปานิสฺสว เวตาฬิ กุญฺภถุนํ โสภณครกํ ๑๑ ๑๒ ๑๓
 วสํ โธวนํ ทตฺถยฺยทฺธํ อลฺลสฺยทฺธํ มหิสฺยทฺธํ อุลลภยฺยทฺธํ
 เมณฺฑยฺยทฺธํ กุกฺกุฏยฺยทฺธํ วัฏฺฐยฺยทฺธํ ทนฺนยฺยทฺธํ มุฏฺฐยฺยทฺธํ
 นิพฺพุทฺธํ อญฺโชนิกํ พลลฺลคํ เสนาพฺยุทฺธํ อนิกทฺธลนํ อิติวา.
 อิติ เชาวฺรูปา วิตุกทฺธลนา ปฏิวิโรโต สมโน โคตโมติ.
 อิติวา หิ ภิกฺขเว ปุณฺณชโน ตถาคคัลล วัณฺณ วทมาโน
 วเทยฺย.

ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมณพฺราหฺมณา สัทธิอา
 เทยฺยานิ โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา, เต เชาวฺรูป รุทฺธิปฺปมาทฺฐิรา
 นานุโยคมนุยุดฺดา วิหรัณฺติ. เสยฺยถิโก. อญฺฺจปทํ ทสสทํ

-
- “สันนิการปริโกคณฺติ” ยี่ ปาโจ.
 - อัมมสันฺนิชิณฺติยิ, อัมมสันฺนิชิวิยิ, วิสฺสติ.
 - โสภณนังครกณฺติ ยี่, โสภณนครกณฺติ ยี่,
 โสภณกรณณฺติ ยี่, โสภณณณฺติ ยี่, ปาณฺณคร.

ลิลลขณวัคค พริหมชาลลุตต

อาภาส ปริหารปถ สันติค ขลิก ขฏิก สลาภคตัก อักข
 บังคจิวิ วังกค โมกขวิจิ จิงคูลิก นัตตาหิโก รณค
 ธนุก อักขริก มเนลิก ยถาวัชช เติวา. อิติ เอรูป
 รุติปปมาทัญจานานุโยคา ปฏิวิโรโต สมโน โคตโมติ อิติ
 ทิ ภิกขเว ปุณฺณโก ตถาคคัลล วันณิ วทมาโน วเทยย.

ยถา วา ปเนเก โภณโต สมณพริหมณา สัตถาเทยยานิ
 โภชนานิ ภุญจิตฺวา, เต เอรูป อูจาสยนมหาสยนิ อนุยุดตา
 วิหรนติ. เสยยนิท. อาลันตี บัลลลังก โคตมก จิตตก
 ปฏิก ปฏิเกิ ธูลิก วิกคิก อุตฺโตโม" เกณตฺโต" ภูฏิส
 โภเสยยิ กุตคก* ทัตตภตร ติลลิตฺตร รกภตร อธิปปาเวณิ
 กาทลิมปวรบัจจัตถวณิ สอฺตตวจันท อุกโต โนติคฺกุปฺธานิ อิติวา.
 อิติ เอรูป อูจาสยนมหาสยนา ปฏิวิโรโต สมโน โคต
 โมติ. อิติวา ทิ ภิกขเว ปุณฺณโก ตถาคคัลล วันณิ
 วทมาโน วเทยย.

ยถา วาปเนเก โภณโต สมณพริหมณา สัตถาเทยยานิ
 โภชนานิ ภุญจิตฺวา, เต เอรูป สันทนวิภูลลัญจานานุโยค
 อนุยุดตา วิหรนติ. เสยยนิท. อูจนาทน ปริวิททน นหาปน
 สัพพาหน อาภาส อัมปน มาลาวิเลปน มุขรณณก
 มุขาเลป* ทัตตพนฺธ ลีขาพนฺธ ทณท นาลิก อสี ชัคค นัตติ
 จิตฺรปาหน ธุนีล มณิ วาลวิชนี โอทาทานิ วตฺถานิ

* พลิก " มาเนลิก " กุฏฏิก " อุตฺตโต
 * จิงคูลิก " กุฏฏิส " มุขาเลปน

ทีฆทลานิ อิติว. อิติ เชาวรูปา มัตถนวิภูตัญญูจานานุโยคา
ปฏิวีโร สมนโคตโมติ. อิติว หิ ภิกขเว ปุรุชชโน
ตถาคคัลลส วันณิ วทมาโน วเทยฺย.

ยถา วาปนเณ โกณโต สมณพราหมณา สัตถาเทยฺยานิ
โกชนานิ ภุณฺชิติว, เต เชาวรูปิ ตีรจฺฉานกถํ อนุยฺยตฺตา วิท
วันฺติ. เสยฺยถิทํ. ราชกถํ โจรกถํ มหามัตตกถํ เสนากถํ
ภยกถํ ยุทธกถํ ยันนกถํ ปานกถํ วัตถกถํ สยณกถํ มาลา
กถํ คันธกถํ ฉาตีกถํ ยานกถํ คามกถํ นิคมกถํ นครกถํ
ชนปทกถํ ชีตลิกถํ ปุริสกถํ สฺตูกถํ วิไลขากถํ กุมภัญญูจานกถํ
ปุตฺตฺตปตฺตกถํ นานัตตกถํ โลเกกขายิกํ สมุทฺตกขายิกํ อิติ วา
ภวกถํ อิติว. อิติ เชาวรูปาย ตีรจฺฉานกถาย ปฏิวีโร
สมนโคตโมติ. อิติว หิ ภิกขเว ปุรุชชโน ตถาคคัลลส
วันณิ วทมาโน วเทยฺย.

ยถา วาปนเณ โกณโต สมณพราหมณา สัตถาเทยฺยานิ
โกชนานิ ภุณฺชิติว, เต เชาวรูปิ วิคฺคาหิกกถํ อนุยฺยตฺตา
วิทวันฺติ. เสยฺยถิทํ. “น ตวี อิมํ อัมมวินยํ อาชานาติ,
อหํ อิมํ อัมมวินยํ อาชานามิ. ก็ ตวี อิมํ อัมมวินยํ
อาชานิสฺสลลสิ, มิจฺฉาปฏิปัตฺตโน ตวฺมสฺส, อหฺมสฺสมี สัมมาปฏิปัตฺตโน.
สทิตฺตํ เม, สทิตฺตํ เต. ปุเร วณฺณิยํ มัจฉา อว. มัจฉา
วณฺณิยํ ปุเร อว. อธิจฺฉินฺณํ เต วิปฺปราวตฺตํ. อาโรปิโต

เต วาโท. นิคคหิตो त्वमलि. ज वात्थिप्पोमกขाय, निप्पेजे
 वा, लजे पโत्थिति. อิติ เอวรुपाय วิคคาหิกกถาย
 ปฏिवโรโต สมणे โคตโมติ. อิติวา हि गिक्खवे पुत्तुच्चो
 तलात्तल्ल वण्णं वत्थमानो वत्थेय.

ยถา वा ปเนเก โภณโต สมณพราหมณา สัทธาเทยยานิ
 โภชนานิ ภุณฺชิต्वा, เต เอวรูปํ พุเตยฺยปทีนคฺคมนาโยค
 อนุยฺยตา วิหรन्ति. เสยฺยถิต. วัณฺณ ราชมหามัตฺตานิ ชตฺติ
 ยานํ พราหมณาณํ คหปฺปิกานํ กุมารานํ, “อิธ คัจฉ. อมฺตร
 คัจฉ. อิทํ หร. อมฺตร อิทํ ชาหวติ. อิติ เอวรुปา
 พุเตยฺยปทีนคฺคมนาโยคา ปฏिवโรโต สมणे โคตโมติ. อิติวา
 हि गिक्खवे पुत्तुच्चो तलात्तल्ल वण्णं वत्थमानो वत्थेय.

ยถา วาปเนเก โภณโต สมณพราหมณา สัทธาเทยยานิ
 โภชนานิ ภุณฺชิต्वा, เต กุทฺธา จ โหนฺติ, ลปกา จ
 เนมิตฺติกา จ นิปฺเปตฺติกา จ ลาเภณ จ ลากํ นิชิคฺคิตฺวาโร. อิติ
 เอวรुปา กุทฺทลปนา ปฏिवโรโต สมणे โคตโมติ. อิติวา हि
 गिक्खवे पुत्तुच्चो तलात्तल्ल वण्णं वत्थमानो वत्थेय.

มัจฉิมลลํ นิฏฺฐิต.

ยถา วาปเนเก โภณโต สมณพราหมณา สัทธาเทยยานิ
 โภชนานิ ภุณฺชิต्वा, เต เอวรुपाय ติวจฺฉานวิชัยาย วิจฺฉา
 ชีเวน ชีวิกํ กप्เปเนติ. เสยฺยถิต. อังคํ นิมิตฺตํ อุกฺกปาทํ
 ลุပ္ปํ ลักขณํ มุลิกจฺฉินฺนํ อคฺคิโหม พัลลโหม กุสโหม
 กอโหม คัลลโหม ลัมบีโหม เตโหม มุขโหม

โคหิตโหม่ อังควิชา วัตถุวิชา เทตติวิชา สิววิชา ภุต
 วิชา ภุวิวิชา อหิวิชา วิลวิชา วิจฉิวิชา มุลกิวิชา
 สกุนวิชา วายสวิชา บักชีฆมานัน สรปวิจฉานัน มิคจักก
 อติวา. อติ เอรูปาย ติรจฉานวิชขาย มิจฉาชีวา ปฏิว
 โต สมโน โคตโมติ. อติวา หิ ภิกขเว ปุตุชโน ตถา
 คคัลล วันณัน วทมาโน วเทยฺย.

ยถา วาปนเนก โภณโต สมณพราหฺมณา สัตถาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภุณฺตีวา, เต เอรูปาย ติรจฉานวิชขาย มิจฉา
 ชีเวน ชีวิกํ กัมมเปเนติ. เสยฺยฉิตฺ. มณิเรกขณํ หัตถเรกขณ
 วักถลลิกขณํ สัตถลลิกขณํ * อสิลลิกขณํ อุตฺถเรกขณํ ธนุสส
 ลลิกขณํ อิตฺถลลิกขณํ มุสิลลิกขณํ กุมารเรกขณํ กุมาริลลิกขณ
 ทาลลลิกขณํ ทาลิลลิกขณํ หัตถลลิกขณํ อัสสลลิกขณํ นทิลลลิกขณ
 อุลลลลิกขณํ โคลลลิกขณํ อชเรกขณํ เมถเรกขณํ กุกกุ
 ลลิกขณํ วักกิลลลิกขณํ โคธ ลลิกขณํ อณฺณการลลิกขณํ กัจจปลลลิกขณ
 มิตเรกขณํ อจิวา. อติ เอรูปาย ติรจฉานวิชขาย มิจฉา
 ชีวา ปฏิวโต สมโน โคตโมติ. อจิวา หิ ภิกขเว ปุตุชโน
 ตถาคคัลล วันณัน วทมาโน วเทยฺย.

ยถา วาปนเนก โภณโต สมณพราหฺมณา สัตถาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภุณฺตีวา, เต เอรูปาย ติรจฉานวิชขาย วิจฉาชีเวน
 ชีวิกํ กัมมเปเนติ. เสยฺยฉิตฺ. “วันณัน นิยฺยานํ ภวิสสติ.

* ลี. ย. สัตถลลิกขณนํติ ” อติ นทิลลลิตฺ.

” ลี. อายุทธลลิกขณ

ภวิสฺสติ. เอวํ วิปาโก อุกกัปปาโต ภวิสฺสติ. เอวํ วิปาโก
 ทิสสาทาโท ภวิสฺสติ. เอวํ วิปาโก ภูมิจาโล ภวิสฺสติ. เอวํ
 วิปาโก* เทวทุณฺฑิกิ ภวิสฺสติ. เอวํ วิปากํ จันตีมสุริยนกัชฺชัตตานํ
 อุดฺคคฺคณํ โอดคฺคณํ ลักขิเลลํ โวทานํ ภวิสฺสติ อิตฺวา. อิตฺติ
 เอวรูปาย ตีรจฺฉานวิชฺชาเย มิจฺฉาชีวํ ปฏฺวิวิโร สมนฺโน
 โคตโมติ. อิตฺวา ติ ภิกฺขเว ปุณฺณชโน ตถาคคฺคัลล วัณฺณ
 วตฺตมาโน วตฺเตยฺย.

ยถา วาปนเนเก โภณโต สมนพฺรหฺมณินา ลักขณาทฺเตยฺยานิ โภชนานิ
 ภูณฺชิตฺวา, เต เอวรูปาย ตีรจฺฉานวิชฺชาเย มิจฺฉาชีเวน ชีวิกํ
 กัชฺเชเปณฺติ. เสยฺยถิทํ. “สุวณฺณจิกา ภวิสฺสติ. พุพฺพวณฺณจิกา ภวิสฺส
 ตติ. สุกกัชฺชํ ภวิสฺสติ. พุพฺพกัชฺชํ ภวิสฺสติ. เขมํ ภวิสฺสติ.
 ภยํ ภวิสฺสติ. โรโค ภวิสฺสติ. อารโศยํ ภวิสฺสติ. มุทฺตา
 คณฺนา ลํชานํ กาเวยฺยํ โลกายตํ อิตฺวา. อิตฺติ เอวรูปาย
 ตีรจฺฉานวิชฺชาเย มิจฺฉาชีวํ ปฏฺวิวิโร สมนฺโน โคตโมติ.
 อิตฺวา ติ ภิกฺขเว ปุณฺณชโน ตถาคคฺคัลล วัณฺณ วตฺตมาโน วตฺเตยฺย.

ยถา วาปนเนเก โภณโต สมนพฺรหฺมณินา ลักขณาทฺเตยฺยานิ โภชนานิ
 ภูณฺชิตฺวา, เต เอวรูปาย ตีรจฺฉานวิชฺชาเย มิจฺฉาชีเวน ชีวิกํ
 กัชฺเชเปณฺติ. เสยฺยถิทํ. อวาทนํ วิวาทนํ ลํวาทนํ วิวาทนํ
 ลังกิริณํ วิกิริณํ สุกกคฺคณํ พุพฺพคฺคณํ วิวูทฺธคฺคณํ
 ชีวาทนพฺปณฺณํ หนุสฺสทณฺณํ หัตถกัชฺชปฺปณํ กัณฺโถกัชฺชปฺปณํ อาทา
 ลปฺปณํ ภูมิรปฺปณํ เทวปฺปณํ อาทิจฺฉปฺปณํ มหคฺคณํ

* เอวํ วิปาภาติ” ปาเรณ ภวิสฺสตี

อัฏฐชณิ ลีวีหายนิ อิตวา. อิติ เอรุปาย ตีรจัน
วิชชา ยมิจฉีวา ปฏิวิโรโต สมโน โคตโมติ. อิตวา
หิ ภิกขเว ปุณฺณชโน ตถาคคัสส วัณฺณ วทมาโน วเทยฺย.

ยถา วาเปเนเก โภณโต สมณพหัมมณา สัทธาเทยฺยานิ โภช
ณานิ ภุณฺชิตฺวา, เต เอรุปาย ตีรจันวิชชา ยมิจฉาชีเวน
ชีวิกิ กัมมเปเนติ. เสยฺยถิทํ. สันติกัมมํ ปณฺธิกัมมํ ภูตติ
กัมมํ ภูกัมมํ วัลลภกัมมํ วัธกัมมํ วัฏฏกัมมํ วัฏฏปริก
रणํ อายมณํ นทาปนํ ชุหนํ วมณํ วิเรณํ อุตฺตวิเรณํ
อโธวิเรณํ ลีลวิเรณํ กณฺณเตลํ เนตคัมมํ นตฺตกัมมํ
อณฺณชณํ มัจฉจณฺณํ ลาลากยํ สลฺลภกคฺคิยํ ทารกคิกจฺจา.
มุลเภสฺสชานํ อนุปฺปทานํ. โอสถินํ ปฏิโมกฺโข อิตวา. อิติ
เออรุปาย ตีรจันวิชชา ยมิจฉีวา ปฏิวิโรโต สมโน โคต
โมติ. อิตวา หิ ภิกขเว ปุณฺณชโน ตถาคคัสส วัณฺณ วท
มาโน วเทยฺย. อิทฺโฆ ตํ ภิกขเว อัมมปมัตตกํ โอรมัตตกํ
ลีสมัตตกํ, เปน ปุณฺณชโน ตถาคคัสส วัณฺณ วทมาโน วเทยฺย.

มหาสิลํ นิฏฺฐจิตํ.

อตฺถิ ภิกขเว อณฺเณว ธัมมา คัมภีรา พุทฺธสา ทูรณุโพ
ธา สันตา ปณฺนิตา อตฺถิกาวจรา นิปุณา ปณฺนิจิตเวทนียา, เย
ตถาคโต สยํ อภินฺญา สัจฉิกิตฺวา ปเวเทติ, เปติ ตถา
คคัสส ยถาภุจฺจิ วัณฺณ สัมมา วทมานา วเทยฺย. กตเม จ
เต ภิกขเว ธัมมา คัมภีรา พุทฺธสา ทูรณุโพธา สันตา ปณฺ

สี. ย. ภูตติกัมมมนฺติ อิทํ นตฺติ

ทา อตักการวรา นิปูณา บัณชิตเวทนิยา, เย ตนาโคโต สย
 อภิณเภา สัจจกัตถา ปเวเทติ, เยหิ ตถาคตัสส ยถากุจิ
 วณณิ สัมมา วทมานา วเทยฺย.

สันติ ภิกขเว เอเก สมณพราหมณา ปุพฺพัตถกัมมิกา
 ปุพฺพัตถานุกัมภิจโน ปุพฺพัตถิ อารพฺภิ อเนกวิทธานิ อธิมุตติปัตตานิ
 อภิวทนต์ิ, อฏฺฐารสสิ วัตฺถุหิ. เต จ โภณโต สมณ
 พราหมณา กิมาคัมม กิमारพฺภิ ปุพฺพัตถกัมมิกา ปุพฺพัตถา
 นุกัมภิจโน ปุพฺพัตถิ อารพฺภิ อเนกวิทธานิ อธิมุตติปัตตานิ
 อภิวทนต์ิ, อฏฺฐารสสิ วัตฺถุหิ. สันติ ภิกขเว เอเก สมณ
 พราหมณา สลลสวาทา สลลสํ อตฺถนํณํ โลกนํญํ บัณฺณเปณฺติ,^{*}
 จตุหิ วัตฺถุหิ. เต จ โภณโต สมณพราหมณา กิมาคัมม กิมา
 รพฺภิ สลลสวาทา สลลสํ อตฺถนํณํ โลกนํญํ บัณฺณเปณฺติ,
 จตุหิ วัตฺถุหิ. อิท ภิกขเว เอกัจโจ สมโน วา พราหมโณ วา
 ชาตัมมปณฺณวาย ปณฺณนํวาย อนุโยคณํวาย ชัมมปมาทณํวาย
 สัมมามนสิการณํวาย, ตถารูปํ เจโตสมาธิํ สุขํ, ยถา สมา
 หิเต จิตฺเต (^{*} ปริสุทฺธเ อ ปริโยทาเต อนํคเณ วิคฺคฺขณํภิกฺเขเส,)
 อเนกวิทถิ ปุพฺพเพณิชาลํ อนุสฺสรติ. เสยฺยเต. เอกัมปิ ชาตํ
 เทวํปิ ชาตโย ติสฺโสปิ ชาตโย จตฺสฺโสปิ ชาตโย บัณฺณํ
 ชาตโย, ทสฺสํ ชาตโย วิสฺสํปิ^๒ ชาตโย ติสฺสํปิ^๓ ชาตโย

* บัณฺณเปณฺติ

ย. ติสฺสํปิ

๒. สิทฺธิ ปริสุทฺธเชตฺยาทีนํ นตฺถิ.

๓. วิสฺสํปิ

จัตตาฬิฉัมบี^๑ ชาติโย บัณณาลัมบี^๒ ชาติโย, ชาติสตัมบี^๓ ชาติส
 หัสลัมบี^๔ ชาติสตทหัสลัมบี, อเนกานบี^๕ ชาติสคานี อเนกานบี^๖ ชา
 ติสทลลันนี อเนกานบี^๗ ชาติสตทลลันนี. “อมุตราลี^๘ เอว นา
 โม เอว โคตโต^๙ เอว วัณโณ^{๑๐} เอวมาหาโร^{๑๑} เอว สุข
 ทุกขปฏิสัเวที^{๑๒} เอวมายุปริยัณโต. โส ตโต จูโต อมุตร^{๑๓} อุก
 ปาทิ.” ตัตตราปาลี^{๑๔} เอว นาโม เอว โคตโต เอว วัณโณ
 เอวมาหาโร เอว สุขทุกขปฏิสัเวที^{๑๕} เอวมายุปริยัณโต. โส ตโต
 จูโต อัญญันโนติ. อิติ สากาโร สยัคเตส อเนกวิหิต^{๑๖} ปุพ
 เพนิวาล^{๑๗} อนุลลสรติ. โส เอวมาห “ลลิตโต^{๑๘} อัตตา จ โส
 โก จ วัณโณ^{๑๙} กุญฺญโจ^{๒๐} เอลิกัญจายี^{๒๑} จิตโต.” เต จ ลลิตา
 ลันธวานันติ ลลันธวี^{๒๒} จวันตี^{๒๓} อัญญันนตี^{๒๔} อตฺถิเตว^{๒๕} ลลิตติ
 สม. ตํ กิลล^{๒๖} เหตุ. อหิ^{๒๗} หิ อาตปป์มณีนวาย^{๒๘} ปชานมณีนวาย^{๒๙}
 อนุโยคมนีนวาย^{๓๐} อปป์มาทมนีนวาย^{๓๑} ลัมมามนนิการมณีนวาย, ตถารูป
 เจโตลมาธี^{๓๒} ฝุลาปี, ยถา สมาหิตเต จิตเต, อเนกวิหิต^{๓๓} ปุพเพ
 นิวาล^{๓๔} อนุลลสรามิ. เสยฺยถิท^{๓๕}. เอกัมบี^{๓๖} ชาติ^{๓๗} เทวบี^{๓๘} ชาติโย
 ดิสโสบี^{๓๙} ชาติโย จตัสโสบี^{๔๐} ชาติโย บัณณบี^{๔๑} ชาติโย, ทลบี^{๔๒}
 ชาติโย วิลัมบี^{๔๓} ชาติโย ตัสลัมบี^{๔๔} ชาติโย จัตตาฬิฉัมบี^{๔๕} ชาติโย
 บัณณาลัมบี^{๔๖} ชาติโย, ชาติสตัมบี^{๔๗} ชาติสหัสลัมบี^{๔๘} ชาติสค
 ทหัสลัมบี^{๔๙}, อเนกานบี^{๕๐} ชาติสคานี อเนกานบี^{๕๑} ชาติสทลลันนี

๑ จัตตาริฉัมบี

๒ อัญญันโนติ

๓ เอกัญจายี จิตโต.

อนนกานิ ปิ ชาตัสสททัสสาณิ. “อมุตรวดี เอว นาโม เอว
โคตโต เอว วัณโณ เอวมาหาโร เอว สุขทุกข์ขปฏิล
เวที เอวมายุปริยัตโต. โส ตโต จโต อมุตริ อุตปาที.
คัตตราปาสี เอว นาโม เอว โคตโต เอว วัณโณ เอว
มาหาโร เอว สุขทุกข์ขปฏิลเวที เอวมายุปริยัตโต. โส
ตโต จโต อธิปปันโนติ. อิติ สาการิ สอทุทลล อเนกวิ
หิติ ปุพเพนิวาสี อนุสสรวามิ. อิมินามหิ เอคัง ชานามิ, ยถา
ลลิตโต ชัตตา จ โลโก จ วัณโณ กุณฺณโจ เอลักกัจายี
จิโต. เต จ ลลิตตา ลันธาวันติ ลลันธันติ จวันติ อูปัชชันติ.
อัตถิเตว ลลิตติมันติ. อิทิ ภิกขเว ปรมัง รานัง, ย
อาคัมมิม ยิ อารพภิ เอเก สมนพริทธีมณา ลลิตตวาทา
ลลิตตัง อัตตานันจ โลกนัง บัลลเปณติ. ทูติเย จ โภณโต
สมนพริทธีมณา กิมาคัมมิม กิमारพภิ ลลิตตวาทา ลลิตตัง อัตตา
นังจ โลกนัง บัลลเปณติ. อิทิ ภิกขเว เอกัจโจ สมนโนวา
พริทธีมโน วา อาคัมมิมันนีวาย ปธานมณนีวาย อนุโยคมณนีวาย อัมปิ
มาทมณนีวาย สัมมามนสิการมณนีวาย, ตถารูป เจโตสมาริ ผุสติ,
ยถา สมาหิตะ จิตเต, อเนกวิหิติ ปุพเพนิวาสี อนุสสรวติ.
เสยยถิทิ, เอกัมปิ ลัมภูวิวิภูณิ เทวปิ ลัมภูวิวิภูณิ ตินนปิ
ลัมภูวิวิภูณิ จัตตารปิ ลัมภูวิวิภูณิ บัลลปิ ลัมภูวิวิภูณิ
ทลปิ ลัมภูวิวิภูณิ. “อมุตรวดี เอว นาโม เอว โคตโต
เอว วัณโณ เอวมาหาโร เอว สุขทุกข์ขปฏิลเวที เอวมา
ยุปริยัตโต. โส ตโต จโต, อมุตริ อุตปาที. คัตตราปาสี

เอว นาโม เอว โคคโต เอว วัณโณ เอวมาหาโร เอว
 สุขทุกขปฏิสัเวที เอวมายุปริยัณโต. โส ตโต จุโต อธิอุ
 ปันโนติ. อิติ สากาโร สอุทเทส อเนกวิหิต ปุพเพนิวาส
 อนุสัสมิ. โส เอวมาหา “ สัสสโต ชัตตา จ โลโก จ วัณโณ
 กุญฺญัสส อธิกัญฺจายิ จิตโต. เต จ สัสสตา สันธาวันติ สัสมันติ
 จวันติ อุปัชฌายันติ. ชัตถิเตว สัสสตีสมัน. ตัง กัสส เต
 อหันติ อาตปป์ปณิยาบ ปธานมนิยาบ อนุโยคมนิยาบ อปัปมาท
 มนิยาบ สัมมามนสิการ มนิยาบ, ตถารูป เจโตสมาริ มุตาภิ,
 ยถา สมาทิตเต จิตเต, อเนกวิหิต ปุพเพนิวาส อนุสัสมิ.
 เสยฺยถิตัง. เอกปี สัวัณฺณวิวัณฺณ เทวปี สัวัณฺณวิวัณฺณานิ ตินปิ
 สัวัณฺณวิวัณฺณานิ จัตตาริปี สัวัณฺณวิวัณฺณานิ ปัณจปี สัวัณฺณวิวั
 ณฺณานิ ทสปี สัวัณฺณวิวัณฺณานิ “ อมุตฺราส เอว นาโม เอว
 โคคโต เอว วัณโณ เอวมาหาโร เอว สุขทุกขปฏิสัเวที
 เอวมายุปริยัณโต. โส ตโต จุโต, อมุตฺโร อุตฺปาที, ตัตตรา
 ปาสี เอว นาโม เอว โคคโต เอว วัณโณ เอวมาหา
 โร เอว สุขทุกขปฏิสัเวที เอวมายุปริยัณโต. โส ตโต
 จุโต อธิอุปันโนติ. อิติ สากาโร สอุทเทส อเนกวิหิต ปุพ
 เพนิวาส อนุสัสมิ. อิมินามหิ เอตัง ชานามิ, ยถา สัสสโต
 ชัตตา จ โลโก จ วัณโณ กุญฺญัสส อธิกัญฺจายิ จิตโต. เต จ
 สัสสตา สันธาวันติ สัสมันติ จวันติ อุปัชฌายันติ. ชัตถิเตว
 สัสสตีสมันติ. อิทัง ภิกขเว ทูติยํ จานัน, บัง อาคัมมํ ยํ
 อารัพฺภ, เอเก สมนันทิราหิณณา สัสสตีสมัน, สัสสโต ชัตตานิ

โลกกัณฐิ บัณเฑาะพณฺตี. ตติเย จ โภณํ โต สมณพราหฺมณา
 กิมาคัมมิ กิมาวัพฺภ, ลัสสํวาทา ลัสสํคํ อตฺตํนํณํจ โลกกัณฐิ
 บัณเฑาะพณฺตี. อิทํ ภิกฺขเว เอกํจโจ สมฺโม วา พราหฺมณํ วา
 ชาตํปมฺมํนํวาย ปธานมํนํวาย อนุโยคมํนํวาย อปัปฺมาทมํนํวาย
 สัมมามนสิการํมํนํวาย, ตถารูปํ เจโตสมาริํ ญฺสํติ, ยถา สมา
 หิเต จิตฺเต, อเนกวิหิตํ พุพฺพเพนิวาลํ อนุสฺสํรติ. เสยฺยํดีทํ.
 ทลปํ ลํวํญฺญวํญฺญานํ วิสํมปํ ลํวํญฺญวํญฺญานํ ตลปํ ลํวํญฺญ
 วํญฺญานํ จตฺตํพาสํมปํ ลํวํญฺญวํญฺญานํ, “อมุคฺคํราลํ เอว
 นาโม เอวํ โคตฺโต เอวํ วัณฺโณ เอวมาหาโร เอวํ สุข
 ทุกฺขปฏฺฐิเวทํ เอวมายุปริยํโต. โส ตโต จโต, อมุคฺค
 อุตฺปาทํ. ตตฺตรํปาลํ เอวํ นาโม เอวํ โคตฺโต เอวํ วัณฺโณ
 เอวมาหาโร เอวํ สุขทุกฺขปฏฺฐิเวทํ เอวมายุปริยํโต. โส
 ตโต จโต อธิชฺฌนํโนติ. อิติ สากาโร สอฺกฺกเทสํ อเนกวิหิตํ
 พุพฺพเพนิวาลํ อนุสฺสํรติ. โส เอวมาหา “ลัสสํโต อตฺตา จ โลโก จ
 วัณฺโณ ญฺญํโจ เอลิกฺกฺขํชาเย จโต. เต จ ลัสสํตา สันธํ
 วัณฺตี สลฺลนํตี จวัณฺตี อูปปัชฺชนํตี. อตฺตํติเตว ลัสสํติตมํ.
 ตํ ภิกฺขุ เตหํ. อหํสํหิ ชาตํปมฺมํนํวาย ปธานมํนํวาย อนุโยคมํนํ
 วาย อปัปฺมาทมํนํวาย สัมมามนสิการมํนํวาย, ตถารูปํ เจโต
 สมาริํ ญฺสํติ, ยถา สมาหิเต จิตฺเต, อเนกวิหิตํ พุพฺพเพนิวาลํ
 อนุสฺสํรณํ. เสยฺยํดีทํ. ทลปํ ลํวํญฺญวํญฺญานํ วิสํมปํ ลํวํญฺญ
 วํญฺญานํ ตลปํ ลํวํญฺญวํญฺญานํ จตฺตํพาสํมปํ ลํวํญฺญวํญฺญ
 ญานํ. “อมุคฺคํราลํ เอวํนาโม เอวํ โคตฺโต เอวํ วัณฺโณ

เอวมาหาโร เอว สุธทุกข์ปฏิสเวตี เอวมายุปริยัติโต. โส
 คโต จุโต, อมฤตัม ชุตปาที. ตัตตราปาลี เอว นาโม เอว
 โคตโต เอว วัณโณ เอวมาหาโร เอว สุธทุกข์ปฏิส
 เวตี เอวมายุปริยัติโต. โส คโต จุโต อธิษฐานโนติ. อิติ
 สากาวิ สุตเตส อเนกวิหิตี ปุพเพนิวาสิ อานุสสรามิ. อิมินา
 มหิ เขตัม ชานามิ, ยถา สัสสโต อตฺตา จ โลโก จ
 วัณโณ ภูฏาญโจ เอลิกกัฏฐายี จิตโต. เต จ สัตตา สันธาว
 วัณติ สันธวัณติ จวัณติ อธิษฐานโนติ. อตฺติเตว สัสสตี
 สันธวัณติ. อิทัม ภิกขเว ตติยัม จานัน, ยัม อาคัมมัม ยัม อา
 วัพฺภ, เอเก สมนพฺพารหิมนนา สัสสวาทา สัสสตี อตฺตานันจ
 โลกัณจ บัณฺณเปณตี. จตุตฺเถ จ โภณโต สมนพฺพารหิมนนา
 กิมาคัมมัม กิมาวัพฺภ, สัสสวาทา สัสสตี อตฺตานันจ โลกัณจ
 บัณฺณเปณตี. อธิ ภิกขเว เอกัจโจ สมนโน วา พฺพารหิมนโน วา
 ตกฺกิ โหติ วิมลีส. โส ตกฺกปฺริยาหตัม วิมลันุจวิตัม สย
 ปาฏิภาณัม เอวมาห “สัสสโต อตฺตา จ โลโก จ วัณโณ
 ภูฏาญโจ เอลิกกัฏฐายี จิตโต. เต จ สัตตา สันธาววัณติ สันธวัณติ
 จวัณติ อธิษฐานโนติ. อตฺติเตว สัสสตีสันธวัณติ. อิทัม ภิกขเว
 จตุตฺถิ จานัน, ยัม อาคัมมัม ยัม อาวัพฺภ, เอเก สมน
 พฺพารหิมนนา สัสสวาทา สัสสตี อตฺตานันจ โลกัณจ บัณฺณเปณตี.
 อเมหิ โข เต ภิกขเว สมนพฺพารหิมนนา สัสสวาทา สัสสตี
 อตฺตานันจ โลกัณจ บัณฺณเปณตี, จตุหิ วตฺตุนฺหิ. เย หิ เกจิ
 ภิกขเว สมนพฺพารหิมนนา สัสสวาทา สัสสตี อตฺตานันจ โลกัณจ

บับบเปณตี. สัพเพ เต อิมเหว จตุหิ วัตถุหิ เขเตลฺล วา
 อลฺลนฺตเรน. นัตถิ อิตฺถิ พหิทฺธา. ตยิทํ ภิกฺขเว ตถาคโต
 ปชานาติ “อิมํ พิกฺขุจฺจุจฺจนํ เหว คหิตา เหว ปรมจฺจุจฺจา เหว
 คคิทา ภวันตี เหว อภิสัมปฺปายาติ. ตณฺจํ ตถาคโต ป
 ชานาติ, ตโต จ อุตฺตรวโร ปชานาติ. ตณฺจํ ปชานนํ น ปรมลติ.
 อปฺปรมลโตจฺจลลํ บัจจตฺตณฺเณว นิพฺพุติ วิตฺตา. เวทนานํ ล
 มฺมุขณฺจํ อตฺถกมณฺจํ อลฺลสาทณฺจํ อาทินวณฺจํ นิลลรณณฺจํ
 ยถากุตฺตํ วิตฺตวา, อนุปาทา วิมุตฺโต ภิกฺขเว ตถาคโต,
 อิมํ โข เต ภิกฺขเว ธมฺมา คัมภีรา พุทฺทสสา ทูรณฺุโพธา.
 สันตฺตา ปณฺธิตา อตฺถกาวรํ นิปฺปูนา ปณฺธิตเวทนียา, เย
 ตถาคโต ลยํ อภินฺนา ลจฺจจฺจิตฺตวา ปเวเทติ, เยหิ
 ตถาคตลลํ ยถากุจฺจํ วณฺณํ ลมฺมวาทมานา วเทยฺยู.

ปรหมภาณวาร.

สันตี ภิกฺขเว เอกํ สมณพฺรหฺมณํ เอกจฺจลลลติกา
 เอกจฺจอลลลลติกา เอกจฺจํ ลลลลตํ เอกจฺจํ อลลลลตํ อตฺถานณฺจํ
 โลกณฺจํ บับบเปณตี, จตุหิ วัตถุหิ. เต จ โภณโต สมณ
 พฺรหฺมณํ กิมาคัมมํ กิมาพฺพิก, เอกจฺจลลลลติกา เอกจฺจอลลลลติกา
 เอกจฺจํ ลลลลตํ เอกจฺจํ อลลลลตํ อตฺถานณฺจํ โลกณฺจํ บับบเปณตี
 จตุหิ วัตถุหิ. โหติโฆ โส ภิกฺขเว สมโย, ยํ กทาจิ
 กรหิ ทิชฺชลลํ อทฺธโน อจฺจเยน, อยํ โลโก ลวฺวภูติ.
 ลวฺวภูมฺมาเน โสเก, เขภุญเยน ลตฺตตา อาภิลลรลวฺวตฺตนิกา โหนตี.

เต ตัตถ โทณตี มโนมยา ปัตติกาชา สยัมปภา อันตลิกข
 จรา สุกกัฏฐายโน, จิร ทิฆมัทธานิ ตัญญัจฉติ. โทติโย
 โส ภิกขเว สมโย, ยํ กทาจิ กรหจิ ทิฆัลล ธัมมโน
 อัจฉเยน อโย โลโก วิวัฏฐติ. วิวัฏฐมาเน โสเก, สุนณิ
 พหิมวิมานิ ปาตุกวัตติ. อถ อณนตโร สัตโต อายุรขยา वा
 ปุณณิกขยา वा อาภัสสรกายา จิต्वा, สุนณิ พหิมวิมานิ
 อุปัชฌายิต. โสปิ ตัตถ โทติ มโนมโย ปัตติกาโช สยัมปโก
 อันตลิกขโร สุกกัฏฐายี, จิร ทิฆมัทธานิ ตัญญัจฉติ. ตัตถ ตัลล
 เอกัลล ทิฆมัตตํ นิลิตตัตตา อนภวติ ปริตัสสนา อุปัชฌายิต
 “ อโหวต อัมเบปิ สัตตา อิตถัตตํ อาคัจเณยุนตี.
 ออัมเบปิ สัตตา อายุรขยา वा ปุณณิกขยา वा อาภัสสรกายา
 จิต्वा พหิมวิมานิ อุปัชฌายิต ตัลล สัตตัลล สหพิยต. เตปิ
 ตัตถ โทณตี มโนมยา ปัตติกาชา สยัมปภา อันตลิกขจรา
 สุกกัฏฐายโน, จิร ทิฆมัทธานิ ตัญญัจฉติ. ตัตถ ภิกขเว โย
 โส สัตโต ปจมี อุปันโน, ตัลล เอว โทติ “ อหมัลลมิ
 พหิมมา มหาพหิมมา อภิกุ อนภิกุโต อณนตัตถุโต
 วสวัตติ อัสสโร กัตตา นิมีตา^{*} เสฏโฐ สัชชิตา^๒ วลี ปิตา
 ภูตัพพยานิ, มया อเม สัตตา นิมีตา. ตํ กิลล เหตุ. มมี
 หิ ปุพเพ เอตทโหสิ “ อโหวต อัมเบปิ สัตตา อิตถัตตํ
 อาคัจเณยุนตี. อิติ มมี จ มโนปณิธิ, อเม จ สัตตา

* ส. ย. นิมีมาตา.

๒ ส. ย. สัชชิตา.

อิตถัตถ์ อากตติ. เยปิ เต สัตถา บัณฑิตา อุปันนนา, เตลัมปิ
 เหว โหติ “ ยโย โภ ภว พหิมา มหาพหิมา อภิภู อน
 ภิภูโต อณฺณทตฺตฺโต วลวตฺติ อิตฺถโร กตฺตา นิรมิตา
 เสฏฺโฐ สัตฺตชิตา วลี ปิตา ภูตภักฺขยานํ, อิมินา มยํ โภตา
 พหิมา นิรมิตา. ตํ กิตฺถ เหตุ. อิมัญฺหิ มยํ อตฺถสํ อธิ
 ปจฺมํ อุปันนํ. มยํ ปณฺมฺหา บัณฑิตา อุปันนนาติ. ตตฺถ ภิภว
 โย โส สัตฺโต ปจฺมํ อุปันนโน, โส ทีฆายุกตโร จ โหติ
 วัณฺณวณฺณโร จ มลลวณฺณโร จ. เย ปน เต สัตถา บัณฑิตา
 อุปันนนา, เต อปฺปายุกตฺรา จ โหนฺติ พุทฺธพณฺณตฺรา จ อปฺป
 เปลลวณฺณตฺรา จ. จานํ โข ปเนตํ ภิภว วิชฺชติ, ยํ อณฺณตโร
 สัตฺโต ตมฺหา กายา จิตฺวา อิตถัตถ์ อากตฺติ. อิตถัตถ์
 อากโต สฺมาโน อคารลัมมา อนคาริยํ ปัพฺพชติ. อคารลัมมา
 อนคาริยํ ปัพฺพชิตอ สฺมาโน, อาตปฺปมณฺวาย ปธานมณฺวาย
 อนุโยคมณฺวาย อปฺปมาทมณฺวาย สัมมามนสิการมณฺวาย, ตถารูป
 เจโตสฺมาธิ มุตฺติ, ยถา สฺมาทิตะ จิตฺเต, ตํ ปุทฺธพินวาลํ
 อณฺณตฺติ. ตโต ปณฺณานุสฺสวติ. โส เหวมาห “ ยโย โภ
 ภว พหิมา มหาพหิมา อภิภู อนภิภูโต อณฺณทตฺตฺโต
 วลวตฺติ อิตฺถโร กตฺตา นิรมิตา เสฏฺโฐ สัตฺตชิตา วลี ปิตา
 ภูตภักฺขยานํ, เยน มยํ โภตา พหิมา นิรมิตา. โส นิจฺโจ
 ภูโว สัตฺโต อวิปริณามธมฺโม สัตฺตลลิตมํ ตเถว รัลลติ.
 เย ปน มยํ อหุมฺหา เตน โภตา พหิมา นิรมิตา,
 เต มยํ อนิจฺจา อธฺวา อปฺปายุกา จวนธมฺมา อิตถัตถ์

ตเถว จีลันตี. เย ปน มย อหุมหา. จิตฺตาปโทติกา,
 เต มย อติเวลํ หัสสขิตฺตารตัมมสมานันนา วิหริมา.๑ เตสํ โน
 อติเวลํ หัสสขิตฺตารตัมมสมานันนํ วิหเร, สติ ปมุสฺสติ.
 สติยา ตัม โมสา, เอว มย ตัมหา กายา รุตา, อนิจฺจา
 อตฺถวา อปฺปายุกา จวนธัมมา, อิตฺถตฺตํ อาคตาติ. อิทํ ภิกฺขเว
 ทุติยํ จานํ, ยํ อาคัมมํ ยํ อารพฺภ, เอเก สมนพฺรหฺมณา
 เอกัจจลลสฺสติกา เอกัจจอลลสฺสติกา เอกัจจํ ลลสฺสํ เอกัจจํ อลลสฺ
 สํ อตฺถานันจํ โลกนจํ ปณฺณเปเนติ. ตติเย จ โภโกโด
 สมนพฺรหฺมณา กิมาคัมมํ กิमारพฺภ, เอกัจจลลสฺสติกา เอกัจจ
 อลลสฺสติกา เอกัจจํ ลลสฺสํ เอกัจจํ อลลสฺสํ อตฺถานันจํ โภ
 กนจํ ปณฺณเปเนติ.

สันตี ภิกฺขเว มโนปโทติกา นาม เทวา. เต อติเวลํ
 อณฺณมณฺณํ อุปนิชฺฌายันตี. เต อติเวลํ อณฺณมณฺณํ
 อุปนิชฺฌายันตา, อณฺณมณฺณมิตฺติ จิตฺตานํ ปโทเสนตี. เต
 อณฺณมณฺณํ ปทุญฺจจิตฺตา กิลนฺตกายา กิลนฺตจิตฺตา, เต
 เทวา ตัมหา กายา จวันตี. จานโข ปเนตํ ภิกฺขเว วิชฺชติ,
 ยํ อณฺณตโร สตฺโต ตัมหา กายา จวิตฺวา อิตฺถตฺตํ อา
 คจฺจติ. อิตฺถตฺตํ อาคโต สมาน, อคารธัมมา อนคาริยํ บัพ
 พชติ. อคารธัมมา อนคาริยํ บัพฺพชิตो สมาน, อาคัมปมฺนิวาย
 ปชานมฺนิวาย อนุโยคมฺนิวาย อปฺปมาทมฺนิวาย สัมมามนสิการ

๑. ลี. อหุมห.

๒. ลี. วิหริเม.

มณีนาย, ตถารูปิ เจโตสมาธิ มุสสติ, ยถา สสมาธิเต จิตฺเต,
 ตํ ปุพฺเพนิวาสํ อานุสฺสรติ. ตโต ปริ นานุสฺสรติ. โส
 เอวมาห “เอโห เต โภณฺโต เทวา น มโนปฺโทสิกา, เต
 นาติเวสํ อัมมมณฺณํ อูปนิชฺฌายนฺติ. เต นาติเวสํ อัมมมณฺณํ
 อูปนิชฺฌายนฺตา, อัมมมณฺณํวิหิตํ จิตฺตานํ นปฺปยุสฺสเนนฺติ. เต อัมม
 มณฺณํ อปฺปยุสฺสจิตฺตา อภินฺนํกถา อภินฺนํจิตฺตา, เต เทวา
 ตมฺหา กถา น จวนฺติ. นิจฺจา สุวา สลฺลสฺสา อวิปริณามมฺมา,
 สลฺลสฺสสมํ ตเถว จลฺลสฺสํ. เป ปณฺ มยฺ อหุมฺหา. มโน
 ปฺโทสิกา, เต มยฺ อติเวสํ อัมมมณฺณํ อูปนิชฺฌายมฺหา, เต
 มยฺ อติเวสํ อัมมมณฺณํ อูปนิชฺฌายนฺตา, อัมมมณฺณํวิหิตํ
 จิตฺตานํ ปฺโทสิมฺหา. เต มยฺ อัมมมณฺณํ ปฺพุทฺฐจิตฺตา
 กิลนฺตํกถา กิลนฺตจิตฺตา. เอว มยฺ ตมฺหา กถา จุตฺตา, อนิจฺจา
 อตฺถวา อปฺปายุกา จวนฺมมฺมา, อิตฺถวตฺติ อายตฺตา. อิตฺถํ ภิกฺขเว
 ตติยํ จานํ, ยํ อายมฺมํ ยํ อารพฺภ, เอเก สมนพฺราหฺมณา
 เอกัจจํสลฺลสฺสิกา เอกัจจํอสลฺลสฺสิกา เอกัจจํ สลฺลสฺสํ เอกัจจํ อสลฺล
 สสํ อตฺถวานนฺจํ โลกนฺจํ มณฺณเปเนนฺติ. จตุตฺเถ จ โภณฺโต
 สมนพฺราหฺมณา กิมาคฺคัมมํ กิมารพฺภ, เอกัจจํสลฺลสฺสิกา เอกัจจํ
 อสลฺลสฺสิกา เอกัจจํ สลฺลสฺสํ เอกัจจํ อสลฺลสฺสํ อตฺถวานนฺจํ โล
 กนฺจํ มณฺณเปเนนฺติ. อิตฺถํ ภิกฺขเว เอกัจจํ สมนเว วา พฺราหฺมणे

• ลี. นปฺปยุสฺสเนนฺติ.

• ลี. อหุมฺหา. • ลี. ปฺโทสิมฺหา.

• ลี. อูปนิชฺฌายมฺหา

ภา, ตักกั โหติ วิมลึ. โส ตักกปริยาหตัง วิมฺลสาณูริตัง
 สยํ ปาฏิภาณัง. เอวเมว “ยโฆ ภัทฺถํ วุจฺเจติ จักฺขุณฺตีมิ
 โสณฺตีมิ ฆานนฺตีมิ จิวฺหาตมิ กาโยตมิ, ธมฺมํ ธตฺตา
 ธนํ ใจ อภฺธโว ธลฺลโต วิปริณามธมฺโม. ยณฺจโฆ
 อิทํ วุจฺเจติ จิตฺตํติ ภา มโนติ ภา วิณฺณานนฺตี ภา,
 ธมฺมํ ธตฺตา นิจฺ ใจ ธฺโว ธลฺลโต ทวิปริณามธมฺโม, ธลฺลติ
 สยํ ตเถว ธลฺลิตฺติ. อิทํ ภิกฺขเว จตุรฺถํ ฐานํ, ยํ ชา
 คมฺมํ ยํ ชาติรํ, เอเว สมนพฺรหฺมณา เอกัจฉลฺลติกา
 เอกัจฉลฺลติกา เอกัจฉ ลฺลตํ เอกัจฉ ธลฺลตํ ธตฺตานนฺจ
 โลกนฺจ ภูณฺเปตฺติ. อิมหิโฆ เต ภิกฺขเว สมนพฺรหฺมณา
 เอกัจฉลฺลติกา เอกัจฉลฺลติกา เอกัจฉ ลฺลตํ เอกัจฉ ธลฺล
 ตํ ธตฺตานนฺจ โลกนฺจ ภูณฺเปตฺติ, จตุหิ วัตฺตฺหิ. เย หิ
 เกจิ ภิกฺขเว-สมนา ภา พฺรหฺมณา ภา เอกัจฉลฺลติกา เอกัจฉ
 ธลฺลติกา เอกัจฉ ลฺลตํ เอกัจฉ ธลฺลตํ ธตฺตานนฺจ โล
 กนฺจ ภูณฺเปตฺติ. สัพฺพะ เต อิม-เหว จตุหิ วัตฺตฺหิ, เอเตสํ
 ภา อณฺโณตเรน. นัจจิ อิตโต พหิตฺธา. ตยิทํ ภิกฺขเว
 ตถาคโต ปชานาติ “อิม- ทิฏฺฐิวิจฺจํ ภา เอว คหิตา เอว
 ปราณมฺญฺจา เอว คติกา ภวันฺตี เอว อภิสสมฺปฺปายาติ.
 ตณฺจ ตถาคโต ปชานาติ, ตโต จ อุตฺตรวโร ปชานาติ.
 คณฺจ ปชานนํ น ปราณสฺส. อปฺราณสฺสโตจลฺลํ นัจจตฺตํคณฺโณ นพฺ
 พุติ วิชิตา. เวทนานํ สมุทฺธนฺจ ธตฺตํคณฺจ ธตฺตํคณฺจ
 ชาติทณฺจ นิลฺลสฺสณฺจ ยถากุตํ วิจิตฺวา, ออนุปาทา วิมุตฺโต

ภิกขเว ตถาคโต. โยเมโห ภิกขเว ธัมมา คัมภีรา ทุกฺขสทา
ทฺรณุโพธา ลันตทา ปณิตา ถกฺกาวจรา นิปฺปนา บัณฑิตเวทนียา,
เย ตถาคโต สยํ อภินฺนา สัจฉิกิตฺวา ปเวเทติ, เยหิ
ตถาคตัสส ยถากุจฺจิ วัณฺณํ ธัมมา วทมนา วเทยฺย.

ลันติ ภิกขเว เอเก สมณพราหมณา อนฺตานันติกา อนฺตานันตํ
โลกัสส บัณฺณเปณฺติ, จตุหิ วัตฺถุหิ. เต จ โภณฺโต สมณพราหมณา,
กิมาคัมม กิมารักฺก, อนฺตานันติกา อนฺตานันตํ โลกัสส บัณฺณ
เปณฺติ, จตุหิ วัตฺถุหิ. อธิ ภิกขเว เอกัจโจ สมนโ ว พราหม
โน วา, อาตมปมฺนีวาย ปธานมฺนีวาย อนุโยคมฺนีวาย อธิปมาท
มฺนีวาย สัมมามนสิการมฺนีวาย, ตถารูปํ เจโตสมาธิ มุสฺติ,
ยถา สมาทิตะ จิตฺเต, อนฺตลลฺลณี โลกัสสมี วิหริติ. โส เขว
มาท “ อนฺตวา ยมํ โลโก ปวิจฺจโม. ตํ กิลฺล เหตุ. อหํ
หิ อาตมปมฺนีวาย ปธานมฺนีวาย อนุโยคมฺนีวาย อธิปมาทมฺนีวาย
สัมมามนสิการมฺนีวาย, ตถารูปํ เจโตสมาธิ มุสฺตานิ, ยถา สมา
ทิตะ จิตฺเต, อนฺตลลฺลณี โลกัสสมี วิหารามิ. อภินามหํ เขตํ
ชานามิ, ยถา อนฺตวา ยมํ โลโก ปวิจฺจโมติ. อหํ ภิก
ขเว ปรมํ จานํ, ยํ อาตมมํ ยํ อารักฺก, เอเก สมณ
พราหมณา อนฺตานันติกา อนฺตานันตํ โลกัสส บัณฺณเปณฺติ.
ทุกฺขเย จ โภณฺโต สมณพราหมณา กิมาคัมม กิมารักฺก, อนฺตา
นันติกา อนฺตานันตํ โลกัสส บัณฺณเปณฺติ. อธิ ภิกขเว เอก
ัจโจ สมนโ ว พราหมโน วา, อาตมปมฺนีวาย ปธานมฺนีวาย
อนุโยคมฺนีวาย อธิปมาทมฺนีวาย สัมมามนสิการมฺนีวาย, ตถารูปํ

เจโตสมาธิ ฌตฺติ, ยถา สมาทิตฺเต จิตฺเต, อนันตลลณี โล
 กัสสิ วิหริติ. โส เอวมาห “ อนันโต อโย โลโก อปริ
 ยันโต. เย เต สมณพราหมณา เอวมาหตุ “ อนัตวา อโย
 โลโก ปวิฏฺฐโมติ. เตลล มุสา. อนันโต อโย โลโก อปริ
 ยันโต. ตํ กิลลิตฺเต เหตุ. อหํ ทิ อาตมมณินวาย ปธานมณินวาย
 อญฺโຍคมณินวาย อปัปฺปาทมณินวาย สัมมามนสิการมณินวาย, ตถารูป
 เจโตสมาธิ ฌตฺตํ, ยถา สมาทิตฺเต จิตฺเต, อนันตลลณี โล
 กัสสิ วิหริมิ. อิมินามหํ เอตํ ชานามิ, ยถา อนันโต
 อโย โลโก อปริยันโตติ. อิทํ ภิกฺขเว ทฺถยิ ชานํ, ยํ อา
 คมมํ ยํ อารพฺภ, เอเก สมณพราหมณา อนันตานุคฺคิกา อนันตานุคฺค
 โลกัสส มัลลณเปเนติ. ตติเย จ โภณโต สมณพราหมณา ภิกฺขา
 คมมํ ภิกฺขเว, อนันตานุคฺคิกา อนันตานุคฺค โลกัสส มัลลณเปเนติ.
 อิทํ ภิกฺขเว เอกัจโจ สมนโน วา พราหมณโน วา, อาตมมณินวาย
 ปธานมณินวาย อญฺโຍคมณินวาย อปัปฺปาทมณินวาย สัมมามนสิการมณินวาย,
 ตถารูป เจโตสมาธิ ฌตฺติ, ยถา สมาทิตฺเต จิตฺเต, อุตฺถมโ
 อนันตลลณี โลกัสสิ วิหริติ, ทิวํ อนันตลลณี. โส เอวมาห
 “ อนัตวา จ อโย โลโก อนันโต จ. เย เต สมณพราหม
 ณา เอวมาหตุ “ อนัตวา อโย โลโก ปวิฏฺฐโมติ. เตลล
 มุสา. เยนี เต สมณพราหมณา เอวมาหตุ “ อนันโต อโย
 โลโก อปริยันโตติ. เตลล มุสา. อนัตวา จ อโย โลโก อนัน
 โต จ. ตํ กิลลิตฺเต เหตุ. อหํ ทิ อาตมมณินวาย ปธานมณินวาย
 อญฺโຍคมณินวาย อปัปฺปาทมณินวาย สัมมามนสิการมณินวาย, ตถารูป

เจโตสมาธิ อสมาธิ, ยถา สสมาธิเต จิตฺเต, อสมาธิ อสมาธิ
 สสมาธิ โลกสสมาธิ วิหังสา, อสมาธิ อสมาธิ. อสมาธิ
 อสมาธิ, ยถา อสมาธิ จ อสมาธิ โลโก อสมาธิ. อสมาธิ.
 อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ, ยถา อสมาธิ อสมาธิ, อสมาธิ, อสมาธิ,
 สสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ.
 อสมาธิ จ อสมาธิ สสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ, อสมาธิ
 อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ. อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ
 สสมาธิ วา สสมาธิ วา, อสมาธิ อสมาธิ. อสมาธิ อสมาธิ
 อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ. “อสมาธิ โลโก
 อสมาธิ อสมาธิ. อสมาธิ สสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ
 “อสมาธิ อสมาธิ โลโก อสมาธิ. อสมาธิ อสมาธิ. อสมาธิ
 สสมาธิ อสมาธิ “อสมาธิ อสมาธิ โลโก อสมาธิ
 อสมาธิ. อสมาธิ อสมาธิ. อสมาธิ สสมาธิ อสมาธิ
 “อสมาธิ จ อสมาธิ โลโก อสมาธิ. อสมาธิ อสมาธิ. อสมาธิ
 อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ. อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ
 อสมาธิ, อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ, อสมาธิ สสมาธิ
 อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ. อสมาธิ อสมาธิ
 อสมาธิ สสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ
 อสมาธิ, อสมาธิ อสมาธิ. อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ
 วา สสมาธิ วา อสมาธิ อสมาธิ, อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ
 อสมาธิ. อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ, อสมาธิ วา
 อสมาธิ. อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ. อสมาธิ อสมาธิ อสมาธิ

๓๒

กุกุสณันตปิฏกาทิชนิกาย

ปชานาติ “อิมะ ทิฏฐิจิฏฺฐานา เอว คตติกา เอว ปรา
มัญฺจา เอว คตติกา ภวตี เอว อภิสมปฺปายาติ. ตณฺเฑ
ตถาคโต ปชานาติ, ตโต จ อุตฺตรวโร ปชานาติ. ตณฺเฑ
ปชานนํ น ปรามสตี. อปฺรามสโตจัสส ปจฺเจตฺตณฺเฑว นิพฺพุติ วิ
ทิตา. เวทนานํ สมุทฺธมฺเฑ จิตฺตังคมฺเฑ จิตฺตาทณฺเฑ ชาทินวณฺเฑ
นิสฺสเรณฺเฑ ยถากุตฺตํ วิทิตฺวา, อนุปาทา วิมุตฺโต ภิกฺขเว
ตถาคโต. อิมะโส เต ภิกฺขเว สัมมา คัมภีรา พุทฺธสสา
ทฺรณฺโพรธา สันตฺตา ปณฺเฑตา ธตฺตีกาวรา นิปุณา ปณฺชิตฺตเวท
นียา, เย ตถาคโต สยํ อภินฺเฑวา สจฺจนิภิตฺวา ปเวเทติ, येหิ
ตถาคตัสส ยถากุจฺจํ วณฺณํ, สัมมา วทมานา วเทยฺย.

สันติ ภิกฺขเว. เอเก สมณพฺรหฺมณา อมราวีกเขปฺกา, ตตฺถ ตตฺถ
ปณฺหิ ปุญฺจา สมานา วาจาวีกเขปฺ อายฺยชฺชนตี อมราวีกเขปฺ,
จตุหิ วตฺตฺหิ. เต จ โภณโต สมณพฺรหฺมณา กิมาคัมม อิมา
วตฺถ, อมราวีกเขปฺกา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺหิ ปุญฺจา สมานา วา
จาวีกเขปฺ อายฺยชฺชนตี อมราวีกเขปฺ, จตุหิ วตฺตฺหิ. อี
ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมโน วา พฺรหฺมโน วา “อหํ กุสฺลณฺติ
ยถากุตฺตํ นยฺยปชานาติ, “อหํ กุสฺลณฺติ ยถากุตฺตํ นยฺยปชานาติ.
ตัสส เอว โหติ “อหํโส “อหํ กุสฺลณฺติ ยถากุตฺตํ นยฺยป
ชานามิ, “อหํ กุสฺลณฺติ. ยถากุตฺตํ นยฺยปชานามิ. อหณฺเฑโส
ปน “อหํ กุสฺลณฺติ ยถากุตฺตํ นยฺยปชานนฺโต, “อหํ กุส
ลณฺติ ยถากุตฺตํ นยฺยปชานนฺโต, “อหํ กุสฺลณฺติ วา พฺยาก

เรย์ย, “อิทํ อกุสฺสณฺติ วา พฺยากเรย์ย, ตํ มมัลลํ มุสา. ยํ
มมัลลํ มุสา, โส มมัลลํ วิมาโต. โย มมัลลํ วิมาโต,
โส มมัลลํ ฌนฺตราโยติ. อิติ โส มุสาวาทภยา มุสา
วาทปริเชคฺฉนา, เนวํ กุสฺลณฺติ พฺยากโรติ. นปณฺทํ อกุส
สณฺติ พฺยากโรติ. ตตฺถ ตตฺถ ปณฺทํ ปุญฺโง สมาน, วาจา
วิกฺเขปํ อابخฺชติ อมราวิกฺเขป, “เอวณฺติปิ เม โน. “ตถาคปิ
เม โน. “อณฺโณตถาคปิ เม โน. “โนติปิ เม โน. “โน โนติปิ เม
โนติ. อิทํ ภิกฺขเว ปจฺจํ จานํ, ยํ อาคมฺมํ ยํ อารพฺภ,
เอเก สมนพฺพรหฺมณา อมราวิกฺเขปิกา, ตตฺถ ตตฺถ ปณฺทํ
ปุญฺจา สมานา วาจาวิกฺเขปํ อابخฺชณฺติ อมราวิกฺเขป. ทฺติ
เย จ โจนฺโต สมนพฺพรหฺมณา กิมาคฺคํ กิमारพฺภ, อมรา
วิกฺเขปิกา ตตฺถ ตตฺถ ปณฺทํ ปุญฺจา สมานา, วาจาวิกฺเขปํ
อابخฺชณฺติ อมราวิกฺเขป. อิทํ ภิกฺขเว เอกัจฺโจ สมนเณ วา
พฺพรหฺมเณ วา “อิทํ กุสฺลณฺติ ยถากุตํ นํปฺปชานาติ, “อิทํ
อกุสฺลณฺติ ยถากุตํ นํปฺปชานาติ. ตสฺส เอวํ โหติ “อิ
โห อิทํ กุสฺลณฺติ ยถากุตํ นํปฺปชานามิ, “อิทํ อกุส
ลณฺติ ยถากุตํ นํปฺปชานามิ. อหณฺโง โห. ปน “อิทํ กุสฺลณฺติ
ยถากุตํ นํปฺปชานนฺโต, “อิทํ อกุสฺลณฺติ ยถากุตํ ยนํปฺปชา
นนฺโต, “อิทํ กุสฺลณฺติ วา พฺยากเรย์ย, “อิทํ อกุสฺลณฺติ วา
พฺยากเรย์ย. ตตฺถ เม อสฺส, ฌนฺโต วา ราโค วา โทโส
วา ปุณฺนิโห วา. ยตฺถ เม อสฺส, ฌนฺโต วา ราโค วา

โทโส วา ปุญฺโฆ วา, ตํ มมัสฺส อูปาทานํ. ยํ มมัสฺส
 อูปาทานํ, โส มมัสฺส วิชาโต. โย มมัสฺส วิชาโต, โส
 มมัสฺส อณฺฑราโยติ. อิติ โส อูปาทานภยา อูปาทานปรีเชตฺตจฺฉา,
 เนวิทํ กุสฺลณฺติ พฺยากโรติ, น ปณิทํ อกุสฺลณฺติ พฺยาก
 กโรติ. ตตฺถ ตตฺถ บัณฺฑิตํ ปุญฺญํ โส สมนา, วาจาวิกฺเขเป
 อาบํชชติ อมราวิกฺเขเป. “ เอวณฺติปิ เม โน. “ ตถาติปิ เม
 โน. “ อณฺเณวณฺติปิ เม โน. “ โนติปิ เม โน. “ โน โนติปิ เม โนติ.
 อิทํ ภิกฺขเว ทฺถิยํ จานํ, ยํ อาคัมมํ ยํ อารพฺภํ, เขเก
 สมนพฺพรหฺมณฺนา อมราวิกฺเขปิกา, ตตฺถ ตตฺถ บัณฺฑิตํ ปุญฺญํ
 สมนา, วาจาวิกฺเขเป อาบํชชณฺติ อมราวิกฺเขเป. ตติเย จ
 โภณฺโต สมนพฺพรหฺมณฺนา กิมาคัมมํ กิมารพฺภํ, อมราวิกฺเขปิกา
 ตตฺถ ตตฺถ บัณฺฑิตํ ปุญฺญํ สมนา, วาจาวิกฺเขเป อาบํชชณฺติ
 อมราวิกฺเขเป. อิทํ ภิกฺขเว เขกฺขํ โส สมโน วา พฺรหฺมโณ
 วา “ อิทํ กุสฺลณฺติ ยถากฺกตํ นํปฺปชานาติ, อิทํ อกุสฺลณฺติ
 ยถากฺกตํ นํปฺปชานาติ. ตสฺส เอวํ โหติ “ อหํ โข อิทํ
 กุสฺลณฺติ ยถากฺกตํ นํปฺปชานามิ, “ อิทํ อกุสฺลณฺติ ยถากฺกตํ นํปฺป
 ชานามิ. อหํ โข ปณิ “ อิทํ กุสฺลณฺติ ยถากฺกตํ นํปฺปช
 นนฺโต, “ อิทํ อกุสฺลณฺติ ยถากฺกตํ นํปฺปชานนฺโต, “ อิทํ
 กุสฺลณฺติ วา พฺยากเรยฺย. “ อิทํ อกุสฺลณฺติ วา พฺยากเรยฺย.
 ลณฺติ น โข สมนพฺพรหฺมณฺนา ปณฺฑิตา นินฺนมา กตบ
 รัมปฺปวาทา อลฺลเวธูปา, เต ภิกฺขเว นินฺนมา กตบ จรณฺติ นนฺ

ณาคเตน ภูฏิจิตตานิ. เต มํ ตัตถ สมณูปญฺเษยํ, สมณุตฺตา
 เหยํ, สมณูปญฺเษยํ. เภ มํ ตัตถ สมณูปญฺเษยํ, สมณุตฺตา
 เหยํ, สมณูปญฺเษยํ. เตสาหํ น สัมปทาเปยฺยํ. ยันจํหา
 น สัมปทาเปยฺยํ, โส มมัสส วิชาโต. โย มมัสส วิชาโต,
 โส มมัสส ญัตตราโยติ. อิติ โส อญฺโฆคฺคยา อญฺโฆคปริ
 เชตฺตฺตา, เหนวกํ กุสสันฺติ พฺยากโรติ, น ปนิกํ อกุสสันฺติ
 พฺยากโรติ. ตัตถ ตัตถ ญันนํ ภูฏิจํ สมานํ, วาจาวิกฺเขป
 อาปัชฺชติ อมราวิกฺเขป. “เอวํติปิ เม โน. “ตถาติปิ เม โน. “อณฺณถาติ
 ปิ เม โน. “โนติปิ เม โน. “โน โนติปิ เม โนติ. อิกํ ภิกฺขเว ตติยํ
 จานํ, ยํ อาคัมมํ ยํ อารพฺผา, เอเว สมนพฺพรหฺมณา อมราวิกฺเข
 ปิกา, ตัตถ ตัตถ ญันนํ ภูฏิจํ สมานา, วาจาวิกฺเขป อา
 ปุชฺชณฺติ อมราวิกฺเขป. จตุตฺถํ จ โภจนํโต สมนพฺพรหฺมณา
 กิมาคัมมํ กิमारพฺผา, อมราวิกฺเขปิกา ตัตถ จตฺถ ญันนํ ภูฏิจา
 สมานา, วาจาวิกฺเขป อาปัชฺชณฺติ อมราวิกฺเขป. อิส ภิกฺขเว
 เอกจฺโจ สมน วา พฺพรหฺมโณ วา ญันโต โหติ โมมุโห.
 โส มนฺตัตตา โมมุหัตตา, ตัตถ ตัตถ ญันนํ ภูฏิจํ สมานํ,
 วาจาวิกฺเขป อาปัชฺชติ อมราวิกฺเขป. “อตฺถิ ปโร โลโกติ
 อิติ เจ มํ ปุณฺณสิ, “อตฺถิ ปโร โลโกติ อิติ เจ เม
 ยัสส, “อตฺถิ ปโร โลโกติ อิติ เตน” พฺยากเรยฺย. “เอ
 วํติปิ เม โน. “ตถาติปิ เม โน. “อณฺณถาติปิ เม โน.

• สัมปทาเปยฺยํ, สัมปทาเปยฺยํ. สัมปทาเปยฺยํ. สัมปทาเปยฺยํ.

• ส. ย. เภสาหํ. ๓. เตน, เต น.

วิกเขปิกา, ตัตถ ตัตถ บันโท ปุญฺจา สมานา, วาจาวิคเขป
อาบัสสันติ อมราวิคเขป. สัพเพ เต อิมเหา จตุหิ วัคฺคหิ,
เอเตสฺวา ขันนตเรน. นัตถิ อโธ พหิตฺธา. ะ เป ะ เป
หิ ตถาคตัสส ยถากุจฺจ วัณฺณ สัมมา วทมานา วเทยฺย.

ลันติ ภิกฺขเว เอเก สมนพฺราหฺมณา อธิจฺจสมุขฺขันนิกา,
อธิจฺจสมุขฺขันนํ อตฺตานํจ โลกํจ บันณเปตฺติ, ทิวฺหิ วัคฺคหิ.
เต จ โภณฺโต สมนพฺราหฺมณา กิมาคัมมิ กิมารักฺก, อธิจฺ
สมุขฺขันนิกา อธิจฺจสมุขฺขันนํ อตฺตานํจ โลกํจ บันณเปตฺติ,
ทิวฺหิ วัคฺคหิ. ลันติ ภิกฺขเว อลฺลเนปัสสิดา^{*} นาม เทวา, ลลฺ
ณฺขปาทา จ ปน เต เทวา ตัมहा กายา จวันติ. ญาณ
โช ปเนตํ ภิกฺขเว วิชฺชติ, ยํ อลฺลเนตโร สตฺโต ตัมहा
กายา จวิตฺวา, อิตฺถตฺตํ อาคจฺจติ. อิตฺถตฺตํ อาคโต สมาน,
อคารัสฺมา อนคาริยํ ปัพฺพชติ. อคารัสฺมา อนคาริยํ ปัพฺพชโต
สมาน, อาตบฺปมฺนิวาย ปธานมฺนิวาย อนฺุโยคมฺนิวาย อับฺปมาต
มฺนิวาย สัมมามนสิการมฺนิวาย, ตถารูปํ เจโตสฺมาธิ ญฺสติ, ยถา
สมาธิเต จิตฺเต, ลลฺณฺขปาทํ อนุสฺสเรติ. ตโต ปรี นานุสฺส
เรติ. โส เอวมาท “ อธิจฺจสมุขฺขันนโน อตฺตา จ โลโก จ.
ตํ กิถฺส เหตุ. อหํ หิ ปุพฺเพ นาทิ, โสมิหิ เอตริ
อตุตฺวา ลันตตาย ปรีณโตติ. อหํ ภิกฺขเว ปรมํ ญาณํ, ยํ
อาคัมมิ ยํ อารพฺภ, เอเก สมนพฺราหฺมณา อธิจฺจสมุขฺขันนิกา,
อธิจฺจสมุขฺขันนํ อตฺตานํจ โลกํจ บันณเปตฺติ.

* ลี. ย. อลฺลเนปัสสิดา.

ทุติเย จ โภโกโต สมณพราหมณา กิมาคัมม กิมาวัพภ,
 อธิจัสมุขัณณิกา อธิจัสมุขัณณิ อัตตานิณัง โลกัณัง บัณณ
 เปนติ. อธิ ภิกขเว เขกัจโจ สมโน วา พราหมโณ วา
 ตักกิ โหติ วิมสี. โส ตักกปริยาหตัง วิมदानุวิตัง สยं ปา
 ฐิภาณิ เอวมาห “ อธิจัสมุขัณณิโน อัตตา จ โลโกจาทิ.
 อิทัง ภิกขเว ทุติยัม จานัง, ยัม อาคัมม ยัม อารวัภ, เอเก
 สมณพราหมณา อธิจัสมุขัณณิกา, อธิจัสมุขัณณิ อัตตานิณัง โล
 กัณัง บัณณเปนติ. อิเมหิ โข ภิกขเว สมณพราหมณา อธิจัส
 มุขัณณิกา, อธิจัสมุขัณณิ อัตตานิณัง โลกัณัง บัณณเปนติ
 ทวีติ วัตถุหิ. เป หิ เกจิ ภิกขเว สมณา วา พราหมณา วา
 อธิจัสมุขัณณิกา, อธิจัสมุขัณณิ อัตตานิณัง โลกัณัง บัณณเปนติ.
 ลัพพะ เต อิเมเหว ทวีติ วัตถุหิ, เอเตสํ วา อัญญตเรน. นัตถิ
 อโตะ พหิตถา ช เป ช เปหิ ตถาคคัสสึ ยถากุจัง วณณัง
 ลัมมมา วทมานา วเทยฺย. อิเมหิ โข เต ภิกขเว สมณ
 พราหมณา ปุพฺพัตถกัมมิกกา ปุพฺพัตถานุกัมมิโน ปุพฺพัตถัง อารวัภ,
 อเนกวิททานิ อธิมุคฺติปัตทานิ อภิวัตฺตติ อัญฺจารลหิ วัตถุหิ. เป
 หิ เกจิ ภิกขเว สมณา วา พราหมณา วา ปุพฺพัตถกัมมิกกา
 ปุพฺพัตถานุกัมมิโน ปุพฺพัตถัง อารวัภ, อเนกวิททานิ อธิมุคฺติปัตทา
 นิ อภิวัตฺตติ, ลัพพะ เต อิเมเหว อัญฺจารลหิ วัตถุหิ, เอ
 เตสํ วา อัญญตเรน. นัตถิ อโตะ พหิตถา. ตยิทัง ภิกขเว
 ตถาคโค ปชานาติ “ อิเม ทิฏฺฐิจิฏฺฐจํชานา เอวํ คคิตา เอวํ
 ปรามัญฺจา, เอวํ คคิตา อภิวัตฺตติ เอวํ อภิลัมปิรายาติ. ตันนัง

ตถาคโต ปชานาติ. ตโต จ อุตฺตรวิตร ปชานาติ. ตตฺถัง ปชา
 นนํ น ปรามสฺติ. อปฺรามสโต จลฺลํ บัจจัตตณฺเณว นิพฺพุติ
 วิทิตา. เวณานํ สมุทฺถยํ อตฺตังคมํ อตฺถลํทตฺถัง อาทิน
 วบฺบํ นิสฺสรณํ ยถากุํ วิทิตฺวา, อนุปาทา วิมุตฺโต ภิกฺข
 เว ตถาคโต. อิมํ โข เต ภิกฺขเว อมฺมา คมฺภีรา ทุท
 ทสา ธุรฺรพฺพา สันตํ ปณฺธิตา ชตฺถกาวจรา นิปุณา มณ
 ฑิตเวทนียา, เย ตถาคโต สยํ อภินฺนา สจฺฉิกิตฺวา ปเว
 เทติ, เยหิ ตถาคตฺส ยถากุํจํ วณฺณํ สมฺมา วทมานา วเทยฺย.

สันติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺราหฺมณา อปรินฺตกัปปิกา อปร
 ินฺตานุทฺธิจฺฉโน อปรินฺตํ อารพฺภ, อเนกวิทฺตานิ อธิมุตฺติปทานิ
 อภิวทนต์ิ จตุจัตตาฬิสา ย วตฺถุหิ. เต จ โภณโต สมณ
 พฺราหฺมณา กิมาคฺคํ กิมารพฺภ, อปรินฺตกัปปิกา อปรินฺตานุทฺธิจ
 ฉโน อปรินฺตํ อารพฺภ, อเนกวิทฺตานิ อธิมุตฺติปทานิ อภิวทนต์ิ
 จตุจัตตาฬิสา ย วตฺถุหิ.

สันติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺราหฺมณา อุตฺตมาชตฺตนิกา
 สันณิวาทา อุตฺตมาชตฺตนา สันณิมิตฺตํ มณฺโณเปเนติ โสฬสสิ
 วตฺถุหิ. เต จ โภณโต สมณพฺราหฺมณา กิมาคฺคํ กิมารพฺภ,
 อุตฺตมาชตฺตนิกา สันณิวาทา อุตฺตมาชตฺตนา สันณิมิตฺตํ มณฺโณ
 เปเนติ โสฬสสิ วตฺถุหิ. “ วูปิ อตฺตา โหติ อโรโค ปรี
 มรณา สันณิเปติ น มณฺโณเปเนติ. “ อวูปิ อตฺตา โหติ อโรโค
 ปรี มรณา สันณิเปติ น มณฺโณเปเนติ. “ วูปิ จ อวูปิ จ
 อตฺตา โหติ ๗-เป ๗ เหววูปิ นาวูปิ อตฺตา โหติ. อนฺตฺวา

อัสสา โหติ. อนันตวา อัสสา โหติ. อนันตวา จ อนันตวา จ อัสสา
 โหติ. เนวันตวา นานันตวา อัสสา โหติ. เอกัตตลัณเณ อัสสา โหติ.
 นานัตตลัณเณ อัสสา โหติ. ปริตตลัณเณ อัสสา โหติ. อัม
 ปมาณลัณเณ อัสสา โหติ. เอกันตลัณเณ อัสสา โหติ. เอกันต
 ทุกขี อัสสา โหติ. สุขทุกขี อัสสา โหติ. “ อทุกขมลลัณเณ อัสสา
 โหติ, อโรโค ปรั มรณา ลัณเณติ น บัณเณเปเนติ.
 อิมเณ โข เต ภิกขเว สมณพราหฺมณา อุตฺตมาชนิกกา ลัณเณ
 วาหา อุตฺตมาชนกา ลัณเณนิมิตฺตานํ บัณเณเปเนติ โสฬสสิ
 วัตฺตุนฺติ. เป หิ เกจิ ภิกขเว สมณกา วา พราหฺมณา วา
 อุตฺตมาชนิกกา ลัณเณนิวาหา อุตฺตมาชนกา ลัณเณนิมิตฺตานํ บัณ
 เณเปเนติ. ลัพเพ เต อิมเหาเว โสฬสสิ วัตฺตุนฺติ, เอเตสํ วา
 อัญจนเรน. นัตถิ อิตโต พหิทฺธา ช เป ช เปหิ ตถาค
 ตลลิตฺถิ ยถาภูจํ วัณฺณํ ลัมมํ วทมาณา เวทียํ.

ลัณเณติ ภิกขเว เอกเณ สมณพราหฺมณา อุตฺตมาชนิกกา อลล
 เณนิวาหา อุตฺตมาชนกา อลลเณนิมิตฺตานํ บัณเณเปเนติ อัญ
 วัตฺตุนฺติ. เต จ โภณโต สมณพราหฺมณา กิมาคัมมํ กิมาวัพฺภ,
 อุตฺตมาชนิกกา อลลเณนิวาหา อุตฺตมาชนกา อลลเณนิมิตฺตานํ บัณ
 เณเปเนติ อัญหิ วัตฺตุนฺติ. “ รุပ္ปํ อัสสา โหติ อโรโค ปรั
 มรณา อลลเณนิติ น บัณเณเปเนติ. “ อรุပ္ปํ อัสสา โหติ
 อโรโค ปรั มรณา อลลเณนิติ น บัณเณเปเนติ. “ รุပ္ปํ จ
 อรุပ္ปํ จ อัสสา โหติ ช เป ช “ เนวรุပ္ปํ นารุပ္ปํ อัสสา
 โหติ. อนันตวา อัสสา โหติ. อนันตวา อัสสา โหติ อนันตวา

จ อนันตวา จ อตฺตา โหติ. “เนวันตวา นานันตวา
 อตฺตา โหติ, อโรโค ปริ มรณา อลลณฺณิตี นํ บัณฺณเปณฺติ.
 อเมทิ โข เต ภิกฺขเว สมณพราหฺมณา อุตฺตมาฆตฺตนิกา* อลลณฺณิ
 วาหา อุตฺตมาฆตฺตนา* อลลณฺณิมัตตํ บัณฺณเปณฺติ, อฏฺฐุหิ
 วัตฺถุหิ. เข ทิ เกจ ภิกฺขเว สมณาว่า พราหฺมณา วา
 อุตฺตมาฆตฺตนิกา อลลณฺณิวาหา อุตฺตมาฆตฺตนา อลลณฺณิมัตตํ บัณฺณ
 เปณฺติ, สัพเพ เต อเมเทว อฏฺฐุหิ วัตฺถุหิ, เอเตสํ ว่า
 อลลณฺณตเรน. นตฺถิ อิตโต พหิทฺธา ฯ เป ฯ เยหิ ตถา
 คตฺถลลํ ยถาภูจํ วัณฺณํ สัมมา วทมาณา วเทยฺย.

สันฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพราหฺมณา อุตฺตมาฆตฺตนิกา
 เนวอลลณฺณินาลลณฺณิวาหา อุตฺตมาฆตฺตนา เนวอลลณฺณินาลลณฺณิมัตตํ
 บัณฺณเปณฺติ อฏฺฐุหิ วัตฺถุหิ. เต จ โภณฺโต สมณพราหฺมณา กิมา
 คัมมํ กิมาวัคฺชํ, อุตฺตมาฆตฺตนิกา เนวอลลณฺณินาลลณฺณิวาหา อุตฺตมา
 ฆตฺตนา เนวอลลณฺณินาลลณฺณิมัตตํ บัณฺณเปณฺติ อฏฺฐุหิ วัตฺถุหิ.
 “อูบิ อตฺตา โหติ อโรโค ปริ มรณา เนวอลลณฺณินาลลณฺณิตี
 นํ บัณฺณเปณฺติ. อูบิ อตฺตา โหติ ฯ เป ฯ อูบิ จ อูบิ จ
 อตฺตา โหติ. เนวอูบิเนวอูบิ อตฺตา โหติ. อนันตวา อตฺตา โหติ
 อนันตวา อตฺตา โหติ. อนันตวา จ อนันตวา จ อตฺตา โหติ
 “เนวันตวานานันตวา อตฺตา โหติ อโรโค ปริ มรณา เนวอลล
 ณฺณินาลลณฺณิตี นํ บัณฺณเปณฺติ. อเมทิ โข เต ภิกฺขเว สมณ

* อ. อุตฺตมาฆตฺตนิกา

* บ. อุตฺตมาฆตฺตนา

พริหัมมณา อุทฺธมาชนิกา เวนสัลลบีณาสัลลบีณวาทา อุทฺธมาชนนา
 เวนสัลลบีณาสัลลบีณัตถกานํ ปัลลวเปตติ อัญฺจติ วัตฺถุติ. เป ทิ
 เกจิ ภิกฺขเว สมณนา วา พริหัมมณา วา อุทฺธมาชนิกา เวน
 สัลลบีณาสัลลบีณวาทา อุทฺธมาชนนา เวนสัลลบีณาสัลลบีณัตถกานํ
 ปัลลวเปตติ, สัพเพ เต อิมเหา อัญฺจติ วัตฺถุติ, เอเตสํ วา
 อลฺลวตฺเตน. นัตติ อิตฺโต ททฺธนา. ฯ เป ฯ เปติ ตถา
 คตฺถสฺส ยถากุญฺจิ วัณฺณํ สัมมา วะมานา วะเทยฺยู.

สันติ ภิกฺขเว เอเก สมณพริหัมมณา อุทฺธมาชนนา สโต
 สัตถสฺส อุจฺเจตํ วนาสํ วิภวํ ปัลลวเปตติ สัตถติ วัตฺถุติ.
 เต จ โภณฺโต สมณพริหัมมณา ภิมาคัมม ภิมาวัพฺภ, อุจฺเจต
 วาทา สโต สัตถสฺส อุจฺเจตํ วนาสํ วิภวํ ปัลลวเปตติ
 สัตถติ วัตฺถุติ. อธิ ภิกฺขเว เอกัจฺโจ สมโณ วา พริหัมมโณ
 วา เอวํวาทิ โหติ เอวํวาทิจิ “ ยโต โข โภ อญฺ อัตถา รุปํ
 จาคุมฺมหากุติโก มาดาเปตฺติกลัมภโว กายสฺส เกทา อญฺ ฌชฺชติ
 วัณฺสสฺสติ น โหติ ปรมมรณา. เอตฺตาวตฺตา โข โภ อญฺ
 อัตถา สัมมา สมุจฺฉินฺโน โหตฺติ. อิตฺเตเก สโต สัตถสฺส
 อุจฺเจตํ วนาสํ วิภวํ ปัลลวเปตติ. ตมฺปิโณ เอวมาห “ อตฺถิ
 โข โภ เอโส อัตถา, ยํ ตํ วะเทสิ. เนโส นัตถิติ วทามิ.
 โณ จ โข โภ อญฺ อัตถา เอตฺตาวตฺตา สัมมา สมุจฺฉินฺโน
 โหติ. อตฺถิ โข โภ อญฺ โณ อัตถา ทิพฺโพ รุปํ กามาว
 จโง กวฬิงการาทารภกฺโข, ตํ ตํ น ชานาสิ น ปัสสสิ.
 ตมทํ ชานามิ ปัสสามิ. โส โข โภ อัตถา ยโต กายสฺส

ภททา อรุณิชาตติ วินัสสติ, น โหติ ปรั มรณา. เอตตาวตา
 โข โก อยั อตฺตา สัมมา สมุจฺฉินฺโน โหติติ. อิตฺถเเก
 สโต สัตตัสส อรุณเท วินาสํ วิกวํ บัณฺณเปณฺติ. ตมฺภโธ
 เอวมาท “ อตฺถิ โข โก เอโส อตฺตา, ยํ ตํ วเทสิ-
 เนโส นตฺถิติ วทามิ. โน จ โข โก อยั อตฺตา. เอตฺตา
 วตา สัมมา สมุจฺฉินฺโน โหติ. อตฺถิ โข โก อัมโธ
 อตฺตา ทิพฺพะ รูปิ มโนมโย สัพพังคัจจํ อหฺนินฺทริโย,
 ตํ ตํ น ชานาสิ น บัลลสิ. ตมทํ ชานามิ บัลลามิ. โส
 โข โก อตฺตา ยโต กายัสส ภททา อรุณิชาตติ วินัสสติ, น
 โหติ ปรั มรณา. เอตตาวตา โข โก อยั อตฺตา สัมมา
 สมุจฺฉินฺโน โหติติ. อิตฺถเเก สโต สัตตัสส อรุณเท วินาสํ
 วิกวํ บัณฺณเปณฺติ. ตมฺภโธ เอวมาท “ อตฺถิ โข โก เอโส
 อตฺตา, ยํ ตํ วเทสิ. เนโส นตฺถิติ วทามิ. โน จ โข
 โก อยั อตฺตา เอตตาวตา สัมมา สมุจฺฉินฺโน โหติ อตฺถิ
 โข โก อัมโธ อตฺตา สัพพโส รูปัสสํ อามิ สมตฺถิกมา,
 ปฏฺวิมลณฺณํ อตฺถิมา. นานตฺตัสสํ อามิสมนสิการา, “ อนนฺโต
 อากาโสติ อากาสานนฺจายตฺตํ, ยํ ตํ น ชานาสิ
 น บัลลสิ. ตมทํ ชานามิ บัลลามิ. โส โข โก อตฺตา ยโต
 กายัสส ภททา อรุณิชาตติ วินัสสติ, น โหติ ปรั มรณา.
 เอตตาวตา โข โก อยั อตฺตา สัมมา สมุจฺฉินฺโน โหติติ.
 อิตฺถเเก สโต สัตตัสส • อรุณเท วินาสํ วิกวํ บัณฺณเปณฺติ.

ตมฺโณ โย เอวมาห “ อັติ โข โภ เอโส อັตฺตา, ยํ ตํ วเทสิ.
 เนโส นตฺถิ วทามิ. โน จ โข โภ อยํ อັตฺตา เอตฺตาวตฺตา
 สัมมา สมุจฺฉินฺโน โหติ. อັติ โข โภ อัมโณ อັตฺตา
 สัพฺปโส อากาสาณฺณายตนิ สมตฺกัณฺหม, “ นนฺตํ วิณฺณานนฺติ
 วิณฺณานณฺณายตฺนุโป, ยํ ตํ น ชานาสิ น บัลลสิ. ตมฺหํ
 ชานามิ บัลลามิ. โส โข โภ อັตฺตา ยโต กายลล เกทา
 อุกฺกิชฺชติ วิณฺลลติ, น โหติ ปรมมฺรณา. เอตฺตาวตฺตา โข โภ
 อยํ อັตฺตา สัมมา สมุจฺฉินฺโน โหติ. อิตฺถเก สโต
 ลตฺถลล อุกฺกเฑ วิณาลํ วิภวํ บัณฺณเปณฺติ. ตมฺโณ โย
 เอวมาห “ อັติ โข โภ เอโส อັตฺตา, ยํ ตํ วเทสิ.
 เนโส นตฺถิ วทามิ. โน จ โข โภ อยํ อັตฺตา เอตฺตาวตฺตา
 สัมมา สมุจฺฉินฺโน โหติ. อັติ โข โภ อัมโณ อັตฺตา
 สัพฺปโส วิณฺณานณฺณายตนิ สมตฺกัณฺหม, “ นตฺถิ กิณฺจติ อากิณฺ
 จณฺณายตฺนุโป, ยํ ตํ น ชานาสิ น บัลลสิ. ตมฺหํ ชานามิ
 บัลลามิ. โส โข โภ อັตฺตา ยโต กายลล เกทา อุกฺกิชฺชติ
 วิณฺลลติ, น โหติ ปรมมฺรณา. เอตฺตาวตฺตา โข โภ อยํ อັตฺตา
 สัมมา สมุจฺฉินฺโน โหติ. อิตฺถเก สโต ลตฺถลล อุกฺกเฑ วิณาลํ
 วิภวํ บัณฺณเปณฺติ. ตมฺโณ โย เอวมาห “ อັติ โข โภ เอโส
 อັตฺตา, ยํ ตํ วเทสิ. เนโส นตฺถิ วทามิ. โน จ โข โภ
 อยํ อັตฺตา เอตฺตาวตฺตา สัมมา สมุจฺฉินฺโน โหติ, อັติ โข
 โภ อัมโณ อັตฺตา สัพฺปโส อากิณฺจณฺณายตนิ สมตฺกัณฺหม,

เนว สันณานาถันณายตูปโต, บั คัว น ชานาสิ น รัสสลิ
 ตมท ชานามิ บั สามี. โส โข โภ อยิ อตฺตา ยโต
 กายัสส เกทา อุนิซติ วิสฺสติ, น โหติ ปรรํมณา.
 เอตฺตาวตา โข โภ อยิ อตฺตา สัมมา สจฺจนิโน โหติติ
 อิตฺถเก สโต สัตตัสส อุนิซติ วินาลํ วิภวํ ใญณเปตฺติ.
 อิมท โข เต ภิกขเว สมนพฺรหฺมณา อุนิซตวาทา สโต
 สัตตัสส อุนิซติ วินาลํ วิภวํ ใญณเปตฺติ, สัตตท วิตฺตท.
 เป ทิ เกจิ ภิกขเว สมนา วา พฺรหฺมณา วา อุนิซตวาทา
 สโต สัตตัสส อุนิซติ วินาลํ วิภวํ ใญณเปตฺติ. สัพเพ
 เต อิมเทว สัตตท วิตฺตท. ฯ เป ฯ เปติ ตถาคตัสส ยถา
 กุจฺจํ วณฺณํ สัมมา วทมานา วทเทยฺย.

สันติ ภิกขเว เอเก สมนพฺรหฺมณา ทิฏฺฐธัมมนิพฺพาน
 วาทา, สโต สัตตัสส ปรมทิฏฺฐธัมมนิพฺพาน ใญณเปตฺติ,
 บั จท วิตฺตท. เต จ โภโต สมนพฺรหฺมณา กิมาคัม
 กิมาภัก, ทิฏฺฐธัมมนิพฺพานวาทา สโต สัตตัสส ปรมทิฏฺฐ
 ธัมมนิพฺพาน ใญณเปตฺติ, บั จท วิตฺตท. อธิ ภิกขเว เขจฺจโจ
 สมโณ วา พฺรหฺมโณ วา เอววาทิ โหติ เอเวทิฏฺฐจ “ ยโต
 โข โภ อยิ อตฺตา ใญณท กามคฺเชท สัมมปฺโต
 สมังคฺกโต ปริจาเรติ, เอตฺตาวตา โข โภ อยิ อตฺตา ปรม
 ทิฏฺฐธัมมนิพฺพานปฺตโต ” โหติติ อิตฺถเก สโต สัตตัสส ปรม

- ย. สันตเมตํ ปณิตเมตฺตํติ เนว-โค
- ลี. ย. “ อยฺนํติ ” ปาโจ นทิสฺสติ
- ปรมทิฏฺฐธัมมนิพฺพาน ปตฺโตติ, มี ปาโจ

ติฏฐธัมมัสสาณํ ปณฺณเปณฺติ. ตมฺณฺโง เอวมาห “ อตฺถิ โข
 โภ เอโส อตฺตา, ยํ ตํ วเทสิ. เนโส นตฺถิ ติ วทามิ.
 โน จ โข โภ อयํ อตฺตา เขตฺตาวตฺตา ปรมติฏฐธัมมัสสาณํ
 ปณฺณโต โหติ. ตํ กิสฺส เหตุ. กามา ทิ โภ อนิจฺจา
 ทุกฺขา วิปริณามสฺมา. เตสํ วิปริณามธมฺมภาวตา, อุมฺมชฺชนฺติ
 โลกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสอุปายาสา. ยโต โข โภ อयํ อตฺตา
 วิวิจฺเจว กา.มหิ วิวิจฺจ อภุสฺเสหิ ธมฺมเห. ส วิตฺถกํ สวิจาร์
 วิเวกขํ นีติสุขํ ปญฺณิ ฌานํ อุมฺมชฺชํ วิหเรติ เขตฺตาวตฺตา
 โข โภ อยํ อตฺตา ปรมติฏฐธัมมัสสาณํ ปณฺณโต โหติ.
 อิตฺถเก สโต สตฺตสฺส ปรมติฏฐธัมมัสสาณํ ปณฺณเปณฺติ.
 ตมฺณฺโง เอวมาห “ อตฺถิ โข โภ เอโส อตฺตา, ยํ ตํ
 วเทสิ. เนโส นตฺถิ ติ วทามิ. โน จ โข โภ อยํ อตฺตา
 เขตฺตาวตฺตา ปรมติฏฐธัมมัสสาณํ ปณฺณโต โหติ. ตํ กิสฺส เหตุ.
 ยเทว ตตฺถิ วิตฺถกํ วิจาร์ติ, เอเตเน เขตฺต โอฬาริกํ อชฺชายติ.
 ยโต โข โภ อยํ อตฺตา วิตฺถกวิจารานํ รูปสฺมา อชฺชตฺตํ
 สัมปสาหนํ เจตโส เอโกทภาวํ อวิตฺถกํ อวิจาร์ สมาเชชฺช นีติสุขํ
 ทุกฺขิ ฌานํ อุมฺมชฺชํ วิหเรติ. เขตฺตาวตฺตา โข โภ อยํ
 อตฺตา ปรมติฏฐธัมมัสสาณํ ปณฺณโต โหติ. อิตฺถเก สโต
 สตฺตสฺส ปรมติฏฐธัมมัสสาณํ ปณฺณเปณฺติ. ตมฺณฺโง เอวมาห
 “ อตฺถิ โข โภ เอโส อตฺตา, ยํ ตํ วเทสิ. เนโส นตฺถิ ติ
 วทามิ. โน จ โข โภ อยํ อตฺตา เขตฺตาวตฺตา ปรมติฏฐ
 ธัมมัสสาณํ ปณฺณโต โหติ. ตํ กิสฺส เหตุ. ยเทว ตตฺถิ

มิตติคัม เจตโส อุกทพิลาวิคตัม, เอเตเนต โอฬาริกัม ชักขายติ.
 ยโต โช โภ อยัม อัตตา มิตติยา จ วิวาคา อุกเพกขโก
 จ วิหริติ, สโต จ สัมปะชาโน. สุขณัง กาเยน ปฏิสัเวเทติ.

ยัตถิ อริยา อากัณฐนติ “อุกเพกขโก สติมา สุกขวิหารีติ. ตติยัม.
 ฉานัน อุกสัมปัชช วิหริติ. เอตดาวตา โช โภ อยัม อัตตา
 ปรมติญฺจธัมมนิพพานัมบัตโต โหติติ. อิตฺเถเก สโต สัตตัสส
 ปรมติญฺจธัมมนิพพานัม บันธเปเนติ. ตมัลโล เอวมาห “อติ
 โช โภ เอโส อัตตา, ยัม ตวั วเทสิ. เนโส นัตถิติ
 วทามิ. โน จ โภ อยัม อัตตา เอตดาวตา ปรมติญฺจธัมม
 นิพพานัมบัตโต โหติ. ตัม กิสส เหตุ. ยเทว ตัตถ สุก
 มิตติ เจตโส อากโก, เอเตเนต โอฬาริกัม ชักขายติ. ยโต
 โช โภ อยัม อัตตา, สุกัสส จ ปหานา ทุกัสส จ ปหานา,
 ปุพฺพว โสมนัสสโทมนัสสกัน อติลังคมา, อุกกัมสุขิ อุกเพกขา
 สติปาริสุทธี จตุตถิ ฉานัน อุกสัมปัชช วิหริติ. เอตดาวตา โช
 โภ อยัม อัตตา ปรมติญฺจธัมมนิพพานัมบัตโต โหติติ. อิตฺเถเก
 สโต สัตตัสส ปรมติญฺจธัมมนิพพานัม บันธเปเนติ. อิมะหิ โช
 เต ภิกขเว สมณพราหฺมณา ญีเยสิสิพพานวาทา สโต
 สัตตัสส ปรมติญฺจธัมมนิพพานัม บันธเปเนติ, บันธิ วิคฺคหิ. เป
 หิ เกจิ ภิกขเว สมณาวา พราหฺมณา วา ติญฺจธัมมนิพพาน
 วาทา สโต สัตตัสส ปรมติญฺจธัมมนิพพานัม บันธเปเนติ,
 สัพเพ เต อิมะเว บันธิ วิคฺคหิ, ข เป ข เปหิ ตถาคตัสส
 ยถาภุจัน วันณิ สัมมา วทนานา วเทยฺย. อิมะหิ โช

เต ภิกขเว สมณพราหมณา อปรันตักขัปปกา อปรันตานุญฺจิโน
 อปรันตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตติปทานิ อภิวันตํ
 ฤๅจัตตาฬิสา ย วัตฺตฺหิ. ย เหิ เกจิ ภิกขเว สมณ วา,
 พราหมณา วา อปรันตักขัปปกา อปรันตานุญฺจิโน อปรันตํ
 อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตติปทานิ อภิวันตํ, สัพเพ เต
 อิมเฑว ฤๅจัตตาฬิสา ย วัตฺตฺหิ. ย เป ย เยหิ ตถาคตัสส
 ยถากุจํ วัณฺณํ สํมา วทมาณา วเทยฺย. อิมหิ โข เต
 ภิกขเว สมณพราหมณา ปุพฺพันตักขัปปกา จ อปรันตักขัปปกา จ
 ปุพฺพันตอปรันตักขัปปกา จ ปุพฺพันตอปรันตานุญฺจิโน ปุพฺพันตอ
 ปรันตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อธิมุตติปทานิ อภิวันตํ,
 ทิวาสญฺญิยา วัตฺตฺหิ. ย เหิ เกจิ ภิกขเว สมณ วา พราหมณา
 วา ปุพฺพันตักขัปปกา วา อปรันตักขัปปกา วา ปุพฺพันตอปรันต
 ักขัปปกา วา ปุพฺพันตอปรันตานุญฺจิโน ปุพฺพันตอปรันตํ อารพฺภ,
 อเนกวิหิตานิ อธิมุตติปทานิ อภิวันตํ, สัพเพ เต อิมเฑว
 ทิวาสญฺญิยา วัตฺตฺหิ, เอเตสฺส วา อัมมตฺเรน. นตฺถิ อโ
 พพิทฺธา. ตยํ ภิกขเว ตถาคโต ปชานาติ “ อิมเฑว ญฺจิญาณ
 เหว คคิตา เหว ปรามญฺจา เหว คคิตา ภวณฺติ เหว อภิสัมป
 รายาติ. ตณฺจ ตถาคโต ปชานาติ, ตโต จ อุตฺตวิตร
 ปชานาติ, ตณฺจ ปชานนํ น ปรามสฺส, อปฺรามสฺสโต จัสส
 บังจัตตณฺเฬว นิพฺพุติ วิหิตา. เวทนามํ สมุทฺธณฺจ อตฺถังค
 มณฺจ อสฺสทณฺจ ธาตุนวณฺจ นิสฺสรณณฺจ ยถากุตํ วิทิตฺวา,
 อนุปาทา วิมุตฺโต ภิกขเว ตถาคโต. อิม โข เต ภิกขเว

อัมมา คัมภีรา คุตฺตสา คุรุโธธา ติณฺดา ปณฺธิตา อตฺถิกา
 วจฺรา ฌโปมา ฌนฺตฺตเวทนียา. เป ตถาคโต สย อภิณฺณา
 อธิณฺทวียา ปเวเทติ, เปติ ตถาคตฺตลฺล ยถากุญฺเจิ วัณฺณ
 สัมมา วทมานา วเทยฺย.

ตฺตริ ภิกฺขเว เป เต สมณพราหฺมณา สลฺลสฺสวาทา สลฺลต
 อตฺตานนฺจ โลกนฺจ ฌนฺตฺตเวทนียา, จตุหิ วัตฺตฺตฺติ. ตทปฺ เติลฺ ภาวตฺ
 สมณพราหฺมณานํ อชานตฺ ฌนฺตฺตลฺล เวทยิตฺ ตณฺทาคตานํ
 ปวิตฺตลฺลิตํ วิษณฺตฺตเมว.

ตฺตริ ภิกฺขเว เป เต สมณพราหฺมณา เอกัจจลฺลิติกา เอกัจจ
 อลฺลิติกา เอกัจจ ลลฺลิตํ เอกัจจ อลฺลิตํ อตฺตานนฺจ โลกนฺจ
 ฌนฺตฺตเวทนียา, จตุหิ วัตฺตฺตฺติ. ตทปฺ เติลฺ ภาวตฺ สมณพราหฺมณานํ
 อชานตฺ ฌนฺตฺตลฺล เวทยิตฺ ตณฺทาคตานํ ปวิตฺตลฺลิตํ วิษณฺตฺตเมว.

ตฺตริ ภิกฺขเว เป เต สมณพราหฺมณา ฌนฺตานนฺติกา
 ฌนฺตานนฺตํ โลกนฺตํ ฌนฺตฺตเวทนียา, จตุหิ วัตฺตฺตฺติ. ตทปฺ เติลฺ ภาวตฺ
 สมณพราหฺมณานํ อชานตฺ ฌนฺตฺตลฺล เวทยิตฺ ตณฺทาคตานํ
 ปวิตฺตลฺลิตํ วิษณฺตฺตเมว.

ตฺตริ ภิกฺขเว เป เต สมณพราหฺมณา ฌนฺตฺตวิวัคเ ฌนฺต
 ตตฺต ฌนฺตํ ปุณฺณิชา สมานา วาจาวิวัคเ ฌนฺตวิวัคเ ฌนฺต
 วิวัคเ, จตุหิ วัตฺตฺตฺติ. ตทปฺ เติลฺ ภาวตฺ สมณพราหฺมณานํ
 อชานตฺ ฌนฺตลฺล เวทยิตฺ ตณฺทาคตานํ ปวิตฺตลฺลิตํ วิษณฺตฺตเมว.

ตฺตริ ภิกฺขเว เป เต สมณพราหฺมณา อธิจฺจลฺลิติกานํ

• ส. ปวิตลลิตวิษณฺตเมว

อริยสัจธรรมนี้ อันตั้งตามอริย โลกนี้จ บัณฑิตเป็นดี, ที่วิถี วัตรปฏิบัติ
 ตทบัญญัติ เติล ภาวดี สมณพราหมณ์นาน อชานดี อปัสสดี เวทยิต
 ตัณหาตตานัน ปริตลลิต วิษณัตตเมว.

ตัตติ ภิกขเว เป เต สมณพราหมณา ปุพฺพสันตักขิยกา
 ปุพฺพสันตานุฏิจโน ปุพฺพสันติ อาริยภา อนนวิหิตานิ อธิมุตติ
 ปทานิ อภิวัตน์ติ, อฏฺฐจารลหิ วัตรปฏิบัติ. ตทบัญญัติ เติล ภาวดี
 สมณพราหมณ์นาน อชานดี อปัสสดี เวทยิต ตัณหาตตานัน
 ปริตลลิต วิษณัตตเมว.

ตัตติ ภิกขเว เป เต สมณพราหมณา อุตฺตมารตณิกา
 สลยณีนวาทา อุตฺตมารตนา สลยณิมัตตตานัน บัณฑิตเป็นดี, สลยณินิ
 วัตรปฏิบัติ. ตทบัญญัติ เติล ภาวดี สมณพราหมณ์นาน อชานดี
 อปัสสดี เวทยิต ตัณหาตตานัน ปริตลลิต วิษณัตตเมว.

ตัตติ ภิกขเว เป เต สมณพราหมณา อุตฺตมารตณิกา
 สลยณีนวาทา อุตฺตมารตนา สลยณิมัตตตานัน บัณฑิตเป็นดี,
 อฏฺฐจารลหิ วัตรปฏิบัติ. ตทบัญญัติ เติล ภาวดี สมณพราหมณ์นาน อชานดี
 อปัสสดี เวทยิต ตัณหาตตานัน ปริตลลิต วิษณัตตเมว.

ตัตติ ภิกขเว เป เต สมณพราหมณา อุตฺตมารตณิกา
 เนวสลยณีนวาทา อุตฺตมารตนา เนวสลยณีนวาทาสลยณิมัตตตานัน
 บัณฑิตเป็นดี, อฏฺฐจารลหิ วัตรปฏิบัติ. ตทบัญญัติ เติล ภาวดี สมณ
 พราหมณ์นาน อชานดี อปัสสดี เวทยิต ตัณหาตตานัน ปริ
 ตลลิต วิษณัตตเมว.

ตัตติ ภิกขเว เป เต สมณพราหมณา อุตฺตมารตณิกา สโต

ฉัตตังคัง มุขเนหิ วิมาถิ วิภวํ บัณเณเปนติ, ฉัตตังหิ วัตฺถุหิ.
ตทปิ เตลํ ภวถํ สมณพราหฺมณานํ อชานตํ อปฺปัสสํ เวทยิตํ
คณฺหาคคานํ ปวิตฺถัสสิตํ วิปฺปันนํทตเมว.

ตฺตํวิ ภิกฺขเว เป เต สมณพราหฺมณา ทิฏฺฐิสุธัมมณิพฺพานวาทา
สโต ฉัตตังคัง ปรมทิฏฺฐิสุธัมมณิพฺพานํ บัณเณเปนติ, บัณจฺหิ
วัตฺถุหิ. ตทปิ เตลํ ภวถํ สมณพราหฺมณานํ อชานตํ อปฺปัสสํ
เวทยิตํ คณฺหาคคานํ ปวิตฺถัสสิตํ วิปฺปันนํทตเมว.

ตฺตํวิ ภิกฺขเว เป เต สมณพราหฺมณา อปรินตักขัณฺเฏกา
อปรินตานุทิจฺฉิโน อปรินตํ อารพฺภํ อนเนกวิทิตานิ อธิมุตฺติปทานิ
อภิวทนต์ิ, จตุสฺสคฺคาทิสาย วัตฺถุหิ. ตทปิ เตลํ ภวถํ สมณ
พราหฺมณานํ อชานตํ อปฺปัสสํ เวทยิตํ คณฺหาคคานํ ปวิ
ตฺถัสสิตํ วิปฺปันนํทตเมว.

ตฺตํวิ ภิกฺขเว เป เต สมณพราหฺมณา ปุพฺพสันตักขัณฺเฏกา จ
อปรินตักขัณฺเฏกา จ ปุพฺพสันตาศปรินตักขัณฺเฏกา จ ปุพฺพสันตาศปรินตานุ
ทิจฺฉิโน ปุพฺพสันตาศปรินตํ อารพฺภํ อนเนกวิทิตานิ อธิมุตฺติป
ทานิ อภิวทนต์ิ, ทิวาสจฺฉริยา วัตฺถุหิ. ตทปิ เตลํ ภวถํ
สมณพราหฺมณานํ อชานตํ อปฺปัสสํ เวทยิตํ คณฺหาคคานํ
ปวิตฺถัสสิตํ วิปฺปันนํทตเมว.

ตฺตํวิ ภิกฺขเว เป เต สมณพราหฺมณา สลลิตฺตวาทา สลลิตฺตํ
อิตฺถานณฺจํ โลกนฺจํ บัณเณเปนติ, จตุหิ วัตฺถุหิ. ตทปิ
ผตฺตักขัณฺเฏกา.

ตฺตํวิ ภิกฺขเว เป เต สมณพราหฺมณา เอกัจฉลลิตฺตจิกา

เอกัจจอลลัสติกา เอกัจจ ลลัสติ เอกัจจ ลลัสติ อตฺตานันตัง
โถกัลลัง บัลลเปณฺติ, จตุหิ วัตฺถุหิ. ตทปฺปี ผลลัสสัจจยา.

ตตฺริ ภิกฺขเว เย เต สมณพราหมณา อนฺตานันติกา
อนฺตานันตํ โลกัลลํ บัลลเปณฺติ, จตุหิ วัตฺถุหิ. ตทปฺปี ผลลัสสัจจยา.

ตตฺริ ภิกฺขเว เย เต สมณพราหมณา อมราวิกฺเขปิกา
ตตฺถ ตตฺถ บัลลนํ ปุญฺจา สมานา วาจาวิหฺเขปํ อานัสฺสนฺติ
อมราวิกฺเขปํ, จตุหิ วัตฺถุหิ. ตทปฺปี ผลลัสสัจจยา.

ตตฺริ ภิกฺขเว เย เต สมณพราหมณา อธิจฺจลุมฺบับนิกา
อธิจฺจลุมฺบับนํ อตฺตานันตัง โถกัลลัง บัลลเปณฺติ, ทวิหิ วัตฺถุหิ.
ตทปฺปี ผลลัสสัจจยา.

ตตฺริ ภิกฺขเว เย เต สมณพราหมณา ปุพฺพนํคกฺกบฺบิกา
ปุพฺพนํคานุกฺกจฺโณ ปุพฺพนํ อารพฺภ อเนกวิทฺตานิ อธิมุตฺติป
ทานิ อภิวทฺตติ, อญฺญารสฺสี วัตฺถุหิ. ตทปฺปี ผลลัสสัจจยา.

ตตฺริ ภิกฺขเว เย เต สมณพราหมณา อุตฺธมฺฆตฺติกา
ลลณฺณวาทา อุตฺธมฺฆตฺนา ลลณฺณิมิตฺตานํ บัลลเปณฺติ,
โสฬสฺสี วัตฺถุหิ. ตทปฺปี ผลลัสสัจจยา.

ตตฺริ ภิกฺขเว เย เต สมณพราหมณา อุตฺธมฺฆตฺติกา
ลลณฺณวาทา อุตฺธมฺฆตฺนา ลลณฺณิมิตฺตานํ บัลลเปณฺติ, อญฺญจ
วัตฺถุหิ. ตทปฺปี ผลลัสสัจจยา.

ตตฺริ ภิกฺขเว เย เต สมณพราหมณา อุตฺธมฺฆตฺติกา
เนวลลณฺณินาลลณฺณวาทา อุตฺธมฺฆตฺนา เนวลลณฺณินาลลณฺณิมิตฺตานํ
บัลลเปณฺติ, อญฺญจ วัตฺถุหิ. ตทปฺปี ผลลัสสัจจยา.

ตัตร์ ภิกษเว เย เต สมณพราหมณา อญฺเฐวาทา สโต
 สัตตัสส อญฺเฐ วิมาล วิภว บัณฺณเปณฺติ, สัตตหิ วัตฺตฺหิ.
 ตทป ฆลฺลปจฺจา.

ตัตร์ ภิกษเว เย เต สมณพราหมณา ทิฏฺฐจธมฺมนิพฺพานวาทา
 สโต สัตตัสส ปรมติฏฺฐจธมฺมนิพฺพาน บัณฺณเปณฺติ, บัณฺจหิ
 วัตฺตฺหิ. ตทป ฆลฺลปจฺจา.

ตัตร์ ภิกษเว เย เต สมณพราหมณา อปรินตกัปปิกา
 อปรินทานุทิจฺฉโน อปรินต อารพฺภ, อเนกวิทธานิ อธิมุตฺติป
 ทานิ อภิวัตฺตติ, จตุตฺตทาฬีสาย วัตฺตฺหิ. ตทป ฆลฺลปจฺจา.

ตัตร์ ภิกษเว เย เต สมณพราหมณา ปุพฺพพนฺตกัปปิกา จ
 อปรินตกัปปิกา จ ปุพฺพพนฺตาปรินตกัปปิกา จ ปุพฺพพนฺตาปรินตา
 นุทิจฺฉโน ปุพฺพพนฺตาปรินต อารพฺภ อเนกวิทธานิ อธิมุตฺติปทานิ
 อภิวัตฺตติ, ทิวาสัญฺจยา วัตฺตฺหิ. ตทป ฆลฺลปจฺจา.

ตัตร์ ภิกษเว เย เต สมณพราหมณา สลฺลสฺสวาทา
 สลฺลสฺส อตฺตตานันจ โลกัณจ บัณฺณเปณฺติ, จตุหิ วัตฺตฺหิ.
 “เต วต อญฺเณตฺร ฆลฺลสา ปฏฺฐสฺสเวทิสฺสณฺตีติ เนตฺ
 ธานํ วิชฺชติ.

ตัตร์ ภิกษเว เย เต สมณพราหมณา เอกัจจสลฺลสฺสติกา
 เอกัจจอสลฺลสฺสติกา เอกัจจ สลฺลสฺส เอกัจจ อตฺตสฺส อตฺตตานันจ
 โลกัณจ บัณฺณเปณฺติ, จตุหิ วัตฺตฺหิ. “เต วต อญฺเณตฺร
 ฆลฺลสา ปฏฺฐสฺสเวทิสฺสณฺตีติ เนตฺ ธานํ วิชฺชติ.

ตัตร์ ภิกษเว เย เต สมณพราหมณา อนฺตานิติกา

อนัตตานิรัต โลกัสส บัลลเปเนติ, จตุหิ วัตถุหิ. “เต วต
อนันตัตถิ ผัสสา ปฏิสันเวทิสันตัตติ เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตัตถิ ภิกฺขเว เป เต สมนพฺรหฺมณา ยมวาทิกเชปฺภา
ตตฺถ ตตฺถ บัลลเปเนติ ปุญฺจา สมานา วาจาวิกฺเขปฺ อาเนชฺชนฺติ
ยมวาทิกเชปฺ, จตุหิ วัตถุหิ. “เต วต อนันตัตถิ ผัสสา
ปฏิสันเวทิสันตัตติ เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตัตถิ ภิกฺขเว เป เต สมนพฺรหฺมณา อธิจฺจุสมุပ္ปันนิกา
อธิจฺจุสมุပ္ปันนํ อนัตตานิรัต โลกัสส บัลลเปเนติ, ทวีหิ
วัตถุหิ. “เต วต อนันตัตถิ ผัสสา ปฏิสันเวทิสันตัตติ
เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตัตถิ ภิกฺขเว เป เต สมนพฺรหฺมณา ปุพฺพัตถิกเชปฺภา
ปุพฺพัตถานุกฺขิจฺโจ ปุพฺพัตถิ อารพฺภ อเนกวิทฺตานิ อธิปฺตติปฺทานิ
อภิวทฺตติ, อัญฺจารสฺส วัตถุหิ. “เต วต อนันตัตถิ ผัสสา
ปฏิสันเวทิสันตัตติ เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตัตถิ ภิกฺขเว เป เต สมนพฺรหฺมณา อุตฺตมาฆตฺตนิกา
สัลลณีวาทา อุตฺตมาฆตฺตนา สัลลณีมัตตานิ บัลลเปเนติ, โสฬสฺส
วัตถุหิ. “เต วต อนันตัตถิ ผัสสา ปฏิสันเวทิสันตัตติ
เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตัตถิ ภิกฺขเว เป เต สมนพฺรหฺมณา อุตฺตมาฆตฺตนิกา
อสัลลณีวาทา อุตฺตมาฆตฺตนา อสัลลณีมัตตานิ บัลลเปเนติ,
อัญฺจหิ วัตถุหิ. “เต วต อนันตัตถิ ผัสสา ปฏิสันเวทิสันตัตติ
เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตัตร์ ภิกขเว เป เต สมณพราหมณา อุตฺธมาชนิกา
เนวสฺสณฺณินาสฺสณฺณินาหา อุตฺธมาชนา เนวสฺสณฺณินาสฺสณฺณิมัตตานิ
บฺบง เปนฺติ, อัญฺหิ วัตฺถุหิ. “ เต วต อญฺญตฺร ผัสฺสา
ปฏฺฐิสฺสเวทิสฺสณฺณิตฺติ เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตัตร์ ภิกขเว เป เต สมณพราหมณา อุตฺธเนทวาทา
ลโต สัตตัสส อุตฺธเนทฺ วิณาสํ วิภวํ บฺบง เปนฺติ, สัตตหิ
วัตฺถุหิ. “ เต วต อญฺญตฺร ผัสฺสา ปฏฺฐิสฺสเวทิสฺสณฺณิตฺติ
เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตัตร์ ภิกขเว เป เต สมณพราหมณา ทิฏฺฐจธมฺมนิพฺพาน
วาทา ลโต สัตตัสส ปรมทิฏฺฐจธมฺมนิพฺพานํ บฺบง เปนฺติ,
อัญฺหิ วัตฺถุหิ. “ เต วต อญฺญตฺร ผัสฺสา ปฏฺฐิสฺสเวทิสฺ
สณฺณิตฺติ เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตัตร์ ภิกขเว เป เต สมณพราหมณา อปรินฺตกัมมํ ปักกา
อปรินฺตานุทิจฺฉโน อปรินฺตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อหิมุตฺติปทานิ
อภิวทฺถนฺติ, จตุตฺถตาพีสาเย วัตฺถุหิ. “ เต วต อญฺญตฺร ผัสฺสา
ปฏฺฐิสฺสเวทิสฺสณฺณิตฺติ เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตัตร์ ภิกขเว เป เต สมณพราหมณา ปุพฺพณฺตกัมมํ ปักกา จ
อปรินฺตกัมมํ ปักกา จ ปุพฺพณฺตาปรินฺตกัมมํ ปักกา จ ปุพฺพณฺตาปรินฺตานุ
ทิจฺฉโน ปุพฺพณฺตาปรินฺตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ อหิมุตฺติปทานิ
อภิวทฺถนฺติ, ทิวาสัญฺจยา วัตฺถุหิ. “ เต วต อญฺญตฺร ผัสฺสา
ปฏฺฐิสฺสเวทิสฺสณฺณิตฺติ เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตัตร์ ภิกขเว เป เต สมณพราหมณา สลฺลสฺสวาทา

สัสสัคคิ อตฺตคานันจ โลกนัง มนฺณ เปนฺติ, จตุหิ วัตฺตุนิ.
 เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา เอกัจฉัสสัคคิกา เอกัจฉัสสัคคิกา,
 เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา อนฺตคานันติกา, เยปิ เต สมน
 พฺรหฺมณา อมราวักเขปิกา, เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา อธิจ
 สมุขฺขันนิกา, เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา ปุพฺพัตถักขีปิกา,
 เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา อุตฺตมาชตนิกา สลฺปนวิวาทา,
 เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา อุตฺตมาชตนิกา สลฺปนวิวาทา,
 เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา อุตฺตมาชตนิกา เนวสลฺปนินาสลฺปนวิวาทา,
 เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา อจฺเจทวาทา, เยปิ เต สมน
 พฺรหฺมณา ทิฏฺฐธมฺมนิพฺพานวาทา, เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา
 อปรินตักขีปิกา, เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา ปุพฺพัตถักขีปิกา จ
 อปรินตักขีปิกา จ ปุพฺพัตถาปรินตักขีปิกา จ ปุพฺพัตถาปรินตานุ
 ทิฏฺฐิโน ปุพฺพัตถาปรินต อารพฺภ อเนกวิทานิ อิมุตฺติปัตตานิ
 ยภาวณฺติ, ทิวาสจฺจุยา วัตฺตุนิ. สัพเพ เต นิหิ ผัสฺสลา
 ตเนหิ ผุสฺสลาผุสฺสา* ปฏฺฐิสฺสเวเทนฺติ. เตสฺส เวทนাবัจจยา ตณฺหา,
 ตณฺหาบัจจยา อูปาทานํ, อูปาทานบัจจยา ภโว, ภวบัจจยา
 ชาติ, ชาติบัจจยา ชรามรณํโลกปฺปิเทวทุกฺขโทมนสฺสอุปายาสา
 สัมภวณฺติ. ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉินฺนํ ผัสฺสลาชคณานํ
 สมุทฺยณฺจ อตฺตังคมณฺจ อตฺตคานันจ อาทีนวณฺจ นิสฺสรวณฺจ
 ยาดากุตฺติ ปชานาติ. อยํ อิมหิ สัพเพเหว อุตฺตวิตรํ ปชานาติ.
 เย हि เกจิ ภิกฺขเว สมนา วา พฺรหฺมณา วา

ปุพฺพัตถกัษัฏกา วา อปรินตักกัษัฏกา วา ปุพฺพัตถาปรินต
 กัษัฏกา วา ปุพฺพัตถาปรินตานุญิจโน ปุพฺพัตถาปรินต อารพก
 อเนกวิหิตานิ อธิปัตติปทานิ อภิวัตน์ติ, สัพเพ เต อิมเมว
 ทวารัสสุจยา วัตถุหิ อันโตชาลิกตา เอตถ ลิตาว อุมมุชฺชมานา
 อุมมุชฺชขันติ. เอตถ ปรียาขันนา อันโตชาลิกตา อุมมุชฺชมานา
 อุมมุชฺชขันติ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ทักฺโข เกวญฺญี วา
 เกวญฺญินฺเตวาลิ วา สุมฺมัจฉินฺทเกณ. ชาเลเน ปรีตติ อุตท
 รทํ โอตฺถเรยฺย. ตัสส เอมัสส “เย โข เกจิ อิมัสมิ
 อุตทรทเท โอฬาริกา ปาณา, สัพเพเปเต อันโตชาลิกตา
 เอตถ ลิตาว อุมมุชฺชมานา อุมมุชฺชขันติ. เอตถ ปรียาขันนา
 อันโตชาลิกตา อุมมุชฺชมานา อุมมุชฺชขันติ. เอมเมว โข
 ภิกฺขเว เย หิ เกจิ สมณา วา พรีหมณา วา ปุพฺพัตถกัษัฏกา วา
 อปรินตักกัษัฏกา วา ปุพฺพัตถาปรินตักกัษัฏกา วา ปุพฺพัตถาปรินตานุญิจโน
 ปุพฺพัตถาปรินต อารพก อเนกวิหิตานิ อธิปัตติปทานิ อภิวัตน์ติ,
 สัพเพ เต อิมเมว ทวารัสสุจยา วัตถุหิ อันโตชาลิกตา
 เอตถ ลิตาว อุมมุชฺชมานา อุมมุชฺชขันติ. เอตถ ปรียาขันนา
 อันโตชาลิกตา อุมมุชฺชมานา อุมมุชฺชขันติ. อัจฉินฺทวเนตฺติโก
 ภิกฺขเว ตถาคตัสส กาโย ติญฺจติ, ยาวัสส กาโย จัสสติ,
 ตาว น ตักฺขันติ เทวมานุสสา. กายัสส เกทา อุตฺถ
 ชีวตปรียาทานา น น ตักฺขันติ เทวมานุสสา. เสยฺยถาปิ
 ภิกฺขเว อัมพปณฺฑิยา วัณฺณจฺฉินฺนาย, ยานิ กานิจิ อัมพานิ

วัณฺณปฏิพนฺธานิ,“ สัพฺพานิ ตานิ ททฺธฺวยานิ ภวันฺติ. เอวเมว
 โข ภิกฺขว อุนฺณินฺนภาวเนตฺติโก ตถาคตฺสฺส กาโย ติฏฺฐติ,
 ยาวลฺลสฺส กาโย จลฺลติ, ตาว นํ ทกฺขณฺติ เทวมนุสฺสสา.
 กายลฺลสฺส เกทา อุตฺถิ ชีวตปริยาทานา น นํ ทกฺขณฺติ
 เทวมนุสฺสชาติ. เอว วุตฺเต, ขายลฺลมา ขานนฺโต ภควนฺตํ
 เอตทโวจ “ อจฺฉริยํ ภนฺเต, อพฺภุตํ ” ภนฺเต. โกนาโม อญ
 ภนฺเต อมฺมปริยาโยติ. ตลฺลมา ติทฺถ ตวฺว ขานนฺตํ อิม
 อมฺมปริยาโย “ อตฺถชาลนฺติปิ นํ ธาเรหิ, “ อมฺมชาลนฺติปิ
 นํ ธาเรหิ, “ พหฺมชาลนฺติปิ นํ ธาเรหิ, “ ติฏฺฐิจชาลนฺติปิ นํ
 ธาเรหิ, “ อนุตฺตโร ลังคามวิชโยติปิ นํ ธาเรหิ. อิทมโวจ
 ภควา. อตฺตมนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสีคํ ขณินฺนฺตุนฺติ.
 อิมลฺลสฺม ๑ ปน เวยฺยาकरणลฺลสฺม ภณฺณมาเน ทลลหฺลลลล
 โลกธาคฺค ขกมฺม ปิตฺถาติ.

พหฺมชาลนฺตํ นินฺนิจิต

ลํกณฺณผลลฺลสฺส ตติ

เอวํ เม ลุตฺตํ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ
 ชีเกลลสฺส โกमारภจฺจลลล อมฺพวเน, มหตา ภิกฺขุลฺลเชน ลทฺธิ
 อทฺธมฺ เตฬฺเลติ ภิกฺขุสฺส เตหิ. เตเน โข ปน สมเยเน ราชา

๑. ลี. วัณฺณปฏิพนฺธอนานิ. ๒. ลี. ย. อพฺภุตํ.

๓. ลี. ลทฺธลล.

มาคโธ อชาตลัตถุ เวเทหิปุตโต, ตทหุโปสเถ ปันณรเต
 โกรมุทียา จาตุมาลีนียา ปุณณาย ปุณณมาย รัตติยา, ราชามัจ
 ปริวโต อุปริปาสาทวรคโต นิลินโน โหติ. ออโข ราชชา มาคโธ
 อชาตลัตถุ เวเทหิปุตโต อุตานี อุตานะลิ “ รมณียา วต
 โภ โทลินา รัตติ, อภิรुปา วต โภ โทลินา รัตติ,
 ทัลลีนียา วต โภ โทลินา รัตติ, ปาสาทิกา วต โภ
 โทลินา รัตติ, ลักขณินา วต โภ โทลินา รัตติ, ก
 นุ ชีวัชช สมณ วา พีร่าหิมณ วา ปิรุปาเสยยาม,* ยันโน
 ปิรุปาสโต จิตติ ปลิเทยยาติ. เอว วุตเต, อังณคโร
 ราชามัจโจ ราชานี มาคธ อชาตลัตถุ เวเทหิปุตติ เอตทโวจ “ อย
 เทว ปุณโณ กัลลโป ลัมมิเจว คณิง คณาจริโย จ ณาโต
 ยลลลลิตติ ตัตถกโร, ลากุลลัมมิโต พุชณลลิต, รัตตัมมัญ จิรบัพพิโต
 อัทธกโต วโยอนุปัตโต, ต เตโว ปุณณ กัลลโป ปิรุปาสตุ,
 อปัเปวนาม เทวลล ปุณณ กัลลโป ปิรุปาสโต จิตติ
 ปลิเทยยาติ. เอว วุตเต, ราชชา มาคโธ อชาตลัตถุ เวเทห
 ปุตโต คุณีหิ อโหสิ. อังณคโรปิ โข ราชามัจโจ ราชานี
 มาคธ อชาตลัตถุ เวเทหิปุตติ เอตทโวจ “ อย เทว มกัลล
 โคลาโล ลัมมิ เจว คณิง คณาจริโย จ ณาโต ยลลลลิต
 ตัตถกโร, ลากุลลัมมิโต พุชณลลิต, รัตตัมมัญ จิรบัพพิโต
 อัทธกโต วโยอนุปัตโต, ต เตโว มกัลลโคลาล ปิรุปาสตุ,
 อปัเปวนาม เทวลล มกัลลโคลาล ปิรุปาสโต จิตติ ปลิเทยยาติ.
 เอว วุตเต, ราชชา มาคโธ อชาตลัตถุ เวเทหิปุตโต คุณีหิ

* ย. ปิรุปา.เสยยาม.

อโหสิ. อัมมตโรปิ โข รามามัจโจ รามานี มาคธ อชาต
 สัตถุ เวเทหิปุตฺตํ เอตทโวจ “ อยํ เทว อชิโต เกสกัมภโล
 สัมมิ เจว คณิ จ คณาวริโย จ ฌาโต ยสฺส สฺสิ ติตฺถกโร,
 สาธุสम्मโต พุชฺชนัสฺส, วัตฺตณฺณ จิรบัพฺพชิโต อหฺมคโค วโยอ
 นุญฺมัตฺโต, ตํ เทโว อชิโต เกสกัมภโล ปยิริปาสตุ, อปัเปว
 นาม เทวสฺส อชิโต เกสกัมภโล ปยิริปาสโต จิตฺตํ ปลิเทย
 ยาทิ. เอวํ วุตฺเต, ราชา มาคธอ อชาตสत्ถุ เวเทหิปุตฺโต
 คุณิหิ อโหสิ. อัมมตโรปิ โข รามามัจโจ รามานี มาคธ
 อชาตสत्ถุ เวเทหิปุตฺตํ เอตทโวจ “ อยํ เทว ปกุโ
 กัจจายโน สัมมิ เจว คณิ จ คณาวริโย จ ฌาโต ยสฺส สฺสิ
 ติตฺถกโร, สาธุสम्मโต พุชฺชนัสฺส, วัตฺตณฺณ จิรบัพฺพชิโต
 อหฺมคโค วโยอณุญฺมัตฺโต, ตํ เทโว ปกุโ กัจจายนํ ปยิริปาสตุ,
 อปัเปวนาม เทวสฺส ปกุโ กัจจายนํ ปยิริปาสโต จิตฺตํ
 ปลิเทยียาทิ. เอวํ วุตฺเต, ราชา มาคธอ อชาตสत्ถุ
 เวเทหิปุตฺโต คุณิหิ อโหสิ. อัมมตโรปิ โข รามามัจโจ
 รามานี มาคธอ อชาตสत्ถุ เวเทหิปุตฺตํ เอตทโวจ “ อย
 เทว สันฺนชโย เวลฺลภฺจิปุตฺโต” สัมมิ เจว คณิ จ คณาวริโย จ
 ฌาโต ยสฺส สฺสิ ติตฺถกโร, สาธุสम्मโต พุชฺชนัสฺส, วัตฺตณฺณ
 จิรบัพฺพชิโต อหฺมคโค วโยอณุญฺมัตฺโต, ตํ เทโว สันฺนชย
 เวลฺลภฺจิปุตฺตํ ปยิริปาสตุ, อปัเปวนาม เทวสฺส สันฺนชย เวลฺลภ
 จิปุตฺตํ ปยิริปาสโต จิตฺตํ ปลิเทยียาทิ. เอวํ วุตฺเต, ราชา

มากโฮ อชาตลัตตุ เวเทหิปุตโต คุณี อโหสิ. อัมเบตโรบี โข
 ราชามัจโจ ราชานี มากอ อชาตลัตตุ เวเทหิปุตโต เอตทโว
 “ อโย เทว นิคคังโง นากุปุตโต ลัมมิ เจว คณิ จ คณาวาโย จ
 นวาโต ยลลลลิตติ ตัตถกโร, ตาตุลลัมมิโต พุทฺธลลิตติ, วัตตัมมิ
 จิรพัพพิโต อัทธกโต วโยอนุปัตโต, ตัง เทโว นิคคังจ
 นากุปุตติ ปยิรุปาสตุ, อัมเปวนาม เทวาลล นิคคังจ นากุปุตติ
 ปยิรุปาสโต จิตติ ปลีเทยยาติ. เอว รุคเต, ราชานี มากโฮ
 อชาตลัตตุ เวเทหิปุตโต คุณี อโหสิ. เตน โข ปน
 สมเยน ชิวโก โกมารกัจโจ รัมโณ มาคธลล อชาตลัตตุลล
 เวเทหิปุตตลล อวิทุเร คุณีหิฏโต นิลินโน โหติ. ออโข ราชานี
 มากโฮ อชาตลัตตุ เวเทหิปุตโต ชิวโก โกมารกัจโจ เอตทโว
 “ ตัง ปน ลัมมิ ชิวโก ก็ คุณีหิ. “ อโย เทว ภควา
 อรหัง ลัมมัลลัมพุทโธ อัมหากัง อัมพวเน วิหริตี, มหตา
 ภิกขุลลเมน ลัตถิ อัทธมเตพีสสิ ภิกขุลลเตหิ. ตัง โข ปน ภควันตัง เอว
 กัลยาโณ กิตติลลิตโต อัทธกโต “ จิตฺติ โส ภควา อรหัง
 ลัมมัลลัมพุทโธ วิชชาวรรณลัมมัมปิโน ลุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร
 ปุริสทัมมสาราณิ ลลิตา เทวมนุสสานิ พุทโธ ภควาติ. ตัง
 เทโว ภควันตัง ปยิรุปาสตุ, อัมเปวนาม เทวาลล ภควันตัง
 ปยิรุปาสโต จิตติ ปลีเทยยาติ. “ เตนนัง ลัมมิ ชิวโก
 หัตถินยานานิ กัมเปเปหิ. “ เอว เทวาติ โข ชิวโก โกมาร
 กัจโจ รัมโณ มาคธลล อชาตลัตตุลล เวเทหิปุตตลล ปติ
 สุนิตฺวา,° ปัลลิมตฺตานิ หัตถินียาสตานิ กัมเปเปตฺวา รัมโณ จ

• ล. ย. ปุ. ปุริสสุตฺวา. • ล. ย. หัตถินียาสตานิ.

อารโหณียํ • นาคํ, รัณโณ มาคธัสส อชาติตัสสุสส เวเทหิปุตัสส
 ปฏิวะเทสิ “ กัปปิตานิ โข เต เทว หัตถิยานานิ, ยัสส
 ทานิ กาลํ มณฺณสิตติ. อตฺโธ ราชา มาคโธ อชาติตัสสุ
 เวเทหิปุตโต ปณฺณสุ หัตถินิยาสเสสุ บัจฺเจกา อิตฺติโย
 อารโเปตฺวา, อารโหณียํ นาคํ อภิรุหิตฺวา, อุกกาสุ ธาวย
 มานาสุ ราชคหมีทา นิยฺยาสิ มหัจฺจราชานุภาเวน. เยน ชีวกัสส
 โกमारภจฺจัสส อัมพวนํ, เตน ปายาสิ. อตฺโธ รัณโณ
 มาคธัสส อชาติตัสสุสส เวเทหิปุตัสส อวิทุเร อัมพวนัสส
 อตฺตเทว ภยํ, อตฺต นิมฺมิตฺตํ, อตฺต โดมทฺโธ. อตฺโธ ราชา
 มาคโธ อชาติตัสสุ เวเทหิปุตโต ภิตฺโต สํวิคฺโค โดมทฺจฺจชาโต,
 ชีวกํ โกमारภจฺจํ เอตทโว “ กัจฺจิ มํ สัมม ชีวก น
 รัณฺเเจสิ, กัจฺจิ มํ สัมม ชีวก น ปลํ เณสิ, กัจฺจิ มํ
 สัมม ชีวก น บัจฺจิตฺติกาณํ เทสิ, กตํ ทินาม ตาว
 มทโต ภิกฺขุสํวัสส อจฺฉมเตฬิธานํ ภิกฺขุสฺตานํ, เนา ชิปตฺตํ ไท
 ภวิสฺสติ, น อุกกาสิตตํ ไท, น นิคฺโขโสติ. “ มา ภายิ
 มหาราช, มา ภายิ มหาราช, น ตํ เทว วัณฺเเจมิ, น
 ตํ เทว ปลํภามิ, น ตํ เทว บัจฺจิตฺติกาณํ เทมิ,
 อภิกกม มหาราช, อภิกกม มหาราช, เอเต มณฺณทลมาเพ
 ปตีปา ฉายนํตติ. อตฺโธ ราชา มาคโธ อชาติตัสสุ เวเทหิ
 ปุตโต, ยาวติกา นาคัสส ภูมิ, นาเคน คณฺฑีวา, นาคา
 บัจฺโจโรหิตฺวา ปตีโกว • เยน มณฺณทลมาฬัสส ทวารํ, เตน
 ปลํกมิ. อุตฺปลํกมิทฺวา ชีวกํ โกमारภจฺจํ เอตทโว “ กหํ

ปน สัมม ชีวก ภควาติ. “เอโส มหาราช ภควา, มัชฌิม
 ฌัมภี นิสสัย ปุรัตถากุโข นิลินโน, ปุรัชโต ภิกขุสัชชีลาติ.
 อตโข ราชา มาคโธ อชาตลัคคฺ เวเทหิปุตฺโต เยน ภควา,
 เตนุปลังกมิ. อุปลังกมิตฺวา เอกมัตตํ อฏฺฐชาลี. เอกมัตตํ จิต
 โข ราชา มาคโธ อชาตลัคคฺ เวเทหิปุตฺโต, ตุนฺหิภูตํ ตุนฺหิภูตํ
 ภิกขุสัชชี อานุโลเกตฺวา รหทมิว วิชฺชณฺณํ, อุนาณํ อุนาเนสิ
 “อิมินา เม อุปสเมน อุตฺตภักฺโท* กุมารโ สมนฺนาคโต
 โหตุ, เยเนตฺรหิ อุปสเมน ภิกขุสัชชี สมนฺนาคโตติ. อาคมา
 โข ตวฺ มหาราช ยถาเปมฺมิตฺติ. ปิโย เม ภันเต อุตฺต
 ภักฺโท กุมารโ, อิมินา เม ภันเต อุปสเมน อุตฺตภักฺโท
 กุมารโ สมนฺนาคโต โหตุ, เยเนตฺรหิ อุปสเมน ภิกขุสัชชี
 สมนฺนาคโตติ. อตโข ราชา มาคโธ อชาตลัคคฺ เวเทหิปุตฺโต
 ภควันตํ อภิวาเทตฺวา ภิกขุสัชชีลล อัมมชลี อุนาเมตฺวา,
 เอกมัตตํ นิลิตฺติ. เอกมัตตํ นิลินโนโข ราชา มาคโธ อชาตลัคคฺ
 เวเทหิปุตฺโต ภควันตํ เอตทโวจ “ปุจฺเจยฺยยามหํ ภันเต
 ภควันตํ กัณฺธิเทว เทลลํ* เลลลมัตตํ, สเจ เม ภควา โอกาส
 กโรติ, ปันนัสส เวยฺยากรณายาติ. “ปุจฺฉน มหาราช ยทา
 กัชชีติ. “ยถา นุโข อิมานิ ภันเต ปุณฺณสิปปายตนา
 เสยฺยถิตฺติ. หัตถาโรหา อัสสาโรหา วธิกา ธนุคฺคหา* เจลกา

* ลี. อุตฺตภักฺโท. ๒ ลี. ปนาเมตฺวา. ย. ปนาเมตฺวา.

* ลี. กัณฺธิเทวเทลลํ. เลลลมัตตํ นิลิตฺติ ปาโจ นทิสฺสติ.

* ลี. ธนุคฺคหา.

จลกา มัชฌิมาภิกขา อุตตะกา ราชปุตตะกา มัคคะนันทิโน
 มหานาคา สุรา จัมมโยธิโน ทาสกปุตตะกา อาฬาริกา กัปปีกา
 นันทาภิกขา" สุทา มาลาการา รชกา เปสการา นฬการา
 กุมภการา คณกา มุตฺติกา, ยานิ วา ปณณฺณานิยฺ เหวั
 คตานิ ปุณฺณิปปายตนาณิ, เต ทิฏฺฐิเจว ธัมเม สันนิจฺฉิจก
 ลีปํผลํ อูปชีวันติ, เต เตเน ชัตตานิ สุเขนติ ปิเนนฺติ,
 มาตาปิตโร สุเขนติ ปิเนนฺติ, ปุตตทวารํ สุเขนติ ปิเนนฺติ,
 มิตฺตามจฺเจ สุเขนติ ปิเนนฺติ, สมนพฺรหฺมणेสุ อุตฺถตฺติก
 ทักขิณํ ปติฏฺฐาเปเนติ โฉวคฺคิกํ สุขวิปากํ สัตถิสฺสวตฺตนิก.
 ลักกา นุโข ภาณฺเต เหวเมว ทิฏฺฐิเจว ธัมเม สันนิจฺฉิจก
 สามันณผลํ ปันณเปตฺตนิ. " อภิขานาสี โน ทวํ มหาราช
 อิมํ ปันนํ อังณเปยฺ สมนพฺรหฺมणे ปุจฺฉิตาติ. อภิขานามท
 ภาณฺเต อิมํ ปันนํ อังณเปยฺ สมนพฺรหฺมणे ปุจฺฉิตาติ. " ยถา
 กถํ ปน เต มหาราช พยากริสุ. สเจ เต อครุ, ภาสฺสัสสุติ.
 " นโข เม ภาณฺเต ครุ, ยตฺถัสส ภควา นิสินฺโน, ภควันตรูปวาทิ.
 " เทนहि มหาราช ภาสฺสัสสุติ. เอกมิตาหํ ภาณฺเต สมยฺ เยน
 ปุโรโณ กัสสโป,เตนุปลังกมิ. อุนปลังกมิตฺวา ปุโรเณน กัสสเปณ
 สทฺธิ สัมโมท. สัมโมทนิยํ กถํ สาราณิยํ วิตฺติสาเรตฺวา
 เอกมนฺตํ นิลิตฺ. เอกมนฺตํ นิลินฺโน โข อทํ ภาณฺเต ปุณณ
 กัสสโป เอตทโวจ " ยถา นุโข อิมานิ โภ กัสสโป ปุณฺณิปปา
 ยตนาณิ. เสยฺยถิทํ. หัตถาโรหา อัสสาโรหา วิธิกา

ธนุคคทา เจลกา จลกา ปันททาทิกา ธุคคา ราชปุตตา
 บัณขันทโน มหานาคา สุรา จัมมโยธโน ทาสกปุตตา อาฬาริกา
 กัปปกา นันทาปกา สุธา มาลาการา รชกา เปตการา
 นลการา กุมภการา คณกา มุททิกา, ยานิ วา ปณณานิย
 เหว คตานิ ปุตุลลียายตนาณิ, เต ทิฏฐิเชว ธัมเม สันทิฏฐิจัก
 สัมปผลิ อุปชีวันติ. เต^๑ เตน อตตทานิ สุเขนติ ปิณณติ,
 มาตาปัตโร สุเขนติ ปิณณติ, ปุตตทาริ สุเขนติ ปิณณติ,
 มิตตามัจเจะ สุเขนติ ปิณณติ, สมณพราหมิณเณสุ^๒ อุตถัคคิก
 ทักขณิ ปติฏฐาเปณติ^๓ โสวัคคิกิ สุขิปากิ สัคคัลลัตตนิก
 สักกา นุโข โก กัลลป เหวเมว ทิฏฐิเชว ธัมเม สันทิฏฐิจัก
 สามัญชนผลิ ปันณเปตุนติ. เหว วุตเต, ภาณเต, ปุโรณ กัลลป
 มเ เขตตโวจ “ กโรโต โข มหาราช การยโต ฉินทโต
 เจทาปยโต ปจโต ปจายปยโต โสจยโต โสจายปยโต กิลมยโต
 กิลมาปยโต ฉันทโต ฉันทายปยโต ปาณมคิปปายปยโต^๔ อทินน
 อาณิยโต ฉันธิ ฉินทโต นิลโลเป หรโต เอกาการิก
 กโรโต ปริณเณ ติฏฐิตโต, ปรทาริ คัจฉโต, มุสา ภณโต,
 กรโต น กรียติ^๕ ปาเป, ขุปรียันเตน เจะ ปิ จักเกณ โย
 อิมิสสา ปจวิยา ปาณเ เอกิ มัสสลเ เอกิ มัสปุนช

๑ สัทสนธิวิธีเค เตติ ปาโจ น โหติ.

๒ สมณพราหมิณเณสุวาติ ปาโจ ทิลลติ. ๓ ส. ปติฏฐาเปณติ.

๔ สัทสนธิวิธีเค ปจโต ปจายปยโต โสจยโต กิลมยโต ฉันทา
 ปยโต ปาณมคิปปายปยโตติ ปาโจ ทิลลติ. ๕ ส. กรียติ.

กเรยฺย, นัตถิ ตโตนิทานํ ปาปํ, นัตถิ ปาปัสส อากโม.
 ทักขิณฺณเจมี คังคาย ตีรํ คัจฉะยฺย,^๑ ทนฺตีโต มาเตนฺโต
 นิณฺตฺตีโต เตหาเปนฺโต ปจันโต ปจาเปนฺโต,^๒ นัตถิ
 ตโตนิทานํ ปาปํ, นัตถิ ปาปัสส อากโม. อุตฺตรวฺเจมี
 คังคาย ตีรํ คัจฉะยฺย, ทนฺตีโต ททาเปนฺโต^๓ ยชฺชนฺโต
 ยชาเปนฺโต^๔ นัตถิ ตโตนิทานํ ปุณฺณํ, นัตถิ ปุณฺณัสส
 อากโม. ทาเนน ทเมน ลัมเบเน ลัจจวาเจน,^๕ นัตถิ
 ตโตนิทานํ ปุณฺณํ, นัตถิ ปุณฺณัสส อากโมติ. อิตฺถิ โข
 เม ภันเต ปุโรโณ กัสสโป สันตีจฺจิกํ สามัลลผลํ ปุณฺโณ
 สมาโน, อภิวิมฺบํ พฺยาภาสิ. เตยฺยถาปี ภันเต อัมพํ วา
 ปุณฺโณ ลพฺพํ พฺยากระยฺย, ลพฺพํ วา ปุณฺโณ อัมพํ พฺยากระยฺย.
 เอวเมว โข เม ภันเต ปุโรโณ กัสสโป สันตีจฺจิกํ
 สามัลลผลํ ปุณฺโณ สมาโน, อภิวิมฺบํ พฺยาภาสิ. ตัสส มยฺหิ
 ภันเต เอตทโหสิ “ กถํ ทิ นาม มาทิสฺส สมณํ วา
 พฺรหฺมณํ วา วิชิตะ วสฺสํ อปฺสาเทตฺตพฺพํ มณฺเฑยฺยาติ.
 โส โข อหํ ภันเต ปุณฺณัสส กัสสปัสส ภาสิตํ เนว
 อภินฺนํ นยฺยํ ปุณฺณํ โกสิ, อนนฺนํ นยฺยํ อยฺยํ ปุณฺณํ โกสิ ตวา
 อนัตตมโน อนัตตมวาจํ อนิจฺจาเตวํ ตเมว วาจํ अनुสฺสณฺ
 ทนฺโต อนิกกฺขชฺชนฺโต^๖ อญฺญาจาตนา นิกกามี.

เอกมิทาหํ ภันเต สมมํ เยน มกฺขลิตฺตลาโล, เตนุปลงฺกมิ,

๑. ลี. คังคาตีร. ๒. ลี. อาคัจฉะย. ๓. ลี. ปาจันโต.

๔. ลี. ทาเปนฺโต. ๕. ลี. ยาเชนฺโต. ๖. ลี. ลัจจวชฺเชน.

๗. ลี. อนิกกฺขชฺชนฺโต.

อุปลังกมิตฺวา มกฺขลิตา โคสาลเณ สกฺกัธํ สัมโมทํ; สัมโมทณิยํ
 กถํ ลารานิยํ วิตฺติสาลเรตฺวา เอกมณฺธํ นิสิตํ. เอกมณฺธํ
 นิสินฺโน โข อหํ ภนฺเต มกฺขลิตโคสาลํ เขตฺตโวจํ “ ยถา
 นุโย อิมานิ โภ โกสาล ปุจฺจุสึปฺปายคณานิ. ฯ เป ฯ สกฺกา
 นุโย โภ โกสาล เขวเมว ทิฏฺฐิเจว ธมฺเม สันทิฏฺฐิจิ
 ตามเนตถผลํ . บัณฺณเปตฺตุนฺติ. เอวํ วุตฺเต, ภนฺเต มกฺขลิตโคสาล
 มํ เขตฺตโวจํ “ นัตถิ มหาราช เหตุ, นัตถิ บัจฺจโย,
 สกฺกตานิ ลกฺกิตถาย, อเหตุ อปฺป บัจฺจยา สกฺกตา ลกฺกิตฺถนฺติ;
 นัตถิ เหตุ, นัตถิ บัจฺจโย, สกฺกตานิ วิตุทฺธิยา, อเหตุ
 อปฺป บัจฺจยา สกฺกตา วิตุทฺธมฺนฺติ. นัตถิ อตฺถกาเร, นัตถิ
 ปฺรกาเร, นัตถิ ปุริสกาเร, นัตถิ พลํ, นัตถิ วิริยํ,
 นัตถิ ปุริสตาโม, นัตถิ ปุริสปรกฺกโม, สัพฺเพ สกฺกตา,
 สัพฺเพ ปาณา, สัพฺเพ ภูตา, สัพฺเพ ชีวา, อวสา อพลา
 อวิริยา นิยตฺตังคคิกาวปฺริณตา นเลวํวาทิตํ ตุชฺฌํ ทุกฺขํ
 ปฏฺฐิลเวทเนตฺติ. จุทฺทล โข ปณฺิมา น มหาราช ๑ โยนิปมุขส
 ตสฺสสฺตานิ สกฺกํ จ ๒ สฺตานิ นสฺตานิ บัณฺจ จ กัมมํโน
 สฺตานิ บัณฺจ จ กัมมํมานิ ตินฺ จ กัมมํมานิ กัมมํเม จ
 อุบฺบํตมกัมมํ ๓ จ ทฺวัญฺจิปฺปฏิปทา ทฺวัญฺจันตรกํปฺปํ ๔ นพาทิตาติโย

- ๑. ลี มหาราชชาติ ปาโจ นทิสฺสติ. ๒. ลี. สกฺกํ จินฺจ.
- ๓. ลี. อตฺถมกัมมํ.
- ๔. ลี. วัญฺจิปฺปฏิปทา วัญฺจันตรกํปฺปํ.

ภันเต เอตทโหสิ “ กถํ หิ นาม มาทีโส สมณํ วา
 พหัทธมนํ วา วิชิตะ วรันนํ อปสาเทตัพพิ มัจฉเณยยาติ,
 โส โข อหํ ภันเต มกฺขลิสฺสํ โคธาลิสฺสํ ภาสิตํ เวน
 อภินันฺทํ นัปปิกฺโกโธสิ, อนภินันฺทิตฺวา อปัปฺปิกฺโกโธสิทฺวา อนัตฺต
 มโน อนัตตมโนวํ อนิจฺจาเวตฺวา ตเมว วาํ อนุคคฺคณฺหณํโต
 อนิกฺกัชฺเชนโต อญฺเฐชาเยนา นิกฺกามิ.

เอกมิทาหํ ภันเต สมมํ เยน อชิโต เกสภัมพโล •
 เตนุปลังกมํ อุปปลังกมิตฺวา อชิเตน เกสภัมพเลน สทฺธิ
 สัมโมหํ, สัมโมหณียํ กถํ สาราณียํ วิตฺสาเวตฺวา เอกมฺนัต
 นิสิตํ. เอกมฺนัต นิสินฺโน โข อหํ ภันเต อชิโต เกสภัมพลิ
 เอตทโวจํ ยถา นุโข อิมานิ โภ อชิโต ปุณฺณิปปายตนาณิ,
 ฯ เป ฯ ลักก้า นุโข โภ อชิโต เอวเมว ทิฏฺฐิเจว ธัมเม
 สันนํทิฏฺฐิจํ สามัญชลผลํ ปณฺณเปตุนฺติ. เอวํ วุตฺเต, ภันเต
 อชิโต เกสภัมพโล มํ เอตทโวจํ “ นัตถิ มหาราช
 ทินฺนํ, นัตถิ ยิฏฺฐจํ, นัตถิ หุตฺตํ, นัตถิ สุกฺกหุทฺทกฺกฺวานํ
 กัมมานํ ผลํ วิปาโก, นัตถิ อयํ โลโก, นัตถิ ปรรโลโก,
 นัตถิ มาตา, นัตถิ ปิตา, นัตถิ สัตตา โอปปาติกา,
 นัตถิ โลเก สมณพหัทธมนา สมคคฺคตา ” สัมมาปฏิปฺปันนา;
 เป อิมันจ โลกํ, ปรรันจ โลกํ, ตยํ อภินฺเววา สจฺจนิคคฺตฺวา
 ปเวเทณฺติ. จาคุมมํหาภูติโก อयํ ปุริโส ยथा กาลํ กโรติ,

• ลี. อชิโต เกสภัมพลิ. • ลี. ปโร โลโก.

๓ “ สมคคฺคตา สัมมคคฺคตาปิ เทวํ ปาจา ทิสฺสณฺติ.

ปจวิ ปจวิกายํ อนุเปติ อนุปคัจฉติ,^{*} อาโป อาโปกายํ
 อนุเปติ อนุปคัจฉติ, เตโซ เตโซกายํ อนุเปติ อนุปคัจฉติ,
 วาโย วาโยกายํ อนุเปติ อนุปคัจฉติ; อากาธํ นิหิเวริยานิ
 ลกมณฺธิ, อาสนํ ทิปปณฺจมา ปุริสา ตํ^๒ อาทาย คัจฉณฺธิ ยาว
 อาพาหนา ปทานิ บัณฺณายณฺธิ,^๓ กาโปตกาณิ ชฺชฺจิณิ ภวณฺธิ,
 ภัสสณฺดา หุติโย, ทตฺตุนฺณณฺจตฺตมิทํ^๔ ทานํ เกลํ ตุจฺฉิ มุลา
 วิลาโป^{*} เปเกจิ อตฺตติกวาทิ วณฺธิ; พาเล จ บัณฺฑิตฺเต จ
 กายลลํ เกทา อฺจุฉิรชฺชนฺธิ วินลลณฺธิ น โหณฺธิ, ปรมํ มรณาติ.
 อิตฺถํ โข เม ภณฺเต อชิโต เกสกัมพะโล สณฺธิทฺฐิจิํ สามณฺณณ
 ผลํ ปุญฺโஜ สมานํ, อฺจุเนทํ^{*} พียากาสิ. เถยฺยถาปิ ภณฺเต
 อัมพิ วา ปุญฺโஜ ลพฺขํ พียากเรยฺย, ลพฺขํ วา ปุญฺโஜ
 อัมพิ พียากเรยฺย; เอวเมว โข เม ภณฺเต อชิโต
 เกสกัมพะโล สณฺธิทฺฐิจิํ สามณฺณณผลํ ปุญฺโஜ สมานํ, อฺจุเนทํ
 พียากาสิ. ตลลํ มยฺหิ ภณฺเต เอตทโหสิ. กถํ หิ นาม
 มาทิลो ตมณํ วา พฺราหฺมณํ วา วิชิตฺเต วลนฺตํ อปฺสาเท
 ตัพพิ มณฺเณยฺยาติ. โส โข อหํ ภณฺเต อชิตลลํ เกส
 กัมพลลลํ ภาสิตํ เนว อภินนฺตี นนฺตปฺปฏิกโกลลํ, อนภินนฺตีทฺวา
 อนฺตปฺปฏิกโกลลิตฺวา อนตฺตมโน อนตฺตมนวาทํ อนิจฺจาเรทฺวา

• ลี. อนุปคัจฉติ. • ลี. มตฺ.

• ลี. “ อาพาหนา ปทานิ บัณฺณายเปณฺตีติ ปาโห ทิลลติ.

• ลี. ทตฺตุนฺณณฺจตฺตํ ยทิทํ.

• ลี. มุลาวิลาโป. • ลี. อฺจุเนทวาทํ.

ตเมว วา จ อนุตตัมหั้นโต อนิกุชเชนโต อญฺจายาสนาบัคกามิ,
 เอกมิทาหํ ภันเต สมยํ เยน ปกุโธ กัจจายโน,
 เตนุปลังกมึ; อุลปลังกมิตวา ปกุเณ กัจจายเนน สัตถิ สัมโมท
 สัมโมทณียํ กถิ สาราณียํ วิตัสสเรตวา เอกมัตถิ นิสิต
 เอกมัตถิ นิสินโน โข อหํ ภันเต ปกุธํ กัจจายนํ เอตทโวจ
 “ ยถา นุโข อิมานิ โภ กัจจายน ปกุตฺธิปายตนาณิ.
 ๗ เป ๗ ลักก้า นุโข โภ กัจจายน เอวเมว ทิฏฺฐิเจว ธัมเม
 สันทิฏฺฐิ จิเก ตามัณเณผล บัณเณเปตุนติ. เอวํ วุตเต, ภันเต
 ปกุโธ กัจจายโน มํ เอตทโวจ “ สัตตติเม มหาราช กายา
 อกฺขา อกฺขวิธา อนิมฺมิตา อนิมฺมาตา วณฺณา กุณฺณจ
 เอลิกฺกัจจายิกฺกิตา;๑ เต น อิมฺชันติ, น วิปริณมณฺติ, น
 อัณณมัลลํ พียาพาเธนฺติ, นาลิ อัณณมัลลํ สลฺล สุขาย วา
 ทุกฺขาย วา สุกฺขทุกฺขาย วา. กตเม สัตถ. ปจวิกาโย
 อาโปกาโย เตโชกาโย วาโยกาโย สุกฺเข ทุกฺখে จีเว
 สัตถ. อิม. สัตตกกายา๒ อกฺขา อกฺขวิธา อนิมฺมิตา
 อนิมฺมาตา วณฺณา กุณฺณจ เอลิกฺกัจจายิกฺกิตา, เต น
 อิมฺชันติ, น วิปริณมณฺติ, น อัณณมัลลํ พียาพาเธนฺติ, นาลิ
 อัณณมัลลํ สลฺล สุขาย วา ทุกฺขาย วา สุกฺขทุกฺขาย วา ตตถ
 นัตถิ นันตา วา ขาเตตา วา โสตา วา สวาเตตา วา๓
 วิณฺณตา วา วิณฺณาเปตา วา; โส ทิ๑ คินฺนเหเน สัตเตเน

๑. เอลิกฺกัจจายิกฺกิตาติ ปาโจ. ๒. ลี. สันติเม สัตตกกายา.

๓. ลี. โสเวตา วา. ๔. ลี. โสปี.

สัส นันตติ, น โกจิ กิณจิ ชีวิตา^๑ โวโรเปติ, สัตตัตถิน
 เหว กายานัน อันทเรน สัตถมณูปัตตัตติ.^๒ อิตถิ โข เม ภาณเต
 ปกุโธ กัจจายโน สันตัญญิจิกิ สามันณผล ปุณฺโณ สมาน,
 อัมมเณน อัมมณิ พยาภาสิ. เสดยถาปิ ภาณเต อัมมํ วา
 ปุณฺโณ ลพฺพํ พยากระยํ, ลพฺพํ วา ปุณฺโณ อัมมํ พยา
 กระยํ; เหวเมว โข เม ภาณเต ปกุโธ กัจจายโน
 สันตัญญิจิกิ สามันณผล ปุณฺโณ สมาน, อัมมเณน อัมมณิ
 พยาภาสิ. ตัสส มัยหิ ภาณเต เอตทโหสิ “ กถิ ทิ นาม
 มาทิลो สมณิ วา พราหมณิ วา วิชิตะ วสันติ อปสาเท
 ตัพพิ มณฺเณยฺยาติ. โส โข อหิ ภาณเต ปกุธัสส กัจจา
 ยนัสส ภาสิติ เหว อภินันตึ นันตฺตฺตฺตฺโกสิ, อนภินันตึวา
 อันทฺตฺตฺตฺโกสิวา อนัตถมโน อนัตถมโนวํ อนิจฺจาเรตฺวา ตเมว
 วํ อนุคคณฺหณโต อนิกุขฺเขนโต อญฺญายาตนา ปักกามิ.

เอกมิตาหิ ภาณเต สมยํ เยน นิคคณฺโง นากฺขปุตฺโต,
 เตนฺอุปสํกมฺ, อุปสํกมิตฺวา นิคคณฺเจน นากฺขปุตฺเตน สักกิ
 สัมมเท; สัมมเทนิยํ กถิ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมณฺตํ
 นิสิตฺ. เอกมณฺตํ นิสินฺโน โข อหิ ภาณเต นิคคณฺโง นากฺขปุตฺตํ
 เอตทโวจ “ ยถา นุโข อิมานิ โก อคฺคิเวสฺสณ
 ปุตุลฺลียํปายตนาณิ ฯ เป ฯ สักกา นุโข โก อคฺคิเวสฺสณ
 เหวเมว ทัญญะเว อัมมเณ สันตัญญิจิกิ สามันณผล ปณฺณเปตฺตุนฺติ.
 เหว วุคฺเต, ภาณเต นิคคณฺโง นากฺขปุตฺโต มํ เอตทโวจ

๑ ลี. กาจิ ชีวิตา. ๒ ลี. สัตถวิกรมมณูปัตตัตติ.

“ อโห มหาราช นิคคังโง จาตุยามลัวาลุโต โหติ. กถัลลจ
 โห” มหาราช นิคคังโง จาตุยามลัวาลุโต โหติ. อโห มหา
 ราช นิคคังโง สัพพะวาริวาริโต จ โหติ, สัพพะวาริยุตโต จ
 สัพพะวาริอุโต จ สัพพะวาริอุโฆ ๒ จ; เอว” มหาราช
 นิคคังโง จาตุยามลัวาลุโต โหติ. ยโต โห มหาราช
 นิคคังโง เอว จาตุยามลัวาลุโต โหติ. อโย วุจฺจติ มหาราช
 นิคคังโง นาฏปุตโต ๔ คตฺตโต จ ยตฺตโต จ จิตฺตโต จาติ.
 อิตถิ โห เม ภันเต นิคคังโง นาฏปุตโต สันติฏฺฐิจิ
 ตามัณเณล ปุณฺณโง สมาน, จาตุยามลัว พียากาสี. เตยโย
 ภาสิ ภันเต อัมม พึ วา ปุณฺณโง ลพฺพุ พียากเรยโย,
 ลพฺพุ วา ปุณฺณโง อัมม พึ พียากเรยโย; เอวเมว โห
 ภันเต นิคคังโง นาฏปุตโต สันติฏฺฐิจิ ตามัณเณล ปุณฺณโง
 สมาน, จาตุยามลัว พียากาสี. ตลลล รมฺม พึ ภันเต
 เอตทโหสิ “ กถิ หิ นาม มาทิล สมนํ วา พรัหมณํ วา
 วิชิตเว วลันตํ อปสาเทตฺตพํ มณเณลยยาติ. โล โห อหํ
 ภันเต นิคคังจลล นาฏปุตจลล ภาสิตํ เว อภินันตํ นันตํ
 ภูทโกสิ, อนภินันตติวา อัมม ภูทโกสิติวา อนัตตมโน อนัตต
 มนวาจิ อนิจฺจาเรติวา ตเมว วาจิ อณุกลณฺหิตโต อนิกฺกข
 เชนโต อญฺญายาสมา นิกกามิ.

เอกมิทาหิ ภันเต สมโย เยน ลลขโย เวลลฺล จปฺตโต;

๑. ส. โสลลโห นัตถิ. ๒. ส. สัพพะวาริปุณฺณโง. พุ. - อญฺญโง.

๔. ส. นาฏปุตโตติ” ปาโจ นัตถิ.

๕. ส. เวลลฺล จปฺตโต.

เตนุปลังกมฺ, อุปลังกมิตฺวา สัลลชเยน เวลฺลฺหฺจปฺตุเตน สัทธึ
 สัมโมทฺ, สัมโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺตาเรตฺวา เอกมฺนัตถํ
 นิสิตฺ. เอกมฺนัตถํ นิสินฺโน โข อหํ ภันเต สัลลชเย เวลฺลฺหฺจ
 ปฺตุตฺตํ เอตทวโจ “ ยถา นุโข อิมานิ โก สัลลชเย ปฺตุตฺติยา
 ยตนานิ. ฯ เป ฯ สักกา นุโข โก สัลลชเย เอวเมว
 ทิฏฺฐิเจว อัมเม สันทิฏฺฐิจิเก สามีลฺลผลํ ปัลลวเปตฺตุนฺติ. เอว
 วุตฺเต, ภันเต สัลลชโย เวลฺลฺหฺจปฺตุโต มํ เอตทวโจ
 “ อตฺถิ ปโร โลโกติ อิตฺติ เจ มํ ปุจฺฉนฺติ, “ อตฺถิ
 ปโร โลโกติ อิตฺติ เจ เม อัสส. “ อตฺถิ ปโร โลโกติ
 อิตฺติ เตน” พฺยากเวรฺยํ. “ เอวํนฺติปิ เม โน, “ ตถาติปิ เม
 โน, “ อลฺลวตฺตาติปิ เม โน, “ โนติปิ เม โน, “ โน โนติปิ
 เม โน. นตฺถิ ปโร โลโก. อตฺถิ จ นตฺถิ จ ปโร
 โลโก. เนว อตฺถิ น นตฺถิ ปโร - โลโก. อตฺถิ
 สัตฺตา โอบปาติกา. นตฺถิ สัตฺตา โอบปาติกา. อตฺถิ จ
 นตฺถิ จ สัตฺตา โอบปาติกา. เนว อตฺถิ น นตฺถิ สัตฺตา
 โอบปาติกา. “ อตฺถิ สุกฺกหุทฺทกฺกฺขานํ กัมมํมานํ ผลํ วิปาโก
 อิตฺติ เจ มํ ปุจฺฉนฺติ, “ อตฺถิ สุกฺกหุทฺทกฺกฺขานํ กัมมํมานํ ผลํ
 วิปาโก อิตฺติ เจ เม อัสส. “ อตฺถิ สุกฺกหุทฺทกฺกฺขานํ กัมมํมานํ
 ผลํ วิปาโก อิตฺติ เตน พฺยากเวรฺยํ. นตฺถิ สุกฺกหุทฺทกฺกฺขานํ
 กัมมํมานํ ผลํ วิปาโก. อตฺถิ จ นตฺถิ จ สุกฺกหุทฺทกฺกฺขานํ
 กัมมํมานํ ผลํ วิปาโก. เนว อตฺถิ น นตฺถิ สุกฺกหุทฺทกฺกฺขานํ
 กัมมํมานํ ผลํ วิปาโก. โหติ ตถาคโค ปรมมฺรณา. น

โหติ ตถาคโต ปรัมมรณา. โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต
 ปรัมมรณา. “เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรัมมรณาติ
 อิติ เจ มํ ปุจฺฉติ, “เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรัม
 มรณาติ อิติ เจ เม อัสส. “เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต
 ปรัมมรณาติ อิติ เตน พียากเรยฺย. “เอวํติปิ เม โน,
 “ตถาติปิ เม โน, “อัมมตถาติปิ เม โน, “โนติปิ เม โน, “โน
 โนติปิ เม โนติ. อิตถํ โข เม ภาณฺเต ลลชโย เวลฺลฺลจ
 ปุตฺโต ลนฺทิจฺจํ สามัญญผลํ ปุญฺโง สมาน, วิกฺเขปํ
 พียากาสิ. เสยฺยถาปิ ภาณฺเต อัมมํ วา ปุญฺโง ลพฺขํ
 พียากเรยฺย, ลพฺขํ วา ปุญฺโง อัมมํ พียากเรยฺย, เอวเมว
 โข ภาณฺเต ลลชโย เวลฺลฺลจปุตฺโต ลนฺทิจฺจํ สามัญญผลํ
 ปุญฺโง สมาน, วิกฺเขปํ พียากาสิ. ตัสส มยฺหิ ภาณฺเต
 เอตทโหติ “อัยยจ อิมลํ สมณพราหฺมณานํ ลัพพพาโล
 ลัพพมุฬฺหิ. กถํ หิ นาม ลนฺทิจฺจํ สามัญญผลํ ปุญฺโง
 สมาน, วิกฺเขปํ พียากวิสสตีติ. ตัสส มยฺหิ ภาณฺเต
 เอตทโหติ “กถณฺทํ นาม มาทีโส สมณํ วา พราหฺมณํ วา
 วิชิตฺเต วสันตํ อปสาเทตฺถัพพํ มณฺเวยยยาติ. โส โข อหํ
 ภาณฺเต ลลชยัสส เวลฺลฺลจปุตฺตัสส ภาสิตํ เนว อภินนฺท
 นฺทํปฏิกโกสํ, อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกโกสิตฺวา อนตฺตมโน อนตฺต
 มนฺวาจํ อนิจฺจาเรตฺวา ตเมว วาจํ อหุคฺคณฺทหนฺโต อนิกฺกุชฺเชนฺโต
 อุญฺจายาสนา ปักกามิ. โสหํ ภาณฺเต ภควนฺตมฺปิ ปุจฺฉามิ
 ยถา นุโข อิมานิ ภาณฺเต ปุตุลฺลีนํปายตนาณิ. เสยฺยถนํ

หัตถาโรหา อัสสาโรหา วลีกา ธนุคคทา เจลกา จดกา
 ปันตทายิกา อุดคา ราชปุตตา ปักขันทีโน มหานาคา สุรา
 จัมมโยธโน ทาสกปุตตา อาฬาริกา กัปปีกา นีหาปกา สุธา
 มาลาการา รชกา เปสการา นลการา กุर्मการา คณกา
 มุททิกา, ยานิ วาปนัญยานี เอว คตานิ ปุตุลลียายตนาณิ,
 เต ทิฏฐิเจว ธัมเม สันทิฏฐิจิกิ ลีขัปปลล กุปชีวันตี. เต เตณ
 อัตถานิ สุเขนตี ปิเณนตี, มาตาปัตโร สุเขนตี ปิเณนตี,
 ปุตตาทาริ สุเขนตี ปิเณนตี, มิตต้ามัจเจะ สุเขนตี ปิเณนตี;
 สมนพราหฺมเณสุ อุตถัคคิกิ ทักขินิ ปติฏฐจาเปนตี โสวัคคิกิ
 สุขวิปากิ สัสสัลลวัตตินิกิ. สักกา นุโข กัณเฑ เอวเมว
 ทิฏฐิเจว ธัมเม สันทิฏฐิจิกิ สามันณณลล ปันณเปตุนตี. “ กักกา
 มหาราช, เตณหิ มหาราช ตถัมเบเวคคิ ปฏิปุจฺจิสสาณิ,
 ยถา เต ชเมยฺย, ตถา ตํ พียากเรยฺยาลิ. ตํ กิ วัณณสิ
 มหาราช, อธิ เต อัสส ปุริโส ทาโส กัมมกโร ปุพฺพญฺจายิ
 บัจฺจนปาตี กิการปฏิสัสสาวิ มนาปจาริ ปียวาที มุขลฺโลกโก.”
 ตัสส เอวมัสส “ อังณริยํ วต โภ, อัมภักตํ วต โภ, ปุณฺณานํ
 คฺคิ ปุณฺณานํ วิปาโก; อยํ หิ ราชฯ มาคโธ อชาตลลิตฺตุ
 เวเทหิปุตฺโต มนุสฺสโส, อหํ ปิ มนุสฺสโส, อยํ หิ ราชฯ มาคโธ
 อชาตลลิตฺตุ เวเทหิปุตฺโต บัณฺจหิ กามคฺคเณหิ สมนํ ปิโต
 สมนํคฺคิโต ปริจาเรติ, เทโว วัณฺเน, อหํ ปณฺนํหิตฺส” ทาโส

• ลี. มุขลฺโลกโก. ๒. อหํ ปณฺนํหิตฺสาคิ” ปิปาโจ.

กัมมกโร ปุฬพุญฺจายี บัจฉานิปาตี ก็การปฏิสฺถาวี มนาปจาริ
 บียวาที มุขุตฺตโลกิโก, โส วัตตฺสลาหิ ปุณฺณานิ กรเญยฺ;
 ยันฺนุนาหํ เกตมฺมัลลํ โอลาเรตฺวา กาสายานิ วัตถานิ อัจฉาเทตฺวา
 อคารัลลมา อนคาริยํ บัฬฺพเชยฺยณฺติ. โส อปฺเรน สมฺเขน
 เกตมฺมัลลํ โอลาเรตฺวา กาสายานิ วัตถานิ อัจฉาเทตฺวา,
 อคารัลลมา อนคาริยํ บัฬฺพเชยฺย. โส เอวํ บัฬฺพชิโต สฺมาโน,
 กาเยน ลํวฺโต วิหเรยฺย, วาจาเยน ลํวฺโต วิหเรยฺย, มนฺสา
 ลํวฺโต วิหเรยฺย; ขาตฺตัจฉาทนปรมตฺยา ยันฺตฺตฺวํโจ, อภิโรโต
 ปวิเวเก. ตณฺเญเก* ปริสา โอลมาโรเจยฺย “ ยคฺเช เทว
 ชาเนยฺยาลิ, โย เต โส ปริโส ทาโส กัมมกโร ปุฬพุญฺจายี
 บัจฉานิปาตี ก็การปฏิสฺถาวี มนาปจาริ บียวาที มุขุตฺตโลกิโก,
 โส เทว เกตมฺมัลลํ โอลาเรตฺวา กาสายานิ วัตถานิ อัจฉาเทตฺวา,
 อคารัลลมา อนคาริยํ บัฬฺพชิโต; โส เอวํ บัฬฺพชิโต สฺมาโน,
 กาเยน ลํวฺโต วิหริ, วาจาเยน ลํวฺโต วิหริ, มนฺสา
 ลํวฺโต วิหริ; ขาตฺตัจฉาทนปรมตฺยา ยันฺตฺตฺวํโจ, อภิโรโต
 ปวิเวเกติ. อปฺนุ ตํวํ เอวํ วเทยฺยาลิ “ เชตุ เม โภ โส
 ปริโส, ปุณฺนเทว โทตุ ทาโส กัมมกโร ปุฬพุญฺจายี บัจฉา
 นิปาตี ก็การปฏิสฺถาวี มนาปจาริ บียวาที มุขุตฺตโลกิโกติ.
 โนเหตํ ภันเต; อลฺลสํ นํ มยเมว อภิวาเทยฺยามยิ. บัจฉุญฺ
 เจยฺยามยิ, ขาลฺลเนนยิ นิมนฺเตยฺยาม, อภินิมนฺเตยฺยามยิ นํ
 จีวรณฺตฺตปาตเตนาลนฺติลลนบัจฉยเกสฺสํชปฺริกขาเวหิ; อัมมิกบิสฺส

รัทธารณคฤหัสถ์ สัมผัสเหี้ยมมาติ. ตํ ก็ มณฺเฑสิ มหาราช
 ยถิ เหว สันเต โหติ वा สันติภูจิกิ สัมณณผลํ, โนวาติ.
 อตฺธา โข ภนฺเต เหว สันเต โหติ สันติภูจิกิ สัมณณผลนฺติ
 อิทํ โข เต มหาราช มया ปจฺมํ ติฏฺฐิเชว ธมฺเม สันติภูจิกิ
 สัมณณผลํ ปณฺณตฺตํติ. ลักกา ปนฺ ภนฺเต อณฺณบิ เหวเมว
 ติฏฺฐิเชว ธมฺเม สันติภูจิกิ สัมณณผลํ ปณฺณเปตุนฺติ. ลักกา
 มหาราช; เตเนหิ มหาราช ตณฺเณเวตถ ปุณฺณิฉลลํ. ยถา
 เต ขเมยฺย, ตถา นํ พฺยากรเยยฺยาสิ. ตํ ก็ มณฺเฑสิ มหาราช,
 อธิ เต ธลฺลํ ปุริโส กัลลโก คหปติโก การการโก ราลิวัฑฒโก.
 ตลฺลํ เอวมลฺลํ “ ชยฺหริยํ วต โภ, อตฺถกํ วต โภ, ปุณฺณานิ
 คติ ปุณฺณานิ วิปาโก, อยํ หิ ราชา มาคโธ อชาตลฺลํ เวเทหิปฺตโต
 มนุสฺสโธ, อตฺมบิ มนุสฺสโธ, อยํ หิ ราชา มาคโธ อชาตลฺลํ
 เวเทหิปฺตโต บัลลํหิ กามคฺคเนหิ สมบิโยโต สมังคิโกโต ปริจาเวติ,
 เทโว มณฺเणे, อหํ ปนฺมํหิสฺส กัลลโก คหปติโก การการโก
 ราลิวัฑฒโก, โธ วตฺลลํ ปุณฺณานิ กเรยฺย; ยนฺนุนาหํ เกลลลํ
 โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารลฺลํ อนคาริยํ
 บัพฺพเชยฺยนฺติ. โธ อปเวเน สมนเณ อบิโย वा โภคกัณฺธิ ปทาย
 มหฺนํติ वा โภคกัณฺธิ ปทาย, อบิโย वा ฉาติปริวัฏฺฐํ ปทาย
 มหฺนํติ वा ฉาติปริวัฏฺฐํ ปทาย, เกลลลํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ
 วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา, อคารลฺลํ อนคาริยํ บัพฺพเชยฺย. โธ เหว
 บัพฺพชิตो สมานो, กาเยเน ลลฺลํโต วิหเรยฺย, วาจาเย ลลฺลํโต วิหเรยฺย,
 มนสา ลลฺลํโต วิหเรยฺย; ขาตฺตจฺฉาตฺตปรมตาย สันตฺตฺติ, อภิเวโต

เวเทหิปุตโต ภควโต บัณฑิตโสสิ. ภควา เอตทโว “อิ
 มหาราช ตถาคโต โลเก ชุณฺณิยชฺชติ อรหํ สัมมาสัมพุทโธ
 วิชชาจรณสัมปັນโน สุตโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมัสสารถิ
 สัตถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ;” โส อิมํ โลกํ สทเทวํ
 สมารกํ สัพพทมกํ สัสสมนพฺพาทมนํ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ
 อภิลมฺวา สจฺฉินกัถฺวา ปเวเทติ. โส ธมฺมํ เทเสติ อาทิกัลยานํ
 มัชฌิมกัลยานํ ปรีโยสานกัลยานํ, สวตถํ สัพพยชนิ เกวลปรีปนฺณํ
 ปริสุทฺธํ พหฺมจริยํ ปกาเสติ. ตํ ธมฺมํ สุนาติ คหปติวา คหปติปุตฺโต वा
 อภิเนตฺรลลิมํ वा กุเล บัณฑิตา” ชาโต. โส ตํ ธมฺมํ สุตฺวา, ตถาคเต สทฺธํ
 ปคิลกติ. โส เตเน สทฺธธาปฏิลาเภเน สมนํนาตโต อิติ ปฏิสฺสณจิกชติ
 “ลัมพาทโธ ขรราวาโส วชาปโต,” อพฺภิกกาโส บัพฺพชฺชา. นยิทํ สุกฺว
 อคารํ อชฌมาวสตา เอกันตปรีปนฺณํ เอกันตปรีสุทฺธํ ลชฺชลิขิตํ พหฺมจริย
 จริตฺ; ยนฺนุนาหํ เกตมัสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วัตถานิ
 อจฺฉนาเทตฺวา, อคารลลิมํ อนคาริยํ บัพฺพเชยยนฺติ. โส อปฺเรเน
 สมเยเน อปัเป วา โภคกัชนันถํ ปหาย มหฺนัตติ วา โภคกัชนันถ
 ปหาย, อปัเป วา ณาติปรีวัญญํ ปหาย มหฺนัตติ วา ณาติปรีวัญญ
 ปหาย, เกตมัสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วัตถานิ อจฺฉนาเทตฺวา,
 อคารลลิมํ อนคาริยํ บัพฺพชติ. โส เอวํ บัพฺพจิโต สมานา,
 ปาติโมกฺขลวรสฺสวโต วิหริติ อาจารโคจรลัมปັນโน, อณุมตฺเตสฺส วชฺเชตุ
 ภยทลลสาวิ สมาทาย ลิกชติ ลิกขาปเทสฺ, กายกัมมวจิกมฺเมน”

• ลี. ภควา • ลี. บัณฑิตา • ลี. วิชชาปโต.

• ลี. กายวจิกมฺเมน.

สนั่นนาคโต กุสเลน, ปรีสุทธานชีโว, สีสลัมบันโน, อินทร์เยตุ
คุตต์ทวาโร, สติลัมปชัญเณ สมนนาคโต, สันตุฏโง.

กถณัง มหาราช ภิกขุ สีสลัมบันโน โหติ? อโ มหาราช
ภิกขุ ปาณาติปาต ปทาย ปาณาติปาตา ปฏีวโร โหติ,
นิหิตทณโท นิหิตสัดโธ สัชชี ทยานันโน สัพพปาณภูทิตานุกัมบิ
วิหริ; อิทัมบัลล โหติ สีสลัม. ขทินนทานัน ปทาย ขทินนทานา
ปฏีวโร โหติ, ทินนทานัน ทินนปาฏิกังขิ อเถเนน สุจิณฺเณ
อัตตนา วิหริ; อิทัมบัลล โหติ สีสลัม. อพฺพหิมจริย ปทาย พหิมจริ
โหติ, อาราการิ วิโร เมธุนา ความอัมมา; อิทัมบัลล โหติ
สีลลัม. มุลาวาที ปทาย มุลาวาทา ปฏีวโร โหติ, สัจจวาที
สัจจสันโธ เจโต. บัจจโยโก ขวลลวาทโก โลกัลล; อิทัมบัลล
โหติ สีสลัม. บิสุณ วาฬ ปทาย บิสุณาย วาฬาย ปฏีวโร โหติ,
อิโต สุตฺวา น อมุตฺริ อักขาตา อิมลล เกทาย, อมุตฺริ วา
สุตฺวา น อิมลล อักขาตา อมุลล เกทาย, อิติ ภินนํ วา
สันธิตา สหิตานํ วา อณุปาทา; สมัตถาราม สมัตถโร
สมัตถนันทิ สมัตถกรณ วาฬ ภาสิตา โหติ; อิทัมบัลล โหติ
สีลลัม. มรุต วาฬ ปทาย มรุตาย วาฬาย ปฏีวโร โหติ,
ยา ลา วาฬ เนลา กณฺณนุชา เปมนียา ททังคมา โปริ
พทฺชนกัณฺธา พทฺชนมนปา; ตถารูปี วาฬ ภาสิตา โหติ;
อิทัมบัลล โหติ สีสลัม. สัมมัมปลาป ปทาย สัมมัมปลาปา ปฏีวโร
โหติ, กาลวาที กุทวาที อัตถวาที อัมมวาที วินยวาที, นิธานวดี

วาง ภาลิตา โหติ กาเลน ลาปะเทส ปริยัตถวตี ชัตถลัณหิต;
 อิตบัสส โหติ ลีลลัมมิ. พิชคามกุตคามสมารัมภา ปฏิวีโรโต โหติ.
 เอกรัตติโก โหติ รัตตุปรโต วิโรโต วิกาลโกชนา.
 นัจจิตวาทิตวิตุกทลลันนา ปฏิวีโรโต โหติ, มาลาตณัณวิเลปนธารณมณันทน
 วิกุสณฺฐจानา ปฏิวีโรโต โหติ. อุจฺจาตยนมहाตยนา ปฏิวีโรโต โหติ,
 ชาตรุปรชฏปฏิคฺคหนา* ปฏิวีโรโต โหติ. อามกธณฺณปฏิคฺคหนา
 ปฏิวีโรโต โหติ. อามกมัลปฏิคฺคหนา ปฏิวีโรโต โหติ. อิตฺถิ
 กุมาริกปฏิคฺคหนา" ปฏิวีโรโต โหติ. ทาสีทาสปฏิคฺคหนา ปฏิวีโรโต
 โหติ. อเชพิกปฏิคฺคหนา ปฏิวีโรโต โหติ. กุกกฏฺฐุกรปฏิคฺคหนา
 ปฏิวีโรโต โหติ. หัตถิตวาตลลวฬิวาปฏิคฺคหนา ปฏิวีโรโต โหติ.
 เชตฺตวตฺถุปฏิคฺคหนา ปฏิวีโรโต โหติ. ชูเตยฺยปหินคมนานุโยคา
 ปฏิวีโรโต โหติ. กยวิกกยา ปฏิวีโรโต โหติ. ตฺลาณฺณกตฺถุณฺณมานุญา
 ปฏิวีโรโต โหติ. อุกโกณฺณวฬฺจณฺณนิคฺคิตาวิโยคา ปฏิวีโรโต โหติ.
 เนทนวนพฺพนนิปราโมสสาโลปสฺสหาการา ปฏิวีโรโต โหติ,
 อิตบัสส โหติ ลีลลัมมิ.

จุลลลลล นิจฺจิจิตฺ."

ยถา วา ปเนเก โภณโต สมนพฺรหฺมณนา สทฺธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภูตฺติตฺวา, เต เหวรูปิ พิชคามกุตคามสมารัมภา อนุยุตฺตา
 วิหรัณตี. เสยฺยถิต. มุลพิช นัณพิช ฌอพิช ชัตถพิช พิชพิชเมว
 บัณฺจมฺ อิติ วา. อิติ เหวรูปา พิชคามกุตคามสมารัมภา ปฏิวีโรโต

* ลี. ชาตรุปรชฏปฏิคฺคหนา. " ลี. อิตฺถิกุมาริปฏิคฺคหนา.

" ลี. จุลลลลล นิจฺจิจิตฺติ อิทํ นัตถิ.

โหติ, อิทัมปัสส โหติ สีสลัมมิ.

ยถา วา ปเนเก โภณโต สมณพราหฺมณา สัทธาเทยยานิ
โกชนานิ ภูณฺชิตฺวา, เต เอวรูปํ สันนิธิการปริโภาคํ อนนฺยุตฺตา
วิหฺรณฺติ. เสยฺยถิทํ. อณฺณสณฺณนิธิ* ปาณสณฺณนิธิ วัตถุสณฺณนิธิ
ยานสณฺณนิธิ สยณสณฺณนิธิ คณฺโณสณฺณนิธิ อามิสสณฺณนิธิ อิติ วา. อิติ
เอวรูปา สันนิธิการปริโภาคา ปญฺญีวโรโต โหติ, อิทัมปัสส โหติ สีสลัมมิ.

ยถา วา ปเนเก โภณโต สมณพราหฺมณา สัทธาเทยยานิ
โกชนานิ ภูณฺชิตฺวา, เต เอวรูปํ วิสูกทลฺลสนํ อนนฺยุตฺตา วิหฺรณฺติ.
เสยฺยถิทํ. นัจฺจํ คีตํ วาทิตํ เปกฺขํ อักขานํ ปาณิสลฺลวํ เวตาฬิ
กุกฺกณฺณํ โสภณครกํ จันฑาลํ วลํ โธวนํ หัตถิยฺยุทฺธํ อัสสียฺยุทฺธํ
มหิสยฺยุทฺธํ อุลลยฺยุทฺธํ อชยฺยุทฺธํ เมณฺฑยฺยุทฺธํ กุกฺกฏยฺยุทฺธํ วญฺญยฺยุทฺธํ
ภณฺฑยฺยุทฺธํ ญญฺยฺยุทฺธํ นิพฺพุทฺธํ อญฺยโยธิกํ พลลคฺคํ เสนาพฺยุทฺธํ
อนิกทลฺลสนํ อิติ วา. อิติ เอวรูปา วิสูกทลฺลสนา ปญฺญีวโรโต
โหติ, อิทัมปัสส โหติ สีสลัมมิ.

ยถา วา ปเนเก โภณโต สมณพราหฺมณา สัทธาเทยยานิ
โกชนานิ ภูณฺชิตฺวา, เต เอวรูปํ ชุตฺตัมปมาทญฺญจฺจานานุโยคมนนฺยุตฺตา
วิหฺรณฺติ. เสยฺยถิทํ. อญฺญฺจปทํ ทลสทํ อากาสํ ปรีหารปถํ
ตณฺณคิกํ ขลิกํ ขนฺณิกํ สลากทลฺลคํ อักขํ ฌิงฺกจีวํ วังกํ โมกฺขจิกํ
จิงฺกุลกํ มัตตตาดิํทิกํ รตกํ ธนุกํ อภฺชริกํ มาเนสิกํ ๒ ยถาวชฺช.
อิติ วา. อิติ เอวรูปา ชุตฺตัมปมาทญฺญจฺจานานุโยคา ปญฺญีวโรโต โหติ,

* อณฺณสณฺณนิธิอิตฺถิ, อณฺณสณฺณนิธิอิตฺถิ, ปาโจ ทิสลฺลติ.

๒ ส. มโนสิก. (มโนสิกนฺติ "ปาเจเน ภวตฺถัพพ")

อิทํ ปัสสํ โหติ ลีลัสมี.

ยถา วา ปเนเก โภณโต สมณพราหมณา สัตถาเทยยานิ
 โภชนานิ ภูณชิตฺวา, เต เอวรूपํ อุจฺจาตยมนมหาตยนํ อนุยุตฺตา
 วิหรัณฺติ. เสยฺยถิตํ. อาสณํทํ มัลลํกํ โคณกํ จิตฺตํ ปฏิกํ
 ปฏฺฐลิกํ ตูลิกํ วิคติกํ ชุทฺทโลมี* เอกํนตฺตโลมี กฏฺฐลํ โกเสยฺย
 กุตฺตํ หัตถตฺตํ อสฺสตฺตํ รมตฺตํ อชินํปเปเวณิ กาทลิมิคปวรมจฺจัตถณ
 สยฺยตฺตรจฺจณํ ชุกโตโลहितกุปฺพานํ อิติ วา. อิติ เอวรูปา
 อุจฺจาตยมนมหาตยนา ปฏิวิโรโต โหติ, อิทํปัสสํ โหติ ลีลัสมี.

ยถา วา ปเนเก โภณโต สมณพราหมณา สัตถาเทยยานิ
 โภชนานิ ภูณชิตฺวา, เต เอวรूपํ มณฺทนวิภูสณฺญจํนํนุโยคํ
 อนุยุตฺตา วิหรัณฺติ. เสยฺยถิตํ. อุจฺฉาตณํ ปริมิตฺตณํ นํหาปนํ
 สัมพาตณํ ฉาทาถ อณฺชนํ มาลาอณฺธวิเลปนํ มุขจฺจนกํ มุขวิเลปนํ
 หัตถอณฺธ* ลีลาพนํ ทณฺฑนํ นาลิกํ ทลํ ชตฺตํ นตฺตํ จิตฺตรูปาตณํ
 จุณฺทลํ มณิ วาลวีนํ โอทาตานิ วัตถานิ ทิฆทลานิ อิติ วา.
 อิติ เอวรูปา มณฺทนวิภูสณฺญจํนํนุโยคา ปฏิวิโรโต โหติ,
 อิทํปัสสํ โหติ ลีลัสมี.

ยถา วา ปเนเก โภณโต สมณพราหมณา สัตถาเทยยานิ
 โภชนานิ ภูณชิตฺวา, เต เอวรूपํ ติวจฺจํนํกถํ อนุยุตฺตา วิหรัณฺติ.
 เสยฺยถิตํ. ราชกถํ โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสนากถํ ภยกถํ

* ลี. ชุทฺทโลมี

* ลี. มาลาวิเลปนํ มุขจฺจนกํ มุขาเลปํ หัตถอณฺธ

บุตฺถกัมมํ ชนฺณกัมมํ ปาณกัมมํ วตฺถกัมมํ สยณกัมมํ มาลากกัมมํ คณฺณกัมมํ
 ฌาตีกกัมมํ ยานกัมมํ คามกัมมํ นิคมกัมมํ นครกัมมํ ชนปทกัมมํ ชิตฺตีกกัมมํ
 ปริตฺตกัมมํ สุนฺดรกัมมํ วิลาสาภกัมมํ กุญฺญานุสาณกัมมํ ปุพฺพเปตฺตกัมมํ นานตฺตกัมมํ
 โลกิกกัมมํ สมุทฺตกัมมํ ชิตฺตภาวนากัมมํ อิติ วว. อิติ
 เอเวรูปาย ตีรจฺฉานกถาย ปฏฺวิวิโรโต โหติ, อิทํปัสสํ โหติ สลฺลสฺสํ.

ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมณพราหฺมณา สัทธาเทยฺยานิ โภชนานิ
 ภูตฺตจิตฺตวา, เต เอเวรูปํ วิคฺคาหิกกัมมํ อณฺยุตฺตา จีหฺวันตี. เสยฺยถํ.
 “ ตวํ อิมํ อัมมวินยํ อาชานาสี, อหํ อิมํ อัมมวินยํ อาชานามิ, ก็ ตวํ
 อิมํ อัมมวินยํ อาชานาสลฺลสฺสํ; นิจฺฉาปฏฺวิบันโน ตวํลลํ, อหํลลํ ลลํมา
 ปฏฺวิบันโน; สหิตํ เม, สหิตตฺนเต. ปุเร วณฺณํ บัจฺฉา อว, บัจฺฉา
 วณฺณํ ปุเร อว; อธิจฺฉินฺนเต วิปฺราวตฺตํ, อาโรปฺโต เต วาโถ,
 นิสฺสคฺคิโตสิ จรวาทีปํโมกฺกช่าย, นิทฺเพเจหิ วา สเจ ปโหสิตี อิติ วา.
 อิติ เอเวรูปาย วิคฺคาหิกกถาย ปฏฺวิวิโรโต โหติ, อิทํปัสสํ โหติ สลฺลสฺสํ.

ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมณพราหฺมณา สัทธาเทยฺยานิ
 โภชนานิ ภูตฺตจิตฺตวา, เต เอเวรูปํ ทูเตยฺยปทีนสมณานุโยคณฺยุตฺตา
 จีหฺวันตี. เสยฺยถํ. วณฺณํ ราชมหามตฺตทานํ ชตฺตียานํ พราหฺมณานํ
 คหปติกาณํ กุมารานํ “ อิสฺส คจฺฉน, อมฺพุตฺร คจฺฉน, อิทํ หร, อมฺพุตฺร
 อิทํ อาหฺราตี อิติ วา. อิติ เอเวรูปา ทูเตยฺยปทีนสมณานุโยคา
 ปฏฺวิวิโรโต โหติ, อิทํปัสสํ โหติ สลฺลสฺสํ.

ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมณพราหฺมณา สัทธาเทยฺยานิ

• ส. ปุริสกณฺธิ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

โกชนานิ ภุณฺชิตฺวา, เต กุทฺถา จ โหนฺติ ลปกา จ เนมิตฺติกา
 จ นิยฺเปตฺติกา จ. ลาเภณ จ ลาภํ นิยฺสิลิตฺวาโร อิติ วา. อิติ
 เอรุปฺปา. กุทฺถลปนา ปฏฺวิโรโต โหติ, อิทํปัสส โหติ สีสลฺมํ.
 มัชฌิมสึลํ นิฏฺจติ."

ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมนพฺรหฺมณา สักขาเทยฺยานิ
 โกชนานิ ภุณฺชิตฺวา, เต เอรุปฺปาย ติวฺจฺฉานวิรัชาย มิจฺฉาชีเวน
 ชีวิกํ กัปปเนตฺติ. เดยฺยถิทํ. อังคํ นิมิตฺตํ อุมฺปาทํ" สุนฺ
 ลักขณํ มุลิกจฺฉินฺนํ อคฺคิโหมํ ทฬฺพิโหมํ อุลโหมํ กณโหมํ
 ตณฺฑุลโหมํ สัปปโหมํ เกลโหมํ มุขโหมํ โจहितโหมํ อังควิรัชา
 วตฺถวิรัชา เขตฺตวิรัชา ลิววิรัชา กุทวิรัชา ภูริวิรัชา อหิวิรัชา
 วิตฺตวิรัชา วิจฺฉินฺนวิรัชา มุลิกวิรัชา สกฺกณวิรัชา วายลวิรัชา
 ปักกชฺฉณานํ สรปรีตฺตานํ มิคฺขกํ อิติ วา. อิติ เอรุปฺปาย ติวฺจฺฉา
 นวิรัชาย มิจฺฉาชีวา ปฏฺวิโรโต โหติ, อิทํปัสส โหติ สีสลฺมํ.

ยถา วา ปเนเก โภณฺโต สมนพฺรหฺมณา สักขาเทยฺยานิ
 โกชนานิ ภุณฺชิตฺวา, เต เอรุปฺปาย ติวฺจฺฉานวิรัชาย มิจฺฉาชีเวน
 ชีวิกํ กัปปเนตฺติ. เดยฺยถิทํ. มณิลักขณํ วตฺถลักขณํ ทณฺฑลลักขณํ
 สัตถลลักขณํ อสลลักขณํ อตุลลักขณํ ฆนฺทลลักขณํ อาวธลลักขณํ^๑ อิตฺถลลักขณํ
 ปุริสลลักขณํ กุมารลลักขณํ กุมาริลลักขณํ ทาสลลักขณํ ทาสิลลักขณํ
 หัตถลลักขณํ อัสลลักขณํ มหิตลลักขณํ อุตฺถลลักขณํ โคลลลักขณํ อชลลักขณํ
 เมณฑลลักขณํ กุกฺกุฏลลักขณํ วฏฺฏลลักขณํ โคธาลลักขณํ กณฺณนิก

๑. ลี. นิมิตฺตกา จ นิยฺเปตฺติกา จ. ลี. อิตฺวาติ" อิทํ นัตถิ

๒. ลี. มัชฌิมสึลํ นิฏฺจตฺตํ อิทํ นัตถิ.

๓. ลี. อุมฺปาทํ. ๔. ลี. อาวธลลักขณํ.

เหว วิปาโก จันท์คัศาโท ภวิสฺสติ, เหว วิปาโก สุริยคัศาโท ภวิสฺสติ
 เหว วิปาโก นักขัตคัศาโค ภวิสฺสติ, เหว วิปากัง จันทิมสุริยานัน
 ปถคณัน ภวิสฺสติ, เหว วิปากัง จันทิมสุริยานัน อุกุปถคณัน
 ภวิสฺสติ, เหว วิปากัง นักขัตตานัน ปถคณัน ภวิสฺสติ, เหว
 วิปากัง นักขัตตานัน อุกุปถคณัน ภวิสฺสติ, เหว วิปาโก อุกกาปาโต
 ภวิสฺสติ, เหว วิปาโก ทิสสาทาโท ภวิสฺสติ, เหว วิปาโก
 ภูมิจาโล ภวิสฺสติ, เหว วิปาโก เทวทนต์วิ ภวิสฺสติ, เหว
 วิปากัง จันทิมสุริยนักขัตตานัน อุกคณัน โอคคณัน ลักเคสํ โวทานัน
 ภวิสฺสติ อิติ วา. อิติ เหวรูปาย ตีรจฺฉานวิชฺชา ยมิจฺฉาชีวา
 ปญฺญิวโรโต โหติ, อิทํปัสสํ โหติ ลลลลลล.

ยถา วา ปเนเก โภณโต สมณพราหมณา สัทธาเทยยานิ
 โภชนานิ ภุณฺชิตฺวา, เต เหวรูปาย ตีรจฺฉานวิชฺชา ยมิจฺฉาชีเวน
 ชีวิกิ กัมเปเนติ. เสยฺยถิท. “ สุวญฺญูริกา ภวิสฺสติ, พุพฺพญฺญูริกา
 ภวิสฺสติ, สุกกิกขิ ภวิสฺสติ, พุพฺพิกกขิ ภวิสฺสติ, เขมํ ภวิสฺสติ,
 ภยํ ภวิสฺสติ, โรโค ภวิสฺสติ, อาโรคยํ ภวิสฺสติ, มุทฺทาตคณนา
 ลํชานํ กาเวยยํ โลกายตํ อิติ วา. อิติ เหวรูปาย ตีรจฺฉาน
 วิชฺชา ยมิจฺฉาชีวา ปญฺญิวโรโต โหติ, อิทํปัสสํ โหติ ลลลลลล.

ยถา วา ปเนเก โภณโต สมณพราหมณา สัทธาเทยยานิ
 โภชนานิ ภุณฺชิตฺวา, เต เหวรูปาย ตีรจฺฉานวิชฺชา ยมิจฺฉาชีเวน
 ชีวิกิ กัมเปเนติ. เสยฺยถิท. อาวาหนํ วิวาหนํ ลวทณํ
 วิวทณํ ลักกรณํ วิกกรณํ สุกตกรณํ พุพฺพกตกรณํ วิรุทฺธคัพภ
 กรณํ ชีวทานิพนฺธณํ ทุนฺลทณํ ทัตถาภิขีเยปนํ กณฺณชียีเยปนํ

อาทาสบัณเฑาะว์ กุมารบัณเฑาะว์ เทวบัณเฑาะว์ อาทิจบุบัณเฑาะว์ มหตุบัณเฑาะว์
อัมพัชชณัน ลีวีหยาณัน อิติ วา. อิติ เอรุบาย ตีรจนาจานวิชัย
มิจนาจาน ปฏิจจโร โหติ; อิตัมบัณเฑาะว์ โหติ สัตถัม.

ยถา วา ปณณ โภณโต สมณพราหมณา สัตถาเหยนานิ โกชนานิ
ภุณชิตวา, เต เอรุบาย ตีรจนาจานวิชัย มิจนาจาน ชีวิก กัมเปณติ.
เสยยติ? สันตักมัม ปณณิกมัม ภุมมิกมัม ภุวิกมัม วัสสกมัม
ไวสสกมัม วัตถุกมัม วัตถุปริกรณ อามณ นันทาปน ชุหน
จมน วิเรน อุตฺตวิเรน อโธวิเรน ลีลวิเรน กณณเตล
เนตคัมปณัน นัตถกมัม อัมชนัน บัจจณณัน สาลากิย สัลลกัตติย
ทวารคิกิจฉา มุลเกสชชานัน อนุปปทานัน โอลันนัง ปฏิมกโข
อิติ วา. อิติ เอรุบาย ตีรจนาจานวิชัย มิจนาจาน ปฏิจจโร
โหติ; อิตัมบัณเฑาะว์ โหติ สัตถัม.

สโข โส มหาราช ภิกขุ เอว สัตถัมมัมโน น กุโตจิ
ภยํ สมณูปัสสติ, ยทิทํ สีสลวโร. เสยยณานิ มหาราช ชัตติโย
มุทฺธาวลิตโต นิหตบัจจามิตโต น กุโตจิ ภยํ สมณูปัสสติ, ยทิทํ
บัจจัตติกโต; เอวเมว โข มหาราช ภิกขุ เอว สัตถัมมัมโน
น กุโตจิ ภยํ สมณูปัสสติ, ยทิทํ สีสลวโร. โส อิมินา อวิเณ
• ลี. นันทาปน ชุหน. • ลี. เนตคัมปณัน. • ลี. สัลลกัตติย
ทวารคิกิจฉา.

สัสสะกัณเณ สมนันนาคโต อัสสมัตถิ ธนวิชัยสุข ปฏิสฺสเวเทติ.
เอว โข มหาราช ภิกขุ สัสสะกัณเณ โหติ.

มหาสัสสะกัณเณ นิฏฐิต.

กถาณิ มหาราช ภิกขุ อธิทฺธีวเยสุ คุตฺตทิวาโร โหติ.
อิธ มหาราช ภิกขุ จักฺขุมา รุเป ทิสฺวา น นิमितฺตคฺคาคี
โหติ นานุพฺยัณฺชนคฺคาคี, ยถาวาธกรณเมณ จักฺขุณฺทริยํ อลฺลวตฺ
วิหฺรณฺตํ อภิชาตมาทมนัสฺสา ปาปกา อกฺกุสลา ธมฺมา อณฺเวยาสลเวยฺย;
ตสฺส ลํวาย ปฏิบฺบชฺชติ, รักฺขติ จักฺขุณฺทริยํ, จักฺขุณฺทริเย
ลวโร อายชฺชติ. โสเตน สทฺทํ สุตฺวา น นิमितฺตคฺคาคี โหติ
นानุพฺยัณฺชนคฺคาคี, ยถาวาธกรณเมณ โสติณฺทริยํ อลฺลวตฺ วิหฺรณฺตํ
อภิชาตมาทมนัสฺสา ปาปกา อกฺกุสลา ธมฺมา อณฺเวยาสลเวยฺย; ตสฺส
ลํวาย ปฏิบฺบชฺชติ, รักฺขติ โสติณฺทริยํ, โสติณฺทริเย ลวโร
อายชฺชติ. ฆาเนน คณฺโธ ฆายิตฺวา น นิमितฺตคฺคาคี โหติ
นานุพฺยัณฺชนคฺคาคี, ยถาวาธกรณเมณ ฆานินฺทริยํ อลฺลวตฺ วิหฺรณฺตํ
อภิชาตมาทมนัสฺสา ปาปกา อกฺกุสลา ธมฺมา อณฺเวยาสลเวยฺย; ตสฺส
ลํวาย ปฏิบฺบชฺชติ, รักฺขติ ฆานินฺทริยํ, ฆานินฺทริเย ลวโร อายชฺชติ.
ชีวํหาบ รลํ สายิตฺวา น นิमितฺตคฺคาคี โหติ นานุพฺยัณฺชนคฺคาคี,
ยถาวาธกรณเมณ ชีวณินฺทริยํ อลฺลวตฺ วิหฺรณฺตํ อภิชาตมาทมนัสฺสา
ปาปกา อกฺกุสลา ธมฺมา อณฺเวยาสลเวยฺย; ตสฺส ลํวาย ปฏิบฺบชฺชติ,

รักชติ ชีวหินทร์ีย, ชีวหินทร์ียเอ ลักร อ่าบั้งชติ. กาเยน
 โผฏฐักัพ ญลิตัว น นิมิตต์คาคาหิ โทติ นานุพยัณชณคาคาหิ;
 ยัตวาธิกรณเมณ กายินทร์ีย อลักร วิหรนัต อภิษณาโหมนัสสา
 ปาปกา อกุสลา ษัมา อันวาสสเวยั; ตัสส ลักราย ปฏิบั้งชติ,
 รักชติ กายินทร์ีย, กายินทร์ียเอ ลักร อ่าบั้งชติ. มนสา ษัมา
 วิญญาบ น นิมิตต์คาคาหิ โทติ นานุพยัณชณคาคาหิ; ยัตวาธิกรณเมณ
 มนินทร์ีย อลักร วิหรนัต อภิษณาโหมนัสสา ปาปกา อกุสลา
 ษัมา อันวาสสเวยั; ตัสส ลักราย ปฏิบั้งชติ, รักชติ มนินทร์ีย,
 มนินทร์ียเอ ลักร อ่าบั้งชติ. โส อิมิมา อวิเยน อินทร์ียลักรเน
 สมณนาคโต อชัณคัต อหิยาเสกสุข ปฏิทเวเทติ. เอว โข
 มหาราช ภิกขุ อินทร์ียเอสุ คุดตทวาโร โทติ.

ภณัจ มหาราช ภิกขุ สติลัมปชัณเณน สมณนาคโต โทติ? อิต
 มหาราช ภิกขุ อภิกกัณเเต ปฏิทเวเทติ ลัมปชานการี โทติ, อาโตกิต
 วิโลกิต ลัมปชานการี โทติ, ลัมมิณชิตะ ปะริเท ลัมปชานการี โทติ,
 ลัมภาวิคัตจิวรธารเน ลัมปชานการี โทติ, อสิเต ปัตเต ขายิต
 สายิต ลัมปชานการี โทติ, อัจจารบัสสลาภัมเม ลัมปชานการี
 โทติ, คเต จเต นิสินเเน สุตเต ชาคริต ภาสิตะ ตุนนิกาเว
 ลัมปชานการี โทติ. เอว โข มหาราช ภิกขุ สติลัมปชัณเณน
 สมณนาคโต โทติ.

ภณัจ มหาราช ภิกขุ สติลัมปชัณเณน โทติ? อิต มหาราช ภิกขุ

สันตุฏฺโง ไหติ กายปริหาริเณ จิวเรน, กุจฺฉิปริหาริเณ ปิณฺฑปาเตน;
 โส เยน เยนเว ปักกมติ, สมหาเยว ปักกมติ. เถยฺยถาปิ
 มหาราช ปักขีสกุโณ เยน เยนเว เทติ, สปัตตภาโว เทติ;
 เหวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ สันตุฏฺโง ไหติ กายปริหาริเณ
 จิวเรน, กุจฺฉิปริหาริเณ ปิณฺฑปาเตน; โส เยน เยนเว ปักกมติ,
 สมหาเยว ปักกมติ. เอว โข มหาราช ภิกฺขุ สันตุฏฺโง ไหติ.

โส อมิณา จ อริเยน สิลักขัณฺเณ สมณฺเณนาคโต, อมิณา
 จ อริเยน อินฺทริยสวเรน สมณฺเณนาคโต, อมิณา จ อริเยน
 สติสัมปชฌเณน สมณฺเณนาคโต, อิมาย จ อริยาย สันตุฏฺโง จิยา
 สมณฺเณนาคโต; วิวัฏฺฐิ เสนาสนํ ภาติ อรัณฺณํ รุกฺขมูลํ ปัพพตํ
 กัณฺธโร คิริกูหํ สุตานํ วณปัตถํ อพฺโพกาสํ ปลาตปฺปณฺชิ. โส
 มัจฉากัตถํ ชีณฺฑปาทปฏิภักกนฺโต นิสีทติ บัลลจกํ อาภุชติวา อชฺชํ
 กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สติ อุมฺภุจฺเจตฺวา. โส อภิษณฺํ โสเก
 ปทาเย วิคตภาสิเณน เจตสา วิหริติ, อภิษณาย จิตฺตํ ปริโสเชติ;
 พียาปาทปโส ปทาเย อพียาปนฺนจิตฺโต วิหริติ สัพพปาณภูตหิตานุกัมปิ,
 พียาปาทปโส จิตฺตํ ปริโสเชติ; ถินมัทธํ ปทาเย วิคตถินมัทธโ
 วิหริติ อาโลกสัลลปํ สโต สัมปชาโน, ถินมัทธา จิตฺตํ ปริโสเชติ;
 อุตฺถัจจกุกฺกุจฺจํ ปทาเย อมุตฺถโต วิหริติ อัมมัตถํ วุปลันตจิตฺโต,
 อมุตฺถัจจกุกฺกุจฺจํ จิตฺตํ ปริโสเชติ; วิจิจฺฉณํ ปทาเย คินฺณวิจิจฺฉโน
 วิหริติ ธกถังกถิ กุสเลสุ อัมมเมสุ; วิจิจฺฉณาย จิตฺตํ ปริโสเชติ.

เสยยดาบิ มหาราช ปุริโส อินิ อาทาย กัมมันเต ปโยเชยย,
 ตัสส เต กัมมันตา สมิชฌนีย; โส ยานิ ๑ ไปรณานิ
 อินมุจاني, ตานิ ๑ พินนิตกเรย, ลียา จัสส อุตฺตริ อวลิกฺข
 ทารภณาย, ตัสส เอวมัสส "อหิ โข ปุพฺเพ อินมาทาย กัมมันเต
 ปโยเชส, ตัสส เม เต กัมมันตา สมิชฌนีย; โส ยานิ ๑
 ไปรณานิ อินมุจاني, ตานิ ๑ พินนิตกาส, อตฺถิ ๑ เม อุตฺตริ
 อวลิกฺข ทารภณายาติ. โส ตโตนิทานิ ลเภถ ปาโมชช อธิคฺจเณย"
 โสมนัสส. เสยยดาบิ มหาราช ปุริโส อาพาธโก ยัสส
 กุกฺขโต พาฬหคฺคฺลาโน, ภัตฺตณฺจัสส นจฺจาเทย, น จัสส กาเย
 พลมตฺตา. โส อปรเน สมเยน ตัมहा อาพาธา มุจฺเจย, ภัตฺตณฺจัสส,
 จาเทย, ลียา จัสส กาเย พลมตฺตา, ตัสส เอวมัสส "อหิ โข
 ปุพฺเพ อาพาธโก อโหสิ กุกฺขโต พาฬหคฺคฺลาโน, ภัตฺตณฺจ เม น
 ฉาเทสิ, น ๑ เม ฉาสิ กเย พลมตฺตา; โสมนฺติ เอตฺรหิ ตัมहा อาพาธา
 มุจฺโต, ภัตฺตณฺจ เม ฉาเทสิ, อตฺถิ ๑ เม กาเย พลมตฺตาติ.
 โส ตโตนิทานิ ลเภถ ปาโมชช, อธิคฺจเณย โสมนัสส.
 เสยยดาบิ มหาราช ปุริโส พินฺณาการ พินฺโธ ยัสส, โส อปรเน
 สมเยน ตัมहा พินฺณา มุจฺเจย โสคฺคินา อพฺกเยน, น จัสส
 กิณฺจ โภจानํ วโย. ตัสส เอวมัสส "อหิ โข ปุพฺเพ พินฺณาการ
 พินฺโธ อโหสิ. โสมนฺติ เอตฺรหิ ตัมहा พินฺณา มุจฺโต โสคฺคินา.
 • กัมมันโตวปิ ปาโห. • ลี. ลียา ตัสส. • อธิคฺจเณย ปาโห.

อัฟกเขน, นัตถิ จ เม กิณฺจ โภคานํ วโยติ. โส ตโตนิทานํ ลเภถ ปาโมชฺชํ,
 อธิคฺฉฺเจยฺย โสมนัสฺส. เสยฺยถาปํ มหาราช ปุริโส
 ทาโส อัสส อนัตฺตาริโน ปราธิโน น เยนกามํ คโม; โส อปรน
 สมเขน ตมฺหา ทาสฺพียา มุจฺเจยฺย อัตฺตาริโน อปราธิโน ภูชิสฺโส
 เยนกามํ คโม. ตัสส เอวมัสส “อหิ โข ปุพฺเพ ทาโส
 อโหสิ, อนัตฺตาริโน ปราธิโน น เยนกามํ คโม, โสมีหิ
 เอตริหิ ตมฺหา ทาสฺพียา มุจฺโต อัตฺตาริโน อปราธิโน
 ภูชิสฺโส เยนกามํ คโมติ. โส ตโตนิทานํ ลเภถ ปาโมชฺชํ,
 อธิคฺฉฺเจยฺย โสมนัสฺส. เสยฺยถาปํ มหาราช ปุริโส สอโน
 สโกโค กณฺโถวํ อตฺถานมคฺคํ ปฏฺยชฺชยฺย ทุพฺภิกขิ
 สปัปฺปฏิภย. โส อปรน สมเขน ตํ กณฺโถวํ นิตฺถเจยฺย, โสตฺถินา
 ความนํตํ อานุปาปุเจยฺย เขมํ อปัปฺปฏิภย. ตัสส เอวมัสส “อหิ โข
 ปุพฺเพ สอโน สโกโค กณฺโถวํ อตฺถานมคฺคํ ปฏฺยชฺชยฺย ทุพฺภิกขิ
 สปัปฺปฏิภย, โสมีหิ เอตริหิ ตํ กณฺโถวํ นิตฺถิโน โสตฺถินา ความนํตํ
 อานุปัตโต เขมํ อปัปฺปฏิภยํติ. โส ตโตนิทานํ ลเภถ
 ปาโมชฺชํ, อธิคฺฉฺเจยฺย โสมนัสฺส. เอวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ
 ยถาธินํ ยถาโรคํ ยถาพนฺธนาคารํ ยถาทาสฺพียํ ยถากณฺโถวํ อตฺถานมคฺคํ
 เอวํ อิมํ ปณฺจ นีวรเณ อปัปฺพิเน อตฺตนิ สมมุขัสสติ. เสยฺยถาปํ
 มหาราช ยถาอาณนียํ ยถาอาโรคียํ ยถาพนฺธนาโมกฺขํ ยถาภูชิสฺสํ
 ยถาเขมณฺตภูมึ, เอวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ อิมํ ปณฺจ นีวรเณ

ปทีเน อตฺตนิ สมนุบัลลติ. ตตฺถิเม บัลลํ นีวรणे ปทีเน อตฺตนิ
 สมนุบัลลโต ปาโมซซํ ชายติ, ปมุทิตตฺถํ ปีติ ชายติ,
 มิตฺตมณฺณสํ กาโย มัลลํมกฺกิ, มัลลํทฺธกาโย สุขํ ปฏฺฐังเวเทติ,
 สุขํโน จิตฺตํ สมายยติ. โส วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺ
 จกฺขุสเดหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกํ มิตฺตํ ปจฺมมชฺฌานํ
 อุลลัมบิยฺสํ วิหริติ. โส อิมเมว กายํ วิเวกเสน มิตฺตํเสน อภิสันฺนเทติ
 ปริสฺสันฺเทติ ปริปุเรติ ปริปฺเปรติ. นาสลํ กิณฺจิ สัพฺพาวโต กายสฺส
 วิเวกเสน มิตฺตํเสน อปฺปํญฺญํ โหติ. เสยฺยถาปิ มหาราช ทกฺโข
 นีหาปโก वा นีहाปกฺนฺเตวาสิ वा กสฺสกาเล นีหานิยจฺจนฺนานิ อากิริตฺวา
 อุตฺเทน ปริปฺเปสฺสํ สันเนยฺย. ตายํ นีหานิยมฺนํ ทิเสสฺสํ นานุคฺคา
 เสสฺสํปเรตวํ สันเนตฺวาหิรา อญฺ्ञา เสสฺสํเนน น จ มคฺชมฺรติ. "เอวเมว
 โข มหาราช ภิกฺขุ อิมเมว กายํ วิเวกเสน มิตฺตํเสน อภิสันฺนเทติ ปริสฺสัน
 เทติ ปริปุเรติ ปริปฺเปรติ. นาสลํ กิณฺจิ สัพฺพาวโต กายสฺส วิเวกเสน
 มิตฺตํเสน อปฺปํญฺญํ โหติ. อิทํปิ โข มหาราช สันฺติญฺจิกํ
 สามัมมณณผลํ ปุริเนหิ สันฺติญฺจิกะหิ สามัมมณณผลํ อภิกกนฺตตรณํ
 ปณฺนิตฺตรณํ.

ปุณ จปฺว มหาราช ภิกฺขุ วิตกฺกํวิจจฺจํ รูปสฺมา อชฺฉมตฺตํ
 สัมปสาทนํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาธิขํ
 มิตฺตํเสน มุคฺคิยํ ฉานํ อุลลัมบิยฺสํ วิหริติ. โส อิมเมว กาย

• ลี. นาสลํ นีหานิยมฺนํ สันเนตฺวาหิรา. • ลี. มคฺชมฺรติ.

สมาธิเซน บัณฑิตูเซน อภิสันเทติ ปริสันเทติ ปริปุเรติ ปริปัมริ.
 นาสัส กิณจี สัพพาวโต กายัสส สมาธิเซน บัณฑิตูเซน อปัณฺณ
 โหติ. เสยฺยถาปิ มหาราช อุตกรทโท คัมภีโร อูพฺภิตฺตโก,
 ตัสส เนวัสส ปุริตฺติมา ย ทิสาย อุตกัสส อายมุขํ, น ทักขินาย
 ทิสาย อุตกัสส อายมุขํ, น ปัจฉินาย ทิสาย อุตกัสส อายมุขํ,
 น อุตฺตราย ทิสาย อุตกัสส อายมุขํ, เทโว वा नं กาเตน กาลं
 สัมมาธาริ อนุปฺเปเวจฺเญยฺย. ขณฺโณ โหติ คัมภีโร वा อุตกรททา สิตา
 วาริธรา อูพฺภิกขชิตฺวา ตเมว อุตกรททํ สิตेन วารินา อภิสันฺเทยฺย
 ปริสันฺเทยฺย ปริปุเรยฺย ปริปัมเรยฺย. นาสัส กิณจี สัพพาวโต
 อุตกรททัสส สิตेन วารินา อปัณฺณ อัสส. เหวเมว มหาราช โห
 ภิกขุ อิมเมว กายํ สมาธิเซน บัณฑิตูเซน อภิสันเทติ ปริสันเทติ
 ปริปุเรติ ปริปัมริ นาสัส กิณจี สัพพาวโต กายัสส สมาธิเซน
 บัณฑิตูเซน อปัณฺณ โหติ. อิทํปิ โหติ มหาราช สันทิฏฺฐิจิกิ สามันณณล
 ปุริเมติ สันทิฏฺฐิจิกิ สามันณณเลติ อภิกกัณฺธตรณฺจ ปณฺธิตรณฺจ.

ปุณ จปรํ มหาราช ภิกขุ ปิตฺยา จ วิวาคา อูเปกฺขโก จ
 วิหริ สโต จ สัมปชาโน, สุขณฺจ กาเยน ปฏฺฐิสเวเทติ, ยันตํ อริยา
 ธาจิ กัณฺธิ “อูเปกฺขโก สติมา สุขวิหริติ, ตติยชฺฌานํ อูเปกฺขณ
 วิหริติ. โส อิมเมว กายํ นิยฺยติเกน สุขเซน อภิสันเทติ ปริสันเทติ
 ปริปุเรติ ปริปัมริ. นาสัส กิณจี สัพพาวโต กายัสส นิยฺยติเกน

สุเขน อัมมัญญ ไทติ. เสยฺยถานิ มหาราช อุပ္ปตฺตินิยํ วา ปทุมินิยํ วา
 ปุณฺณทรีกานิยํ วา อัมมเปกัจจานิ อุပ္ปตฺตานิ วา ปทุมานิ วา
 ปุณฺณทรีกานิ วา อุตฺเท ชาตานิ อุตฺเท สวັทฺธมานิ อุตฺทกานุตฺทกานิ
 อัมมโชนิมุคฺคโปสฺสินิ, ตานิ ยาว จ อคฺคคา ยาว จ มูลา. สีเตเน
 วารินา อภิสันฺณานิ ปริบฺรุษานิ ปริบฺรณฺณานิ. นาสฺส กิณฺจิ สัพฺพพาวโต
 อุပ္ปตฺตานํ วา ปทุมานํ วา ปุณฺณทรีกานํ วา สีเตเน วารินา อัมมัญญ
 อคฺคส. เหวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ อิมเมว กายํ นิยฺยปิฏฺเฐน
 สุเขน อภิสันฺเทติ ปริสันฺเทติ ปริปฺพุเรติ ปริบฺรณฺเติ. นาสฺส กิณฺจิ สัพฺพพาวโต
 กายสฺส นิยฺยปิฏฺเฐน สุเขน อัมมัญญ ไทติ. อิตฺมํ โข มหาราช
 สันนิกฺขจิกํ สามันณฺณผลํ ปุริเมหิ สันนิกฺขจิกเทหิ สามันณฺณผลเอหิ
 อภิกกัณฺธตฺตวณฺจํ ปณฺนิตตวณฺจํ.

ปุณฺณ จปมํ มหาราช ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปทานา พุทฺธสฺส จ ปทานา
 ปุทฺธเพว โสมนสฺสโตมนสฺสตาณํ อตฺถังคมา อตฺถกัณฺหมลฺลํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธํ
 จกฺคตฺถณฺณานิ อุปลัมบิยฺยํ วิหริติ. โส อิมเมว กายํ ปริสุทฺธเณ เจตสา
 ปริโยทาเตน ผริตฺวา นิสินฺโน ไทติ. นาสฺส กิณฺจิ สัพฺพพาวโต
 กายสฺส ปริสุทฺธเณ เจตสา ปริโยทาเตน อัมมัญญ ไทติ. เสยฺยถาปิ
 มหาราช ปุริโส โอทาเตน วัตฺเตน สลิสฺสํ ปารุปีตฺวา นิสินฺโน
 อคฺคส. นาสฺส กิณฺจิ สัพฺพพาวโต กายสฺส โอทาเตน วัตฺเตน
 อัมมัญญ อคฺคส. เหวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ อิมเมว กายํ

ปริสุทฺธโชน เจตสา ปริโยทาเตน มริตฺวา นิสฺสันโน โหติ. นาสฺส
กิลฺลิจิ สัพฺปทวารโต กายสฺส. ปริสุทฺธโชน เจตสา ปริโยทาเตน
อัปฺปญฺญํ โหติ. อิทฺถิ โข มหาราช สันนิทฺฐิจิกิ สามณฺณมฺหิ
ปริเนหิ สันนิทฺฐิจิเนหิ สามณฺณมฺหิ. อภิกกัณฺธตฺตวณฺจ ปณฺนิตตฺตวณฺจ.

โส เอวํ สมาหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺธโชน ปริโยทาเต อนนฺดเจเน
วิคฺคฺชํกั กิเลเส มุทฺตญฺเจเต กัมมณฺเอย. จิตเต อานนฺดชฺชปฺปมัตเต ฌานนทสฺสํนาย
จิตฺตํ อภินิหเรติ อภินินฺนํนามเอติ. โส เอวํ ปชานาติ “อโย โข เม
กาโย ฐปฺปี จาคุมมํทากฺขติโก มาตาเปตฺตํคิกสํมกโกโว โอนทณฺณมํสาสุปฺงโย
อนิจฺจุจฺฉาทนปฺริมํทตฺตนภททณวิทฺธิสฺนธมฺโม, อิทฺถนฺจ ปณฺ เม วิณฺณนาณํ
เอตฺถ นิสฺสํสิตํ เอตฺถ ปฏฺฐิพฺพทฺธนฺติ. เสยฺยตาปิ มหาราช มณฺเวยพุทฺธิโย
สุโก ชาตมา อญฺฺจโส สุปฺริกัมมํกโต อจฺโชน วิปฺปัสสันโน
สัพฺปทวารการสํมบฺบันโน, ตตฺตริสฺส สุตฺตํ อวฺวตฺตํ นีลํ วา ปิตํ วา
โลหิตํ วา โอทาตํ วา มณฺเวยทฺตสฺสํตํ วา, ตเมเน จักฺขมา ปุริโส หตฺถเ
กิริตฺวา ปจฺจเวกฺเขยฺย “อโย โข มณฺเวยพุทฺธิโย สุโก ชาตมา
อญฺฺจโส สุปฺริกัมมํกโต อจฺโชน วิปฺปัสสันโน สัพฺปทวารการสํมบฺบันโน,
ตตฺตริทํ สุตฺตํ อวฺวตฺตํ นีลํ วา ปิตํ วา โลหิตํ วา โอทาตํ วา
มณฺเวยทฺตสฺสํตํ วาติ. เอวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ เอวํ สมาหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺธโชน
ปริโยทาเต อนนฺดเจเน วิคฺคฺชํกั กิเลเส มุทฺตญฺเจเต กัมมณฺเอย. จิตเต
อานนฺดชฺชปฺปมัตเต ฌานนทสฺสํนาย จิตฺตํ อภินิหเรติ อภินินฺนํนามเอติ.

โล เอว ปชานาติ “อโย โข เม กายโย รูปี จาตุรมมหากุติโก
 มาตาเปตติกลัมภโว โขทนกมฺมาตฺตปจโย อนิจฺจํจฺฉาตมเปวิมํกตฺต-
 เกตตวาทํธมฺมํโม, อิตฺถํจ ปน เม วิจฺฉาณํ เอตฺถ นิสฺสิดิ
 เอตฺถ ปฏิพัทฺธมํติ. อิตฺถิ โข มหाराช สันนิทฺฐจิกํ สามณฺณนฺเต
 ปุริเมติ สันนิทฺฐจิกเกติ สามณฺณนฺเต. อภิกกัณฺธตฺตวํจํ ปณฺนิทฺธวํจํ.

โล เอว สสมาหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺธเ อปริโยทาทเต อนังคเน
 วิคฺคฺชํกํกเเต มุทฺทเต กัมมณฺเ จิตฺเต อาณณชฺชํชิตฺเต มโนมยํ
 อภินิมฺมิตฺตํ จิตฺตํ อภินิหเรติ อภินินฺนาเมติ. โล อิมํมํหา กายา
 ชลํโย กายํ อภินิมฺมิตฺตาติ รูปี มโนมยํ สัพพทฺตํจจฺจํ
 อภินิหเรติ. เสขยํตานิ มหाराช ปุริโส มุณฺณชฺชํมํหา อสิกัง
 บัฬพาหะยํ. ตัสส เอวมัสส “อโย มุณฺโง โข อโย อสิกา,
 อโย โข มุณฺโง ชลํโย อสิกา, มุณฺณชฺชํมํหาเตว อสิกา
 บัฬพาหะทาติ. เสขยํตา วา ปน มหाराช ปุริโส อสิ โกสิยา
 บัฬพาหะยํ. ตัสส เอวมัสส “อโย อสิ อโย โกสิ, อโย โข
 อสิ ชลํโย โขสิ, โกสิยาเตว อสิ บัฬพาหะทาติ. เสขยํตา
 วา ปน มหाराช ปุริโส อสิ กสิณํชา อสิ อเรขยํ. ตัสส
 เอวมัสส “อโย อสิ อโย กสิณํชา, อโย โข อสิ ชลํโย
 กสิณํชา กสิณํชาเตว อสิ อเรขิตฺติ. เอวเมว โข มหाराช
 ภูทิกุ เอว สสมาหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺธเ อปริโยทาทเต อนังคเน

• ส. ปวารณาติ.

วิคคตูปักกิลเลเต มุทุกุกเต กัมมณิเย จิต อาเนนชัยย์ปัตเต มโนมย
 อภินิมมินนาย จิตตํ อภินิหเรติ อภินินนาเมติ. โส อิมมิกา กายา
 ชัลลณํ กายํ อภินิมมินาติ ฐะมึ มโนมยํ สัพพังคยัจจังลํ อภินินทริย.
 อิตถี ไซ มหาราช สันตัญญิจิโก สามันณณลํ ปุริเมหิ สันตัญญิจิเกหิ
 สามันณณเลหิ อภิกกัณตตตวัจจํ ปวเรตตวัจจํ.

โส เอวํ สมภาสิตเต จิตเต ปริสุตฺตเต ปริโยทาเต อนังคละ
 วิคคตูปักกิลเลเต มุทุกุกเต กัมมณิเย จิตเต อาเนนชัยย์ปัตเต อิทธีวริยา
 จิตตํ อภินิหเรติ อภินินนาเมติ; โส อเนกวิจิตํ อิทธีวริยํ ปัจจุณฺโภติ,
 เมโกปปี หุตฺวา พหุสา โหติ, พหุสาปปี หุตฺวา เอโห โหติ; อาวิภาว.
 ติโรภาว. ติโรกุกทํ. ติโรปภาว. ติโรปัตตพคํ อสัชชมาโน คัจฉติ,
 เสยฺยถาปปี อาภาเส. ปจวิยาปปี กุมฺมัสซนิมฺมัสซํ กโรติ, เสยฺยถาปปี
 อุกเท. อุกเทปปี อภิสซมาเน คัจฉติ, เสยฺยถาปปี ปจวิย. อาภาเสปปี
 มัตถลङ्गेเน กมติ, เสยฺยถาปปี ปักกัชฺสกุโณ. อิมेषิ จัณฺทิมคฺคิริเย
 เอวํหิตฺตํ อเก เอวํหทานุภาเว ปาณินา ปริมสฺสติ ปริมัสซติ, ยาว
 พหุทฺมโลกาปปี กาเยเน วลํ วัตเตติ. เสยฺยถาปปี มหาราช หักฺโข
 กุมฺภิกาโร วา กุมฺภิการันเตวาสิ วา สุปฺปิกัมมกตฺตา มัตถลङ्गे
 ยเยทเว ภาชเนวิตฺติ อากังเขยฺย, ตันตฺเตทเว กเรยฺย อภินิยฺเฆทเยย.
 เสยฺยถา วา ปณ มหาราช หักฺโข ตันตฺตากโร วา ตันตฺตการันเตวาสิ
 วา สุปฺปิกัมมกตฺตัสสิ ตันตฺตัสสิ ยํ ยทเว ตันตฺตวิตฺติ อากังเขยฺย, ตันตฺเตทเว
 กเรยฺย อภินิยฺเฆทเยย. เสยฺยถา วา ปณ มหาราช หักฺโข สุตฺตวันณิกาโร

วา สุวัณณการังเทวาสิ วา สุปัทธัมมอภิสสิ สุวัณณสิริ ยิ ยเทว
 สุวัณณวิภักติ อากังเขยยะ, ตันตเทว กเรยยะ อวินิเฬาเทยยะ. เอวเมว
 โข มหาราช ลิกขุ เอว สสมาหิตะ จิตตะ ปริสุทธะ ปรีโยทาตะ
 อนังคะเน วิคตูปักกิละเส มุทุกุตตะ กัมมณิเย จิตตะ อาเพณชัยปัตตะ
 อิทธีวิธาย จิตตัง อภินิหเรติ อภินินนาเมติ. โส ชเนววิหิตัง
 อิทธีวิธัง ปัจจุณโภติ, เอโกปิ หุตฺวา พหุสา โหติ, พหุสาปิ
 หุตฺวา เอโก โหติ; ธาวิภาวํ. ติโรภาวํ. ติโรกฺขหัง. ติโรปาการํ.
 ติโรปัพพตัง อสัสสมานะ คัจฉตติ, เสยฺยถาปิ อากาเส. ปจฺจวิยาขี
 กุมฺมุตฺตนิมฺมุตฺตํ กโรติ, เสยฺยถาปิ อุตฺเท. อุตฺเทปิ อภิสสมานะ
 คัจฉตติ, เสยฺยถาปิ ปจฺจวิยํ. อากาเสปิ มัลลลังเกเน กมตติ,
 เสยฺยถาปิ ปักขีลลโณ. อิมะปิ จันตีมสุริเย เอวเมทิตฺติเก
 เอวเมทาณฺณเว ปาณินา ปริมสตี ปริมัสสตี, ยาว พหิรมโธกาปิ
 ทาเยน วสํ วตฺเตติ. อิตฺตํ โข มหาราช สันนิฏฺฐังจิกัง สำนัณณผล
 ปุริเมหิ สันนิฏฺฐังจิกะหิ สำนัณณผลหิ อภิกกัณฺธตฺตวัณฺจ ปณฺนิตตวัณฺจ.

โส เอว สสมาหิตะ จิตตะ ปริสุทธะ ปรีโยทาตะ อนังคะเน
 วิคตูปักกิละเส มุทุกุตตะ กัมมณิเย จิตตะ อาเพณชัยปัตตะ อิทธีพาย
 โสธธายา จิตตัง อภินิหเรติ อภินินนาเมติ. โส อิทธีพาย โสธธายา
 วิสุทฺธายา อตฺตักกัณฺธมานุสึกาย อุกา สมิเท สสมาหิตะ กิฬฺสเ จ มานุเส จ
 เป กุณ สันนิฏฺฐัง จ. เสยฺยถาปิ มหาราช มุริโส อัทธานมัลลคปฺปิตัน โน,
 โส สุนะนัย เกสิสัณฺฑิ มุทิงคัลลหัง สัณฺฑิหัง ปอวสัณฺฑิ

เทณ ทิมสัททังปิ. ตัสส เณรํสส “ เกรสิทโท อิตปิ ” มุทิงคสัททังโท
 อิตปิ “ สัณสัทโท อิตปิ ” ปณวสัทโท อิตปิ เทณ ทิมสัททังโท
 อิตปิ. เณรเมว โข มหาบราหฺมณ ภาทึชฺช เณรํ สสมาทิตฺเต จิตฺเต
 ปริสุทฺธเณ ปริโยทาทเณ อนังคเณ วิคฺคบุทฺถํ กิเลเส มุทฺตภูเต กัมมณิเย
 จิตฺเต อานนบิชาขีปัตตเณ ทิพฺพาย โสธธาดุยา จิตฺตํ อภินิหเรติ
 อภินินฺนาเมติ. โส ทิพฺพาย โสธธาดุยา วิสุทฺธาย อตฺถิการํมิตฺตานุสสํ
 อุกโก สัททเณ สุมมาติ ทิพฺเพ จ มานุสเส จ เป ทูเร สันตติเก จ.
 อิทปิ โข มหาบราหฺมณ สันตติฏฺเฐ จิเก กัมมณฺเณวํ ปุริเมหิ สันตติฏฺเฐ จิเก
 สัมมณฺเณวเลหิ. อภิกกัณฺโถตฺตวณฺเณ ปณิตตวณฺเณ.

โส เณรํ สสมาทิตฺเต จิตฺเต ปริสุทฺธเณ ปริโยทาทเณ อนังคเณ
 วิคฺคบุทฺถํ กิเลเส มุทฺตภูเต กัมมณิเย จิตฺเต อานนบิชาขีปัตตเณ เจโตปริยญาณาย
 จิตฺตํ อภินิหเรติ อภินินฺนาเมติ. โส ปะสัณฺณิณํ ปะปุคฺคิณํ เจตฺตา
 เจโต ปริจํ ปชานาติ: สวาคํ วา จิตฺตํ “ สวาคํ จิตฺตํนํติ ปชานาติ,
 วิตวาคํ วา จิตฺตํ “ วิตวาคํ จิตฺตํนํติ ปชานาติ; สโทสํ วา จิตฺตํ
 “ สโทสํ จิตฺตํนํติ ปชานาติ, วิตโทสํ วา จิตฺตํ “ วิตโทสํ จิตฺตํนํติ
 ปชานาติ; สโมหํ วา จิตฺตํ “ สโมหํ จิตฺตํนํติ ปชานาติ, วิตโมหํ
 วา จิตฺตํ “ วิตโมหํ จิตฺตํนํติ ปชานาติ; สชิตฺตํ วา จิตฺตํ
 “ สชิตฺตํ จิตฺตํนํติ ปชานาติ, วิกชิตฺตํ วา จิตฺตํ “ วิกชิตฺตํ
 จิตฺตํนํติ ปชานาติ; มหัคคิตฺตํ วา จิตฺตํ “ มหัคคิตฺตํ จิตฺตํนํติ
 ปชานาติ, อมหัคคิตฺตํ วา จิตฺตํ “ อมหัคคิตฺตํ จิตฺตํนํติ ปชานาติ;

สอตุตฺตํ วา จิตฺตํ “สอตุตฺตํ จิตฺตํ ติ ปชานาติ, อนตุตฺตํ วา
 จิตฺตํ “อนตุตฺตํ จิตฺตํ ติ ปชานาติ; สมหิตํ วา จิตฺตํ “สมหิตํ
 จิตฺตํ ติ ปชานาติ, อสมหิตํ วา จิตฺตํ “อสมหิตํ จิตฺตํ ติ
 ปชานาติ; วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ “วิมุตฺตํ จิตฺตํ ติ ปชานาติ, อวิมุตฺตํ
 วา จิตฺตํ “อวิมุตฺตํ จิตฺตํ ติ ปชานาติ. เสยฺยถาปิ มหาราช
 อิตฺถิ วา ปุริโส วา ททโร วา ยฺยา มณฺเฑนชาติโก อาทาเส วา
 ปริสุทฺธเฐ ปริโยทาเต อจฺเญ วา อุตฺกมฺมํ ติ สกํ มุขนิมิตฺตํ
 บัจฺจเวกฺขมาโน สกณิกํ วา “สกณิกํ ติ ชานเนยฺย, อณิกํ
 วา “อณิกํ ติ ชานเนยฺย. เอวเมว โข มหาราช ภิกฺขุ เหว
 สมหิตเฐ จิตฺเต ปริสุทฺธเฐ ปริโยทาเต อนจฺเญเน วิคฺคฺขุภิกฺกเฐ
 มุทฺตภูเต กัมมณิเย จิตฺเต อานนฺตํ ปิยํ ติ เจโตปริยญาณาย
 จิตฺตํ อภินิหริติ อภินินฺนาเมติ. โส ปรตฺตํ ตานํ ปรมุคฺคตฺตานํ
 เจตสา เจโต ปริจฺจํ ปชานาติ: สราคํ วา จิตฺตํ “สราคํ
 จิตฺตํ ติ ปชานาติ, วิตราคํ วา จิตฺตํ “วิตราคํ จิตฺตํ ติ
 ปชานาติ; สโทสํ วา จิตฺตํ “สโทสํ จิตฺตํ ติ ปชานาติ, วิตโทสํ
 วา จิตฺตํ “วิตโทสํ จิตฺตํ ติ ปชานาติ; สโมหํ วา จิตฺตํ “สโมหํ
 จิตฺตํ ติ ปชานาติ, วิตโมหํ วา จิตฺตํ “วิตโมหํ จิตฺตํ ติ
 ปชานาติ; สขิตฺตํ วา จิตฺตํ “สขิตฺตํ จิตฺตํ ติ ปชานาติ, วิกขิตฺตํ
 วา จิตฺตํ “วิกขิตฺตํ จิตฺตํ ติ ปชานาติ; มหคฺคํ วา
 จิตฺตํ “มหคฺคํ จิตฺตํ ติ ปชานาติ, อมหคฺคํ วา จิตฺตํ

“อมหัตถ์คต จิตตัตถ์ ปชานาติ; สอตุตถ์ วา จิตต” “สอตุตถ์
 จิตตัตถ์ ปชานาติ, อนตุตถ์ วา จิตต” “อนตุตถ์ จิตตัตถ์
 ปชานาติ; สมหิตต วา จิตต” “สมหิตต จิตตัตถ์ ปชานาติ,
 อสมหิตต วา จิตต” “อสมหิตต จิตตัตถ์ ปชานาติ; วิมุตต
 วา จิตต” “วิมุตต จิตตัตถ์ ปชานาติ, อวิมุตต วา จิตต
 “อวิมุตต จิตตัตถ์ ปชานาติ. อภิขี โข มหาวาช สันทิฏฐิจิก
 สามันณมล ปุริเมหิ สันทิฏฐิจิกเอหิ สามันณมเลหิ อภิกกัณตถ์รณจ
 ปณัตถ์รณจ.

โส เอว สมหิตเต จิตเต ปริสุทโธ ปริโยทาทะ อนังคเน
 วิคคูปักกิละเส มุทญฺเจ กัมมณิเย จิตเต อาเนนชัยชัยเต
 ปุพเพนิวาสานุสสติญาณาย จิตตํ อภินิหเรติ อภินินนาเมติ. โส
 อเนกวิหิตํ ปุพเพนิวาสํ अनुसस्रति. โสเอยยัต? เอกขี ชาตี
 เทวขี ชาตีโย คัสสโลขี ชาตีโย จตัสสโลขี ชาตีโย บัณจขี
 ชาตีโย, ทสขี ชาตีโย วิสम्मขี ชาตีโย คัสम्मขี ชาตีโย
 จัตตาฬิขี ชาตีโย บัณโณลขี ชาตีโย, สตขี ชาตีโย สหัสสขี
 ชาตีโย สตสหัสสम्मขี ชาตีโย, อเนเกขี สวัญญุกขีเป อเนเกขี
 วิวัญญุกขีเป อเนเกขี สวัญญุวิวัญญุกขีเป “อมุตราสี เอวมาโม
 เอวโคตโต เอววันโณ เอวมาทาโร เอวสุททกขปฏิสเวตี
 เอวมาบุปริยันโต; โส ตโต จโต อมุตโร อุตปาที, ตตฺวาปาสี

• ลี. ชาตีสตम्मขี ชาตีสหัสสम्मขี ชาตีสตสหัสสम्मขี.

เอวมาโม เอวโคตโต เอววัณโณ เอวมาหาโร เอวสุทฺถุทฺทปฏฺฐิสงฺวหี
 เอวมายุปริณันโต; โส ตโต จโต อธิอุปัณฺณโนติ. อิติ
 ลากาโร สยฺยทฺเถสํ อนนฺทวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุตฺตสฺสวติ. เสยฺยถาบั
 มหาราช ปุริโส สกฺกมฺหา คามา อณฺณํ คามํ คัจฉนฺนํ,
 ตมฺหิยาบั คามา อณฺณํบั คามํ คัจฉนฺนํ; โส ตมฺหา คามา
 สกํ เยว คามํ ปจฺจัจฉนฺนํ. ตสฺส เอวมลฺลํ “อหํ โช
 สกฺกมฺหา คามา อมํ คามํ อณฺณํ; ตตฺถาหํ เอว อัญฺจาสี,
 เอวํ นิสฺสีทึ, เอวํ อภาสึ, เอวํ คุณฺนํทึ อโหสึ, ตมฺหิยาบั คามา
 อมํ คามํ อณฺณํ; ตตฺถาปาหํ เอว อัญฺจาสี, เอวํ นิสฺสีทึ, เอวํ
 อภาสึ, เอวํ คุณฺนํทึ อโหสึ; โสมีหิ ตมฺหา คามา สกํ เยว คามํ
 ปจฺจัจฉนฺนํ. เอวเมว โช มหาราช ภิกฺขุ เอวํ สมาทิตฺเต
 จิตฺเต ปริสุทฺธเธ ปริโยกาเต อนังคเน วิคฺคูปักกิลเส มุทฺธูเต
 กัมมมนฺนํ. จิตฺต อาเนนฺนํชยฺยตฺเต ปุพฺพเพณิวาสานุตฺตสฺสวณฺนํ. จิตฺตํ
 อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ. โส อนนฺทวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุตฺตสฺสวติ
 เสยฺยถิหา? เอกํบั ชาตึ เทวํบั ชาติโย คิสฺโสบั ชาติโย
 จตฺสโลบั ชาติโย บัณฺจบั ชาติโย, ทสบั ชาติโย วิลบั
 ชาติโย ตลบั ชาติโย จตฺทฬสบั ชาติโย บัณฺณาลบั ชาติโย,
 สดบั ชาติโย สทฺทลบั ชาติโย สดทฺทลบั ชาติโย. อนนฺทบั
 ส. อจฺจํ ตตฺถาปาสิ เอว อัญฺจาสี.

ลัทธิภูฏักขัเป๋ อเนกนิ วิวัฏฏักขัเป๋ อเนกนิ ลัทธิวิวัฏฏักขัเป๋
 “อมุตรวดี เหว่นาโม เหวโคตโต เหววณโน เหวมาหาโร
 เหวสุขทุกขปฏิสลเวที เหวมายูปริยโนโต; โส ตโต จโต อมุตร
 อุตปาที, ตัตตวาปาดิ เหวนาโม เหวโคตโต เหววณโน เหวมาหาโร
 เหวสุขทุกขปฏิสลเวที เหวมายูปริยโนโต; โส ตโต จโต อธิรูปันโนติ.
 อิติ สากาโร สอชฺชเตส อเนกวิหิตัง ปุพฺเพนิวาสัง ชนฺตัสสวติ อิทํปิ โข
 มหาราชา สันตนิฏฺฐจิกัง สามัณเณมเลหิ ปุริเมหิ สันตนิฏฺฐจิกะหิ
 สามัณเณมเลหิ อภิกกัณฺโถตตรณัง ปถวิตตรณัง.

โส เหว สมาหิตะ-จิตเต ปริสุทฺธะ ปริโยทาเต ชนังคณ
 วิคตูปักกิละเต มุทฺตญะเต กัมมณิเย จิตเต อาเนณชฺชปัปฺปเต สัตตํ
 จุตูปปาทณานาย จิตตัง อภินิหเรติ อภินินฺนาเมติ. โส ทิพฺเพเน จักขุณา
 วิสุทฺธเอน อติกัณฺโถมานุสเสน สัตตัง บัลลสติ จวมาเน อูปปัชฺชมาเน,
 หิเน ปณฺเฑ ลุวณเณ ทุพฺเพณเณ สุตเต ทุสฺสิตเต ยถากัมมูปะเส
 สัตตัง ปชานาติ “อิเม วต โภณโต สัตตัง ภายทฺจจวิเตน
 สมนํนาคตา วจฺจทฺจจวิเตน สมนํนาคตา มโนทฺจจวิเตน สมนํนาคตา,
 อธิยานัง อุนุวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐจิกัง มิจฺฉาทิฏฺฐจิกัมมัสมาทานา; เต
 ภายัสส เภทา ปริ มรณัง อปายัง ทุสฺสิตัง, วินิปาตัง นิรยํ อูปปัณฺนา:
 อิเม วา ปณ โภณโต สัตตัง ภายทฺจจวิเตน สมนํนาคตา วจฺจทฺจจวิเตน
 สมนํนาคตา มโนทฺจจวิเตน สมนํนาคตา, อธิยานัง อุนุวาทกา
 สัมมาทิฏฺฐจิกัง สัมมาทิฏฺฐจิกัมมัสมาทานา; เต ภายัสส เภทา ปริ มรณัง

สัมมาทิฏฐิภา สัมมาทิฏฐิภาสัมมาสมาทานา, เต กายัสส เปทา
 ปะริ ภเวนา สุตฺตัสส สัสส โลเก อပ္ปันนาคิ. อิติ ทักขิโณ
 จิตฺตุนา วิสุตฺตเณน อภิกกัณฺโถนาคะณเณ สัสส เต มัสสติ จวนาเน
 อပ္ปชัชฌมานเ, ทิเน ปณฺเฑเต สุวณฺเณน มุตฺตังคเณน สุตเต
 ทุคฺคเต ยถากัมมูปคเต สัสส เต ปชานาคิ. อัมมึ โข มหาราช
 สัมมาทิฏฐิภา สัมมาสัมมัตตัง ปุริเยว สัมมาทิฏฐิภาเนติ สัมมาสัมมัตตัง
 อภิกกัณฺโถตถารุญ ปณฺเฑตถารุญ.

โส เอว สมาทิเต จิตฺเต ปริสุตฺตเ ปุริโยทเต ยะจฺจเณ
 วิคตฺตูปกัณฺโถเส มุตฺตังคเณ กัมมณเณ วิ.เต ยะณเณชัชฺชเณเต อาสวณฺเ
 ยะณานาย จิตฺตัง อภินิหาริติ อภินิหารณนคิ. โส “อัม” ทุคฺคชณฺฑิ
 ยถากุตํ ปชานาคิ, “อัม” ทุคฺชสมุทโยคิ ยถากุตํ ปชานาคิ, “อัม”
 ทุคฺคณโรโรคิ ยถากุตํ ปชานาคิ, “อัม” ทุคฺคณโรธคามินิ ปุฏฺฐิตาติ
 ยถากุตํ ปชานาคิ, “อัม” อาสวณฺเณ ยถากุตํ ปชานาคิ, “อัม”
 อาสวสมุทโยคิ ยถากุตํ ปชานาคิ, “อัม” อาสวณโรโรคิ ยถากุตํ
 ปชานาคิ, “อัม” อาสวณโรธคามินิ ปุฏฺฐิตาติ ยถากุตํ ปชานาคิ.
 สัสส เอว ฆานโต เอว มัสสโต กามาสาวิ จิตฺตัง วิมูจฺจิติ,
 ภาวสาวิ จิตฺตัง วิมูจฺจิติ, อวิชฺชาสวานิ จิตฺตัง วิมูจฺจิติ.
 วิมุตตัสส มี “วิมุตตมิตติ ญาณํ โหติ. “ ชินนา ชาติ, วุสิตํ
 พหิรมฺจวิยํ, กตํ กถณเณ, นนาปะ อิมํธัชฺชยาติ ปชานาคิ.
 เสนยถาปิ มหาราช มัคคัพพส.จ.ป. อุตฺตารโหโต อัจฉริ วิญญัณฺโณ

อนาวโธ, ตัณห์ จักขุมา ปุริโส จเร จิตโต บัณฑิตยัม
 สิปปักกัมมุตตัม สักขรจณัม มัจฉคัมภัม จเรตัม, อัญญันตัม; ตัสส
 เอมัสส “อโย โย อุตทระโท อังโก . วิปปัสสันโน อนาวโธ,
 ตัณห์เม สิปปักกัมมุตตัม สักขรจณัม มัจฉคัมภัม จเรตัม
 อัญญันตัม. เอมเมว โย มหาราช อังโก เอว สมานิตะ จิตต
 ปริสุทโธ ปรีโยทาเต อนัตตเจเน วิคตูปักกิตเตเต มุตตุนเต กัมมณเ
 จิตโต ภาเนจันตัม ปัตตโต ภาณวณัม ขยวณนวย จิตตัม อวิเนหริ
 อภินันนาเมติ โธ “อโย ทุกขันตติ ยถากุตัม ปชานาติ, “อโย
 ทุกขสมุทโยติ ยถากุตัม ปชานาติ, “อโย ทุกขนิโรธติ ยถากุตัม
 ปชานาติ, “อโย ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถากุตัม ปชานาติ;
 “อโย อารวติ ยถากุตัม ปชานาติ, “อโย อาสวสัมมุตโยติ
 ยถากุตัม ปชานาติ, “อโย อาสวนิโรธติ ยถากุตัม ปชานาติ,
 “อโย อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถากุตัม ปชานาติ. ตัสส เอว
 ชานโต เอว ปัตตโต กามาสาป จิตตัม วิมุจจติ, ภวาสาป
 จิตตัม วิมุจจติ, อวิชชาสาป จิตตัม วิมุจจติ. วิมุตตัสสมี
 “วิมุตตัมมีติ ภาณว โหติ. “ชีณา ชาติ, จุติตัม พหัมมจวิม,
 กตัม กโรนัง, นาปว อังกัตตชายาติ ปชานาติ. อิตัมปิ โย มหาราช
 ตันหิ อัญญัง จักกัมมณณณณ ปุริเนหิ สันนิวัจ्จะติเกหิ สกัมมณณณเลหิ
 อภิกกัมมัตตังจ ปณัตตังจ. อังกัสมา ๑ ปณ ๒ มหาราช

๑. ส. สักขรจณัม. - ส. ส. ปุริโส. ๒. อ. วิปปัสสันโน. ๓. อ. ส. ต. อ. ส. ต.

สันทิฏฐิจกา ตามณัณณวลา ชันณิ สันทิฏฐิจกั ตามณัณณล
 ชุตติตริ วา ปณิตตริ วา นัตถิติ.

เอว วุตเต ราชชา มาคโธ ชชาติสัสสัเต เวเทนิปุสโธ ภควันติ
 เอตทโวจ “อภิกกัณห์เต ภันเต, อภิกกัณห์เต ภันเต, เตยฺยถาปิ ภันเต
 นิถุญฺชิตํ วา อุกุญฺชเชยฺย, ปฏิจฺชนันํ วา วิวเรยฺย, มุฬฺหัสสํ วา
 มัคคํ อารุญฺชเชยฺย, อันธกาเว วา เกลนัชฺชโชติ อารุญฺช “จักขุเรนํโต
 รุปาणि ทักขณัณตีติ: เอวเมว ภควตา ชเนกปริยาเยน ธัมโม
 ปภาสีโต,เอเตหิ ภันเต ภควันติ สวณํ คัจฉามิ ธัมมัมภจ
 ภาสิชฺชณัณจ, อูปาสกํ มํ ภควา อารุญฺช อัสสัคคเค ปาณูปเต
 สวณังคหิ อัจจโย มํ ภันเต อัจจมา ยถาพาลํ ยถามุฬฺหิ
 ยถาอุกุสฺสํ, โยหิ ภันเต ปิตริ ธัมมิกํ ธัมมราชานํ อัสสริยัสส
 การณา ชีวิตา โวโรเปสฺสิ, ตัสส เม ภันเต ภควา อัจจย
 อัจจโยโต ปฏิจฺฉัน्हาคู อายตี สวยาชาติ. ตัสส ตํว มหาราช
 อัจจโย อัจจมา ยถาพาลํ ยถามุฬฺหิ ยถาอุกุสฺสํ, โย- ตํว
 ปิตริ ธัมมิกํ ธัมมราชานํ อัสสริยัสส การณา ชีวิตา โวโรเปสฺสิ,
 ยโต จ โย ตํว มหาราช อัจจย อัจจโยโต ทิสฺวา ยถาธัมม
 ปฏิกโรสฺสิ, ตันเต มยฺ ปฏิจฺฉัน्हาม; วุตฺถมิ เเตสา มหาราช
 อริยัสส วินเย, โย อัจจย อัจจโยโต ทิสฺวา ยถาธัมม

๑ ส. “ภันเตติ ปาโจ น ทิสฺสติ. - ส. ย.

ปฏิกโรติ, อายตี ลัมว ยาบัจชตี.

เอว วุตเต ราชา มาคโธ อชาตลัตตุ เวเทหิปุตโต
 ภควันตํ เอตทโวจ “ หนัต จ ทานิ มยํ ภันเต ลัจจนาม
 พหุกัจจา, มยํ พหุกรณียาติ. “ ยลลิตทานิ ตัง มหาราชา กาลิ
 มัลลลิตติ. อถ โข ราชา มาคโธ อชาตลัตตุ เวเทหิปุตโต
 ภควโต ภาสิตํ อภินันนํ กัตวา อนโมทิตวา อญฺเฐจาสาสนา ภควันตํ
 อภิเวทิตวา ปทักขิณํ กัตวา ปักกามิ. อถ โข ภควา
 อจิรบักกนํ ตลลํ รัณโณ มาคชลลํ อชาตลัตตุลลํ เวเทหิปุตตลลํ
 ภิกขุ อามันเตสิ “ ขตยาภํ ภิกขเว ราชา, อูปเทตยาภํ ภิกขเว
 ราชา, สจยาภํ ภิกขเว ราชา ปัตริ อัมมํ มกํ อัมมํ ราชานํ
 ชีวิตา น โวโรเปสสถ, อิมลลํมํ เยวลลํ ยาสเน วีรชํ วิตมลํ
 อัมมํ จักขุ อูปัจจชิตลลิตาติ. อิทมโวจ ภควา. อิตตมนา เต ภิกขุ
 ภควโต ภาสิตํ อภินันนํ กตวา.

สามฉบับผลสุตต์ นิฏฺฐิตํ ทูติยํ.

ลิลชเนชวคเค อัมพญจุลุตติ.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา โกสเลสุ จาริกณฺจรมานโน
มหตา ภิกฺขุสฺสเวน สัตฺถิํ บัณฺฑมัตเตหิ ภิกฺขุสฺสเดหิ, เยน
อิจฺฉานํคณฺณนาม* โกสลานํ พฺรหฺมณคาโม ตทวสริ. ตตฺถ สุตฺ
ภควา อิจฺฉานํคเล วิหริติ อิจฺฉานํคลอนสณฺเฑ.

เตน โข ปน สมฺเบเน พฺรหฺมณเณ โปกฺขรสาติ ชุกกัณฺฐจํ
ยชฺชณาวสติ สัตฺถุสฺสทํ สติณกัณฺฐโรทกํ สอณฺเณ ราชโกค
รณฺเณ ปเสนทิโกสเลเน ทินนํ ราชทาย พฺรหฺมเทยยํ. อัสสโสสิ
โข พฺรหฺมณเณ โปกฺขรสาติ “สมฺเบเน ชลฺ โภ โคตโม สักกยปุตฺโต
สักกยกุลา บัพฺพิชิตो โกสเลสุ จาริกณฺจรมานโน มหตา ภิกฺขุสฺสเวน
สัตฺถิํ บัณฺฑมัตเตหิ ภิกฺขุสฺสเดหิ อิจฺฉานํคณฺณ อนุပ္ปตฺโต
อิจฺฉานํคเล วิหริติ อิจฺฉานํคลอนสณฺเฑ; ตํ โข ปน ภวันตี
โคตมํ เอวักคฺชยาโน กิตฺติสสฺสทํ อพฺภุคฺคโต “อิติปิ โส
ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ วิชชาอรณสํบັນฺโน สุกโต โลกวิทู
อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สัตถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ:
โส อัม โสภํ สเทวํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ สัลลสมณพฺรหฺมณินํ ปชํ
สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิณฺเณ สจฺฉิกิตฺวา ปเวเทติ; โส อัมมํ

• ลี. อิจฺฉานํคณฺณ นาม.

เทเสติ อาทิกัลยานํ มัชฌิมกัลยานํ ปริโยสานกัลยานํ, สาทถิ
สัพพะยัชฌนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พหุหิมจิริยํ ปกาเสติ. สาธุ
โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทัสสํ โหติติ.

เตน โข ปน สมฺเบเน พหุหิมณิสฺส ปกัขรสาติสฺส อัมพัญฺโจ
นาม มาณโว อันตฺเววาลิ โหติ อัสสมายโก มนฺตฺธโร ตินฺณ
เวทานํ ปารคฺช สนิชฌนํทุกฺกถานํ สากัขรบีปเกทานํ อิติหาสมัจจมานํ
ปทโก เวยฺยาการโณ, โลกายตมहाปฺริสลักขเนสุ อนวโย अनुब्धानต-
ปฺปญฺณนาโต, สเก อารยิกเก เทวีสฺสเก ปาวจเน “ ยมทํ ชานามิ,
คํ คํว ชานาสิ, ยํ คํว ชานาสि, ตมทํ ชานามิติ. อถ โข
พหุหิมโณ ปกัขรสาติ อัมพัญฺจ มาณวํ อามันเตสิ. “ อยํ
คาค อัมพัญฺจ สมฺเบเน โคตโม สักกียปุตฺโต สักกียกุลา
บัพพชฺชโต โกลเลสุ จาริกฉจฺจมาโน มหตา ภิกขุสฺสเวน สทฺธิ
บัจจิมตฺเตหิ ภิกขุสฺสเจหิ อิจฺฉานังคตํ अनुยํยตฺโต, อิจฺฉานังคเล
วิหริติ อิจฺฉานังคลวณสฺสณฺฑเท: ตํ โข ปน ภวณฺตํ โคตมํ
เอวักกัลยาโน กิตฺติสฺสทฺโต อพฺภุคฺคโต “ อิติปิ โส ภควา อรหํ
สम्मามาสฺมพุทฺโธ วิชฺชาจฺจรณสम्मบฺบโน สุกโต โลกวิทู अनुตฺตโร
ปฺริสทฺทิมมसारถิ สทฺธา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ: โส
อิมํ โลกํ สเทวํ สมารํ สพฺพหิมํ สสฺสสมณพหุหิมณิ ปชํ
สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิเวจา สจฺจนิกคฺติวํ ปเวเทหิ; โส อัมม

เทเสติ อาทิลลียาณิ มัชฌิมกัลลียาณิ ปรีโยสานกัลลียาณิ สาตถิ
 สัพพัญญูณิ เภสสปริปุณณิ ปริสุตฺธัง ทิรหิมจิริยิ ปกาเสติ, สาธุ
 โข ปณ ตถารูปาณิ อรหตัง ทัสสณิ โทตติ. เอहि ตวั
 คาค อัมพัญฺจ มาณว, เยน สมโน โคตโม เตนุปลังกม;
 อุลลังกมิตฺวา สมณิ โคตมฺ ชานาหิ, ยถิ วา ตํ ภวันตํ
 โคตมฺ ตถา สันตํ เยว สัทฺโท อัมพุกฺคโต, ยถิ วา โน ตถา,
 ยถิ วา โส ภวฺ โคตโม ตาติโส, ยถิ วา น ตาติโส ตถา
 มยฺนตํ ภวันตํ โคตมฺ เวทิสฺสามาติ. “ยถากถํ ปนาหํ โภ
 ตํ ภวันตํ โคตมฺ ชานิสฺสามิ, ยถิ วา ตํ ภวันตํ โคตมฺ
 ตถา สันตํ เยว สัทฺโท อัมพุกฺคโต, ยถิ วา โน ตถา, ยถิ วา
 โส ภวฺ โคตโม ตาติโส, ยถิ วา น ตาติโสติ. “ถาคตานิ
 โข คาค อัมพัญฺจ อัมหากํ มนฺเตสุ ทิรตฺถิสมหาปวิสลักขณานิ,
 ยเอहि สมณฺณาคคัสส มหาปวิสลัสส เทวฺว คคิโย ภวันติ อณฺเณนา;
 สเจ อคาว อชฺฌวารสฺติ, วาชา โหติ จักกวัตฺติ อัมมิโก อัมมวชา
 จาตุรณฺโต วิชิตวํ ชนปทัญฺจาวริยํปิตโต สัตฺตมณสมณฺณาคโต,
 ตัสสสิมานิ สัตฺตมณฺณานิ ภวันติ: เสยฺยถิ? จักกมณฺ หัตถิณวณฺ
 อัสสวณฺ มณฺณวณฺ อิตฺถิณวณฺ คณปิตฺวณฺ ปรีณายกมณฺ
 สัตฺตมณฺ, ปโรสทสฺส โข ปณัสส ปุตฺตา ภวันติ สุวา วีวังคฺฐปา
 ปรเสนปฺปมทฺทมา, โส อิมํ ปจวํ สาครปรีณตํ อภินฺเทน
 อสฺสเดณ รัมมเนน อภิวิชย อชฺฌวารสฺติ: สเจ ปณ อคาวสฺมา

อนคาริยํ นัตถสยมิ, ยวํ โหติ สัมมาสัมพุทโธ โสเก
 วิวัชณโต, อหํ โข ปน คาส อัมพัญจ มนันทนํ ทาตา,
 ทวํ มนันทนํ ปฏิคคฺคิทาติ. “เอวํ โภติ โข อัมพัญโจ
 มาณโว พหิรหิมนัสสํ โปกัขรสาตัสสํ ปฏิสฺสัคควา อญฺจายาตนา
 พหิรหิมนํ โปกัขรสาตํ อภิวาเตตฺวา ปทกฺกขินํ กตฺวา พลวา
 รณมารุเปหิ สัมพยุเจหิ มาณเวหิ สทฺธิธํ เยน อิจฺฉานํจคฺควณสณฺโฑ
 เตน ปายาสิ, ยาวติกา ยานัสสํ ภูมิ ยานเนน คณฺฑวํ ยานา
 มัจฺโจโรหิตวํ มตฺตติโกว อารามํ ปาวลสิ.

เตน โข ปน สมนเยน สัมพยุหา ภิกฺขุ อพฺโฆกาเส
 จงฺกมณฺติ. อถ โข อัมพัญโจ มาณโว เยน เต ภิกฺขุ
 เตนุปลังกมิ, อุนุปลังกมิตฺวา เต ภิกฺขุ เอตทโว “กทํ นุ โข
 โภ เอตโรหิ โส ภวํ โสทโม วิหริติ, ตํ หิ มยํ ภวันตํ
 โสทมิ ทสฺสณาย อุนุปลังกนฺตาติ. อถ โข เตสํ ภิกฺขุณํ
 เอตทโหสิ “อญํ โข อัมพัญโจ มาณโว อภิณฺเษตโกสณฺโปลโย เจว
 อภิณฺเษตัสสํ จ พหิรหิมนัสสํ โปกัขรสาตัสสํ อัมมเตवासํ, อตฺร
 โข ปน ภควโต เอวรูปเอหิ กุลปฺปเตหิ สทฺธิธํ กถาสวเลาโป
 โหหิติ. เต อัมพัญจ มาณวํ เอตทโวจํ “เอโส อัมพัญจ
 วิเนโร สวุกทวโร, เตน อัมมปัสสํโต อุนุปลังกมิตฺวา อตฺรมาโน
 อาพินทํ ปวสิตฺวา อุกกาสิตฺวา อคฺคทํ อาโณภฺยติ, วิวสิสฺสติ
 เต ภควา ทวณฺติ. อถ โข อัมพัญโจ มาณโว เยน โส

วิหาโร ลวุตทวาริ เตน อัมปัสสัทธิ อุลลังกมิตฺวา อทรมาน
 ภาสินีติ ปวสิตฺวา อุกกาสิตฺวา อัสสพี อาโกญฺสิ. วิวริ ภควา
 ทวาริ. ปาวสิ อัมพฺภุโจ มาณโว. มาณวภาวึ โข ปวสิตฺวา
 ภควตา สัทธึ สัมโมทิตฺสุ; สัมโมทนียํ กถํ สारณียํ วิตฺติสาเรว
 เขมณฺณํ นิสิตฺต.

อัมพฺภุโจ ปน มาณโว จังกมณฺโฑปิ นิสินฺเนน ภควตา กณฺโจิ
 กณฺโจิ กถํ สारณียํ วิตฺติสาเรติ, จิโตปิ นิสินฺเนน ภควตา กณฺโจิ
 กณฺโจิ กถํ สारณียํ วิตฺติสาเรติ. อถ โข ภควา อัมพฺภุจํ มาณว
 เขตตโวจ “เอวํ นุ เท อัมพฺภุจํ พฺรหฺมณฺเฑหิ วุฑฺฒเฑหิ มหฺตลฺลเกหิ
 ภาจริยปาจริเยหิ สัทธึ กถาสลฺลสาโป โทติ. ยถยิทํ จวํ ติฏฺฐจํ
 นิสินฺเนน มया กณฺโจิ กณฺโจิ กถํ สारณียํ วิตฺติสาเรตฺติ. “โน ทิทํ
 โภ โคตม, คัจฉณฺโฑ วา หิ โภ โคตม คัจฉณฺเฑน พฺรหฺมณฺเฑน
 พฺรหฺมณฺเฑน สัทธึ สลฺลปิตฺตุมรหฺติ, จิโต วา หิ โภ โคตม
 จิเตน พฺรหฺมณฺเฑน พฺรหฺมณฺเฑน สัทธึ สลฺลปิตฺตุมรหฺติ, นิสินฺโน
 วา หิ โภ โคตม นิสินฺเนน พฺรหฺมณฺเฑน พฺรหฺมณฺเฑน สัทธึ
 สลฺลปิตฺตุมรหฺติ, สยาโน วา หิ โภ โคตม สยานเณน พฺรหฺมณฺเฑน
 พฺรหฺมณฺเฑน สัทธึ สลฺลปิตฺตุมรหฺติ. เย จ โข โภ โคตม
 มุณฺฑิกา สมนกา อีฬฺภา กณฺโฐหา พณฺณูปาทมฺปิจฺจา, เตหิเม
 สัทธึ เอวํ กถาสลฺลสาโป โทติ, ยถววิ โภตา โคตมฺเณนาติ.
 “อถฺถิกวโต โข ปน เท อัมพฺภุจํ อธิคมนํ อโหสิ, ยาเยว

โฆ ปณัตถาย อาคัจเฌยยาถ, ตเมว อัตถิ สาธุกั มนสิ กเรยฺยาถ.
 อวสิตวา เยาว โฆ ปณ อัมพัฏฐโฆ มาณโว วุสิตมานิ กิมนฺนัตถิ
 อวสิตคฺคทาติ. อถ โฆ อัมพัฏฐโฆ มาณโว ภควตา อวสิตวาเทน
 วุจฺจมาโน กุปฺปิโต อนัตถมโน ภควันติ เยาว ชุสฺสเนโต ภควันติ เยาว
 วัมฺเภเนโต ภควันติ เยาว วทมาโน “สมโน จ เม โภ โคตโม
 ปาปโต ภวิสสตีติ ภควันติ เขตทโว” จันฺหา โภ โคตม สักยชาติ,
 ฌรุสา โภ โคตม สักยชาติ, ลหุสา โภ โคตม สักยชาติ,
 รกสา โภ โคตม สักยชาติ, อีฬกา สันตฺตา อีฬกา สมานา น
 พฺริหัมเณ สักกโรนฺติ, น พฺริหัมเณ ครุกโรนฺติ, น พฺริหัมเณ
 มาเนนฺติ, น พฺริหัมเณ ปุเชนฺติ, น พฺริหัมเณ อปายันฺติ
 ตยิทฺ โภ โคตม น ฉินฺนํ, ตยิทฺ นีปฺปฏิรูป, ยทิเม สักยา
 อีฬกา สันตฺตา อีฬกา สมานา น พฺริหัมเณ สักกโรนฺติ, น
 พฺริหัมเณ ครุกโรนฺติ, น พฺริหัมเณ มาเนนฺติ, น พฺริหัมเณ ปุเชนฺติ,
 น พฺริหัมเณ อปายันฺตีติ. อติห อัมพัฏฐโฆ มาณโว อิมํ
 ปจฺมํ สักยสุ อีฬภาวาทํ นิปาเตสฺ.

ก็ ปณ เต อัมพัฏฐ สักยา อปรัทธุนฺติ. “เอกมิทาหํ โภ
 โคตม สมยํ อาจวียสสํ พฺริหัมณสสํ โปกัขรสาตีสสํ เกณจิ เทว
 กรณเณน กปัลลวตฺถุ อคมาสฺ, เณน สักยานํ สันจาการํ เทนุปลังกมิ.
 เตน โฆ ปณ สมเณ สัมพหุสา สักยา เจว สักยกุมารว จ

สันจาจาเร อรุโงสุ อาสเนสุ นิสินนา โทณติ ชัณณมัลล
 อังคูลิปโตทเกติ • สันชัณณันตา สังกัสันตา ชัณณทตฺถิ มมัลลเนว
 มัลลเนว อนุชัณณันตา, น ม โองิ อาสเนนนิ นิมันเตสิ. ตยิท โก
 โคตม น ฉนฺน, ตยิท นีปปฏิรูป, ยทิเม สักยา อีฬกา สันตา
 อีฬกา สมานา น พราหฺมणे สักกโณติ, น พราหฺมणे
 ครุกโณติ, น พราหฺมणे มาเนติ, น พราหฺมणे ปุเชนติ,
 น พราหฺมणे อปายันตีติ. อติท อัมพฺพฺโจ มาณโว อิทํ ทฺวย
 สักยสุ อีฬกาว่าทํ นิปาเตสิ.

ธมฺมิกานํ โข อัมพฺพฺจ สกฺกนิกา สเก กุลาลเก กามลาณํ
 โทติ สกํ โข ปเนตํ อัมพฺพฺจ สักยานํ, ยทิทํ กบิลวตฺถิ น
 อรหตฺตายัสมา อัมพฺพฺโจ อิมาย ชัมปมตฺตํว อภิลชฺชิตุนฺติ.
 “จัตตาโรเม โก โคตม วัณฺณา ชัตติยา พราหฺมณา เวสฺสสา
 สุกฺกทา. อิมสํ ทิ โก โคตม จตฺถนํ วัณฺณานํ ตโย วัณฺณา
 ชัตติยา จ เวสฺสสา จ สุกฺกทา จ ชัณณทตฺถิ พราหฺมณสฺสเสว
 ปริจารกา สัมบชฺชันติ, ตยิท โก โคตม น ฉนฺน, ตยิท
 นีปปฏิรูป, ยทิเม สักยา อีฬกา สันตา อีฬกา สมานา น
 พราหฺมणे สักกโณติ, น พราหฺมणे ครุกโณติ, น พราหฺมणे
 มาเนติ, น พราหฺมणे ปุเชนติ, น พราหฺมणे อปายันตีติ.
 อติท อัมพฺพฺโจ มาณโว อิทํ ทฺวย สักยสุ อีฬกาว่าทํ นิปาเตสิ.

• อังคูลิปโตทเกนาติปิ ปาโ.

อด โข ภควโต เอตทโทสิ “อติพาฬัง โท อโย อัมพัญโจ
 มาณโว สักกัณฺโณ อัมพัญญาวาเทเน นิมนฺนเตติ” “ยัณฺณนาทัง โคตม
 บุญฺเญยฺยํติ. อด โข ภควา อัมพัญฺจ มาณวํ เอตทโว
 “กถํโคตมโคสิ อัมพัญฺจาทิ. “กัณฺหาบโนทมนํสํมิ โภ โคตมาติ.

“ไปราณํ โข ปณ เต อัมพัญฺจ มาตาเปตํกํ นาม โคตม
 อนุสํสรโต, อโยปุกฺกตา สักกัยา ภวันฺติ, ทาสีปุกฺกโต ตํวณฺติ สักกัยานํ.
 สักกัยา โข ปณ อัมพัญฺจ ราชานํ อุกกาทํ. นิตามทํ ททณฺติ.”

กุกกาทํ อัมพัญฺจ ราชานํ อุกกาโก ยานํ สา มเหสี นียา
 มนาปา ตัสสสา ปุกฺกตัสส ราชัน ปริณามะตูกาโม เชฏฺฐจกฺขมาเร วัฏฺฐจัสมา
 นันตฺวาเชติ, อุกกามุขํ กวกกัณฺฑุ ทักกัณฺฑิณิกัณฺฑิปุริ. เต วัฏฺฐจัสมา
 ปัพพชาชิตา, หิมนันตฺยัสสโล โปกัชนฺธิยา ตีเร มหาสากวนลันโท
 ตักกัณฺโณ วาสํ กัณฺฑิเปสํ. เต ชาตัสสํภะทกฺขา สกาทิ ภคินี สักกั
 ลวาลํ กัณฺฑิเปสํ. อด โข อัมพัญฺจ ราชานํ อุกกาโก อมฺจเ
 ปาริสัชเช อามันเตสิ “กมํ น โข โภ เอตเรหิ กุมารานํ สัมมณฺณตฺติ.

“อติถิ เทว หิมนันตฺยัสสโล โปกัชนฺธิยา ตีเร มหาสากวนลันโท,
 ตักกัณฺโณ กุมารานํ สัมมณฺณตฺติ, เต ชาตัสสํภะทกฺขา สกาทิ ภคินี
 สักกัณฺโณ ลวาลํ กัณฺฑิเปสํติ. อด โข อัมพัญฺจ ราชานํ อุกกาโก อุกทานํ
 อุกทานสิ. “สักกัยา วต โภ กุมารานํ ปวณฺสํกัยา วต โภ กุมารานติ.
 กณฺฑิโค โข ปณ อัมพัญฺจ สักกัยา นันตฺยายนฺติ. โส จ สักกัยานํ

• ส. โออากา. • ส. นันตฺย.

บุพผปริโส. วัณโณ โข ปณ อัมพัญจ อุกกักสส ทิสสา นาม
 ทาสี อโหสิ, ตา กณ्हิหิ นาม ชเนติ. ชาโต กัณ्हิหิ บัพฺผาทาสี
 “โธวอ มํ อัมม, นีทาเปถ มํ อัมม อิมัสมา มํ อัมม, อสฺสจิสมา
 ปริโมเจถ, อตฺถาย เต. ภวิสสามิติ. ยถา โข ปณ อัมพัญจ
 เอตฺรหิ มนุสฺสสา บิสาเจ “บิสาจติ สันชานันฺติ, เอวเมว
 โข อัมพัญจ เตน โข ปณ สมเยน มนุสฺสสา บิสาเจ
 “กณ्हิหิ สันชานันฺติ. เต เอวมาหุ. “อโย ชาโต บัพฺผาทาสี
 “กัณ्हิหิ ชาโต, บิสาโจ ชาโตติ. ตทฺธโค โข ปณ อัมพัญจ
 กณ्हิทายนา บันณายันฺติ. โส จ กณ्हิทายนํ บุพผปริโส.
 อิติ โข เต อัมพัญจ โปราณ มาทาเปตฺติกํ นาม โคตฺต
 อนุสฺสรโต อัยยบุดฺธา ลักขิยา ภวันฺติ, ทาสีปฺตโต ตวฺมสิ
 ลักขิยานันฺติ.

เอว วุตฺเต เต มาณวกา ภควันฺติ เอตทโวจํ “มา ภว
 โคตโม อัมพัญจํ มาณวํ อติวาล्हํ ทาสีปฺตฺวาเทน นิมฺมาเทสิ,
 สฺสชาโต จ โภ โคตม อัมพัญโจ มาณโว, กุลปฺตโต จ
 อัมพัญโจ มาณโว, พหุสฺสโต จ อัมพัญโจ มาณโว,
 กัลลยณวากักรโณ จ อัมพัญโจ มาณโว, บันฺทิตโต จ อัมพัญโจ
 มาณโว, ปโหติ จ อัมพัญโจ มาณโว โภตา โคตเมน
 ลักขิ อัสมี วจเน ปติมนฺเตตฺตุนฺติ. อถ โข ภควา เต

• “โวติปฺปี ปาโห.

มาณวก เอตทโว “สเจ โข ตุมหากัง มาณวานัง เหว
 โหติ “สุชาโต จ อัมพัญโจ มาณโว, อกุลปุตฺโต จ
 อัมพัญโจ มาณโว, อัมพัญโจ มาณโว, อัมพัญโจ มาณโว,
 อภัสสยานวากักรโณ จ อัมพัญโจ มาณโว, ทุขัปปโณ จ
 อัมพัญโจ มาณโว, น จ ปโหติ อัมพัญโจ มาณโว
 สมนเณ โคตเมน สัตถิ อัสสิม วาเน ปติมันเตตฺตุนฺติ. ติจฺจจุ
 อัมพัญโจ มาณโว, ตุมหากัง มยา สัตถิ มนฺตโรหิ อัสสิม
 วาเน, สเจ ปน ตุมหากัง มาณวานัง เหว โหติ “สุชาโต
 จ อัมพัญโจ มาณโว, อกุลปุตฺโต จ อัมพัญโจ มาณโว, พหุสฺสโต
 จ อัมพัญโจ มาณโว, อภัสสยานวากักรโณ จ อัมพัญโจ มาณโว,
 บัณฺฑิตโต จ อัมพัญโจ มาณโว, ปโหติ จ อัมพัญโจ มาณโว
 สมนเณ โคตเมน สัตถิ อัสสิม วาเน ปติมันเตตฺตุนฺติ. ติจฺจจุ ตุมหากัง,
 อัมพัญโจ มาณโว มยา สัตถิ อัสสิม วาเน ปติมันเตตฺตุนฺติ.
 สุชาโต จ โก โคตม อัมพัญโจ มาณโว, อกุลปุตฺโต จ
 อัมพัญโจ มาณโว, พหุสฺสโต จ อัมพัญโจ มาณโว,
 อภัสสยานวากักรโณ จ อัมพัญโจ มาณโว, บัณฺฑิตโต จ
 อัมพัญโจ มาณโว, ปโหติ จ อัมพัญโจ มาณโว โภคา
 โคตเมน สัตถิ อัสสิม วาเน ปติมันเตตฺตุนฺติ, ตุนฺตี มยํ ภวิสฺสาม,
 อัมพัญโจ มาณโว โภคา โคตเมน สัตถิ อัสสิม วาเน

ปติมันเตตฺตติ. อถ โข ภควา อัมพฺภุจฺ มาณวฺ เอตทโวจ “อภ
 โข ปน เต อัมพฺภุจฺ สหธมฺมิโก บัณฺโห ชาคฺฉติ,
 อกามาปี พฺยาภาคัพฺพะ; สเจ ตวํ น พฺยาภวิสฺสสิ, อับฺเบเน
 วา อับฺเบ ปติจวิสฺสสิ, ตฺวณฺเฑ วา ภวิสฺสสิ, ปกฺกมฺมิสฺสสิ วา,
 เอตฺถโว เต สัตฺตธา มุทฺธา ผลิสฺสติ. คํ กิ มณฺณลฺลํ อัมพฺภุจฺ?
 กิณฺติ เต สุตํ พฺรหฺมมณฺณํ วุทฺธมนํ มหฺลลิกานํ อารยฺยปารยฺยานํ
 ภาสฺमानนํ? กุโตปฺภุคฺคา กณฺโถยนา? โก จ กณฺโถยนา
 ปุพฺพปริโสติ. เอวํ วุตฺเต อัมพฺภุจฺ มาณวฺ ตฺวณฺเฑ อโหสิ.

ทฺติยัมปิ โข ภควา อัมพฺภุจฺ มาณวฺ เอตทโวจ “คํ กิ
 มณฺณลฺลํ อัมพฺภุจฺ? กิณฺติ เต สุตํ พฺรหฺมมณฺณํ วุทฺธมนํ
 มหฺลลิกานํ อารยฺยปารยฺยานํ ภาสฺमानนํ? กุโตปฺภุคฺคา กณฺโถยนา?
 โก จ กณฺโถยนา ปุพฺพปริโสติ. ทฺติยัมปิ โข อัมพฺภุจฺ
 มาณวฺ ตฺวณฺเฑ อโหสิ. อถ โข ภควา อัมพฺภุจฺ มาณวฺ
 เอตทโวจ “พฺยาภโรทฺธานิ อัมพฺภุจฺ, นทานิ เต ตฺวณฺเฑภวิสฺส กาโต,
 โย โข อัมพฺภุจฺ ตถาคเตน ยาวตฺติยกํ สหธมฺมิโก บัณฺโห
 ปุญฺญโจ น พฺยาภโรติ, เอตฺถวสฺส สัตฺตธา มุทฺธา ผลิสฺสติ.

เตน โข ปน สมฺเบเน วชิรปานิ ยักโข มหฺนตํ อโยกฺกํ
 อาทาย อาทิสฺสํ สัมมชฺชลิตํ สฺโขติภฺตํ อัมพฺภุจฺสฺส มาณวสฺส
 อฺปรเวทาสํ จิโต โหติ “สทฺถํ อัมพฺภุจฺ มาณวฺ ภควา
 ยาวตฺติยกํ สหธมฺมิโก บัณฺโห ปุญฺญโจ น พฺยาภวิสฺสติ. เอตฺถวสฺส

สัทธิดา มุขีธ มาเลศคามิตี. ตํ โข ปณ วชิรปานิ ยัช
ภควา เจว บัลลติ อัมพัญโจ ๑ มาณโว. อถ โข อัมพัญโจ
माणโว กิโต ลังคโค โลมหัญจชาโต ภควันตํ เยว ทานํ
คเวสิ, ภควันตํ เยว เลณํ คเวสิ, ภควันตํ เยว สรณํ คเวสิ;
อุปนิสสิทิตวา ภควันตํ เอตทโว “กิเมตํ ภวํ โคตโม อาห,
ปณ ภวํ โคตโม พริตฺต. ตํ กิ มัลลนสิ อัมพัญจํ? กิณฺธิ เต สุตํ
พริทํมณานํ วุทฺธมณํ มหัลลณานํ อาจริยปาริยานํ ภาสमानานํ?
อุโตปฏฺติกา กัณฺโถยนา? โภ ๑ กัณฺโถยนาณํ ปุพฺพปฺริโสติ. เอวเมว
โภ โคตม สุตํ, ยเทว ภวํ โคตโม อาห, ตโตปฏฺติกา กัณฺโถยนา
โส ๑ กัณฺโถยนาณํ ปุพฺพปฺริโสติ.

เอวํ วุตฺเต เต มาณวกา อุนฺนาทโน อุนฺจาสัทธา มหาสัทธา
อเทสิ “ทุชฺชาโต กิร โภ อัมพัญโจ มาณโว, อกุลปฺตโต กิร
โภ อัมพัญโจ มาณโว, ทาสปฺตโต กิร โภ อัมพัญโจ มาณโว,
สัถียานํ อัยยปฺตตา กิร โภ อัมพัญจัสส มาณวัสส สัถียา
ภวันฺติ, อัมมวาทิเยว* กิร มยํ สมณํ โคตมํ อปสาเทตฺถัพพ
อัมภณิมีหติ. อถ โข ภควโต เอตทโหสิ “อติพาฬิหํ โข อิเม
माणวกา อัมพัญจํ มาณวํ ทาสปฺตตวาเทน นิมนฺมาเทเนติ, ยันฺนุเกหํ
ปฺริโมเจยยันฺติ. อถ โข ภควา เต มาณวเก เอตทโว “มา

• ลี. อัมมวาทินเณว.

โฆ ตุมเห มาณวกา อัมมัญจ มาณวกั อติพาฬิหิ ทาสปุตฺตวาทน
 นิมมาเทถ, อุกาโร จ โส กัณโธ อสิ อโหสิ, โส ทักขิน
 ชนปทํ คันถิว่า พริหิมมํเนเต อธิยิตฺวา ราชานํ อุกกาทํ อุลลङ्กมิทฺวา
 มัททรูปํ อิตฺว ยาจิ. ตัสส ราชานํ อุกกาโก เนวเร มยฺหํ
 ทาสปุตฺโต สมานอ มัททรูปํ อิตฺว ยาจตฺติ. กุปฺโต อนตฺตมโน
 ขุรียํป สันนํยฺหิ. โส ตํ ขุรียํป เนว อลลํขิ มุณฺณจิตฺตํ, โน ปตฺติสฺสทฺตํ.

เอถ โฆ มาณวกา อมัจจา ปาริสัชชา กณฺหิ อสิ อุลลङ्กมิทฺวา
 เอตทวโจ “โสตฺถิ กถันเต โทตุ รัมโป, โสตฺถิ กถันเต
 โทตุ รัมโปติ. โสตฺถิ ภาวีสฺสติ รัมโป, อปี จ ราชานํ
 ยถิ อโฆ ขุรียํป มุณฺณจิตฺตํ, ยาวตา รัมโป วิชิตํ, เอตฺตาวตวา
 ปจวิ อุตฺติยสฺสติ. โสตฺถิ กถันเต โทตุ รัมโป, โสตฺถิ
 ชนปทสฺสติ. โสตฺถิ ภาวีสฺสติ รัมโป, โสตฺถิ ชนปทสฺส,
 อปี จ ราชานํ ยถิ อุตฺถํ ขุรียํป มุณฺณจิตฺตํ, ยาวตา รัมโป
 วิชิตํ, เอตฺตาวตวา สัตต วัสฺसानิ เทโว น วสฺสิสฺสติ. โสตฺถิ
 กถันเต โทตุ รัมโป, โสตฺถิ ชนปทสฺส เทโว ปวสฺสตุติ.
 โสตฺถิ ภาวีสฺสติ รัมโป, โสตฺถิ ชนปทสฺส, เทโว
 ปวสฺสิสฺสติ, อปี จ ราชานํ เชฏฺฐจกฺขมาเร ขุรียํป ปติฏฺฐจาเปตุ,
 โสตฺถิกฺขมาโร บัลโลโม ภาวีสฺสติ. เอถ โฆ มาณวกา ราชานํ
 อุกกาโก เชฏฺฐจกฺขมาเร ขุรียํป ปติฏฺฐจาเปติ. โสตฺถิกฺขมาโร

บัลโลโม ภวิสสตีติ. อถ โข มานวกา ราชา อุกกาโก
 เขฏฺฐกุมารเ ชุรียเป ปติฏฺฐาเปสิ. โสถติกุมารโ บัลโลโม
 สมภาวิ, ตัสส ราชา อุกกาโก ภโต พหิมัตถนเตน ตัสสชโต
 มัทธุรีย ชิตโร อทาสิ. มา โข ตุมเหติ มานวกา อัมพัญจ
 มานว อติพาฬิหํ ทาลิปุตฺตวาเทน นิมมาเทถ, อุกาโร โส
 กโณหิ อิลิ อโหสิตี.

อถ โข ภควา อัมพัญจ มานว อามันเตสิ “ ตํ ก็ มัลลณสิ
 อัมพัญจ? อธิ ชัตติยกุมารโ พหิมัตถนถวัลยา สทฺธิ ลวาล
 กัมเปยฺย, เตสํ ลวาลมณฺวาย ปุตฺโต ชาเยถ; โย โส ชัตติยกุมารเ
 พหิมัตถนถวัลยา ปุตฺโต อุมฺมณฺโน, อมฺนุ โส อเถถ พหิมณฺเ
 ภาสณํ วา อุกกํ วาติ. อเถถ โภ โคตม. อมฺนุ นํ พหิมณฺ
 โภเชยฺยํ สทฺเท วา ทาลิปาเก วา ยถาเน วา ปาหุเน วาติ.
 โภเชยฺยํ โภ โคตม. อมฺนุ นํ พหิมณฺ มณฺเต วาเจยฺยํ วา
 โน วาติ. วาเจยฺยํ โภ โคตม. อมฺนุสส อิตฺตีสฺส อวาวุ วา ชัสส
 อนาวาวุ วาติ. อนาวาวุ ทิสส โภ โคตม. อมฺนุ ชัตติยาภิเสเก
 น อภิสลยฺยณฺตี. โน หิโก โภ โคตม. ตํ กิสส เหตุ? มาติโต หิ
 โภ โคตม. อนุปมณฺโนติ.

ตํ ก็มัลลณสิ อัมพัญจ? อธิ พหิมัตถนกุมารโ ชัตติยถวัลยา
 สทฺธิ ลวาล กัมเปยฺย, เตสํ ลวาลมณฺวาย ปุตฺโต ชาเยถ; โย
 โส พหิมัตถนกุมารเ ชัตติยถวัลยา ปุตฺโต อุมฺมณฺโน, อมฺนุ

โส ลเภถ พรัหฺมเนตฺส อาสนํ วา อุกกํ วาติ. ลเภถ โก โคตม.
 อပ္ปินฺนํ นํ พรัหฺมณา โกเชยฺยํ สักเท วา ถาลิปาเก วา ยัณเฒ วา
 ปาหุเน วาติ. โกเชยฺยํ โก โคตม. อပ္ปินฺนํ นํ พรัหฺมณา มั่นเต
 วาเจยฺยํ วา โน วาติ. วาเจยฺยํ โก โคตม. อပ္ปินฺนํ สัส อิตฺถิสฺสุ
 อวาวุํ วา อัสสํ อนาววุํ วาติ. อนาววุํ หิสฺส โก โคตม. อပ္ปินฺนํ
 นํ ชัตติยาภิเสเคน อภิสันฺเจยฺยมนฺติ. โน หิทํ โก โคตม. ตํ กิสฺส
 เหตุ? บัติโต หิ โก โคตม. อนุปฺปັນโนติ.

อิตฺติ โข อัมพฺพจฺจ อิตฺติยา วา อิตฺถิ กวิตฺวา ปุริเสน วา
 ปุริสํ กวิตฺวา ชัตติยาเว เสฏฺฐจา หีนา พรัหฺมณา. ตํ กิ มั่นณสิ
 อัมพฺพจฺจ? อธิ พรัหฺมณา พรัหฺมณํ กิสฺมณฺจิ เทว ปกรณ
 ชุมฺมณฺทํ กวิตฺวา ภาสฺสปุณฺเณ วธิทฺวา วัฏฺฐจา วา นควา วา
 บัพฺพาเชยฺยํ, อပ္ปินฺนํ โส ลเภถ พรัหฺมเนตฺส อาสนํ วา อุกกํ วาติ.
 โน หิทํ โก โคตม. อပ္ปินฺนํ นํ พรัหฺมณา โกเชยฺยํ สักเท วา
 ถาลิปาเก วา ยัณเฒ วา ปาหุเน วาติ. โน หิทํ โก โคตม.
 อပ္ปินฺนํ นํ พรัหฺมณา มั่นเต วาเจยฺยํ วา โน วาติ. โน หิทํ โก
 โคตม. อပ္ปินฺนํ สัส อิตฺถิสฺสุ อวาวุํ วา อัสสํ อนาววุํ วาติ. อวาวุํ
 หิสฺส โก โคตม.

ตํ กิ มั่นณสิ อัมพฺพจฺจ? อธิ ชัตติยา ชัตติยํ กิสฺมณฺจิ
 เทว ปกรณ ชุมฺมณฺทํ กวิตฺวา ภาสฺสปุณฺเณ วธิทฺวา วัฏฺฐจา วา
 นควา วา บัพฺพาเชยฺยํ, อပ္ปินฺนํ โส ลเภถ พรัหฺมเนตฺส อาสนํ วา

อุทก วาติ. ลโภถ โภ โคตม. อัมม นั พริหัมณา โภเชยฺย
 สัตฺเต วา ถาลิปาเก วา ยันเณ วา ปาหุเน วาติ. โภเชยฺย
 โภ โคตม. อัมม นั พริหัมณา มนฺเต วาเจยฺย วา โน
 วาติ. วาเจยฺย โภ โคตม. อัมมสฺส อิตฺถิสฺส อวณฺโณ วา
 อสฺส อวณฺโณ วาติ. อวณฺณณฺหิสฺส โภ โคตม. “เอตฺตาวตา
 โข ” อัมพวัน ชัตติโย ปรมนิหิตตํปัตโต โหติ, ยติท
 ชัตติยา ชุมณฺโณทํ กริตฺวา ภัสสปุณฺเณ วธิตฺวา วัฏฺฐา วา
 นครา วา บัพฺพาเซนฺติ. อิติ โข อัมพวัน ยทาป ชัตติโย
 ปรมนิหิตตํปัตโต โหติ, ตทาป ชัตติยาเว เสฏฺฐา ทินา
 พริหัมณา. พริหัมณา เจสา อัมพวัน สนังกุมารเณ คาลา ภาสิตา

“ชัตติโย เสฏฺฐโ จ ชเนตฺสมี เย โคตตปฏิสาริโน,
 วิชฺชาจรณสมันนโน โส เสฏฺฐโ จ เทวมานุเสติ.

สา โข ปเนสา อัมพวัน พริหัมณา สนังกุมารเณ คาลา สุกฺคิตา
 นั ทุคฺคิตา, สุกฺกาสิตา น ทุพฺภาสิตา, อตฺตลลณฺหิตา โน อนตฺตลลณฺหิตา,
 ชนฺดมา มยา, อหมี อัมพวัน เหว วทามิ

“ชัตติโย เสฏฺฐโ จ ชเนตฺสมี เย โคตตปฏิสาริโน,
 วิชฺชาจรณสมันนโน โส เสฏฺฐโ จ เทวมานุเสติ.

ภานวารี ปจมี.

กตมํ ปนํ ตํ โภ โคตมํ จรณํ? กตมา สา วิชชาติ. น
 โข อัมพัญฺจ อนุตฺตราย วิชชาจรณสัมปทาย ชาติวาโต वा रुज्जति,
 โคตฺตวาโต वा रुज्जति, मानवाโต वा रुज्जति, อรหสิ वा มํ ต्वํ,
 न वा मं त्वं अरहसि. ยत्तच्च โข อัมपัญฺจ आवาทो वा होति,
 विवातो वा होति, आवाहवातो वा होति. เอतदेतं रुज्जति
 ชาติवातो वा छिद्यि, โคตฺตวาतो वा छिद्यि, मानवातो वा छिद्यि,
 अरहसि वा मं त्वं, न वा मं त्वं अरहसि. ये हि เกहि अम्पัญ्ज
 चातिवाทविपत्तिं वा โคत्तवाทविपत्तिं वा मानवाटविपत्तिं वा
 आवाहवाटविपत्तिं वा, आरगा ते अनुत्तराय विचชาจรणसम्पत्तय,
 पत्तय โข अम्पัญ्ज चातिवाटविपत्तिं वा โคत्तवाटविपत्तिं वा
 मानवाटविपत्तिं वा आवाहवाटविपत्तिं वा अनुत्तराय विचชาจรण-
 सम्पत्तयं लज्जमिविवा होत्ति.

กตมํ ปนํ ตํ โภ โคตมํ จรณํ? กตมา สา วิชชาติ.
 อิต्ธ อัมพัญฺจ ตถาคโต โลเก อပ္ปัสสชติ อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโ
 ๑ เป ๑ (ยถา สามีญญเล ๑ เอวํ วิตถาเรตัพพ). ๑ เป ๑ เอวํ โข
 อัมพัญฺจ ภิกขุ สัลลสัมมโน होติ. ๑ เป ๑ ปจมนํ ฌานํ
 อပ္ปัสสชช วิหริติ. อิทํภัสสํ होติ จรณํลมี. ๑ เป ๑ วิตักกวิจจจจ
 วุปลมา ทุคฺคิยํ ฌานํ. คคฺคิยํ ฌานํ. จคฺคิยํ ฌานํ. อပ္ปัสสชช
 วิหริติ. อิทํภัสสํ होติ จรณํลมี. อิทํปิ โข ตํ อัมพัญฺจ จรณํ.

• ลี. สามีญญผล.

ณานทสฺสนาย จิตฺตํ อภินิหริ อภินินฺนาเมติ. ๗ เป ๗ อิกัมบัลล
 โหติ วิชฺชาเย. ๗ เป ๗ นาปรํ อิตฺถิตฺตํยาติ ปชานาติ. อิทัมบัลล
 โหติ วิชฺชาเย. อญฺ โข สทา อัมพัญฺจ วิชฺชา. อญฺ วุจฺเจติ อัมพัญฺจ
 “วิชฺชาลัมภันโน อิตฺติ, “จรณลัมภันโน อิตฺติ, “วิชฺชาจรณลัมภันโน
 อิตฺติ. อิมาย ๑ อัมพัญฺจ วิชฺชาลัมปทาย จรณลัมปทาย อลฺลนา
 วิชฺชาลัมปทา จรณลัมปทา อุตฺตริตฺวา วา ปณฺีตฺตฺวา วา นัตถิ.
 อิมาย โข อัมพัญฺจ อนุตฺตราย วิชฺชาจรณลัมปทาย จิตฺตาริ
 อปายมุขานิ ภวณฺติ. กตฺตมานิ จิตฺตาริ? อิตฺธ อัมพัญฺจ อเอกํโจ
 สมฺโน วา พหฺรหฺมโน วา อิมํ เยว อนุตฺตรํ วิชฺชาจรณลัมปทํ
 อนภิสัมภฺวมาโน ขาริวิวิธมาทาย อลฺลนํวณฺนํชฺโณคาหติ
 “ปวตฺตผลโกชโน ภวิสฺสาเมติ. โส อลฺลนํทตฺถํ วิชฺชาจรณลัมภันนํลเสว
 ปริจารโก ลัมภันนํชติ. อิมาย โข อัมพัญฺจ อนุตฺตราย
 วิชฺชาจรณลัมปทาย อิทํ ปจฺมํ อปายมุขํ ภวติ.

ปุณฺ ๑ปรํ อัมพัญฺจ อเอกํโจ สมฺโน วา พหฺรหฺมโน วา
 อิมลฺลนํว อนุตฺตรํ วิชฺชาจรณลัมปทํ อนภิสัมภฺวมาโน ปวตฺตผล-
 โกชนํทตฺถํ อนภิสัมภฺวมาโน กุทฺทาลปฺปญฺกํ อาทาย อลฺลนํวณฺนํชฺโณ-
 คาหติ “กณฺฑมฺพผลโกชโน ภวิสฺสาเมติ. โส อลฺลนํทตฺถํ
 วิชฺชาจรณลัมภันนํลเสว ปริจารโก ลัมภันนํชติ. อิมาย โข อัมพัญฺจ
 อนุตฺตราย วิชฺชาจรณลัมปทาย อิทํ ทฺตฺติยํ อปายมุขํ ภวติ.

ปุณ จปร อัมพัญฺจ อีเธกัจโจ สมนโน วา พฺรหฺมโน วา
 อิมฺมเจว อนุตฺตรํ วิชฺชาจรณสํปัทํ อนภิสัมภูณมาโน ปวัตฺตผล-
 โภชนัตตํวํ อนภิสัมภูณมาโน กัณฺทมูลผลโภชนัตตํวํ อนภิสัมภูณ-
 มาโน ความสามันตํ วา นิคมสามันตํ วา อคฺคยาการํ กวิตฺวา อคฺคิ-
 ปริจรัณโต อัจฉติ. โส อลฺลภหัตถํ วิชฺชาจรณสํปັນนํสฺสเสว ปริจารโก
 สัมบิซฺชติ. อิมาย โข อัมพัญฺจ อนุตฺตราย วิชฺชาจรณสํปทาย
 อิทํ ตติยํ ขปายมุขํ ภวติ.

ปุณ จปร อัมพัญฺจ อีเธกัจโจ สมนโน วา พฺรหฺมโน วา
 อิมฺมเจว อนุตฺตรํ วิชฺชาจรณสํปัทํ อนภิสัมภูณมาโน ปวัตฺตผล-
 โภชนัตตํวํ อนภิสัมภูณมาโน กัณฺทมูลผลโภชนัตตํวํ อนภิสัมภูณ-
 มาโน อคฺคิปริวิชัยํ อนภิสัมภูณมาโน จาคุมฺมทาเปถ จตุทฺทว-
 อการํ กวิตฺวา อัจฉติ “โย อิมานิ จตุหิ ทิสฺสาหิ อากมิสฺสติ สมนโน
 วา พฺรหฺมโน วา, ตมํหิ ยถาสตฺติ ยถาผลํ ปญฺญปฺปุชฺสตามิตี. โส
 อลฺลภหัตถํ วิชฺชาจรณสํปັນนํสฺสเสว ปริจารโก สัมบิซฺชติ. อิมาย โข
 อัมพัญฺจ อนุตฺตราย วิชฺชาจรณสํปทาย อิทํ จตุตถํ ขปายมุขํ ภวติ.
 อิมาย โข อัมพัญฺจ อนุตฺตราย วิชฺชาจรณสํปทาย อิมานิ จตฺตาว
 ขปายมุขานิ ภวันตี.

ตํ กิ มลฺลภสิ อัมพัญฺจ? อပ္ปํ ตวํ อิมาย อนุตฺตราย
 วิชฺชาจรณสํปทาย สันนิสฺสสิ สาจริยโกติ. โน หิทํ โภ โคตม, โภ
 จาหํ โภ โคตม สาจริยโก? กา จ อนุตฺตรํ วิชฺชาจรณสํปทํ? อาราหา
 โภ โคตม อิมาย อนุตฺตราย วิชฺชาจรณสํปทาย สาจริยโกติ. ตํ กิ

มัลลลิ อัมพัญจ? อปฺนุ ตวั อิมฺ เบว ธนุตฺตโร วิชชาจรณสัมปทํ
อนภิสัมภูณมาโน ขารีวิจเฆมาทาย ธรรณฺณวณนํชฺโณคาคหสิ สาจริยโก
“ ปวตฺตผลโกชนา ภวิสฺสามาติ. โน หิทํ โภ โคตม. ตํ ก็
มัลลลิ อัมพัญจ? อปฺนุ ตวั อิมฺเบว ธนุตฺตโร วิชชาจรณสัมปทํ
อนภิสัมภูณมาโน ปวตฺตผลโกชนตฺตคฺคํ อนภิสัมภูณมาโน กุทฺทาลมฺภิก
ชาทาย ธรรณฺณวณนํชฺโณคาคหสิ สาจริยโก “ กณฺทมฺมุผลโกชนา
ภวิสฺสามาติ. โน หิทํ โภ โคตม. ตํ ก็ มัลลลิ อัมพัญจ?
อปฺนุ ตวั อิมฺเบว ธนุตฺตโร วิชชาจรณสัมปทํ อนภิสัมภูณมาโน
ปวตฺตผลโกชนตฺตคฺคํ อนภิสัมภูณมาโน กณฺทมฺมุผลโกชนตฺตคฺคํ
อนภิสัมภูณมาโน คามสํมณฺติ วา นิคมสํมณฺติ วา อคฺคิยาการํ กริตฺวา
อคฺคิ ปริจฺจโรโต อจฺฉสิ สาจริยโกติ. โน หิทํ โภ โคตม.
ตํ ก็ มัลลลิ อัมพัญจ? อปฺนุ ตวั อิมฺเบว ธนุตฺตโร
วิชชาจรณสัมปทํ อนภิสัมภูณมาโน ปวตฺตผลโกชนตฺตคฺคํ อนภิสัมภูณ-
มาโน กณฺทมฺมุผลโกชนตฺตคฺคํ อนภิสัมภูณมาโน อคฺคิปริจฺจโรตํ
อนภิสัมภูณมาโน จาคุมฺมณาเป เจตฺถวโร อการํ กริตฺวา อจฺฉสิ สาจริยโก
“ โย อิมานิ จตุหิ ทิสํหิ อากมฺมิสฺสติ สมฺโน วา พฺรหฺมโน วา,
ตมทํ ยถาสํกฺติ ยถาพลํ ปฏิปฺมุชิสฺสามิหิ. โน หิทํ โภ โคตม. อิติ
ไซ อัมพัญจ อิมาย เจว ตวั ธนุตฺตราย วิชชาจรณสัมปทา ย ปรีตีโน
สาจริยโก, เป หิ เกจฺเม ธนุตฺตราย วิชชาจรณสัมปทา ย จิตฺตาริ
อปายมฺุขานิ ภวันฺติ, ตโต จ ปรีตีโน สาจริยโก.

ภาสิตา โข ปณ เต เอลา อัมพัญจ อาริเยน
 พราหฺมณเณน ไปกัชรสาตินา วาหา “ เกจิ มุณฺชกา สมณกา อัมพกา
 กัณฺหา พณฺธุปาทบัจจา, กา จ เต วิชฺชานํ พราหฺมณานํ สากัจฉาติ.
 อตฺตนา อาปาโยโกปปี อปริปุรมาโน. บัลล อัมพัญจ ยาว อปรัทธวัจ
 เต อิทํ อาริยัลลํ พราหฺมณัลลํ ไปกัชรสาติลลํ. พราหฺมโณ โข
 ปณ อัมพัญจ ไปกัชรสาติ รัณโณ ปเสนทิโกสลัลลํ ทตฺติก
 ภูณฺชติ, ตัลลํ ราชา ปเสนทิโกสโล สัมมุขีภาวบี น ททาติ,
 ยทาบี เตน มนฺเตติ ติโรทุสฺสํนฺเตน มนฺเตติ. บัลล โข ปณ
 อัมพัญจ อัมมิโก ปยาตํ ภิกฺขุ ปฏฺฐิच्छเณหิเยย. กถํ ตัลลํ ราชา
 ปเสนทิโกสโล สัมมุขีภาวบี น ทเทยฺย. บัลล อัมพัญจ ยาว
 อปรัทธวัจ เต อิทํ อาริยัลลํ พราหฺมณัลลํ ไปกัชรสาติลลํ.

ตํ กิ มัลลโณ อัมพัญจ? อิทํ ราชา ปเสนทิโกสโล ทตฺติจิวัวยํ
 วา นิสิณฺโน รณูปคฺคเระ วา จิตฺโต อุดฺเดหิ วา ราชันเณหิ วา
 กิณฺจจิ เทว มนฺตณํ มนฺเตยฺย. โส ตมฺมิทา ปเทสา อปฺภักกมฺม
 เอกมฺมัตตํ จิณฺเญยฺย, อถ อาคัจเณยฺย สุทฺธโท วา สุทฺธททาโส วา,
 โส ตลฺลํ ปเทเส จิตฺโต มนฺตณํ มนฺเตยฺย “ เอวํปิ ราชา
 ปเสนทิโกสโล อาห, เอวํปิ ราชา ปเสนทิโกสโล อาทาติ.
 อนินฺนํ โข ราชภณิตํ วา ภณติ, ราชมนฺตณํ วา มนฺเตติ,
 ตาวตา โส อลฺลํ ราชา วา ราชมทามตฺโต วาติ. โน หิทํ
 โภโก โคตม. เอวเมว โข ตวํ อัมพัญจ เป เตปิ อเหตุ.

พริหัมณานํ ปุพฺผกา อิลโย มนฺตานํ กัตถาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร
 เยสฺมิทํ เขตฺตหิ พริหัมณนา โปราณนํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺต
 สมิทิตํ ททณฺคายนฺติ ททณฺภาสํนฺติ ภาสิตมณฺภาสํนฺติ วาจิตมณฺวาเจนฺติ.
 เสยฺยถิตํ? อัญฺจโก วามโก วามเทโว เวลฺลํสามิตฺโต ยมตคฺคํ
 อังคิโร ภากรทฺวาไซ วาเสฏฺฐโง กัสสโป ภคฺ. คฺยํทํ มนฺเต
 อธิยาเม สาจริยโก, ทาวตา ตฺวํ ภวิสสฺสสิ อิลิ วา อิลิตาย วา
 ปฏฺยบฺบํไนติ เนตํ จานํ วิชฺชติ. ตํ ก็ มนฺตบลิ อัมพัฏฺฐจ? กิณฺติ
 เท สุตํ พริหัมณานํ วุทฺธํมานํ มหัลลํกานํ อาจริยปาริยานํ ภาสमानานํ.
 เย เท อเทสํ พริหัมณานํ ปุพฺผกา อิลโย มนฺตานํ กัตถาโร
 มนฺตานํ ปวตฺตาโร เยสฺมิทํ เขตฺตหิ พริหัมณนา โปราณนํมณฺตปทํ
 คีตํ ปวตฺตํ สมิทิตํ ททณฺคายนฺติ ททณฺภาสํนฺติ ภาสิตมณฺภาสํนฺติ
 วาจิตมณฺวาเจนฺติ. เสยฺยถิตํ? อัญฺจโก วามโก วามเทโว
 เวลฺลํสามิตฺโต ยมตคฺคํ อังคิโร ภากรทฺวาไซ วาเสฏฺฐโง กัสสโป
 ภคฺ. เอวํ สุตเต สุนฺทํหาตา สุนฺทิตฺตา กัปปิตเกสฺมัสสํ อามุตฺตมา-
 ลาภรณา โอทาตวตฺถวสฺสนา บัณฺฑหิ กามคฺคฺเนหิ สมนฺตํบิฑา
 สมนฺตํคิฏฺฐา ปริจาเรณฺติ, เสยฺยถาปิ ตฺวํ เขตฺตหิ สาจริยโกติ. โน
 หิทํ โภ โคตม. ๑ เป ๑ เอวํ สุตเต สาลีนํ โอทมนํ วิจิตฺตกาฬิก
 อเนกสฺสโป อเนกพฺยบลิชนํ ปริภุณฺชนฺติ, เสยฺยถาปิ ตฺวํ เขตฺตหิ
 สาจริยโกติ. โน หิทํ โภ โคตม. ๑ เป ๑ เอวํ สุตเต
 เวฏฺฐจกนตบลิสาหิ นาริทํ ปริจาเรณฺติ, เสยฺยถาปิ ตฺวํ เขตฺตหิ

สาจริยโกติ. โน หิโก โภ โคตม. ๗ เป ๗ เอว สุตเต
 กุตฺตวาเลหิ วฬารเลหิ ทิฆาหิ ปโตทลฺลฺหฺจฺหิ วาเน วิคฺคฺขันตา
 วิจฺจิสฺสํณฺติ, เสยฺยถาปิ คํว เอตฺรหิ สาจริยโกติ. โน หิโก
 โภ โคตม. ๗ เป ๗ เอว สุตเต อุกฺกนิณฺณปริกฺขาสฺส อุกฺกชิตฺตปฺปนิฆาสฺส
 นคฺครูปการิกาสฺส ทิฆาสสิพฺพทฺธเหิ ปฺริเสหิ รัทฺธาเปณฺติ, เสยฺยถาปิ
 คํว เอตฺรหิ สาจริยโกติ. โน หิโก โภ โคตม. ๗ เป ๗
 อิติ โข อัมมพัทฺถจฺ เนว คํว อิติ น ปน อิตฺตาย ปฏฺยบฺบํโน
 สาจริยโก. ยัสฺส โข ปน อัมมพัทฺถจฺ มยิ กังขา วา วิมตฺติ
 วา, โส มํ บัณฺเฑนฺน อหิ เวยฺยากรณณฺน โสธิสฺสํมิตฺติ.

อถ โข ภควา วิหารา นิกฺขมฺม จังกมฺ อัมมพัทฺถจฺจลฺ. อัมมพัทฺถจฺ
 มาณโว วิหารา นิกฺขมฺม จังกมฺ อัมมพัทฺถจฺจลฺ. อถ โข
 อัมมพัทฺถจฺ มาณโว ภควันฺติ จังกมนฺติ อนฺจํกมฺมาโน ภควโต
 ทาเย ทวฺตฺตีสฺมหาปฺริสฺสทฺกัชนานิ สัมมํณฺเนสฺสิ. อตฺทิสฺสา โข อัมมพัทฺถจฺ
 มาณโว ภควโต ทาเย ทวฺตฺตีสฺส มหาปฺริสฺสทฺกัชนานิ เขภุญฺเยน
 จเปตฺวา เทว; ทวฺวีสฺสุ มหาปฺริสฺสทฺกัชนนฺตฺส กังขติ วิจิกิจฺจติ
 นาธิมุจฺจติ น สัมปัสฺสทฺติ. โกโสหิเต จ วตฺตคฺคเยหิ ปนฺตฺตชีวฺหิตาย
 จ. อถ โข ภควโต อตฺตทโหสิ “บัสฺสติ โข เม อยํ
 อัมมพัทฺถจฺ มาณโว ทวฺตฺตีสฺส มหาปฺริสฺสทฺกัชนานิ เขภุญฺเยน จเปตฺวา
 เทว; ทวฺวีสฺสุ มหาปฺริสฺสทฺกัชนนฺตฺส อัมมพัทฺถจฺ กังขติ วิจิกิจฺจติ
 นาธิมุจฺจติ น สัมปัสฺสทฺติ. โกโสหิเต จ วตฺตคฺคเยหิ ปนฺตฺตชีวฺหิตาย จาติ.

อถ โข ภควา ตถารุเป อิทธานิสฺสชาโร อภิสฺสชาเรสิ. ยถา
อัทฺทส อัมพัญฺโจ มาณโว ภควโต โภโสหิตวตฺตอคุยฺหิ. อถ
โข ภควา ชีวฺหิ นินฺนาเมตฺวา อุโภยฺ กัณฺโณโสทานิ อนุมุสิ
ปฏิมสิ, อุโภยฺ นาสิกโสทานิ อนุมุสิ ปฏิมสิ, เกวลมฺยิ
นลาตมฺยิณฺทลฺ ชีวฺหยา นาทสิ.

อถ โข อัมพัญฺจสฺส มาณวสฺส เอตทโหสิ “สมันนาคโต โข
สมฺปนฺโน โคตโม ทวตฺตสฺมาหาปริสฺสลักฺขณานิ ปริปุณฺณานิ โน
อปริปุณฺณานิหิตฺติ. ภควันตํ เอตทโวจ “หันทฺ จทานิ มยฺ ภโ คตม
คฺจฺฉาม, พหุกิจฺจา มยฺ พหุกรณียาติ. ยสฺสทานิ ทวฺ อัมพัญฺจ
กาลํ มลฺลณสฺสิตฺติ. อถ โข อัมพัญฺโจ มาณโว วฬวารณมารุยฺหิ ปักกามิ.

เตน โข ปน สมฺเพน พฺรหฺมโน โปกฺขรสาติ อญฺ्ञาย
นิกฺขมิตฺวา มหตา พฺรหฺมณฺณคณฺเณ สทฺธิํ สเก ชารามเ
นิสินฺโน โหติ อัมพัญฺจ ยเว มาณวํ ปติมานนฺโต.
อถ โข อัมพัญฺโจ มาณโว เพน สโก ชารามเ เตน
ปายาสิ; ยาวติกา ยานสฺส ภูมि ยานนฺ คณฺฺตฺวา ยานา บจฺโจ-
โรหิตฺวา บตฺติโกว เพน พฺรหฺมโน โปกฺขรสาติ เตนุปสฺสงฺกมิ;
อุปสฺสงฺกมิตฺวา พฺรหฺมณฺ โปกฺขรสาติ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนินฺติ
นิสฺสิตฺติ. เอกมฺนินฺติ นิสินฺนํ โข อัมพัญฺจ มาณวํ พฺรหฺมโน
โปกฺขรสาติ เอตทโวจ “กจฺจิ ตาต อัมพัญฺจ อัทฺทส ตํ
ภวานฺตํ คตมฺโหติ. อัทฺทสว. โข มยฺ ภโ ตํ ภวานฺตํ

โคตมนัติ. กัจจิ ตาท อัมพัญจ ตํ ภวันตํ โคตมํ ตถา สันตํ เบว
 สัตถ์โท อัมพัคคโต โน อัมมณาฯ กัจจิ ปน โก โส ภวํ
 โคตโม ตาทิโส, โน อัมมณาติโสติ. ตถา สันตํ เบว โก ตํ
 ภวันตํ โคตมํ ตถา สัตถ์โท อัมพัคคโต โน อัมมณา,
 ตาทิโสว โก โส ภวํ โคตโม โน อัมมณาติโส, สมันนาคโตว
 โก โส ภวํ โคตโม ทิวตตัสสมหาปริสลักขเนหิ ปริปุณฺเณหิ โน
 อปริปุณฺเณหิติ. อหุ ปน เต ตาท อัมพัญจ สมฺเนน โคตเมน
 สัตถ์ธี โกจิ เทว กถาสลฺลสาปติ. อหุ โข เม โก สมฺเนน
 โคตเมน สัตถ์ธี โกจิ เทว กถาสลฺลสาปติ. ยถากถํ ปน เต ตาท
 อัมพัญจ อหุ สมฺเนน โคตเมน สัตถ์ธี โกจิ เทว กถาสลฺลสาปติ.
 อถ โข อัมพัญโจ มาณโว ยาวตโก อโหสิ ภควตา สัตถ์ธี
 กถาสลฺลสาป, ตํ สัพพํ พฺรหฺมณิสฺส ปกัขรสาติสฺส อาโรเจติ.

เอวํ วุตเต พฺรหฺมณเณ ปกัขรสาติ อัมพัญจ มาณวํ
 เอตทโวจ “อโห วต เร อัมมิกาํ บัณฺฑิตก, อโห วต เร
 อัมมิกาํ พหุสฺสคก, อโห วต เร อัมมิกาํ เทวีสฺส, เอวรูปเณ
 กิร โก ปริโส อตฺถจเรณ กายัสส เกทา ปริ มรณา
 อปายํ ทุคฺคตํ วินิปาตํ นิรยํ อูปบฺบิเสยฺย. ยเทว โข ติวํ
 อัมพัญจ ตํ ภวันตํ โคตมํ เอวํ ชาลฺลชฺช ชาลฺลชฺช อวาลิ.
 อถ โข ภวํ โคตโม อัมมิกาํ เอวํ อูปเนยฺย อูปเนยฺย อว
 “อโห วต เร อัมมิกาํ บัณฺฑิตก, อโห วต เร อัมมิกาํ พหุสฺสคก.

อโห วต เว อัมหากัง เควชชก, เควรฺเปน กิร โภ ปริโส
 อตฺตจฺรเกณ กายัสส เภทา ปริ มรณา อปายํ ทุสฺสํทํ วิโปตํ
 นิรยํ อูปัชชชยฺยาติ. กุปฺโต อนตฺตมโน อัมพัญจํ มาณวํ
 ปทสา เยว ปริตฺตสิ, อิจฺฉติ จ ตาว เทว ภควันตํ ทสฺสณาย
 อุปสํกมิตฺ. อตฺต โข เต พฺรหฺมณฺเณ พฺรหฺมณฺเณ โปกฺขรสาติ
 เขตฺตโวจํ “อหิวิกาโล โข โภ อัสส สมณํ โคตมํ ทสฺสณาย
 อุปสํกมิตฺ. เสวทานิ ภวํ โปกฺขรสาติ สมณํ โคตมํ
 ทสฺสณาย อุปสํกมิตฺลลิต.

อตฺต โข พฺรหฺมณฺเณ โปกฺขรสาติ สเก นิเวสฺสเน ปณฺธิตํ ขาตณฺเณ
 ปริโลชนฺเณ ปติยาทาเปตฺวา ยานเณ อาโรเปตฺวา อุกกาสุ อาริยมานาสุ
 อุกกัฏฺฐาย นียฺยาสี; เชน อิจฺฉานํจลลนตฺตมํโต เชน ปายาสี;
 ยาวตฺติกา ยานัสส ภูมि ยานเณ คณฺฑีวา ยานา บัจฺโจโรหิตฺวา.
 บัดฺติโกว เชน ภควา เชนอุปสํกมิ; อุปสํกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ
 สัมโมทฺ; สัมโมทณฺเณ กถํ สาราณฺเณ วิทิสฺวาเรตฺวา เอกมณฺติ นิสิตฺ.
 เอกมณฺติ นิสินฺโน โข พฺรหฺมณฺเณ โปกฺขรสาติ ภควันตํ
 เขตฺตโวจ “อาคมา นุชฺชวโร โภ โคตม อัมหากัง อนฺนเวทาสี
 อัมพัญจํ มาณวติ. อาคมา โข เตว พฺรหฺมณฺเณ อนฺนเวทาสี
 อัมพัญจํ มาณวติ. อหุ ปณฺ เต โภ โคตม อัมพัญจเณ
 มาณเวณ สทฺธิ โภจ เทว ภทาสลฺลปติ. อหุ โข เม พฺรหฺมณฺเณ

อัมพัญจน มาณเวน สัตถ์ อโหสิ เทว กถาสัลลาโปติ. ยถากถํ ปณ เต โภ
โคตม อหุ อัมพัญจน มาณเวน สัตถ์ อโหสิ เทว กถาสัลลาโปติ.
อถ โข ภควา ยาวตโก อโหสิ อัมพัญจน มาณเวน สัตถ์
กถาสัลลาโป, ตํ สัพพํ พราหฺมณัสส ปกัขรสาตัสส ธาโรเจสิ.

เอวํ วุตฺตํ พราหฺมณ โปกัขรสาติ ภควันตเมตโรจ “พาโต
โภ โคตม อัมพัญโจ มาณโว, ขมตุ ภวํ โคตโม อัมพัญจัสส
माणวัสสาติ. สุกฺขํ โหตุ พราหฺมณ อัมพัญโจ มาณโวติ.
อถ โข พราหฺมณ โปกัขรสาติ ภควโต กาเย ทวีตํ ตัสมาปฺปวิสลกัขนานิ
สम्मํนํเนสิ. อตฺถสสา โข พราหฺมณ โปกัขรสาติ ภควโต กาเย
ทวีตํ ตัสมาปฺปวิสลกัขนานิ เขภุญฺเยน จเปตฺวา เทว; ทวีสุ
มหาปฺปวิสลกัขนณฺสุ กังขติ วิจิกิณฺติ นามุจฺจติ น สัมปัสสิตติ
โกโสหิตเต จ วัตถุญฺเห ปหุตฺตวิหิตาย จ. อถ โข ภควโต
เอตทโหสิ “ปัสสติ โข เม ยมํ พราหฺมณ โปกัขรสาติ
ทวีตํ ตัสมาปฺปวิสลกัขนานิ เขภุญฺเยน จเปตฺวา เทว; ทวีสุ
มหาปฺปวิสลกัขนณฺสุ กังขติ วิจิกิณฺติ นามุจฺจติ น สัมปัสสิตติ
โกโสหิตเต จ วัตถุญฺเห ปหุตฺตวิหิตาย จาติ. อถ โข ภควา
ตถารูปํ อิตฺถาภิสํขารํ อภิสํขาเรสิ, ยถา อตฺถส พราหฺมณ
โปกัขรสาติ ภควโต โกโสหิตํ วัตถุญฺหํ. อถ โข ภควา
ชีวกํ นิมนฺนามेतฺวา อุกุโณปํ กถณฺนโสทานิ อณฺมุลลํ ปฏฺฐิมลลํ,
อุกุโณปํ นาลิกโสทานิ อณฺมุลลํ ปฏฺฐิมลลํ, เกวลัมปิ นลาฏฺฆมณฺฑลํ

จิรภัย นาคทิล. อถ โข พัมมาหิมณัสส ปกัขรสาทิสส เขตทโหสิ
 “สมันนาคโต โข สมนเณ โคตโม ทวัตตัสสมหาปวิสสัถัชนเณติ
 ปวิปฺปนเณติ โน อปวิปฺปนเณหิติ. ภควันตํ เขตทโวจ “อธิวาเสตุ
 ภวํ โคตโม อัสสชฌนาย ภักเต สัตถิ ภิกขุสัเมนาติ. อธิวาเสติ
 ภควา ตุนีหิภาเวณ. อถ โข พัมมาหิมเณ ปกัขรสาติ ภควโต
 อธิวาสนํ วิหิตวา ภควโต กาลํ อารุเจสิ “กาโล โภ โคตม,
 นิฏฐจิตํ ภัตตันทิ.

อถ โข ภควา ปุพฺพพัทฺถิตมมํ นิวาเสตฺวา ปัตตจิรมาทาย สัตถิ
 ภิกขุสัเมณ เยน พัมมาหิมณัสส ปกัขรสาทิสส นิเวสนํ เทนุปลังกมิ;
 อูปปลังกมิตฺวา ปณฺณมัตเต อาสเน นิสิติ. อถ โข พัมมาหิมเณ
 ปกัขรสาติ ภควันตํ ปณฺเณเตน ขาทนีเยน โภขนีเยน สหัตถา
 สันตํปเปสิ สัมปวาเสติ; มาณวกา จ ภิกขุ สัมม. อถ โข พัมมาหิมเณ
 ปกัขรสาติ ภควันตํ ภุทฺทาวํ โอนิยบัตตปาณํ อณฺเณตวํ นิจํ อาสนํ
 คเหตฺวา เขมมณฺตํ นิสิติ. เขมมณฺตํ นิสินฺนัสส โข พัมมาหิมณัสส
 ปกัขรสาทิสส ภควา ออนุพฺพพิณฺณํ กเถสิ: เสยฺยบถิ? ทานกถํ
 สีสกถํ, สัตถกถํ, กามานํ อาทีนวํ โอการํ สกิเณสิ เนกขัมมเณ
 อานิสสํ ปกาเสสิ. ยथा ภควา อณฺเณวาสิ พัมมาหิมณํ ปกัขรสาติ
 กัลลจิตฺตํ มุฑฺฒจิตฺตํ วิณวณจิตฺตํ อุกฺกิลจิตฺตํ ปสฺสณจิตฺตํ, ขณฺธสํ
 ยา พุทฺธานํ สามุกกัณฺธิกา อัมมเทสนา ตํ ปกาเสสิ ทุกฺข
 สมุทฺทยํ นิโรธํ มัคคํ. เสยฺยดาปํ นาม สุตฺถิ วัตถิ อปคตกาฬิก

สัมม เทว ราชนํ ปฏิกคฺคเนหิเย, เอวเมว โข พหิรหฺมณัสส โปกฺขรสาติสฺส
 ตัสฺมิ เปว อาตเน วิรชํ วิตมถํ ธมฺมจักขุ อุตฺปาติ “ยํ
 กิลมฺปิ สมุทฺทอธมฺมํ สัพพันนํ นิโรธธมฺมํ นํติ.

อถ โข พหิรหฺมโณ โปกฺขรสาติ ภูฏิจฺฉมฺโม บัดตฺถมฺโม
 วิทิตมฺโม ปริโยคาคหิณฺมโม ตินฺนวิจิจฺฉโน วิตฺตกโรโก
 เวลาวิชัยนํ ตโต อปรปฺปจฺฉโย สัตถุ สาธเน ภวณฺถํ เขตฺตโวจ.
 “อภิกกณฺถํ โภ โคตม, อภิกกณฺถํ โภ โคตม, เสยฺยถาปิ โภ
 โคตม นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺชเยยฺย, ปฏฺฐิจฉนฺนํ วา วิจเรยฺย, มุฬฺหิหฺสฺส วา
 มัคคํ อาจิกฺขเยยฺย, ธมฺมกาวเร วา เทลนํ ชโต อารเยยฺย “จักขุมนฺโต
 รุปานิ ทักขณฺตีติ: เอวเมว โข โภตา โคตมเนน อนนฺทปริยาเยน ธมฺโม
 ปกาลิโต. เอเตหํ โภ โคตม สปรตฺโต สภวิโย สปริโส สามจฺโจ
 ภวณฺถํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมจฺฉิ จักขุสฺสจฺฉนฺจ, อุตฺปากํ มํ
 ภวํ โคตโม อารตฺตํ อชฺชชคฺคโค ปาณูปตํ สรณจฺจคฺค. ยถา จ ภวํ
 โคตโม อุกฺกฏฺฐจฺฉนํ อณฺณานิ อุตฺปากกฺกฺกฺกานิ อุตฺปัสสงฺกมฺติ, เอวเมว โข
 ภวํ โคตโม โปกฺขรสาติ กุลํ อุตฺปัสสงฺกมฺตุ. ตตฺถ เป เต มาณวกา
 มาณวิกา วา ภวณฺถํ โคตมํ อภิวาเทสฺสณฺตีติ วา ปจฺจุฏฺฐิจสฺสณฺตีติ วา,
 อาสนํ วา อุตฺปากํ วา ทสฺสณฺตีติ, จิตฺตํ วา ปสาเทสฺสณฺตีติ, เทสํ ตํ
 ภวิสสฺสตี ทิฆมฺมวตฺตี ทิตาย สฺสชยาติ. กัลลียาณํ วุจฺจติ พหิรหฺมณนาติ.

ธมฺมพฺพุตฺตํ นิฏฺฐิจิตํ ทติยํ.

ลีลชนิธวัคเค โฉนทนิทลุตฺตํ.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ชังเคสุ จาริกัณฺฐจฺรมาโน
มหตา ภิกฺขุสํเขน สัทฺธิํ บัณฺฑิตฺเตหิ ภิกฺขุสฺเตหิ เยน จัมปา
ตทวสฺสิ. ตตฺร สุกํ ภควา จัมปาย วิหริติ คคฺคฺราย โปกัชนฺนิยา ตีเร.

เตน โข ปน สมเยน โฉนทนิท โพรหัมมโน จัมป
อัสสวาสติ สักกัสนฺทํ สติณกัฏฺโฏโจทกํ สธณฺณํ ราชโกศลํ วัณฺณา
มาคเณน เสนิเยน พิมฺพิสาเรน ทินฺนํ ราชทายํ พหฺมมฺเทยฺย.

อัสสโสสุ โข จัมเปยฺยกา พหฺมมฺมณคฺคหปติกา “สมโน ชล
โก โคตโม สักยปุตฺโต สักยกุลา บัพฺพิชิตो ชังเคสุ
จาริกัณฺฐจฺรมาโน มหตา ภิกฺขุสํเขน สัทฺธิํ บัณฺฑิตฺเตหิ ภิกฺขุสฺเตหิ

จัมปํ อนุปฺปัตโต จัมปาย วิหริติ คคฺคฺราย โปกัชนฺนิยา
ตีเร. ตํ โข ปน ภวณฺตี โคตมํ เอวักคฺคิยาโน กิตฺติสัทฺโต

อพัทฺถคฺคโต “อิติปิ โส ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ วิชชาจฺรณสํบັນฺโน
สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทัมฺมसारณิ สัตถา เทวมนุสฺसानํ

พุทฺโธ ภควาติ. โส อิมํ โลกํ สทฺธวํ สมารกํ สพฺพหฺมกํ
สัสสम्मณพหฺมมณฺเวิ ปชํ สทฺธวมนุสฺสํ, สยํ อภินฺวา สจฺฉตฺติกัวา

ปเวเทติ; โส อิมํ เทเสติ อาทิกคฺคิยานํ มชฺฌณกคฺคิยานํ

ปวิโยสานกัลลียาณิ สาคถิ สัพย์ยชนิ เกวลปรีปฺพนํ ปรีสุทฺธิ
 พฺรหฺมจิริยํ ปกาเสติ. สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสณํ
 โหติตติ. อถ โข จัมเปยฺยกา พฺรหฺมณฺณคหปติกา จัมปาย
 นิกขมิตฺวา สํวาสํชิตฺตนิภูตา येเน คคฺครา โปกฺขรณิ เตนุปลังกมฺนํติ.

เตน โข ปน สมเยเน โสณทณฺโท พฺรหฺมโณ อปฺริปาสาเท
 ทิวาเสยฺยํ อปฺคโต โหติ. อทฺทสา โข โสณทณฺโท พฺรหฺมโณ
 จัมเปยฺยเก พฺรหฺมณฺณคหปติเก จัมปาย นิกขมิตฺวา สํวาสํชิตฺตนิภูเต
 येเน คคฺครา โปกฺขรณิ เตนุปลังกมฺนํเต; ทิสฺวา ชหฺตํ อามันฺเตสิ
 “กํ นุ โข โภ ชหฺตเต จัมเปยฺยกา พฺรหฺมณฺณคหปติกา จัมปาย
 นิกขมิตฺวา สํวาสํชิตฺตนิภูตา येเน คคฺครา โปกฺขรณิ เตนุปลังกมฺนํติตติ.
 “อถฺติ โข โภ สมฺโณ โคตโม สกฺกียบุตฺโต สกฺกียกุลลา
 บัพฺพชิตฺโต อังเคสุ จาริกณฺจรมานो มหตา ภิกฺขุสฺสวเน สทฺธิ
 มฺณจมตฺเตหิ ภิกฺขุสฺสเดหิ จัมปํ อนุญฺจตฺโต จัมปาย วิหริ
 คคฺคราย โปกฺขรณียา ตีเร: ตํ โข ปน ภวณฺติ โคตม
 เหวกัลลียาโน กิตฺติสทฺโท อทฺทคฺคโต “อติปิ โส ภควา อรห
 สัมมาสัมพุทฺโธ วิชชาจรณสัมปันโน สุกฺโต โลกวินฺนุ อนุตฺตโร
 ปรีสทฺมมสารถิ สัตฺตา เทวมนุสฺसानิ พุทฺโธ ภควาติ. ตเมเต
 ภวณฺติ โคตม ทสฺสนาย อฺปลังกมฺนํติตติ. เตเนหิ โภ ชหฺตเต
 येเน จัมเปยฺยกา พฺรหฺมณฺณคหปติกา เตนุปลังกมิ; อฺปลํ กมิตฺวา
 จัมเปยฺยเก พฺรหฺมณฺณคหปติเก เหว วเทสิ “โสณทณฺโท โภ

พรัหมโณ เอวมาห “อาคเมณฺตุ กิร ภวันฺโต, โสณทัณโทสัคคิ
พรัหมโณ สมณํ โคตมํ ทัสสํนาย อุปัสกมิสสัคคิ. “เอว โภติ
โข โส ชัตโต โสณทัณทัสสํ พรัหมณัสสํ ปฏิสัสสุวํ เยน
จัมเปยฺยกา พรัหมณคหปติกา เตนุปลังกมิ; อุปัสกมิตฺวา จัมเปยฺยเก
พรัหมณคหปติเก เอตทโวจ “โสณทัณโท โภ พรัหมโณ
เอวมาห “อาคเมณฺตุ กิร ภวันฺโต, โสณทัณโทสัคคิ พรัหมโณ
สมณํ โคตมํ ทัสสํนาย อุปัสกมิสสัคคิ.

เตน โข ปน สมเยน นานาเวชชกานํ พรัหมณานํ บัณฺฑิตกานิ
พรัหมณสตานิ จัมปาโย ปฏิวสํนํติ เกณจิ เทว ภรณเยน.
อัสสํโสสุโข เต พรัหมณา “โสณทัณโท พรัหมโณ สมณํ
โคตมํ ทัสสํนาย อุปัสกมิสสัคคิ. อว โข เต พรัหมณา เยน
โสณทัณโท พรัหมโณ เตนุปลังกมิสสุ; อุปัสกมิตฺวา โสณทัณโท
พรัหมณํ เอตทโวจ “ลิจฺจํ กิร ภวํ โสณทัณโท สมณํ โคตมํ
ทัสสํนาย อุปัสกมิสสัคคิ. เอว โข เม โภ โหติ “อหํปิ
สมณํ โคตมํ ทัสสํนาย อุปัสกมิสสัคคิ. “มา ภวํ โสณทัณโท
สมณํ โคตมํ ทัสสํนาย อุปัสกมิ; น อหติ ภวํ โสณทัณโท
สมณํ โคตมํ ทัสสํนาย อุปัสกมิ. สเจ ภวํ โสณทัณโท
สมณํ โคตมํ ทัสสํนาย อุปัสกมิสสัคคิ, โภโต โสณทัณทัสสํ
ยโส ทายสสัคคิ, สมณัสสํ โคตมัสสํ ยโส อภิวทสสัคคิ. ยัมปิ
โภโต โสณทัณทัสสํ ยโส ทายสสัคคิ, สมณัสสํ โคตมัสสํ ยโส

มันเต วาเจติ. พหุภา โข ปน นานาติสา นานาชนปทา มาณวกา อาคัจฉันตี
 โภโต โสณทัณท์สัท สันติเก มันตัตถิกา มันเต อธิยิตุกามา.
 ภวณฺตี เม โสณทัณฺโท ชินฺโน วุฑฺโฒ มหัลลโก อัทธโคโต
 วโยธนุญฺสัตโต, สมโน โคตโม ตรุโณ เจว ตรุณบัพพะชิตो
 จ. ภวณฺตี โสณทัณฺโท วัณฺโณ มาคธัสส เสนียสส พิมฺพิสาสส
 สักกโต ครุกโต มานีโต ปุชฺชิตอปปจิต. ภวณฺตี โสณทัณฺโท
 พฺรหฺมณฺสส ปกฺกขสาติสส สักกโต ครุกโต มานีโต ปุชฺชิต
 อปปจิต. ภวณฺตี โสณทัณฺโท จัมป อชฺชฌาสติ สัตตฺสสทํ
 สติณกฺก
 พิมฺพิสาเรน ทินฺนํ ราชทายํ พฺรหฺมเทยฺยํ. ยัมปิ ภว โสณทัณฺโท
 จัมป อชฺชฌาสติ สัตตฺสสทํ สติณกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 วัณฺโณ มาคเณ เสนเยน พิมฺพิสาเรน ทินฺนํ ราชทายํ พฺรหฺมเทยฺย.
 อิมินา จังเคน น อรหิติ ภว โสณทัณฺโท สมณํ โคตมํ
 ทสฺสณาย อุปฺปัสสมิตฺ, สมโน เตวฺว โคตโม อรหิติ ภวณฺตี
 โสณทัณฺทํ ทสฺสณาย อุปฺปัสสมิตฺ.

เอว วุตเต โสณทัณฺโท พฺรหฺมณฺโ อเต พฺรหฺมณเณ
 เอกทโว “เตนทึ โภ มมปี สุนาต, ยถา มยเมว อรหาม
 ตํ ภวณฺตี โคตมํ ทสฺสณาย อุปฺปัสสมิตฺ, น เตวฺว อรหิติ โส
 ภว โคตโม อัมหากํ ทสฺสณาย อุปฺปัสสมิตฺ. สมโน ชลฺ โภ

โคตโม อุกโต สุชาโต มาติโต จ บัณฑิตโต จ สัสตัตถคณโก
ยาว สัตตมา ปิตามหยคา อักขิตโต อนุบัฏญโจ ชาติวาเทน.
ยบิ โภ สมโน โคตโม อุกโต สุชาโต มาติโต จ
บัณฑิตโต จ สัสตัตถคณโก ยาว สัตตมา ปิตามหยคา อักขิตโต
อนุบัฏญโจ ชาติวาเทน. อิมินา จังเคน น อรหติ โส ภว
โคตโม อัมหากั ทัสสณาย อุปสังกมิตุ. อถ โข มยเมว
อรหาม ตั ภวเณิ โคตมึ ทัสสณาย อุปสังกมิตุ. สมโน
ขลु โภ โคตโม มหันติ ฌาติสัณ โธหยา บัพพิโต,
ฯ เปฯ สมโน ขลु โภ โคตโม ปหุติ หิรัณญ สุวณฺณ
โธหยา บัพพิโต ภูมิตตณฺจ เวหาสัฏฺฐัจฉนฺจ. สมโน ขลु โภ
โคตโม ททโรว สมานิ สุตฺต ภาสีเกโส ภักเณน โยพเพเนน
สมันนาคโต ปจเมเนน วยสา อคารัสมา อนคาริยิ บัพพิโต.
สมโน ขลุ โภ โคตโม อากามกานํ มาดาปัตฺตุนิ อัสสุมุขานํ
รุทฺธันตฺตานํ เกสมัสสสุ โธหาเวตฺติวา กาสายานิ วัตฺถานิ อัจฉาเทตฺติวา
อคารัสมา อนคาริยิ บัพพิโต. สมโน ขลุ โภ โคตโม
อภิกฺขุโป ทัสสนีโย ปาสาติโก ปรมาย วัณฺณนโปกัชรทาย
สมันนาคโต พหิรมวัณฺณนิ พหิรมวัณฺณสิ อักขุทฺทาวกาโส ทัสสณาย.
สมโน ขลุ โภ โคตโม สีลวา อริยสีลํ กุสลสีลํ กุสลสีเลเนน
สมันนาคโต. สมโน ขลุ โภ โคตโม กัลยานวาโจ

กัณฺเฑน วากักรโณ ปรียา วาทย สมนํนาคโต วิสัฏฺฐัจาย อนนฺตลายน
 ชาติตัสส วิณฺณานิยา. สมโน ขลฺ ภโก โคตโม ทพฺพ
 อาริยปาจริโย. สมโน ขลฺ ภโก โคตโม ชีณคามวาโค
 วิคฺคทาบัลโล. สมโน ขลฺ ภโก โคตโม กัมมวาที กิริยวาที
 อปาปฺปเรกขารो พหิสมันณาย ปชาย. สมโน ขลฺ ภโก
 โคตโม อูจฺจกุลลา บัฬฺพิชโธ อภินันตฺตียกุลลา. สมโน
 ขลฺ ภโก โคตโม อชฺชมา* กุลลา บัฬฺพิชโธ, มหัทธนา มหาโกตา.
 สมณํ ขลฺ ภโก โคตมํ ติโรวฺภุจฺจา ติโรชนปทา สุปฺปจิตฺ
 อาคัจฉนฺติ. สมณํ ขลฺ ภโก โคตมํ อนกานิ เทวตาสหสฺสํ
 ปาเนหิ สรณํคฺคหณิ. สมณํ ขลฺ ภโก โคตมํ เอวักกัลยาโน
 กิตฺติสัทฺโธ อหฺมํสฺสโต “อิตฺถิ โส ภควา อหํ สัมมาสัมพุทฺโธ
 วิชชาวรรณสํบັນโน สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสกัมมสารณิ สัตถา
 เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ. สมโน ขลฺ ภโก โคตโม ทวัตตัส-
 มหาปุริสลักขณหิ สมนํนาคโต. สมโน ขลฺ ภโก โคตโม เอหิสาคตวาที
 สขิลो” สัมมโฆโก อหฺมํสฺสโก อุตฺตมานุโข ปุฬฺพภาสี.
 สมโน ขลฺ ภโก โคตโม จตุมนํ ปวิธานํ สักกโต ครุทโต มานโต
 ปุณฺนิโต อปฺปจิต. สมณํ ขลฺ ภโก โคตมํ พหุ เทวา ๑
 มนุสฺสา ๑ อิตฺถิ ปสันนา. สมโน ขลฺ ภโก โคตโม ยัสฺมิ

• “อหํอิตฺถิ” “อหํอูลาติ” “อหํอูลาติ” ปาโห.

• ส. เอหิสาคตวาที สขิลो.

คาเม วา นิคเม วา ปฏิวสติ, น ตัสมี คาเม วา นิคเม
 วา อมมุสสา มมุสเส วิเทเจนฺติ. สมโน ชลฺ โภ โคตโม
 สํชิตฺตคณฺหาจริโย ปุณฺณิตฺถกฺขณํ ชิตฺตมกฺกชายติ. ยถา โข
 ปน โภ เอสํ สมณพราหฺมณานํ ยถา วา ตถา วา
 ยโส สมฺมทาคจฺฉติ. น เหวํ สมณัสส โคตมัสส ยโส สมฺมทาคโต.
 อถ โข อนุตฺตราย วิชฺชาวณสํปทาย สมณัสส โคตมัสส
 ยโส สมฺมทาคโต. สมณํ ชลฺ โภ โคตมํ ราชา มาคโห
 เสนโย พิมฺพิสาโร สปุตฺโต สกริโย สปริโส สามจฺโจ
 ปาเนติ สรณํจโต. สมณํ ชลฺ โภ โคตมํ ราชา
 ปเสนทิโกสโล สปุตฺโต สกริโย สปริโส สามจฺโจ ปาเนติ
 สรณํจโต. สมณํ ชลฺ โภ โคตมํ พราหฺมโณ ปกฺกขรสาติ
 สปุตฺโต สกริโย สปริโส สามจฺโจ ปาเนติ สรณํจโต.
 สมโน ชลฺ โภ โคตโม วัณโณ มาคธัสส เสนยัสส
 พิมฺพิสารัสส สักกโต ครุกโต มานิโต ปุชฺชิตอ อปฺจิตอ.
 สมโน ชลฺ โภ โคตโม วัณโณ ปเสนทิโกสลัสส สักกโต
 ครุกโต มานิโต ปุชฺชิตอ อปฺจิตอ. สมโน ชลฺ โภ โคตโม
 พราหฺมณัสส ปกฺกขรสาทิสส สักกโต ครุกโต มานิโต ปุชฺชิตอ
 อปฺจิตอ. สมโน ชลฺ โภ โคตโม จัมปํ อนุปัตตโต จัมปาย
 วิหริติ คคฺคราย ปกฺกขรณียา ตเร. เอ โข ปน โภ เกจิ
 สุมณฺหา วา พราหฺมณฺหา วา อมฺมิกาํ คามกฺกเชตตํ อาคจฺฉนฺติ,

ชติโน เต โหนฺติ; ชติโน ปนฺเมหิ สักกาทัพพา ครุทัพพา
 มาเนตัพพา ปุเชตัพพา อปเจตัพพา. ยัมปิ โก สมโน โคตโม
 จัมป อนุปัตตโต จัมปาย วิหริ คัคคิรา ย โปถฺชนิยา ตีเร.
 ชติติสํมากํ สมโน โคตโม, ชติติ โข ปนฺเมหิ สักกาทัพพะ
 ครุทัพพะ มาเนตัพพะ ปุเชตัพพะ อปเจตัพพะ. อิมินา จังเคน
 น อรหติ โส ภวํ โคตโม อัมหากํ ทัสสํนาย อุปสังกมิตุ,
 อถ โข มยเมว อรหาม ตํ ภวํโก โคตมํ ทัสสํนาย
 อุปสังกมิตุ. เอตตเถ โข อหํ โกโต โคตมัสสํ วณฺเณ
 ปริยาปุณามิ. โน จ โข โส ภวํ โคตโม เอตตถวณฺโณ,
 อปริมาณวณฺโณ हि โส ภวํ โคตโมติ.

เอวํ วุตฺเต เต พหิรํมณา โสณทนต์ํ พหิรํมณํ เอตทวโจ
 “ยถา โข ภวํ โสณทนต์ํ ทสมณัสสํ โคตมัสสํ วณฺเณ ภาสติ,
 อโธ เจปิ โส ภวํ โคตโม โยชนสฺสเถ วิหริ; อลเมว สักโข
 กุลปฺตเตน ทัสสํนาย อุปสังกมิตุ ยปิ ปุญฺเณนาติ.” “เตนทิ
 โก สัพเพว มยํ สมณํ โคตมํ ทัสสํนาย อุปสังกมิสฺสามาติ.
 อถ โข โสณทนต์ํ พหิรํมณํ มหตา พหิรํมณคฺคเณน สักโข
 เยน คัคคิรา โปถฺชนิ เญปฺสํนิ. อถ โข โสณทนต์ํ ทัสสํ
 พหิรํมณัสสํ ตีโรวณฺสํ ทคฺคัสสํ เอวํ เจตโส ปวิวิคฺกโก อุตฺปาติ
 “อหํปิเจว โข ปน สมณํ โคตมํ ยัมปิ ปุญฺเณยํ, ตตฺวิ เจ

• ส. ปุญฺเณนาติ.

มํ สมนโค โคตโม เอวํ วเทยฺย “น โข เอส พฺรหฺมณํ
 บัณฺโฑ เอวํ ปุจฺฉิตฺตํ โฟ, เอวํ นามสฺส พฺรหฺมณํ บัณฺโฑ
 ปุจฺฉิตฺตํ โฟติ: เตน มํ อयํ ปริสา ปริกเวยฺย “ พาลो
 โสณทณฺโฑ พฺรหฺมณํ อพฺยัตโต นาสกฺขิ สมนํ โคตมํ โยนิโส
 บัณฺโฑ ปุจฺฉิตฺตํ: ยํ โข ปณายํ ปริสา ปริกเวยฺย, ยโสวํ
 ตัสส หายธ; ยัสส โข ปณ ยโส หายธ, โภคาบิ ตัสส
 หายธ; ยโส ลักฺขํ โข ปณํหํโก โภคา: มณฺโฆ
 ปณ สมนโค โคตโม บัณฺโฑ ปุจฺฉิตฺตํ, ตัสส จาหํ มณฺโฆ
 เวยฺยากรณณ จิตฺตํ น อวาทะนํ: ตตฺถ เจ มํ สมนโค
 โคตโม เอวํ วเทยฺย “น โข เอส พฺรหฺมณํ บัณฺโฑ เอวํ
 พฺยาคาตฺตํ โฟ, เอวํ นามสฺส พฺรหฺมณํ บัณฺโฑ พฺยาคาตฺตํ โฟติ:
 เตน มํ อयํ ปริสา ปริกเวยฺย “ พาลो โสณทณฺโฑ
 พฺรหฺมณํ อพฺยัตโต นาสกฺขิ สมนํลล โคตมํลล บัณฺโฆลล
 เวยฺยากรณณ จิตฺตํ อวาทะนํ: ยํ โข ปณายํ ปริสา
 ปริกเวยฺย, ยโสวํ ตัสส หายธ; ยัสส โข ปณ ยโส หายธ,
 โภคาบิ ตัสส หายธ; ยโส ลักฺขํ โข ปณํหํโก โภคา:
 มณฺโฆ โข ปณ เอวํ สมนโคตโม สมนอ อทิสวํ สมน
 โคตมํ นวตฺเตยฺย: เตน มํ อยํ ปริสา ปริกเวยฺย “ พาลो
 โสณทณฺโฑ พฺรหฺมณํ อพฺยัตโต มานถฺโธ กิโต โน วิสทิ

สมณ โคตม ทัตถึนาย อุปสังกมิตุ, กถัณ्हี นาม เอว สมิปคโต
 สมน โคตึวา สมณ โคตม นีวตฺติสสึตฺติ: ย โข ปณาย
 ปริสา ปริกเวยฺย, ยโสย ทัตถึ หายเอ; ยตฺถ โข ปน ยโส
 หายเอ, โภคาบ ทัตถึ หายเอ; ยโส กถัณ्हี โข ปณัมหาก โภคาติ.

อถ โข โสณทัณโท พหุหิมน เยน ภควา เทนุปลังกมิ;
 อุปสังกมิตฺวา ภควา สทฺธิ สัมโมท; สัมโมนีเย กถ สวณนีเย
 วิตฺติสาเรตฺวา เอกมณฺติ นิสิตฺติ. จัมเปยฺยกาบ โข พหุหิมนคหปติกา
 อปัเปกฺกเจ ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺติ นิสิตฺติ: อปัเปกฺกเจ
 ภควา สทฺธิ สัมโมท; สัมโมนีเย กถ สวณนีเย วิตฺติสาเรตฺวา
 เอกมณฺติ นิสิตฺติ: อปัเปกฺกเจ เยน ภควา เทนุปลังกมิตฺวา
 เอกมณฺติ นิสิตฺติ: อปัเปกฺกเจ นามโคตติ สวเรตฺวา เอกมณฺติ
 นิสิตฺติ: อปัเปกฺกเจ ตุนฺหิภูตา เอกมณฺติ นิสิตฺติ. ตตฺถ สุก
 โสณทัณโท พหุหิมน เอเตว พหุณฺณวตฺถกเกณฺโต นิสินฺโน
 โหติ “อหังเญว โข ปน สมณ โคตม บัลลัหิ ปุจฺฉเอยฺย,
 ตตฺถ เจ ม สมน โคตโม เอว วเทยฺย “น โข เอส
 พหุหิมน บัลลัหิ เอว ปุจฺฉิตฺตํโพ, เอว นามเอส พหุหิมน
 บัลลัหิ ปุจฺฉิตฺตํโพติ: เตน ม อป ปริสา ปริกเวยฺย “พาโส
 โสณทัณโท พหุหิมน อพฺพิตฺโต นาลักขิ สมณ โคตม โยนิโส
 บัลลัหิ ปุจฺฉิตฺตํ: ย โข ปณาย ปริสา ปริกเวยฺย, ยโสย
 ทัตถึ หายเอ; ยตฺถ โข ปน ยโส หายเอ, โภคาบ ทัตถึ

หาเขยย; ยโส ลัทธธา โข ปณัมหมากั โภคา: มัมพะโว โข ปณ
 สมโน โคตโม มัมหมัก ปุจฺเจยฺย, ตัสส จาหิ มัมหมักสส เวยฺยากรณณ
 จิตฺติ น อารายะย: ตัสส เจ มัม สมโน โคตโม เอว วเทยฺย
 “ น โข เอส พหุหิมณ มัมหมัก เอว พหุภาตัพโพ. เอว นามส
 พหุหิมณ มัมหมัก พหุภาตัพโพติ: เตน มัม อยฺ ปริสา ปริกเวยฺย
 “ พาโล โสณทณฺโท พหุหิมโน อหฺมคฺโค นาสกฺโข สมณัสส
 โคตมัสส มัมหมักสส เวยฺยากรณณ จิตฺติ อารายะย: ย โข
 ปณายฺ ปริสา ปริกเวยฺย, ยโสยฺ ตัสส หาเขย; ยัสส โข
 ปณ ยโส หาเขย, โภคายฺ ตัสส หาเขย; ยโส ลัทธธา โข
 ปณัมหมากั โภคา: อโห วต มัม สมโน โคตโม สเก อารยิก
 เทวชีชเก มัม มัมหมัก ปุจฺเจยฺย, อหฺมว ตัสสาหิ จิตฺติ อารายะย
 มัมหมักสส เวยฺยากรณณติ.

อถ โข ภควโต โสณทณฺทัสส พหุหิมณัสส เจตสา เจโต
 ปรีวักกมณฺณาย เอตทโหสิ “ วิหณฺณติ โข อยฺ โสณทณฺโท
 พหุหิมโน สเกน จิตฺเตน, ยันฺณนาหิ โสณทณฺโท พหุหิมณ สเก
 อารยิก เทวชีชเก มัมหมัก ปุจฺเจยฺยณฺติ. อถ โข ภควา โสณทณฺโท
 พหุหิมณ เอตทโว “ กตฺติ ปณ พหุหิมณ อหฺมคฺโค สมณฺณาคคิ
 พหุหิมณ พหุหิมณ มัมหมักเนติ? พหุหิมโนสฺสมีติ จ วตมาโน
 สัมมา วเทยฺย, น จ ปณ มุลาวาหิ อายฺชเชยฺยติ. อถ โข
 โสณทณฺทัสส พหุหิมณัสส เอตทโหสิ “ ย วต โน อโหสิ

อิจฺฉิตํ, ยํ อากังขิตํ, ยํ อธิปฺเปตํ, ยํ อภิปัตตํ, อโห วก มํ
 สมโน โคคโม สเก อจฺวริเย เกวสฺสเก บัณฺฑิ ปุจฺฉนฺนํ,
 อทฺธาว ทสฺสํสาหํ จิตฺตํ อาราธณฺนํ บัณฺฑิสฺส เวยฺยากรณณํ; คตฺติ
 เจ มํ สมโน โคคโม สเก อจฺวริเย เกวสฺสเก บัณฺฑิ ปุจฺฉิตํ,
 อทฺธาว ทสฺสํสาหํ จิตฺตํ อาราธณฺนํ บัณฺฑิสฺส เวยฺยากรณณํ.

๑๖ โข โสณทัณฺฑโห พฺรหฺมโน อทฺทํนํมาเมตฺวา กายํ
 อนฺวลโณเกตฺวา ปริสํ ภควันตํ เขตฺตวโห “บัณฺฑิโก โภ โคคม
 อังเคหิ สมณฺณาคตํ พฺรหฺมณา พฺรหฺมณํ บัณฺฑิเปตฺติ,
 “พฺรหฺมโนสฺมิติ จ วทมาโน สมนํ วเทยฺย, น จ ปณฺ มุสาวาทํ
 อาบํชเชยฺย. กตเมหิ บัณฺฑิโก? อโห โภ โคคม พฺรหฺมโน อุกโต
 สฺสาโต โหติ มาติโต จ มิตฺติโต จ สํสฺสํทคฺคณิกो ยาว สัตตํมา
 มิตฺตามหฺยุคฺคา อักขิตฺโต อนุบัคฺคญฺโจะ ชาติวาทนํ, อชฺฌายโก จ
 โหติ มนฺตอโร คิณฺณํ เวทานํ ปารคฺคํ สนิชฺฉนฺนํทฺเตตฺถนํ
 สากฺขรํปฺเปกฺขณํ อิตฺทาสํบัณฺฑิมาณํ ปทโก เวยฺยากรโน
 โลกายคมหาปฺริสสํกฺขณํ อนฺวลโย, อภิรุโป จ โหติ ทสฺสนํโย
 ปาสาทิกो ปรมาย วณฺณนํไปกฺขรตฺยา สมณฺณาคโต พฺรหฺมวณฺณ
 พฺรหฺมวณฺณสิ อักขุทฺทาวกาโส ทสฺสนาย, สลฺลว จ โหติ
 วุทฺธมฺสลฺลํ วุทฺธมฺสลฺเลน สมณฺณาคโต, บัณฺฑิโต จ โหติ เมธาวํ ปจฺจโม
 วา ทฺตํโย วา ปุชฺชํ บัคฺคณฺทณฺฑานํ. อิมหิ โข โภ โคคม

สัจจกา โภ โคตม, อิมสฺ หิ โภ โคตม จตุณฺณ อังคานํ มนฺเต
 จปยาม, กิํ หิ มนฺตา ภวิสฺสํติ; ยโต โช โภ โคตม พฺรหฺมโน
 อุกฺโก สุชาโค โหติ มาติโต จ ปิตฺติโต จ สัสฺสทฺธคฺคณโก ยาว
 สัตฺตมา ปิตามหฺยุคา อักขิตฺโต อนุภักฺกฺวจิ ชาติวาเทน, สิลฺลา จ
 โหติ วุฑฺฒสฺสิลฺลํ วุฑฺฒสฺสิลฺเลน สมณฺณาคโต, บัณฺฑิตโต จ โหติ
 เมธาวี ปจฺโม วา ทฺติโย วา ปุชฺชํ บัดฺดคันฺธินฺตํ. อิมฺหิ โช
 โภ โคตม ทวิํ อังเคหิ สมณฺณาคตํ พฺรหฺมณฺนา พฺรหฺมณฺนิ
 บัลลนเปตฺติ, “พฺรหฺมโนสฺสมีติ จ วตฺตมาโน สัมมา วเทยฺย, น จ
 ปน มุสาวาทํ อามัชฺชเชยฺยาคิ.

อิมสฺ ปน พฺรหฺมณฺน ตินฺนํ อังคานํ สัจจกา เอกํ อังคํ จปิตฺวา
 ทวิํ อังเคหิ สมณฺณาคตํ พฺรหฺมณฺนิ บัลลนเปตฺตุ? “พฺรหฺมโนสฺสมีติ
 จ วตฺตมาโน สัมมา วเทยฺย, น จ ปน มุสาวาทํ อามัชฺชเชยฺยาคิ.
 สัจจกา โภ โคตม, อิมสฺ หิ โภ โคตม ตินฺนํ อังคานํ ชาติ
 จปยาม, กิํ หิ ชาติ ภวิสฺสํติ; ยโต โช โภ โคตม พฺรหฺมโน
 สิลฺลา จ โหติ วุฑฺฒสฺสิลฺลํ วุฑฺฒสฺสิลฺเลน สมณฺณาคโต, บัณฺฑิตโต จ
 โหติ เมธาวี ปจฺโม วา ทฺติโย วา ปุชฺชํ บัดฺดคันฺธินฺตํ. อิมฺหิ โช
 โภ โคตม ทวิํ อังเคหิ สมณฺณาคตํ พฺรหฺมณฺนา พฺรหฺมณฺนิ
 บัลลนเปตฺติ, “พฺรหฺมโนสฺสมีติ จ วตฺตมาโน สัมมา วเทยฺย, น จ
 ปน มุสาวาทํ อามัชฺชเชยฺยาคิ.

เอวํ วุตฺเต เต พฺรหฺมณฺนา โสณทัณทํ พฺรหฺมณฺนิ เขตฺตโวจุ;

“มา ภว โสณทัณโท เหว่ อวจ, มา ภว โสณทัณโท
 เหว่ อวจ, อปวทติ ภว โสณทัณโท วัณณ, อปวทติ มั่นเต,
 อปวทติ ซาคี, เขกัเสน ภว โสณทัณโท สมณัสส เหว่ โคทมัสส
 วาหิ อุนุภักขันนัตติ. อถ โข ภควา เต พริหารัมณเณ เขตตวโจ
 “สเจ โข ตุมหากัม พริหารัมณานเณ เหว่ โหติ “อัมมัสสุโต ๑
 โสณทัณโท พริหารัมณเณ, อถลียานวากักรโณ ๑ โสณทัณโท
 พริหารัมณเณ, ทุบัมมโณ ๑ โสณทัณโท พริหารัมณเณ, น ๑ ปโตติ
 โสณทัณโท พริหารัมณเณ สมณเณ โคตเมน สัทธิ อัมมิง วาเน
 ปติมัตเตตุนติ. อถจตุ โสณทัณโท พริหารัมณเณ, ตุมเหท มยา สัทธิ
 มัตตวัโรหิ, สเจ ปน ตุมหากัม พริหารัมณานเณ เหว่ โหติ “พหุสสุโต ๑
 โสณทัณโท พริหารัมณเณ, อถลียานวากักรโณ ๑ โสณทัณโท
 พริหารัมณเณ, มัตตวัโรหิ ๑ โสณทัณโท พริหารัมณเณ, ปโตติ ๑
 โสณทัณโท พริหารัมณเณ สมณเณ โคตเมน สัทธิ อัมมิง วาเน
 ปติมัตเตตุนติ. อถจถ ตุมเหท, โสณทัณโท พริหารัมณเณ มยา
 สัทธิ ปติมัตเตตุนติ.

เอว่ วุฑฺเต โสณทัณโท พริหารัมณเณ ภควันตัม เขตตวโจ
 “อถจตุ ภว โคตโม, ตุนทึ ภว โคตโม โหตุ, อถเมว เกล
 สทम्मเณ ปฏวณั กวิสสามิติ. อถ โข โสณทัณโท เค
 พริหารัมณเณ เขตตวโจ “มา ภวณัโต เหว่ อวจุตถ, มา ภวณัโต
 เหว่ อวจุตถ, อปวทติ ภว โสณทัณโท พริหารัมณเณ วัณณ,

อปาทกิ มัณเฑ, อปาทกิ ชาตี, เขกัเสน ภว โสณทัณท์ไท
 พรัหัมโมเน สมณัสสเว โคตมัสส วาที อนุปัตถันตัตติ. นาทิ โภ
 อปาทามิ วณณิ วา มัณเฑ วา ชาตี วาติ.

เตน โข ปน สมเยน โสณทัณท์ตัสส พรัหัมมณัสส ภาคินเญโย
 อังคโก นาม มาณวโก ตัสส ปริสาโย นิสินโน โหติ. อต โข
 โสณทัณท์ไท พรัหัมโมเน เต พรัหัมเมเน เขตทโว “ บัตสันติ โน
 โภณโก อิมิ ชังคกั มาณวกั อัมหากั ภาคินเญยัตติ. เอว โภ,
 อังคโก โข โภ มาณวโก อภิรุโป ทัสสันนิโย ปาสาทิโก ปรมาย
 วณณิโปกัชชตาย สมันนาคโต พรัหัมมวณณิ พรัหัมมวัจสิ อักขุททาวกาโส
 ทัสสนาย, นาสส อิมัสส ปริสาโย สมสโม อตติ วณเณน
 จเปตวา สมณิ โคตม. อังคโก โข มาณวโก ชัณนายโก มนคโโร
 คิณณิ เวทานิ ปารคฺช สนิชฉนฺทเหตุทานิ สากัชวปเปกทานิ
 อิติทาสมณฺญมานิ ปทโก เวชยการเณ โลกายตมหาปวิสลักขเณสุ
 ขนวโย, อหมัสส มัณเฑ วาเจทา. อังคโก โข มาณวโก อุกโก
 สุชาโต มาติโต ๑ ปัตติโต ๑ สัสสัธคคณิโก ยาว สัตตมา
 ปิทามหยุคา อักขิตโต อนุปัตถุญฺโจะ ชาติวาเทเน, อหมัสส มาคาปัตโร
 ชานามิ. อังคโก โข มาณวโก ปาณนึ เทเนยฺย, อตินนึ ชาติเยยฺย,
 ปรทาวนึ คัจฉะยฺย, มุสาณึ ภาเสยฺย, มัชชณึ ปิเวยฺย, เขตถทานิ
 ก็ วณเณ กวิตฺตติ, ก็ มนฺทา, ก็ ชาติ, ยโต โข โภ
 พรัหัมโมเน สิตวา ๑ โหติ วุฑฺฒัสสิ วุฑฺฒัสสิเนน สมันนาคโต,

บัณฺฑิตโต จ โทติ เมธาวิ ปจฺจโม วา ทฺวติโย วา ปุชฺชํ บัณฑิตินันฺทาทนํ.
 อิมํหิ โข โภ ทวีหิ อังเคหิ สมณฺณาคคํ พฺรหฺมมณฺเฑ พฺรหฺมมณฺเฑ
 บัณฺฑิตเปณฺติ, “พฺรหฺมมณฺเฑสฺมิติ จ วทมาโน สัมมา วเทยฺย, น จ
 ปณ มุสาวาทํ ชามัชฺชเชยฺยาคิ.

อิมํสํ ปณ พฺรหฺมมณฺเฑ ทวีนํ อังคานํ ลักกํ เอกํ อังคํ
 จปิตฺวา เอกํ อังคํ สมณฺณาคคํ พฺรหฺมมณฺเฑ บัณฺฑิตเปตุ,
 “พฺรหฺมมณฺเฑสฺมิติ จ วทมาโน สัมมา วเทยฺย, น จ ปณ มุสาวาทํ
 ชามัชฺชเชยฺยาคิ. โน ทิํ โภ โคตม, สีสฺสปริโธตา หิ โภ โคตม
 บัณฺเฑ, บัณฺเฑปริโธตํ สีสฺสํ; ยัตถํ สีสฺสํ ตตฺถ บัณฺเฑ, ยัตถํ
 บัณฺเฑ ตตฺถ สีสฺสํ; สีสฺสวโต บัณฺเฑ, บัณฺเฑวโต สีสฺสํ;
 สีสฺสบัณฺเฑนํจ ปณ โลกัสฺมิ อคฺคํกัชยติ. เสยฺยถาปิ โภ โคตม
 หตฺถเณ วา หตฺถํ โอเวยฺย, ปาเทเน วา ปาทํ โอเวยฺย. เอวเมว
 โข โภ โคตม สีสฺสปริโธตา บัณฺเฑ, บัณฺเฑปริโธตํ สีสฺสํ; ยัตถํ
 สีสฺสํ ตตฺถ บัณฺเฑ, ยัตถํ บัณฺเฑ ตตฺถ สีสฺสํ; สีสฺสวโต บัณฺเฑ,
 บัณฺเฑวโต สีสฺสํ; สีสฺสบัณฺเฑนํจ ปณ โลกัสฺมิ อคฺคํกัชยติ.

เอวเมตํ พฺรหฺมมณฺเฑ, เอวเมตํ พฺรหฺมมณฺเฑ, สีสฺสปริโธตา หิ พฺรหฺมมณฺเฑ
 บัณฺเฑ, บัณฺเฑปริโธตํ สีสฺสํ; ยัตถํ สีสฺสํ ตตฺถ บัณฺเฑ, ยัตถํ
 บัณฺเฑ ตตฺถ สีสฺสํ; สีสฺสวโต บัณฺเฑ, บัณฺเฑวโต สีสฺสํ;
 สีสฺสบัณฺเฑนํจ ปณ โลกัสฺมิ อคฺคํกัชยติ. เสยฺยถาปิ พฺรหฺมมณฺเฑ
 หตฺถเณ วา หตฺถํ โอเวยฺย, ปาเทเน วา ปาทํ โอเวยฺย.

เฮวเมว โข พหุหิมณ สัลลปวิโธตา บัณฺเฑา, บัณฺเฑาปริโธค
 สัลล; ยัคค สัลล คัคค บัณฺเฑา, ยัคค บัณฺเฑา คัคค สัลล; สัลลโค
 บัณฺเฑา, บัณฺเฑาโค สัลล; สัลลบัณฺเฑาณฺเฑา ปน โลกัสสึ
 ยัคคัมภักายตฺติ. กตมํ ปน ทํ พหุหิมณ สัลล? กตมา ปน สา
 บัณฺเฑาติ. เขตฺตกปวมา ๑ มยํ โภ โคตม กิฬฺมึ ยัคโค, สาธุ วท
 ภวณฺตี. เหว โคตมํ ปฏฺฐาตุ เขตฺตัสส ภาสิตัสส ยัคโคติ.

เตนทึ พหุหิมณ สุนาติ, สาธุกํ มนสิ กโรหิ, ภาสิตัสสามิติ.
 “เฮว โภติ โข โสณทัณท์โค พหุหิมณ ภควาโต บัจจัสสโธสิ.
 ภควา เขตฺตวโจ “อิธ พหุหิมณ ตถาคโต โลกเก อุมฺมัสซติ อวทํ
 สัมมาสัมพุทฺโธ ๑ เป ๑ (ยถา สามันณมเต เหว วิตฺถาเรตฺตัพพ).
 ๑ เป ๑ เหว โข ปน พหุหิมณ ภิกฺขุ สัลลสัมมณฺเฑา โหติ. อิทมฺ
 โข ทํ พหุหิมณ สัลล. ปจฺมํ ฉานํ อุลลัมมัสซช วิหริติ, ทุคฺคยํ
 ฉานํ ทุคฺคยํ ฉานํ. จตุตฺถํ ฉานํ อุลลัมมัสซช วิหริติ. ๑ เป ๑
 ฉานนทลลํนาย จิตฺตํ อภินิหริติ อภินินฺนาเมติ ๑ เป ๑ อิทมฺบัลล
 โหติ บัณฺเฑาย. ๑ เป ๑ ฉาปวํ อิตถิตฺตํยาติ ปชานาติ อิทมฺบัลล
 โหติ บัณฺเฑาย. ยมํ โข สา พหุหิมณ บัณฺเฑาติ.

เฮว วุตฺเต โสณทัณท์โค พหุหิมณ ภควนฺตี เขตฺตวโจ
 “อภิกกัณฺตี โภ โคตม, อภิกกัณฺตี โภ โคตม, เสยฺยถาปิ
 โภ โคตม นิกฺกัชฺชติ วา อุกฺกัชฺชเยยฺย, ปฏฺฐัจฉนฺนํ วา
 วิเวกเยยฺย, มุทฺตีฬลล วา มัคคํ อากิโชเยยฺย, อณฺเฑาเว วา

เคลบชัยโต ธาเรย์ “จักขุมนโต รูปานิ ทักขณัตติ. เขวเมว
 โภกา โคตเมน อเนกปริยาเยน ธัมโม ปกาสโต. เสดาห์ ภวันติ
 โคตม! สรณ! คัจฉามิ ธัมมฉจร ภิกขุสัณฺณจ, อูปาสก! ม! ภว
 โคตโม ธาเรตุ อัสสัคโค ปาณเปต! สรณังคต! อธิวาเสตุ. ๑ เม
 ภว! โคตโม สัวตนาย ภัตติ สัตถิ! ภิกขุสัณฺณาติ. อธิวาเสสิ ภควา
 ตุนฺหิภาเวน. อถ โข โสณทณฺโท พหุหัมโน ภควโต อธิวสนฺ
 วิทิตฺวา อญฺจายาสนา ภควันติ อภิวาเทตฺวา ปทักขิณิ กัตฺวา
 ปักกามิ.

อถ โข โสณทณฺโท พหุหัมโน ตัสสา รัตติยา อจฺจเยน
 สเก นิเวสเน ปณฺธิ! ชาตเนย โภชนีย! ปญฺญาทาเปตฺวา ภควโต
 กาล! ธาโรจาเปสิ “กาโล โภ โคตม! นิวัจจิต! ภัตตณฺติ.
 อถ โข ภควา ปุพฺพัตถสสมย! นิวาเสตฺวา ปัตติจิวรมาทาย สัตถิ
 ภิกขุสัณฺเน येन โสณทณฺทสฺส พหุหัมณสฺส นิเวสน! เตนุปลังกมิ;
 อูปลังกมิตฺวา ปณฺณัตโต อาสเน นิสิติ. อถ โข โสณทณฺโท
 พหุหัมโน พุทฺธปฺปมุข! ภิกขุสัณฺ ปณฺเฑน ชาตเนเยน โภชนิเยน
 สหัตถา สันตปฺเปสิ สัมปวาเรสิ.

อถ โข โสณทณฺโท พหุหัมโน ภควันติ ภัตตาว! โอนิคยัตตปาณิ
 อหฺวนฺตว! นิจ! อาสนิ! คเหตฺวา เขมฺมนติ นิสิติ. เขมฺมนติ! นิสินฺโน
 โข โสณทณฺโท พหุหัมโน ภควันติ เขตตโว “อหฺวนฺโต โข

ปน โก โคตม ปริสคโต สมานิ อาสนา วุญฺหิตฺวา ภวณฺตี
 โคตม อภิเวทยํ, เตน มํ สา ปริสา ปริกเวยฺย; ยํ โข ปน
 สา ปริสา ปริกเวยฺย, ยโสปี ตัสส หาเยถ; ยัสส โข ปน
 ยโส หาเยถ, โกคาปี ตัสส หาเยยฺย; ยโส ลัทธิสา โข ปนํหํ
 โกคา. อหฺมึจเว โข ปน โก โคตม ปริสคโต สมานิ อหฺมึชลิ
 ปัลลคณฺเฑยํ, อาสนา เม ตํ ภวํ โคตโม บัจฺจุญฺจํ อาเรตุ.
 อหฺมึจเว โข ปน โก โคตม ปริสคโต สมานิ เวญฺจนํ
 โอมุญฺเจยฺย, สิวสา เม ตํ ภวํ โคตโม อภิเวทนี อาเรตุ. อหฺมึจเว
 โข ปน โก โคตม ยานคโต สมานิ ยานา บัจฺโจโรหิตฺวา
 ภวณฺตี โคตม อภิเวทยํ, เตน มํ สา ปริสา ปริกเวยฺย; ยํ โข
 ปน สา ปริสา ปริกเวยฺย, ยโสปี ตัสส หาเยถ; ยัสส โข ปน
 ยโส หาเยถ, โกคาปี ตัสส หาเยยฺย; ยโส ลัทธิสา โข ปนํหํ
 โกคา. อหฺมึจเว โข ปน โก โคตม ยานคโต สมานิ ปโตทลฺลํ
 อหฺมึนฺนเมยฺย, ยานา เม ตํ ภวํ โคตโม บัจฺโจโรหิตฺวา อาเรตุ. อหฺมึจเว
 โข ปน โก โคตม ยานคโต สมานิ นตฺตํ อปนาเมยฺย, สิวสา
 เม ตํ ภวํ โคตโม อภิเวทนี อาเรตุติ. อถ โข ภควา
 โสณทัณฺฑิ พริหํณนํ ธมฺมํมยา กถาย สันนํสํเสตฺวา สมหาเปตฺวา
 สมนุตฺเตเชตฺวา สมนํปํเสตฺวา อญฺญาสาสนา ปกฺกามิตฺติ.

โสณทัณฺฑิตสุตฺตํ นิฏฺฐํจิํ จตุคฺคํ.

ลิลชเนชวักเค กุญ्हันตลุตตี.

เอวัมเม สุต. เอกิ สมยิ ภควา มคเธสุ จาริกัณฺเฐมาโน
 มหตา ภิกขุสฺสเวน สัทธี บัณฺฑิมัตเตติ ภิกขุสฺสเดติ เยน
 ขานุมัตตํ นาม มคธานํ พริวหิมณคาโม ตทวสริ. ตตฺถิ สุตํ
 ภควา ขานุมัตเต วิหริ อัมพลัญฺจิกาย. เตน โข ปน
 สมเยน กุญ्हันโต พริวหิมโน ขานุมัตตํ อชฺฌาวสติ สัตตฺสสฺส
 สติณิกัญฺโจทกํ สอณฺณิ ราชโกคคํ วัณฺณา มาคเณ เสนิเยน
 ฬิมพิสาเวน ทินฺนํ ราชทายํ พริวหิมเทยยิ.

เตน โข ปน สมเยน กุญ्हันตลุตติ พริวหิมณิสฺส มหา ยัณฺโณ
 อุบฺบิขุญฺเฑ โหติ. สัตตํ จ อุตฺตมถานิ สัตตํ จ วัจฺจตรสฺถานิ
 สัตตํ จ วัจฺจตรสฺถานิ สัตตํ จ อชฺชถานิ สัตตํ จ อรพฺภสฺถานิ
 อุมฺปิถานิ โหนฺติ ยชฺเชนฺตเอย. อสฺส สิสฺสํ โข ขานุมัตตกา
 พริวหิมณคหปติกา “สมโน ชลฺ โภ โคตโม ลักขยปฺโต
 ลักขยกุลา บัพฺพิชโต มคเธสุ จาริกัณฺเฐมาโน มหตา ภิกขุสฺสเวน
 สัทธี บัณฺฑิมัตเตติ ภิกขุสฺสเดติ ขานุมัตตํ อนุบฺบิขุสฺสโต ขานุมัตเต
 วิหริ อัมพลัญฺจิกาย. ตํ โข ปน ภาวันตํ โคตม
 เอวักลียาโน กิตฺติสฺสโต อพฺภุคฺคโต “อิตฺถิ สโร ภควา อหํ
 สัมมาสัมพุทฺธโ วิชชาจรณสัมปັນโน สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร

ปริสทัมมสารถิ สัตถโณ เภสสกุณโณ มุญโณ วสสจจิ โธ จิ
โธ โธ พทกั สสมาภัง จักรียะกั สสัสมณัง เทวโณ โธ
สเทวมนุสสั สเป ขกัณณภา สัจฉิวิภา ปุณฺณเทริ, โส อัมม
เทเสติ อาทิกลัยานิ มัชฌิมกัณณภา ปรีโยสานกัณณภา สาคัต
สพฺพยัชชนิ เภสสปริปุณณิ ปริสุทฺธิ พรัหมมจริยิ ปทาเสติ. สาธุ
โซ ปณ ตถารูปานิ อรหตัง ทัสสเน โหตีติ. อถ โซ
ขานุมัตตกา พรัหมมณคหปติกา ขานุมัตตา นิกขमितฺวา ลัมบาลัมภณีกุตา
เยน อัมพลัญฺจิกา เตนุปลังกมณฺตี.

เตน โซ ปณ สมเยน กุญ्हันโต พรัหมมโน อูปริปาสาเท
ทิวาเสยฺยิ อูปคโต โหติ. อตฺถสสา โซ โส กุญ्हันโต
พรัหมมโน ขานุมัตเต พรัหมมณคหปติเก ขานุมัตตา นิกขमितฺวา
ลัมบาลัมภณีกุเต เยน อัมพลัญฺจิกา เตนุปลังกมณฺเต; ทิสฺวา
ขัตตัง อามันเตสิ “กีนุ โซ โโก ขัตเต ขานุมัตตกา
พรัหมมณคหปติกา ขานุมัตตา นิกขमितฺวา ลัมบาลัมภณีกุตา เยน
อัมพลัญฺจิกา เตนุปลังกมณฺตีติ. อตฺถิ โซ โโก สมโณ โคตโม
สัถฺยปุตฺโต สัถฺยกุลา ปัพพัชฺวโต มคเชสุ จาริกัณฺฐมาโน มหตา
ภิกขุสฺสเวน สัตถิ บัณฺฑิตเตหิ ภิกขุสฺสเดหิ ขานุมัตเต ยนุบันฺโต
ขานุมัตเต วิหริติ อัมพลัญฺจิกายะ ตัง โซ ปณ ภวณฺตี โคตม
เอวักกลียาโน กิตฺติสัทฺโต ยถักุคฺคโต “อิตฺถิ โส ภควา อรห
สัมมาสัมพุทฺโธ วิชชาจรณสัมปັນโน สุกโต โลกวิทู ยนุจฺจโร

ปริสทัมมัสวณิ สัตถา เทวมนุสสานิ พุทฺโธ ภควาติ: ตเมเต
 ภวันติ โภ โคตมํ ทสฺสณาย อุปสงฺกมณฺสีติ. อถ โข กุญฺหณิยสฺส
 พหิรมณิสฺส เอตทโหสิ “สุตฺ โข ปน เมตฺ “สมณฺเ โคตโม
 ติวริ ยัณฺณสํปทํ โสฬสปริกขารํ ชานาตีติ: น โข ปนาหํ ชานามิ
 ติวริ ยัณฺณสํปทํ โสฬสปริกขารํ, อิจฺฉามิ จาหํ มหายัณฺณ
 ยชิตุ, ยันฺนุนาหํ สมณฺเ โคตมํ อุปสงฺกมิตฺวา ติวริ ยัณฺณสํปทํ
 โสฬสปริกขารํ ปุจฺเจยฺยณฺสีติ. อถ โข กุญฺหณิยโต พหิรมณฺเ ชตฺตํ
 อามณฺเเตสิ “เตนหิ โภ ชตฺเต येन ชานุมตฺตกา พหิรมณคหปติกา
 เทนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ชานุมตฺตเก พหิรมณคหปติเก เอว
 วเทหิ “กุญฺหณิยโต โภ พหิรมณฺเ เอวมาห “อาคเมณฺตุ กิร
 ภวันฺโต, กุญฺหณิยโตปิ พหิรมณฺเ สมณฺเ โคตมํ ทสฺสณาย
 อุปสงฺกมิสฺสตีติ. “เอว โภติ โข โส ชตฺตา กุญฺหณิยสฺส พหิรมณิสฺส
 ปฏิสฺสัจฺจวา येन ชานุมตฺตกา พหิรมณคหปติกา เทนุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ชานุมตฺตเก พหิรมณคหปติเก เอตทโวจ “กุญฺหณิยโต
 โภ พหิรมณฺเ เอวมาห “อาคเมณฺตุ กิร ภวันฺโต, กุญฺหณิยโตปิ
 พหิรมณฺเ สมณฺเ โคตมํ ทสฺสณาย อุปสงฺกมิสฺสตีติ.

เตน โข ปน สมเยน อนิกานิ พหิรมณสถานิ ชานุมตฺเต
 ปฏิวสณฺสีติ. กุญฺหณิยสฺส พหิรมณิสฺส มหายัณฺณ อนุกวิสฺสามาติ.
 อัสสโถสุ โข เต พหิรมณา “กุญฺหณิยโต กิร พหิรมณฺเ
 สมณฺเ โคตมํ ทสฺสณาย อุปสงฺกมิสฺสตีติ. อถ โข เต พหิรมณา

เขม เกฏฐกัมมวรรค ปุณณกัมมวรรค, อุปสัมภิมิตฺวา เกฏฐกัมม
 ปุณณกัมมวรรค, อุตฺตมกัมมวรรค, “สัจจํ กิร ภวํ เกฏฐกัมมวรรค สมณ
 โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสัมภิมิตฺตํ, เหว โข เม โภ โหติ
 “อหํ สมณ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสัมภิมิตฺตํ, มา ภว
 เกฏฐกัมมวรรค สมณ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสัมภิม, น อรหติ
 ภวํ เกฏฐกัมมวรรค สมณ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสัมภิมิตฺ, สเจ ภว
 เกฏฐกัมมวรรค สมณ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสัมภิมิตฺ, โภโต
 เกฏฐกัมมวรรค ยโส ทายสฺสติ, สมณสฺส โคตมสฺส ยโส
 อภิวชฺชิตฺสติ, ยมํ โภโต เกฏฐกัมมวรรค ยโส ทายสฺสติ,
 สมณสฺส โคตมสฺส ยโส อภิวชฺชิตฺสติ, อมิตฺวา จังเคน
 น อรหติ ภวํ เกฏฐกัมมวรรค สมณ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสัมภิมิตฺ,
 สมณ เหว โคตโม อรหติ ภวณํ เกฏฐกัมมวรรค ทสฺสํนาย
 อุปสัมภิมิตฺ, ภวํ ทิ เกฏฐกัมมวรรค อุกโต สฺสาโต มาติโต จ ปิตฺโต
 จ สฺสํทอณฺณโก ยาว สัตตมา ปิตามหฺยคา อักขิตฺโต อนุภักกฺกฺโช
 ชาติวาเท, ยมํ ภวํ เกฏฐกัมมวรรค อุกโต สฺสาโต มาติโต
 จ ปิตฺโต จ สฺสํทอณฺณโก ยาว สัตตมา ปิตามหฺยคา อักขิตฺโต
 อนุภักกฺกฺโช ชาติวาเท, อมิตฺวา จังเคน น อรหติ ภว
 เกฏฐกัมมวรรค สมณ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสัมภิมิตฺ, สมณ เหว
 โคตโม อรหติ ภวณํ เกฏฐกัมมวรรค ทสฺสํนาย อุปสัมภิมิตฺ, ภว
 ทิ เกฏฐกัมมวรรค อักขิตฺโต มหฺตโน มหาโกโค ปหฺตวิคฺตฺตฺปนฺโน

ปุทฺธชาตรุปรชโต. ภวัณ्हี กุญฺหณ์โต อัสสมายโก มนฺตธโร
 ดินฺณ เวทานํ ปารคฺช สนิชฺฉนฺทุเกตุกานํ สากฺขรณํปเกทานํ
 อิติทาสบฺบจฺมานํ ปทโก เวຍยากรโณ โลกายตมทาปฺริสลัทธิขเนสุ
 ธนฺวโย. ภวัณ्हี กุญฺหณ์โต อภิรุโป ทสฺสณียโย ปาสาทิกโ
 ปรมาย วัณฺณโปกัชรทาย สมณฺณาคโต พหฺมมวณฺณนิ พหฺมมวณฺณสิ
 อักขุททาวกาโส ทสฺสณาย. ภวัณ्हี กุญฺหณ์โต สีสวา วุชฺฌมสฺส
 วุชฺฌมสฺสเลน สมณฺณาคโต. ภวัณ्हี กุญฺหณ์โต กัลลียานวาโจ
 กัลลียานวาทกรโณ โปริยา วาจาเย สมณฺณาคโต วิสสํญฺญาย ธนฺตคฺคทาย
 อตฺถตสฺส วิณฺญาปนียา. ภวัณ्हี กุญฺหณ์โต พหฺนุ อารยปารจโย
 ตินฺนิ มาณวกฺสทานิ มนฺเต วาเจสิ, พหฺนุ โข ปณ นานาทิสา นานาชนปทา
 มาณวกา อากัจฉนฺตี โภโต กุญฺหณ์ตสฺส สันติเก มนฺตตฺติกา มนฺเต
 อธิยิตฺถมา. ภวัณ्हี กุญฺหณ์โต ชินฺโน วุชฺโหม มหตฺถลโก
 อตฺถคโต วโยธนุบฺบัตโต, สมโณ โคตโม ตฺรโณ เจว
 ตฺรณบฺพพิชโต จ. ภวัณ्हี กุญฺหณ์โต วัณฺโณ มาคธตสฺส
 เสนียสฺส พิมฺพิสาธตสฺส สักกโต ตฺรโกโต มานโต ปุชฺชิตโต
 อปฺจิตโต. ภวัณ्हี กุญฺหณ์โต พหฺมมวณฺณตสฺส โปกัชรสาธิตสฺส
 สักกโต ตฺรโกโต มานโต ปุชฺชิตโต อปฺจิตโต. ภวัณ्हี กุญฺหณ์โต
 ขานุมตฺติ อัสสมาวตติ สัตตสฺสทํ สติณกัฏฺโฐทกํ สธณฺณ
 ราชโภคํ วัณฺญา มาคเณ เสนิเยน พิมฺพิสาเรน ทินฺน
 ราชทาย พหฺมมเทยฺย. ยมฺมปี ภว กุญฺหณ์โต ขานุมตฺติ

ชัณฺณาวสติ ลัคคัลลํ สติณกัฏโฏทกํ สธัมมํ ราชโกคคิ
 วัณฺณา มาคเชน เณนิเยน พิมฺพิสาเรน ทินฺนํ ราชทาย
 พหฺมเทยยิ. อิมินา จังเคน น อรหติ ภวํ กุญ्हันโต
 สมนํ โคตมํ ทสฺสณาย อุปลังกมิตุํ, สมโน เตวํ โคตโม
 อรหติ ภวํติ กุญ्हันตํ ทสฺสณาย อุปลังกมิตุณฺติ.

เอวํ วุตฺโต กุญ्हันโต พหฺมัมมโน เต พหฺมัมเมเน เอตทโว
 “เตนทึ โภ มมมึ สฺสนาถ, ยถา มยเมว อรหาม ตํ ภวํติ
 โคตมํ ทสฺสณาย อุปลังกมิตุํ, น เตวํ อรหติ โส ภวํ โคตโม
 อัมมิกาํ ทสฺสณาย อุปลังกมิตุํ, สมโน ชลฺ โภ โคตโม อุกโต
 สุชาโต มาติโต จ ปัตติโต จ สลฺลหฺคคฺคณิโก ยาว สตฺตมา
 ปิตามหยฺคา อักขิตฺโต ชนฺนํกัฏโฏโฏ โขชาติวาเทเน. ยมฺมึ โภ
 สมโน โคตโม อุกโต สุชาโต มาติโต จ ปัตติโต จ สลฺลหฺคคฺคณิโก
 ยาว สตฺตมา ปิตามหยฺคา อักขิตฺโต ชนฺนํกัฏโฏโฏ โขชาติวาเทเน.
 อิมินา จังเคน น อรหติ โส ภวํ โคตโม อัมมิกาํ ทสฺสณาย
 อุปลังกมิตุํ, อถ โข มยเมว อรหาม ตํ ภวํติ โคตมํ ทสฺสณาย
 อุปลังกมิตุํ, สมโน ชลฺ โภ โคตโม มหฺนํติ ญาตึสฺสํ โอทาย
 บัพฺพิชฺชโต. สมโน ชลฺ โภ โคตโม ปหุคํ ทิวํณฺณสฺวณฺณํ
 โอทาย บัพฺพิชฺชโต ภูมิดคฺคณฺจ เวหาสฺสฺวจฺจ. สมโน ชลฺ โภ
 โคตโม ททโรว สฺมาโน สฺลฺล กาฬิเกโส ภักเธรเน โยพฺพนเน
 สมนํนาคโต ปจฺเจเน วยสา อคารัสฺมา อนคาริยํ บัพฺพิชฺชโต. สมโน

ขลุ โภ โคตโม อากมกาน มาตาปัตตุนิ อัสสัมชาน รุทนต์าน
 เกสมัสสิ โอหาเรตวา กาสายานิ วัตถานิ อัจฉาเหตวา อคารัสมา
 อนคาริยัม ปัพพชิต. สมโน ขลุ โภ โคตโม อภิรุโป ทัสสนึโย
 ปาสาทิโก ปรมาย วัณณโปกัชชตาย สมันนาคโต พหิหัมวันนิ
 พหิหัมวัณณสิ อักขุททาวกาโส ทัสสนาย. สมโน ขลุ โภ โคตโม
 สิวา ขริยสีลี กุสสสีลี กุสสสีเลน สมันนาคโต. สมโน ขลุ โภ
 โคตโม กัลลียานวาโจ กัลลียานวากักรโน ปรียา วาทย สมันนาคโต
 วิสัณฺฐาย อเนลคทาย อตฺถัสส วิณฺญาปนียา. สมโน ขลุ โภ
 โคตโม พหุณฺ อาริยปาจริโย. สมโน ขลุ โภ โคตโม
 ชินคามราโค วิคคชาบัลโล. สมโน ขลุ โภ โคตโม กัมมวาที
 กิริยวาที อปาปปุเรกขาโร พหิหัมมัลลีนาย ปชาย. สมโน ขลุ โภ
 โคตโม อัจจากุลา ปัพพชิตอ กิณนชัตติยกุลา. สมโน ขลุ โภ โคตโม
 อตฺถกกุลา ปัพพชิตอ มหัทธนา มหาโกคา. สมณิ ขลุ โภ โคตมิ
 ติโรวัฏฺฐา ติโรชนปทา สุปฺปชิตุ อาดัจฉันติ. สมณิ ขลุ โภ โคตมิ
 อนเนกานิ เทวตาสทิสฺसानิ ปาเนทิ สรณังคตานิ. สมณิ ขลุ โภ
 โคตมิ เหวกัลลียาโน กิตฺติสัทโท อพฺภุคฺคโต “อิตปิ โส ภควา
 อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ วิชชาอรณสํบັນโน สุตโต โลกวิทู อนุตฺตรो
 ปุริสทัมมสารถิ สัตถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ. สมโน ขลุ
 โภ โคตโม ทวตฺตีสมาปวิสลักขเนทิ สมันนาคโต. สมโน ขลุ
 โภ โคตโม เหวลลาคตวาที สขิลอ สัมมอเทโก อพฺภากุฏิกอ

ชุตฺตานมุโข มุพฺพภาสี. สมโน ชลฺ โภ โคตโม จตุณฺณํ ปริสาณํ
 สັกโกโต ครุกโต มานิโต ปุชฺชิตो อปฺปิโต. สมณํ ชลฺ โภ โคตมํ
 พหุ เทวา จ มนุสฺสํ จ อภิปัสสันนา. สมโน ชลฺ โภ โคตโม
 ยัสสํ คาเม วา นิคมเม วา ปฏฺวิสฺสตี, น ตัสสํ คาเม วา นิคมเม วา
 มนุสฺสํ มนุสฺสํ วิเทเจนฺตี. สมโน ชลฺ โภ โคตโม สํชาตํ
 คณิคณาวจฺฉิโย ปุตุตฺตํ อภฺยํ อคฺคิมกํ ขายตี. ยถา โข ปณ โภ
 เอเตสํ สมณพราหฺมณานํ ยถา วา ตถา วา ยโส สมุทาคจฺฉนตี.
 น เทวํ สมณํ สัสสํ โคตมํ สัสสํ ยโส สมุทาคโต. ชต โข อนุกฺตํ วาย
 วิชฺชาจรณํ สัมปทาเย สมณํ สัสสํ โคตมํ สัสสํ ยโส สมุทาคโต. สมณํ
 ชลฺ โภ โคตมํ ราชา มาคชฺชํ เสนิโย พิมฺพิลาโว สปุตฺโต
 สกฺริโย สปริโส สามจฺโจ ปาเนติ สรณังคโต. สมณํ ชลฺ โภ
 โคตมํ ราชา ปเสนทิโกสโล สปุตฺโต สกฺริโย สปริโส สามจฺโจ
 ปาเนติ สรณังคโต. สมณํ ชลฺ โภ โคตมํ พราหฺมณโน
 ปุทฺทชฺรสาวิ. สปุตฺโต สกฺริโย สปริโส สามจฺโจ ปาเนติ
 สรณังคโต. สมโน ชลฺ โภ โคตโม วัณฺโง มาคชฺสํ
 เสนิยสฺสํ พิมฺพิลาวิสฺสํ สັกโกโต ครุกโต มานิโต ปุชฺชิตो
 อปฺปิโต. สมโน ชลฺ โภ โคตโม วัณฺโง ปเสนทิโกสลสฺสํ
 สັกโกโต ครุกโต มานิโต ปุชฺชิตอ อปฺปิโต สมโน ชลฺ โภ
 โคตโม พราหฺมณํ สปิทฺทชฺรสาวิสฺสํ สັกโกโต ครุกโต มานิโต

ปุชิตโต อปจิตโต. สมโน ชลฺ โภ โคตโม ขานุมัตฺตํ อนุปัตฺตํโต
 ขานุมัตฺเต วิหริ อัมพลํญฺ จิกาย. เย โข ปน เกจิ สมณา
 วา พริวหิมนว วา อัมหากํ คามกัชเชตฺตํ อาคัจฉนฺติ, อติถิโน เท
 โหนฺติ; อติถิ โข ปน อัมเหติ สักกาทัพพา ครุกาทัพพา
 มาเนตัพพา ปุเชตัพพา อปเจตัพพา. อโย โข สมโน โคตโม
 ขานุมัตฺตํ อนุปัตฺตํโต ขานุมัตฺเต วิหริ อัมพลํญฺ จิกาย. อติถิ
 อัมหากํ สมโน โคตโม. อติถิ โข ปนัมเหติ สักกาทัพพะ
 ครุกาทัพพะ มาเนตัพพะ ปุเชตัพพะ อปเจตัพพะ. อิมินา จังเคน
 น อหริ โส ภวํ สมโน โคตโม อัมหากํ ทสฺสณาย อุปสงฺกมิตุํ,
 อตฺตํ โข มยเมว อหาม ตํ ภวันฺติ โคตมํ ทสฺสณาย อุปสงฺกมิตุํ.
 เขตฺตเก โข อหํ โภโต โคตมัสสํ วัณฺณํ ปริยาปุณามิ. โน จ
 โข โส ภวํ โคตโม เขตฺตกวัณฺโน, อปริมาณวัณฺโน ทิ โส
 ภวํ โคตโมติ.

เอวํ วุตฺเต เต พริวหิมนว กุญฺจนฺตํ พริวหิมนํ เขตฺทโวจุ
 “ยถา โข ภวํ กุญฺจนฺโต สมณัสสํ โคตมัสสํ วัณฺณํ ภาสติ,
 อโต เจปิ โส ภวํ โคตโม โยชนสฺสเค วิหริ; อตฺตเมว สทฺธเณ
 กุลุปฺตเณ ทสฺสณาย อุปสงฺกมิตุํ อปิ ปุญฺญเสนาติ. เตนฺทึ โภ
 สทฺธิพฺพเว มยํ สมณํ โคตมํ ทสฺสณาย อุปสงฺกมิสฺสตามาติ. อตฺตํ โข
 กุญฺจนฺโต พริวหิมนเณ มหตา พริวหิมนคเณน สทฺธิเณ เยน
 อัมพลํญฺ จิกาย เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา ภควา สทฺธิ

สัมโมท, สัมโมทนีย กถิ สารณีนี วิติสาเรตฺวา เอกมฺนัต
 นิสิตฺติ. เอกมฺนัต นิสินฺนา โข ปณฺ ชานมฺมัตตกา พฺรหฺมมณฺคหปตฺติก
 อธิเปกฺกเจ ภควันตํ อภิราเทตฺวา เอกมฺนัต นิสิตฺตํ อธิเปกฺกเจ
 ภควตา สทฺธิ สัมโมทิตฺตํ, สัมโมทนีย กถิ สารณีนี วิติสาเรตฺวา
 เอกมฺนัต นิสิตฺตํ อธิเปกฺกเจ เชน ภควา เตณฺชิลิมฺปนคเมตฺวา
 เอกมฺนัต นิสิตฺตํ อธิเปกฺกเจ นามโคตฺตํ สาเรตฺวา เอกมฺนัต นิสิตฺตํ
 อธิเปกฺกเจ ตุนฺหิภูตา เอกมฺนัต นิสิตฺตํ, เอกมฺนัต นิสินฺโน โข
 กุญชรินฺโต พฺรหฺมมณฺ โภควันตํ เอตทโวจ “สุตํ เมตํ โภ โคตม
 “สมฺโณ โคตโม ทิวธี ยนฺนสฺมึปทํ โสพิสปริกขาริ ชานาติติ
 น โข ปณาหํ ชานามิ ทิวธี ยนฺนสฺมึปทํ โสพิสปริกขาริ, อิจฺฉามหํ
 มหાયนฺนํ ยชิตฺ, สาธุ เม ภว โคตโม ทิวธี ยนฺนสฺมึปทํ
 โสพิสปริกขาริ เทเสตุติ.

เตนท พฺรหฺมมณฺ สุนาหิ, สาธุกํ มนฺสิ กโรหิ, ภาสิสฺสตามิติ.
 “เอว โภติ โข กุญชรินฺโต พฺรหฺมมณฺ โภควันตํ บัจจสฺสโสสิ. ภคว
 เอตทโวจ “ภุตปุพฺพ พฺรหฺมมณฺ ราชา มทฺทวชิโต นาม อโหสิ อทฺโธ
 มหัทธโน มหาโภโค ปหุตชาตฺรปรชโต ปหุตวิตฺตฺรปรโรน ปหุตธนธฺนํ โน
 ปริยุณฺณนโกลโกญฺจาคาโร. อถ โข พฺรหฺมมณฺ วัณฺโณ มทฺทวชิตฺต
 รโหคกสฺส ปฏิสลฺลสินสฺส เอว เจตโส ปวิวิคกโก ชุตปาติ
 “อติคตา โข เม วิปฺลว มานุสฺสกา โภคา, มหฺนัตํ ปจฺจวณฺนํทส
 อภิวิชัย อธิณฺวารสํมิ, ยนฺนปณาหํ มทฺทโยนฺนํ ยชชยํ, ย มม

อัสส ทิฆรตัตติ ทิตาย สุชายาคิ. อถ โข พหัมมณ ราชาน
 มหาวิชิโต ปุโรหิต พหัมมณ อามันตวา. เปตทโวจ “อิธ
 มัยหิ พหัมมณ วโหคตัสส ปฏิสตฺถินัสส เอว เจตโส ปรวิตถโก
 อุตฺถาติ “อธิดา โข เม วิปฺตา มานุสสา โภคา, มหฺนัตถิ
 ปจวิมันตล อภิวิชิย อชฺฌาวตานิ, ยันฺณนาหํ มหายญฺญํ ยเซยฺยํ,
 ยํ มม อัสส ทิฆรตัตติ ทิตาย สุชายาคิ. อโณามหํ พหัมมณ
 มหายญฺญํ ยชิตฺถ, อญฺจาสกฺก มํ ภวํ, ยํ มม อัสส ทิฆรตัตติ
 ทิตาย สุชายาคิ.

เอวํ วุตฺโต พหัมมณ ปุโรหิต พหัมมณ ราชาน มหาวิชิโต
 เปตทโวจ “โกโต โข รัญฺโณ ชนปฺโต สกฺกนฺฏโก สอฺปฺปไฟ,
 ความมาตาปฺปํ ทิสฺสณฺติ, นิคมมาตาปฺปํ ทิสฺสณฺติ, นคฺวมาตาปฺปํ
 ทิสฺสณฺติ, ปันนคฺพนาปฺปํ ทิสฺสณฺติ. ภวํ โข ปณ ราชาน เอวํ สกฺกนฺฏเก
 ชนปฺเต สอฺปฺปไฟ วตฺติ อุตฺถเวยฺย, อภิรจฺจาวี อัสส เจน
 ภวํ ราชาน. ลีลา โข ปณ โกโต รัญฺโณ เอวมัสส “อหเมตฺถ
 ทุสฺสขิลลํ วธณ วา พนฺนเณ วา ชานียา วา คฺวหาบ วา
 บัพฺพาชานาย วา สมฺมุหนิสฺสํมิตฺติ. น โข ปเนตัสส ทุสฺสขิลลัสส
 เอวํ สัมมา สมฺมุคฺชาโต โหติ. เย เต ททาเสตฺสกา ภวิสฺสณฺติ,
 เต มัจฉา รัญฺโณ ชนปฺเต วิเนเสสฺสณฺติ. อปฺปํ โข อิทํ
 ลอฺกานิ ยาคัมมิ เอวเมตฺถัสส ทุสฺสขิลลัสส สัมมา สมฺมุคฺชาโต โหติ.
 เจเนหิ ภวํ ราชาน ลีลา โข ปณ เม โกโต รัญฺโณ ชนปฺเต

อุลลันตี กสิโครักโข, เตล ภาว ราชชา วิชาตติ อนุปปเตตุ; เย
โกโต รัญโณ ชนปเต อุลลันตี วาณิชชาย, เตล ภาว ราชชา
ปากค อนุปปเตตุ; เย โกโต รัญโณ ชนปเต อุลลันตี ราชปิริสา,
เตล ภาว ราชชา ภัตตเวตคณ กัปปเต; เทว มนุสสา สกัมมปสุตา
รัญโณ ชนปท น วิเทเจสสันติ. มหา ๑ รัญโณ กาสโก ภวิสสิ,
เชมัญจिता ชนปทา อกัณฏกา อนุปปิฟ้า, มนุสสา ๑ มุทา โมทมานา
อุเร ปุตเต นัจเจเนตา อปารุคฆรา มัลลโณ วิทริสสันติ. “เอว
โกติ โข พหัมมณ ราชชา มหาวิชิโต ปุโรหิตัสส พหัมมณัสส
ปฐัสสตีวา เย ปน รัญโณ ชนปเต อุลลันตี กสิโครักโข, เตล
ราชชา มหาวิชิโต ฬชกตติ อนุปปทาสี; เย รัญโณ ชนปเต
อุลลันตี วาณิชชาย, เตล ราชชา มหาวิชิโต ปากค อนุปปทาสี;
เย รัญโณ ชนปเต อุลลันตี ราชปิริสา, เตล ราชชา มหาวิชิโต
ภัตตเวตคณ กัปปเต; เทว มนุสสา สกัมมปสุตา รัญโณ ชนปท
น วิเทเจส. มหา ๑ รัญโณ กาสโก อโหสิ, เชมัญจिता ชนปทา
อกัณฏกา อนุปปิฟ้า, มนุสสา มุทา โมทมานา อุเร ปุตเต นัจเจเนตา
อปารุคฆรา มัลลโณ วิทริส.

อต โข พหัมมณ ราชชา มหาวิชิโต ปุโรหิตัสส พหัมมณ
อามันตาเปตวา เอตทโว “สมุทโต โข เม โก โส หุสสขิล,
โกโต สวีอาน อากัมม มหา ๑ เม กาสโก, เชมัญจिता
ชนปทา อกัณฏกา อนุปปิฟ้า, มนุสสา มุทา โมทมานา
อุเร ปุตเต นัจเจเนตา อปารุคฆรา มัลลโณ วิทริส. อิจฉามห

พริหัมณ มหาบัณเฑาะว์ ยชิตุ, อนุสาสตุ มั ภว, ยัม มม อัสส
 ทิฆรตติ หิตาย สุขายาติ. เตนทิ ภว เย โภโต วัณโณ
 ชนปเท ชัตติยา อนุยันตา เนคมา เจว ชานปทา จ, เต ภว
 ราชา อามันตยต. อิจฉามหิ โภ มหาบัณเฑาะว์ ยชิตุ, อนุชานันตุ
 เม ภวันโต, ยัม มม อัสส ทิฆรตติ หิตาย สุขายาติ. เย โภโต
 วัณโณ ชนปเท อมัจจา ปาริสัชชา เนคมา เจว ชานปทา จ ๆ เปฯ
 พริหัมณมหาสาลา เนคมา เจว ชานปทา จ ๆ เปฯ คหปติกา เนจยิกา
 เนคมา เจว ชานปทา จ, เต ภว ราชา อามันตยต. อิจฉามหิ โภ
 มหาบัณเฑาะว์ ยชิตุ, อนุชานันตุ เม ภวันโต, ยัม มม อัสส ทิฆรตติ
 หิตาย สุขายาติ. “เอว โภติ โข พริหัมณ ราชา มทวชิโต
 ปโมหิตัสส พริหัมณัสส ปฏิสัสสวา เม วัณโณ ชนปเท ชัตติยา
 อนุยันตา เนคมา เจว ชานปทา จ, เต ราชา มทวชิโต อามันเตสิ
 “อิจฉามหิ โภ มหาบัณเฑาะว์ ยชิตุ, อนุชานันตุ เม ภวันโต, ยัม มม
 อัสส ทิฆรตติ หิตาย สุขายาติ. ยชตัม ภว ราชา ยันณ,
 ยันณกาโล มหาราชาติ. เม วัณโณ ชนปเท อมัจจา ปาริสัชชา
 เนคมา เจว ชานปทา จ, ๆ เปฯ พริหัมณมหาสาลา เนคมา เจว ชานปทา
 จ, ๆ เปฯ คหปติกา เนจยิกา เนคมา เจว ชานปทา จ, เต ราชา
 มทวชิโต อามันเตสิ “อิจฉามหิ โภ มหาบัณเฑาะว์ ยชิตุ, อนุชานันตุ
 เม ภวันโต, ยัม มม อัสส ทิฆรตติ หิตาย สุขายาติ.
 ยชตัม ภว ราชา ยันณ, ยันณกาโล มหาราชาติ. อิติ อเม

จิตฺตาโร อณุมติปักขา ตัสสเสว บัณณัสส ปริกขารว ภวันฺติ.

ราชา มหาวชิโต อัญฺจติ ชังเคหิ สมณฺณาคโต อุกโต สุชาโต
 มาติโต ๑ ปิตติโต ๑ สัสสุทฺธคหณิกโก ยาว สัตฺตมา ปิตามหยฺลว
 อักขิตฺโต อณุมติปักขาโร ชาติวาเทน, อภิรุโป ทัสสณฺโณ ๒ เป ๒
 อักขิตฺตาวกาโส ทัสสณฺยา, อัสสโณ มหัทธโน มหาโกโค ปนฺทชกตรูปฺรชโต
 ปนฺทชวตฺตูปกฺวโร ปนฺทชอนฺธวโร ปวิปฺนฺณโกสโณฏฺฐกคาโร, พฺลว
 จตุรํจินฺยา เสนาย สมณฺณาคโต อัสสวาย โสวาทปฏิกการาย
 ทปติ มณฺโณ บัณฺจจิตฺติเก ยสฺสา, ตัสสโร ทายโก ทานปติโก
 อเนวญฺจวโร สมณพฺรหฺมมณกปณฺธิ อธิวณิพฺพกยาจกานํ โอปานญฺจ
 ปุณฺณานิ กโรติ, ทนฺตฺสโต ตัสส ตัสส สุตฺตาสตฺส, ตัสส ตัสสเสว
 โข ปณ ภาสิตตัสส อตฺถํ ชานาติ “อโย อิมัสส ภาสิตตัสส อตฺถโณ,
 อโย อิมัสส ภาสิตตัสส อตฺถโณติ, มณฺธิทิตโต วิยตฺโต เมธาวี
 ปฏฺฐิโณ อตฺตานาคตบัจฺจุบฺบิณฺเณ อตฺถเณ จินฺตตุ. ราชา มหาวชิโต
 อิมหิ อัญฺจติ ชังเคหิ สมณฺณาคโต. อิติ อิมานํปิ อัญฺจจฺจกานํ ตัสสเสว
 บัณณัสส ปริกขารว ภวันฺติ.

ปุโรหิตโต พฺรหฺมโน จตุหังเคหิ สมณฺณาคโต อุกโต สุชาโต มาติโต
 ๑ ปิตติโต ๑ สัสสุทฺธคหณิกโก ยาว สัตฺตมา ปิตามหยฺลว อักขิตฺโต
 อณุมติปักขาโร ชาติวาเทน อัสสณฺยาโก มณฺตฺสโร คินฺณ เวทานํ
 ปาวคุ สมณชนฺฑเกตุกานํ สากฺขรํปิเปเกทานํ อธิทาสบัจฺจมานํ ปตโก
 เวยฺยากรโณ โลกายตมहाปฺริสสํกษเณสุ อนวโย. สีสวา วุฑฺฒสํสํ

วุทฺธมฺมสฺส เณ สมนฺนาคโต, มฺหานิโคโต พฺยัตโต เมธาวี ปจฺจโม
 วา หุตฺติโย วา ปุชฺชัมบัคคฺคณฺโฬนฺตํ. ปุโรหิตโต พฺรหฺมมโน
 อิมํหิ จตฺตํ ฆังเคหิ สมนฺนาคโต. อิตฺติ อิมานิปี จัตตาริ
 ฆังคานิ คัสสํเสว ยลฺลยลฺลสฺส ปวิกรฺขารว ภาวันฺติ.

อถ โข พฺรหฺมมโน ปุโรหิตโต พฺรหฺมมโน รัญฺโณ มหาวิชิตลฺลส
 ปุพฺผเวย ยลฺลญา คิลฺลํโส วิธว เทเสสิ "ลึยา โข ปณ โภโต รัญฺโณ
 มหายลฺลยํ ยชฺชมานลฺลส" โภจิ เทว วิปฺปยุสฺสาโร "มทา วต เม
 โภคกัณฺธํโห วิคจฺจนิลลิตฺติ: โส โภตา รัญฺญา วิปฺปยุสฺสาโร น กรณฺนโย.
 ลึยา โข ปณ โภโต รัญฺโณ มหายลฺลยํ ยชฺชมานลฺลส โภจิ
 เทว วิปฺปยุสฺสาโร "มทา วต เม โภคกัณฺธํโห วิคจฺจนิลลิตฺติ:
 โส โภตา รัญฺญา วิปฺปยุสฺสาโร น กรณฺนโย. ลึยา โข ปณ
 โภโต รัญฺโณ มหายลฺลยํ ยชฺชมานลฺลส เกจิ เทว วิปฺปยุสฺสาโร
 "มทา วต เม โภคกัณฺธํโห วิคคิตฺติ: โส โภตา รัญฺญา
 วิปฺปยุสฺสาโร น กรณฺนโย. อิม" พฺรหฺมมโน ปุโรหิตโต พฺรหฺมมโน
 รัญฺโณ มหาวิชิตลฺลส ปุพฺผเวย ยลฺลญา คิลฺลํโส วิธว เทเสสิ.

อถ โข พฺรหฺมมโน ปุโรหิตโต พฺรหฺมมโน รัญฺโณ มหาวิชิตลฺลส
 ปุพฺผเวย ยลฺลญา ทลฺลหาภาเรหิ ปุฏฺฐิตาเทสฺสุ วิปฺปยุสฺสาร์
 ปุฏฺฐินฺนํโส ภาวณฺนํลลิตฺติ โข โภโต ยลฺลยํ ปาณาติปาตโนยํ
 ปาณาติปาตาปํ ปุฏฺฐิวิธว. เย คัสสํ ปาณาติปาตโน, เตสํ เวย
 - ลึ วิปฺปยุสฺสาร์ - "อิมว โขวินิ ปาเรน ภวิตฺถ"

เย ตัตถ ปาณาติปาตาโน เตสํ เยาว เตน, เย ตัตถ ปาณาติปาตา
ปฏิวีรตา, เต อารพฺภ ยชคฺ ภาวํ, สํชฺชคฺ ภาวํ, โมทคฺ ภาวํ,
จิตฺตเมว ภาวํ อํนตรํ ปสาเทตุ.

อากมิลลํนํติ โข โภโต ยํณํ อภินํนาทานโน ยํณํนาทานนํ
ปฏิวีรตา, เย ตัตถ อภินํนาทานโน เตสํ เยาว เตน, เย ตัตถ
อภินํนาทานนํ ปฏิวีรตา, เต อารพฺภ ยชคฺ ภาวํ, สํชฺชคฺ ภาวํ,
โมทคฺ ภาวํ, จิตฺตเมว ภาวํ อํนตรํ ปสาเทตุ.

อากมิลลํนํติ โข โภโต ยํณํ กามะสุ มิจฺฉาหารโน ยํ
กามะสุ มิจฺฉาหารนํ ปฏิวีรตา, เย ตัตถ กามะสุ มิจฺฉาหารโน
เตสํ เยาว เตน, เย ตัตถ กามะสุ มิจฺฉาหารนํ ปฏิวีรตา,
เต อารพฺภ ยชคฺ ภาวํ, สํชฺชคฺ ภาวํ, โมทคฺ ภาวํ, จิตฺตเมว
ภาวํ อํนตรํ ปสาเทตุ.

อากมิลลํนํติ โข โภโต ยํณํ มุสาหวาโน ยํ มุสาหวา
ปฏิวีรตา, เย ตัตถ มุสาหวาโน เตสํ เยาว เตน, เย ตัตถ
มุสาหวา ปฏิวีรตา, เต อารพฺภ ยชคฺ ภาวํ, สํชฺชคฺ ภาวํ,
โมทคฺ ภาวํ, จิตฺตเมว ภาวํ อํนตรํ ปสาเทตุ.

อากมิลลํนํติ โข โภโต ยํณํ บิณฑวาจิโน บิณฑวา
วาทนํ ปฏิวีรตา, เย ตัตถ บิณฑวาจิโน เตสํ เยาว เตน,
เย ตัตถ บิณฑวา วาทนํ ปฏิวีรตา, เต อารพฺภ ยชคฺ

ภวํ, สัสซตํ ภวํ, โมทตํ ภวํ, จิตฺตเมว ภวํ อัมมํ ปสาเทตุ.

อากมิลลันตติ โข โภโต อัมมํ อสฺสวาจิโนนํ อสฺสาช
วาชาเย ปฏฺวิวิธามิ, เป ตตฺถ อสฺสวาจิโน เตสํ เอย เตเน, เป
ตตฺถ อสฺสาชวาเย ปฏฺวิวิธามิ, เต อารพฺภ ยชตํ ภวํ, สัสซตํ
ภวํ, โมทตํ ภวํ, จิตฺตเมว ภวํ อัมมํ ปสาเทตุ.

อากมิลลันตติ โข โภโต อัมมํ สัมมํปฺปสาชโนนํ
สัมมํปฺปสาชาเย ปฏฺวิวิธามิ, เป ตตฺถ สัมมํปฺปสาชโนนํ เตสํ เอย
เตเน, เป ตตฺถ สัมมํปฺปสาชาเย ปฏฺวิวิธามิ, เต อารพฺภ ยชตํ
ภวํ, สัสซตํ ภวํ, โมทตํ ภวํ, จิตฺตเมว ภวํ อัมมํ ปสาเทตุ.

อากมิลลันตติ โข โภโต อัมมํ อภิสฺสวาจิโนนํ อภิสฺสวาจิโนนํ,
เป ตตฺถ อภิสฺสวาจิโนนํ เตสํ เอย เตเน, เป ตตฺถ อภิสฺสวาจิโนนํ,
เต อารพฺภ ยชตํ ภวํ, สัสซตํ ภวํ, โมทตํ ภวํ, จิตฺตเมว
ภวํ อัมมํ ปสาเทตุ.

อากมิลลันตติ โข โภโต อัมมํ อภิยาบhinฺจิตฺตมํ อภิยาบhinฺจิตฺตมํ,
เป ตตฺถ อภิยาบhinฺจิตฺตมํ เตสํ เอย เตเน, เป ตตฺถ อภิยาบhinฺจิตฺตมํ,
เต อารพฺภ ยชตํ ภวํ, สัสซตํ ภวํ, โมทตํ ภวํ, จิตฺตเมว
ภวํ อัมมํ ปสาเทตุ.

อากมิลลันตติ โข โภโต อัมมํ มิจฺฌาวิภูจิกามิ สัมมามิภูจิกามิ, เป
ตตฺถ มิจฺฌาวิภูจิกามิ เตสํ เอย เตเน, เป ตตฺถ สัมมามิภูจิกามิ, เต อารพฺภ
ยชตํ ภวํ, สัสซตํ ภวํ, โมทตํ ภวํ, จิตฺตเมว ภวํ อัมมํ ปสาเทตุ.

นิมิต โข ภิกขุณเณ มุโหวิโต ภิกขุณเณ รัญโณ มหาวิจิตรัส
มุโหโว ยัชฌา ทสสทาเวหิ ปฏิธมาเนนุ วิปริณายา ปฏิวิเนติ.

๑๐ โข ภิกขุณเณ มุโหวิโต ภิกขุณเณ รัญโณ มหาวิจิตรัส
มหายัชฌา ยัชฌาเนนุ โสฬสเท ทสสทาเวหิ จิตฺตํ สัมภังเกติ
สมมต.ปะติ ธมฺมคฺคาเรหิ สัมภังเกติ “ติมา โข ปณ โภโต รัญโณ
มหายัชฌา ยัชฌาเนนุ โหริ เทว วัตฺตา “ราชา โข มหาวิจิโต
มหายัชฌา ยัชฌา, โน ๑ ชั้วลัส อามันติตา ชัตติยา อนุยัตตา
เนตมา เจว ชานปะทา ๑, ๒๐ ๑ ปณ ภวํ ราชา เชารูป
มหายัชฌา ยัชฌา, เชาปี โข โภโต รัญโณ วัตฺตา สัมมโต
สัจฺจํ, โภโต โข ปณ รัญโณ อามันติตา ชัตติยา อนุยัตตา
เนตมา เจว ชานปะทา ๑, อิมินา เปตํ ภวํ ราชา ชานาตุ, ยชตํ ภวํ,
สัจฺจํ ภวํ, โมทกํ ภวํ, จิตฺตเมว ภวํ สัจฺจํ ปตฺตนาตุ.

ติมา โข ปณ โภโต รัญโณ มหายัชฌา ยัชฌาเนนุ โหริ เทว
วัตฺตา “ราชา โข มหาวิจิโต มหายัชฌา ยัชฌา, โน ๑ ชั้วลัส
อามันติตา ยัชฌา ปฏิธมฺมา เนตมา เจว ชานปะทา ๑ ๑ เป ๑
ภิกขุณเณมหาสาธา เนตมา เจว ชานปะทา ๑. คหปติเนยิกา เนตมา
เจว ชานปะทา ๑. ๒. ๑ ปณ ภวํ ราชา เชารูป มหายัชฌา
ยัชฌา, เชาปี โข โภโต รัญโณ วัตฺตา สัมมโต สัจฺจํ, โภโต
โข ปณ รัญโณ อามันติตา คหปติเนยิกา เนตมา เจว ชานปะทา
๑. อิมินา เปตํ ภวํ ราชา ชานาตุ, ยชตํ ภวํ, สัจฺจํ ภวํ,

โมหคัมภีระ, จิตตเมว ภวํ อัมมํ ปสาเทตุ.

สียา โข ปณ โภโต วัณโณ มหายัญญํ ยชมานัสส โกจิ เทว
 วัตตะวา “ราชา โข มหาวชิโต มหายัญญํ ยชติ, โน จ โข อุกโต
 สุธาโต มาติโต จ ปิตีโต จ สัสสัถคคณโก ยาว สัตตมา
 ยิตตามหยคา อักขิตโต อณุปักกัฏโง ชาติวาเทน, อถ จ ปณ
 ภวํ ราชา เถวรูปํ มหายัญญํ ยชติ. เถวํปํ โข โภโต วัณโณ
 วัตตะวา อัมมโต นัตติ. ภวํ โข ปณ ราชา อุกโต สุธาโต
 มาติโต จ ปิตีโต จ สัสสัถคคณโก ยาว สัตตมา ยิตตามหยคา
 อักขิตโต อณุปักกัฏโง ชาติวาเทน. อิมินา เปตํ ภวํ ราชา
 ชานาตุ, ยชคัมภีระ. สัสสคัมภีระ, โมหคัมภีระ, จิตตเมว ภวํ อัมมํ ปสาเทตุ.

สียา โข ปณ โภโต วัณโณ มหายัญญํ ยชมานัสส โกจิ
 เทว วัตตะวา “ราชา โข มหาวชิโต มหายัญญํ ยชติ, โน จ
 โข อภิรูปํ ทัสสัณโณ ปาสาติโก ปรมาย วัณโณ ปกัชชเต
 สมันนาคโต ธีรธีมวัณโณ ธีรธีมวัณโณ อักขัถวาภาโส ทัสสนาย,
 ๗เป๗ โน จ โข อักขัธโม มหัตถโน มหาโกโก ปหุตตะตูปุชชโต
 ปหุตตวิตูปุชชโน ปหุตตอสนโน ปรีปุลลโน โกสโกฏฐาจาโร, ๗เป๗
 โน จ โข พลวา จตุรังคินยา เสนาย สมันนาคโต อัสสวาว
 โอวาทปฏิการาย ตปติ มณโณ ปัจจัตติเก ยสสา. โน จ โข
 สัสสัธ ทายโก ทานปติ อนาวัฏฐีวาโร สมณพรัหมณคปณทัตติโก-
 วณิพพกยาจกานํ โอปานภูโต ปุณณานิ กโรติ, โน จ โข

พุทธโคตมัสส สัสส สุตชาติสัส, โฆ จ โฆ ศัสส ศัสสเว
 โฆ ปณ ภาสิตัสส อัสส ชานาติ “อณิ อิมัสส ภาสิตัสส อัสส,
 อณิ อิมัสส ภาสิตัสส อัสสโกติ, โฆ จ โฆ มณโฆโต วิปัตโต
 เมธาวิ ปฏีพโฆ อตีตนาถคณังจุณฺเหปนฺน อัสส จินฺเตตุ, อณ จ ปณ
 ภว ราชา เภวรูป มหายณฺณม ยชตติ, เภวปี โฆ โภโต รัณโณ
 วัชตา อัมมโต นัตถิ, ภว โฆ ปณ ราชา มณโฆโต วิปัตโต
 เมธาวิ ปฏีพโฆ อตีตนาถคณังจุณฺเหปนฺน อัสส จินฺเตตุ, อิมินา
 เปตํ ภว ราชา ชานาตุ, ยชตํ ภว, สัสสํ ภว, โฆตํ ภว,
 จิตฺตเมว ภว อเนตรํ ปสาเทตุ.

สิดา โฆ ปณ โภโต รัณโณ มหายณฺณม ยชมาณัสส โภจิ
 เภว วัชต “ราชา โฆ มหาวิจิโต มหายณฺณม ยชติ, โฆ จ ชิวัสส
 มุโรหิโต ห์ภาก์โณ อุกโต สุชาโต มาติโต จ นิตติโต จ
 สัสสอหฺนโก ยาว สัสสมา ปิตามหยา อักขิตโต อณุปักกฺกุโ
 ชาตีวาทน, อณ จ ปณ ภว ราชา เภวรูป มหายณฺณม ยชตติ,
 เภวปี โฆ โภโต รัณโณ วัชตา อัมมโต นัตถิ, โภโต โฆ
 ปณ รัณโณ มุโรหิโต ห์ภาก์โณ อุกโต สุชาโต มาติโต จ
 นิตติโต จ สัสสอหฺนโก ยาว สัสสมา ปิตามหยา อักขิตโต
 อณุปักกฺกุโ ชาตีวาทน, อิมินา เปตํ ภว ราชา ชานาตุ, ยชตํ
 ภว, สัสสํ ภว, โฆตํ ภว, จิตฺตเมว ภว อเนตรํ ปสาเทตุ.

สิดา โฆ ปณ โภโต รัณโณ มหายณฺณม ยชมาณัสส โภจิ เภว วัชตา

“ราชา โข มหาวิจิโต มหาชัยโน ยชิตี, โข ๑ ชัยโน ปุโรหิโต
 พรีทิมโน อัสมาโย มนัสโร จิตโน เวทานิ ปาธุ
 สนิชณฺฑุเกตุณํ สากัณฺธิปเณณํ อติสาสณฺฑิณณํ ปเณ เวทียากโร
 โลกายตมทา- ปุริสลักษณสุ ธนโว, โน ๑ ชัยโน ปุโรหิโต
 พรีทิมโน สีลา วุฑฺฒนํ สีลา วุฑฺฒนํ โส, โน ๑ ชัยโน
 ปุโรหิโต พรีทิมโน, ญาณโร วิชโร เมธาวิ ปจโฆ วา
 ทุติโย วา ปุชฺชํ ปัคคัณฺฑิณฺฑิณํ, ธอ ๑ ปน ๑ วา เมธาวิ
 มหาชัยโน ยชิตี, เวนโร โภโต วัณโฆ วุฑฺฒา อัสมาโต นัตติ.
 โภโต โข ปน วัณโฆ ปุโรหิโต พรีทิมโน ปัคคัณฺฑิโร วิชโร
 เมธาวิ ปจโฆ วา ทุติโย วา ปุชฺชํ ปัคคัณฺฑิณฺฑิณํ อธิมา
 เปตํ ภวํ ราชา ชานาตุ, ยชตํ ภวํ, สันตํ ๑, โน. ทค
 ภวํ, จิตตเมว ภวํ ฌนฺตโร ปณฺณตติ. อเนก โข พรีทิมโน
 ปุโรหิโต พรีทิมโน วัณโฆ มหาวิชัยโน มหาชัยโน ยชมาณฺฑิ
 โสพิณฺหา อาภาเรหิ จิตฺกํ สันตํ. สนิ สมาท. เปติ สมุทฺต. เชนิ สมนฺ. เสนิ.

คัสสิ มํ โข ปน พรีทิมโน ยณฺโฆ เวน คาวอ ทัณฺณสิ,
 น อเชพิกา ทัณฺณสิ, น กุณฺฑิณฺฑิณฺฑิณํ ทัณฺณสิ, น วิจิ
 ปาณา สฺมาตํ อามัชฺชสิ, น วุฑฺฒา ฌนฺตโร ยชตํ. น ทัณฺ
 ลาสิ, ปรีทิสฺส. ยชิตํ. “ทาสาติ วา “เปสฺส. ทา
 วา “กัมมกฺวาติ วา, เตนํ น ทัณฺฑิณฺฑิณฺฑิณํ น ภณฺฑิณฺฑิ

“นิชฺชิตฺติ วา ปาโจ.

น อัสสัมชิตา โรหิตาสา ปรีกัณณานิ อภังกุ. อถ โข เบ อิจฺฉิสิ
เต อภังกุ. เป น อิจฺฉิสิ น เต อภังกุ. ยํ อิจฺฉิสิ กํ
อภังกุ. ยํ น อิจฺฉิสิ น ตํ อภังกุ. สยํ ปิเตตนวณิตตอสมุณฺณานิเตน
เจว โส ยัมปิโน นิฏฺฐาณมคฺคมาสิ.

อถ โข ภีรหิเมณ ชัตติยา ออนุยัตตา เนลมา เจว ชานปทา
จ. อมัจฺจา ปาวิสฺสชา เนตมา เจว ชานปทา จ. พหุหิเมณมหาสาธา
เนลมา เจว ชานปทา จ. รหปะติเนยิกา เนลมา เจว ชานปทา จ
ปทุคฺคํ สุปเตยฺยํ อาทายํ ราชานํ มหาวิชิตํ อุปสังกมิตฺวา
เอวมาหสิ “อิทํ เต เทว ปทุคฺคํ สุปเตยฺยํ เทวํ เบว อุตฺทิสฺส
ยาภคํ, ตํ เทโว ปฏฺฐิตังโหตุคฺคิ. อลํ โภ มมายิ อิทํ ปทุคฺคํ
สุปเตยฺยํ อัมมิเนน พลิตา อวิสฺสชติ, ตังจํ वो โหตุ, อิต
จํ ภิกฺขโว หรธาติ. เต รันณา ปฏฺฐิตชิตตา เอกมณฺติ
อภักกัณฺ. เอวํ สมจิณฺเตสุ “น โข เอกํ อัมมิกาํ ปฏฺฐิเป,
ยํ มยํ อิมานิ สุปเตยฺยานิ ปุณฺ เทว สกานิ ขวานิ
ปฏฺฐิตังโหตฺถิยาม. วาชา โข มหาวิชิตो มหายยฺยวํ ยชติ,
หิณฺวิสฺสํ มยํ อนฺยาคินอ โทมาติ.

อถ โข ภีรหิเมณ ปุริตฺติเมณ ยัมปิณวตฺตัสส ชัตติยา ออนุยัตตา
เนลมา เจว ชานปทา จ ทานานิ ปฏฺฐิเปสิ. กัชฺชเณน ยัมปิณวตฺตัสส
อมัจฺจา ปาวิสฺสชา เนลมา เจว ชานปทา จ ทานานิ ปฏฺฐิเปสิ.
ยจฺจิเนน ยัมปิณวตฺตัสส พหุหิเมณมหาสาธา เนลมา เจว

ชานปทา ๑ ทานานิ บัฏฺฐเปสฺสุ. อุตฺตเรน ยัณฺณวาทสฺส
 คตฺตปิเนยิกา เนคมา เจว ชานปทา ๑ ทานานิ บัฏฺฐเปสฺสุ.
 เตสฺสึปิ โข พหุหิมน ยัณฺโณสฺสุ เหนว คาโว หัณฺณิสุ, น
 อชพิกา หัณฺณิสุ, น กุญฺญสฺสกา หัณฺณิสุ, น วิวิธา
 ปาณา สํวาทํ อาบัสสึ, น รุกฺขา ฉินฺทิสฺสุ ยฺมุตฺตยา, น
 ทฬิทฺธา ลายิสฺสุ ปริหิตฺตยา. เย เมสฺส ยฺเหสฺสุ “ทาสาติ วา
 “เปสฺสชาติ วา “กัมมกฺวาติ วา, เตปิ น กัณฺโณตฺตชฺชิตา น
 ภายตฺตชฺชิตา น อัสสุมฺหา โรทฺธมานา ปริกัมมานิ อภิสฺส. อล โข
 เย อิจฺฉิสฺสุ เต อภิสฺส, เย น อิจฺฉิสฺสุ น เต อภิสฺส. ยํ อิจฺฉิสฺสุ
 ตํ อภิสฺส, ยํ น อิจฺฉิสฺสุ ตํ น อภิสฺส. สํปิ ปิเตนฺนเนตฺตมิมฺมฺมานิเตน
 เจว โส ยัณฺโณ นิฏฺฐาณมคฺคมาสิ. อิติ จัตถาโร ๑
 อณุมติบักขา ราชา มหาวิชิโต อัญฺจติ ชังเคหิ สมนํนาคโต,
 ปุโรหิตโต พหุหิมน เจตฺตเนเคหิ สมนํนาคโต, ติสฺโส วิธา, อปํ
 วุจฺจติ พหุหิมน ติวิธา ยัณฺณสํปทา โสพิสฺสปริกขาราคิ.

เอวํ วุตฺเต เต พหุหิมนา อุนฺนาทโน อญฺจาตฺตทา มหาสत्ถา
 ยฺเหสฺสุ “อโห ๑ ยัณฺโณ อโห ยัณฺณสํปทาติ. กุญฺจันโต ปน
 พหุหิมน คุณฺทิกฺกโตว นิสฺสันโน โหติ. อล โข เต พหุหิมน
 กุญฺจันตํ พหุหิมนิ โอตฺตโวจฺ “กัสฺมา ปน ภวํ กุญฺจันโต
 สมนัสฺส โคตมัสฺส สฺภาสิตํ สฺภาสิตโร นาทฺตฺตโมคคิตฺติ. นาทฺ
 โภ สมนัสฺส โคตมัสฺส สฺภาสิตํ สฺภาสิตโร น ยัณฺณโมคคิตฺติ.

มฺหัทธามิ ตัสส นิปฺปเคยฺยํ, โย สมณัสส โคธมัสส สุภาสิตํ
 สุภาสิตโต น อัทธานุโมเทยฺย. อปี จ เม โภ เหวํ โหติ “สมโน
 โคตโม เอวมาท “เอวํ เม สุตฺตํติ วา “เอวํ อรหติ ภวितฺตํติ วา;
 อปี จ สมโน โคตโม “เอวํ ตทา อาสิ, อิตถํ ตทา อาสิเตว ภาสติ.
 ตัสส มยฺหิ โภ เหวํ โหติ “อัทธา สมโน โคตโม เทน สมเยน
 ราชา โหติ มหาวชิโต ยันฺถณามิ ปุโรหิตो ตัสส ยันฺถณัสส
 ยาชเตติ. อภิษานาติ ปน ภวํ โคตโม “เอวรูปํ ยันฺถณํ ยชิตฺวา วา
 ยาชเตวา วา กายัสส เกทา ปริ มรณา สุตฺตํ ลักคํ โลกํ
 อูปมยฺชชิตาติ. อภิษานามาหํ พฺรหฺมณ “เอวรูปํ ยันฺถณํ ยชิตฺวา จ
 ยาชเตวา จ กายัสส เกทา ปริ มรณา สุตฺตํ ลักคํ โลกํ
 อูปมยฺชชิตาติ. อหํ เทน สมเยน พฺรหฺมณ ปุโรหิตो พฺรหฺมโน
 อโหสิ ตัสส ยันฺถณัสส ยาชเตติ.

อตฺถิ ปน โภ โคตม อญฺโณ ยญฺโณ อิมาย ติวาย
 ยันฺถณสํปทาย โสฬสปริกขาราย อญฺเฐตฺตโร จ อญฺเฐสวามยฺกตโร จ
 มหํบฺบลโร จ มหานิสฺสโร จาติ. อตฺถิ พฺรหฺมณ อญฺโณ ยญฺโณ
 อิมาย ติวาย ยันฺถณสํปทาย โสฬสปริกขาราย อญฺเฐตฺตโร จ
 อญฺเฐสวามยฺกตโร จ มหํบฺบลโร จ มหานิสฺสโร จาติ. กตโม
 ปน โภ โคตม โส ยญฺโณ อิมาย ติวาย ยันฺถณสํปทาย

• ลี. วิปเคยฺย.

โสฬสปริกขาราย อัมปัสสัถโร จ อัมปัสสัถมารัมภโร จ มหัมปัสสัถโร
จ มหานิสัสสโร จาติ. ยานิ โข ทานิ พฺรหฺมณ นิจฺจทานานิ
อนุกูลยัณฺณานิ สัณฺนโรเต ปัพฺพชโรเต อุกฺกิสฺส ทิยณฺติ.
อโย โข ปณ พฺรหฺมณ ยัณฺโณ อิมาย ทิวาย ยัณฺณสัณฺปะทาย
โสฬสปริกขาราย อัมปัสสัถโร จ อัมปัสสัถมารัมภโร จ มหัมปัสสัถโร
จ มหานิสัสสโร จาติ. โก นุ โข โก โคตม เหตุ โก บัจฺจโย
เยนคํ. นิจฺจทานิ อนุกูลยัณฺณิ อิมาย ทิวาย ยัณฺณ-
สัณฺปะทาย โสฬสปริกขาราย อัมปัสสัถรวัจจ อัมปัสสัถมารัมภรวัจจ
มหัมปัสสัถรวัจจ มหานิสัสสรวัจจจาติ. น โข พฺรหฺมณ เอรุเป ยัณฺณ
อุปลงฺกมณฺติ อรหฺณโต วา อรหฺตัมมคฺคํ วา สฆาปนฺนา. คํ กิณฺส
เหตุ? ทิสฺสณฺติ เหตุ พฺรหฺมณ ทณฺทปฺปหารายิ คคฺคคฺคาบิ,
คคฺคมา เอรุเป ยัณฺณ น อุปลงฺกมณฺติ อรหฺณโต วา อรหฺตัมมคฺคํ
วา สฆาปนฺนา. ยานิ โข ปณ ทานิ พฺรหฺมณ นิจฺจทานานิ
อนุกูลยัณฺณานิ สัณฺนโรเต ปัพฺพชโรเต อุกฺกิสฺส ทิยณฺติ. เอรุเป
โย ปณ พฺรหฺมณ ยัณฺณ อุปลงฺกมณฺติ อรหฺณโต วา
อรหฺตัมมคฺคํ วา สฆาปนฺนา. คํ กิณฺส เหตุ? น เหตุ
พฺรหฺมณ ทิสฺสณฺติ ทณฺทปฺปหารายิ คคฺคคฺคาบิ, คคฺคมา เอรุเป
ยัณฺณ อุปลงฺกมณฺติ อรหฺณโต วา อรหฺตัมมคฺคํ วา สฆาปนฺนา.
อโย โข พฺรหฺมณ เหตุ อโย บัจฺจโย, เยนคํ นิจฺจทานิ

• “เยเนตฺถิ วา ปาโง.

[illegible]

อัจฉริย โข ปณ โภ โคตม อัมโณ อัมโณ อิมาย จ
 ติวาชา อัมโณอัมโณทาย โสฬสปริกขาราย อิมินา จ นิจฺจทาเนน
 อญฺญลยัมโณเนน ฯ เป ฯ อัมมํอัคฺคตโร จ อัมมํปสฺสวามฺภตโร จ
 มหम्मํผลตโร จ มหานิสฺสตโร จาคิ. อัจฉริย โข พหฺมามฺเณ อัมโณ
 อัมโณ อิมาย จ ติวาชา ฯ เป ฯ กถโม ปณ โส โภ โคตม
 อัมโณ อัมโณ อิมาย จ ติวาชา ฯ เป ฯ โย โข พหฺมามฺเณ
 ปตฺตํณจิตฺโต ลิกฺขชปาณิ ตมาทียติ “ปาณาติปาตา เวรมณี
 อหินฺนํทานา เวรมณี กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณี มุสาหาทา เวรมณี
 สุราเมรยมชฺชชปาณัญฺจานา เวรมณี: อปฺมํ โข พหฺมามฺเณ อัมโณ
 อิมาย จ ติวาชา อัมโณอัมโณทาย โสฬสปริกขาราย อิมินา จ
 นิจฺจทาเนน อญฺญลยัมโณเนน ฯ เป ฯ อัมมํอัคฺคตโร จ อัมมํปสฺสวามฺภตโร จ
 มหम्मํผลตโร จ มหานิสฺสตโร จาคิ.

อตฺถิ ปน โก โคตม อญฺโณ ยญฺโณ อิมาย จ ทิวาย
 ยญฺโณสํปทาย โสฬสปริกขาราย อมิตา จ นิจฺจทาเนน
 อนุกฺคยญฺโณเน ๗ เป ๗

อัคริ โข ปน พหัมณ อัมโณ ยัมโณ อิมาย ๑ ติวาทย
 ยัมณธัมปทาย โสพิลปริกขาราย อิมินา ๑ นิจฺจทานน อนุถุลยัมณ
 อิมินา ๑ วิหารทานน อิมิ ๑ สรณคมเนติ อิมิ ๑ ลักขापเทติ
 อัมปัดตโร ๑ อัมปัสมารัมภตโร ๑ มหัมลตโร ๑ มหานิสัสตโร
 ฐาติ. กตโม ปน โส โก โคตม อัมโณ ยัมโณ อิมาย ๑

ติวิธาย ยันณสัมปทาย ๆ เป ๆ อัยยัตถโร จ อัยยัสสมารัมภโร จ
 มหัชฌลโร จ มหานิสัสตโร จาติ. อธิ พริหัมณ ตถาคโต โสเก
 อุกัมภะยติ อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโร ๆ เป ๆ (ยถา สำนัณณเต เหว
 สัพพํ วิตถาเรตฺตพฺพ). ๆ เป ๆ เหว โข พริหัมณ ภิกฺขุ
 สลลสัมบັນโน โหติ. ปจฺม ฉานํ อุปสัมบัชช วิหริติ. อยํ โข
 พริหัมณ ยันโณ ปุริเมหิ ยันโณหิ อัยยัตถโร จ อัยยัสสมารัมภโร
 จ มหัชฌลโร จ มหานิสัสตโร จ. ทฺติยํ ฉานํ. ทฺติยํ ฉานํ
 จตุตฺถํ ฉานํ. อุปสัมบัชช วิหริติ. อยํ โข พริหัมณ ยันโณ
 ปุริเมหิ ยันโณหิ อัยยัตถโร จ อัยยัสสมารัมภโร จ มหัชฌลโร จ
 มหานิสัสตโร จ. ฉานนทิสฺสณาย จิตฺตํ อภินิหริติ อภินินฺนาเมติ,
 “ชีณา ชาติ, วุสิตํ พริหัมจริยํ, กตํ กวณียํ, นาปรํ อิตถัตถายาติ
 ปชาณาติ. อยํ โข พริหัมณ ยันโณ ปุริเมหิ ยันโณหิ
 อัยยัตถโร จ อัยยัสสมารัมภโร จ มหัชฌลโร จ มหานิสัสตโร จ
 อิมาย จ พริหัมณ ยันณสัมปทาย อณฺเวยา ยันณสัมปทา
 อุตฺตวิธรา วา ปณฺเวยิตฺถรา วา นัตถิติ.

เอวํ วุคฺติเต กุญฺหณโต พริหัมณเณ ภควันตํ เอตทโวจ
 “อภิกกัณฺถํ โภ โคตม, อภิกกัณฺถํ โภ โคตม, เสยฺยถาบั
 โภ โคตม นิฏฺฐะยิตฺวา อุกกฺขะยีย, ปฏฺฐิจฉนฺนํ วา
 วิวเรยฺย, มุฬฺหีหัสสํ วา มัลลํ อากฺกะยีย, อณฺเวยา วา
 เอลบฺบะชิตํ อวเรยฺย “ จักขุมนฺโต รูปานิ ทักขณัตติ. เอวเมว

ภว โคตโม ส้วาตนาย ภัตตํ สัตถํ ภิกขุสัฆเณติ. อธิวาเสสิ
ภควา ตุนทีกาเวน. อถ โข กุญทนต์โต พริหัมโณ ภควโต
อธิวาสนํ วิทีกวา อญฺญายาสนา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา ปทักขิน
กัตวา บั๊กกามิ.

อถ โข กุญทนต์โต พริหัมโณ ตัสสา วัตติยา อัจฉเยน
สเก ยัลลวาทะ ปณฺเฑ ขาทนียโกชนียํ ปฏฺยิทาเปตฺวา
ภควโต กาลํ อาโรทาเปสิ “กาโธ โก โคตม, นิฏฺฐจิตํ ภัตตณฺติ.
อถ โข ภควา ปุพฺพณฺทสมยํ นิวาเสตฺวา บัตถิจีวรมาทาย
สทถํ ภิกขุสัฆเณ เยน กุญทนต์สัส พริหัมณัสส ยัลลวาทะ
เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ยัลลวาทะ อาสเน นิสิติ. อถ โข
กุญทนต์โต พริหัมโณ พุทฺธบิปปมุขํ ภิกขุสัฆํ ปณฺเฑเตน ขาทนียเณ
โกชนียเณ สหัตถา สันตบิปปะสิ สัมปวาเรสิ. อถ โข กุญทนต์โต
พริหัมโณ ภควันตํ กุตฺทาวํ โอนิตบัตถะปาณํ ชัลลนตวํ นิจ
อาสนํ คเทตฺวา เขมณฺตํ นิสิติ. เขมณฺตํ นิสินฺนํ โข
กุญทนต์ํ พริหัมณํ ภควา ธัมมียา กถาย สันทัสเสตฺวา
สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเสตฺวา สัมปทเสตฺวา อญฺญายาสนา บั๊กกามิติ.

กุญทนต์สุตติ นิฏฺฐจิตํ ยัลลจมิ.

ลิลขันธ์วัคเค มหาอิสุตฺต.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา เวสาลียํ วิหรติ มหาวเน
 กุฎาคารสาธาย. เตน โข ปน สมเยน สัมพยุสา โกสลกา จ
 พริหัมณทูตา มาคธกา จ พริหัมณทูตา เวสาลียํ ปฏิวสันติ
 เกนจิ เทว กรณียะเน. อัสสโส โข เต โกสลกา จ พริหัมณทูตา
 มาคธกา จ พริหัมณทูตา “สมโน ชลฺ โภ โคตโม ลักขยปฺโต
 ลักขยกุลา บัฬชีโต เวสาลียํ วิหรติ มหาวเน กุฎาคารสาธายะ
 ตํ โข ปน ภวันตํ โคตมํ เอวักคฺยาโน ติตฺติสฺสํโต อพฺภุคฺโคโต
 “อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ พุทฺโธ ภควาติ. โส อิมํ โลกํ
 สเทวํ สมารกํ ฯ เป ฯ ตถารุปํ อรหตํ ทัสฺสนํ โหติติ.
 อตฺต โข เต โกสลกา จ พริหัมณทูตา มาคธกา จ พริหัมณทูตา
 เยเน มหาวเน กุฎาคารสาธา เตนุปัสสํกมฺสุ.

เตน โข ปน สมเยน อายัสฺมา นาคิโต ภควโต อุบฺบัจจาโก โหติ.
 อตฺต โข เต โกสลกา จ พริหัมณทูตา มาคธกา จ พริหัมณทูตา
 เยนายัสฺมา นาคิโต เตนุปัสสํกมฺสุ; อุปลังกมิตฺวา อายัสฺมันตํ นาคิตํ
 เอตทโวจุ “กหํ นุ โข โภ นาคิต เอตทหิ โส ภวํ โคตโม
 วิหรติ, ทัสฺสนกามา หิ มยํ ตํ ภวันตํ โคตมนฺติ. อกาโต โข
 ขาวโส ภควนฺตํ ทัสฺสเวย, ปฏิสลฺลิสฺสโน ภควาติ. อตฺต โข เต โกสลกา จ

พริวหัมมธุตา มาคธกา จ พริวหัมมธุตา ตตฺเถว เขมณฺโณ นิสิตฺสุ
“ทิสฺสวา มยํ ตํ ภวณฺโณ โคตมํ คัจฉนฺติสฺสามาติ.

โฏฐจฺหิโอบิ โข ลิงฺขวี มหฺติยา ลิงฺขวีปริสาเย ลิตฺธี
เยน มทวานํ กุฏาคารสาธา เยนายลฺลมา นาคิโต เตนุปลังกมิ;
อุปลังกมิทฺวา ชายลฺลมนฺตํ นาคิโต อภิเวทฺธฺวา เขมณฺโณ อฏฺฐจาสิ;
เขมณฺโณ จิโต โข โฏฐจฺหิโอบิ ลิงฺขวี ชายลฺลมนฺตํ นาคิตํ
เอตทโวจ “ภหฺนํ โข ภนฺเต นาลิโก เอตทมิ โส ภควา วิหริ
อหํ สัมมาสัมพุทฺธโ, ทสฺสเนกามา ทิ มยํ ตํ ภวณฺโณ อหณฺตํ
สम्मมาสัมพุทฺธนฺติ. อคาโล โข มหาสิ ภวณฺโณ ทสฺสเนน, ปฏฺฐสฺสลิโน
ภควาติ. โฏฐจฺหิโอบิ ลิงฺขวี ตตฺเถว เขมณฺโณ นิสิติ “ทิสฺสวาหิ
ตํ ภวณฺโณ คณฺธิลลมิ อหณฺตํ สัมมาสัมพุทฺธนฺติ.

อล โข สิทฺโธ สมมุตฺโตโส เยนายลฺลมา นาคิโต เตนุปลังกมิ;
อุปลังกมิทฺวา ชายลฺลมนฺตํ นาคิโต อภิเวทฺธฺวา เขมณฺโณ อฏฺฐจาสิ.
เขมณฺโณ จิโต โข สิทฺโธ สมมุตฺโตโส ชายลฺลมนฺตํ นาคิตํ
เอตทโวจ “เอตธ ภนฺเต ทิสฺสวา นิสิตฺวา โคตลกา จ
พริวหัมมธุตา มาคธกา จ พริวหัมมธุตา อึอุปสงฺกนฺตฺวา ภวณฺโณ
ทสฺสเนน, โฏฐจฺหิโอบิ ลิงฺขวี มหฺติยา ลิงฺขวีปริสาเย ลิตฺธี
อึอุปสงฺกนฺโต ภวณฺโณ นิสิตฺวา; อล โข ภนฺเต ทิสฺสวา
เอสา นิสิตฺวา ภวณฺโณ ทสฺสเนน, เอตทมิ โส ตวฺวโร

ทิพฺพพานํ รูปํ ทสฺสํ นามํ นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ รชณียานํ, โน
 ๑ โข ทิพฺพพานํ สทฺธานํ สวณาย นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ รชณียานํ.

ปฺน จปํ มหาลิ ภิกฺขุโน ทักฺขินาย ทิสาย
 ๑ เป ๑ มจฺจํ นิมาย ทิสาย ๑ เป ๑ ชุตฺตวาย ทิสาย ๑ เป ๑
 อุตฺตมโธ ติริยํ เอกํ สภาวิเต สมาริ โทติ ทิพฺพพานํ รูปํ
 ทสฺสํ นามํ นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ รชณียานํ, โน ๑ โข
 ทิพฺพพานํ สทฺธานํ สวณาย นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ รชณียานํ.
 โส อุตฺตมโธ ติริยํ เอกํ สภาวิเต สมาริมฺหิ ทิพฺพพานํ รูปํ
 ทสฺสํ นามํ นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ รชณียานํ, โน ๑ โข ทิพฺพพานํ
 สทฺธานํ สวณาย นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ รชณียานํ. อุตฺตมโธ
 ติริยํ ทิพฺพณิ รูปํ นสฺสํ นามํ นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ รชณียานํ,
 โน ๑ โข ทิพฺพณิ สทฺธานํ สวณาย นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ
 รชณียานํ. ตํ กิสฺส เหตุ? เอวํ เหตุ มหาลิ โทติ ภิกฺขุโน
 อุตฺตมโธ ติริยํ เอกํ สภาวิเต สมาริมฺหิ ทิพฺพพานํ รูปํ ทสฺสํ นามํ
 นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ รชณียานํ, โน ๑ โข ทิพฺพพานํ
 สทฺธานํ สวณาย นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ รชณียานํ.

อิธ มหาลิ ภิกฺขุโน ปุรตฺตนิมาย ทิสาย เอกํ สภาวิเต สมาริ โทติ
 ทิพฺพพานํ สทฺธานํ สวณาย นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ รชณียานํ,
 โน ๑ โข ทิพฺพพานํ รูปํ ทสฺสํ นามํ นียรูปํ กามุปปลัณฺหิตานํ
 รชณียานํ. โส ปุรตฺตนิมาย ทิสาย เอกํ สภาวิเต สมาริมฺหิ

ทิพฺพทานํ สัทฺตทานํ สวณาย ปิยรूपานํ กามุปปลब्धํ หิตานํ วนฺนิยานํ, โน
 จ โฆ ทิพฺพทานํ รูปานํ ทสฺสสณาย ปิยรूपานํ กามุปปลब्धํ หิตานํ
 วนฺนิยานํ. ปุรตฺตํ ติมา ย ทิสาย ทิพฺพทานิ สัทฺตทานิ สุนฺดาติ
 ปิยรूपานิ กามุปปลब्धํ หิตานิ วนฺนิยานิ, โน จ โฆ ทิพฺพทานิ รูปานิ
 บัณฑิติ ปิยรूपานิ กามุปปลब्धํ หิตานิ วนฺนิยานิ. ตํ กิรฺสฺส เหตุ
 เอวํ เหตุ มหาลิ โหติ ภิกฺขุโน ปุรตฺตํ ติมา ย ทิสาย เอกํ สภา วิเต
 สมามิํหิ ทิพฺพทานํ สัทฺตทานํ สวณาย ปิยรूपานํ กามุปปลब्धํ หิตานํ
 วนฺนิยานํ, โน จ โฆ ทิพฺพทานํ รูปานํ ทสฺสสณาย ปิยรूपานํ
 กามุปปลब्धํ หิตานํ วนฺนิยานํ.

ปุณ จปรํ มหาลิ ภิกฺขุโน ทกฺกํ ติมา ย ทิสาย ๆ เป ๆ ปจฺจํ ติมา ย
 ทิสาย ๆ เป ๆ อุตฺตมโฆ ทิสาย ๆ เป ๆ อุตฺตมโฆ ติริยํ เอกํ สภา วิเต
 สมามิํ โหติ ทิพฺพทานํ สัทฺตทานํ สวณาย ปิยรूपานํ กามุปปลब्धํ หิตานํ
 วนฺนิยานํ, โน จ โฆ ทิพฺพทานํ รูปานํ ทสฺสสณาย ปิยรूपานํ กามุปปลब्धํ หิตานํ
 วนฺนิยานํ. โส อุตฺตมโฆ ติริยํ เอกํ สภา วิเต สมามิํหิ ทิพฺพทานํ
 สัทฺตทานํ สวณาย ปิยรूपานํ กามุปปลब्धํ หิตานํ วนฺนิยานํ, โน จ
 โฆ ทิพฺพทานํ รูปานํ ทสฺสสณาย ปิยรूपานํ กามุปปลब्धํ หิตานํ
 วนฺนิยานํ. อุตฺตมโฆ ติริยํ ทิพฺพทานิ สัทฺตทานิ สุนฺดาติ ปิยรूपานิ
 กามุปปลब्धํ หิตานิ วนฺนิยานิ, โน จ โฆ ทิพฺพทานิ รูปานิ บัณฑิติ ปิยรूपานิ
 กามุปปลब्धํ หิตานิ วนฺนิยานิ. ตํ กิรฺสฺส เหตุ เอวํ เหตุ มหาลิ โหติ
 ภิกฺขุโน อุตฺตมโฆ ติริยํ เอกํ สภา วิเต สมามิํหิ ทิพฺพทานํ สัทฺตทานํ

สวณาย นัยรูปานํ กามุปปลัณ्हิตานํ รัชณียานํ โน จ โช ทิพฺพานํ
รูปานํ ทสฺสณาย นัยรูปานํ กามุปปลัณ्हิตานํ รัชณียานํ.

อิธ มหาลิ ภิกขุโณ ปุํ ภูมิมาย ทิสาย อุนํ สภาวิโท สมาริ โหติ
ทิพฺพานนํจ รูปานํ ทสฺสณาย นัยรูปานํ กามุปปลัณ्हิตานํ รัชณียานํ
ทิพฺพานนํจ สักกานํ สวณาย นัยรูปานํ กามุปปลัณ्हิตานํ รัชณียานํ. โส
ปุรตฺตนิมาย ทิสาย อุนํ สภาวิโท สมาริมฺหิ ทิพฺพานนํจ รูปานํ
ทสฺสณาย ๑ เป ๑ ทิพฺพานนํจ สักกานํ สวณาย ๑ เป ๑
ปุรตฺตนิมาย ทิสาย ทิพฺพานิ ๑ รูปานิ มสฺสเต นัยรูปานิ
กามุปปลัณ्हิตานิ รัชณียานิ, ทิพฺพานิ ๑ สักกานิ สุณนติ นัยรูปานิ
กามุปปลัณ्हิตานิ รัชณียานิ. ตํ ทิสสํ เหตุ? เอวํ เหตุ มหาลิ โหติ
ภิกขุโณ ปุรตฺตนิมาย ทิสาย อุนํ สภาวิโท สมาริมฺหิ ทิพฺพานนํจ
รูปานํ ทสฺสณาย ๑ เป ๑ ทิพฺพานนํจ สักกานํ สวณาย นัยรูปานํ
กามุปปลัณ्हิตานํ รัชณียานํ.

ปุณ เปรุ มหาลิ ภิกขุโณ ทักขิณาย ทิสาย ๑ เป ๑ บัจฉิมา
ทิสาย ๑ เป ๑ อุตฺตราย ทิสาย ๑ เป ๑ อุตฺตรมโห ติริยํ อุนํ สภาวิโท
สมาริ โหติ ทิพฺพานนํจ รูปานํ ทสฺสณาย นัยรูปานํ กามุปปลัณ्हิตานํ
รัชณียานํ ทิพฺพานนํจ สักกานํ สวณาย นัยรูปานํ กามุปปลัณ्हิตานํ
รัชณียานํ. โส อุตฺตรมโห ติริยํ อุนํ สภาวิโท สมาริมฺหิ ทิพฺพานนํจ รูปานํ
ทสฺสณาย นัยรูปานํ กามุปปลัณ्हิตานํ รัชณียานํ, ทิพฺพานนํจ สักกานํ
สวณาย นัยรูปานํ กามุปปลัณ्हิตานํ รัชณียานํ. อุตฺตรมโห ติริยํ ทิพฺพานิ

รูปานี บัณฑิติ นิยรูปานี กามุปสันธิทานิ รชนิยานิ, ทิพฺพานิ จ
 สัตฺตทานิ สุนนาคิ นิยรูปานี กามุปสันธิทานิ รชนิยานิ, ตํ กิเลส
 เหตุ? เอวํ เหตุ มหาลิล โทติ ภิกฺขุโน อุตฺตมโธ ติริยํ อุกฺก
 สภาวิตะ สมาริสมิหิ ทิพฺพานนํจ รูปานํ ทิสฺสเนย นิยรูปานํ-
 กามุปสันธิทานํ รชนิยานํ, ทิพฺพานนํจ สัตฺตทานํ สวเนย นิยรูปานํ
 กามุปสันธิทานํ รชนิยานํ, อญํ โข มหาลิล เหตุ อญํ บัจจโย
 เยน สันนํวาเนว สุนนํวาโต ลิงฺกนิปฺปตฺโต, ทิพฺพานิ สัตฺตทานิ
 น อตฺตโลสิ นิยรูปานี กามุปสันธิทานิ รชนิยานิ, โน สันนํวาเนติ.

เอตาสํ นุน ภนฺเต สมาริภาวนานํ ลิงฺกนิกริยาเหตุ ภิกฺขุ ภควติ
 พหิสมํจิริยํ จเรณํติติ, น โข มหาลิล เอตาสํ สมาริภาวนานํ
 ลิงฺกนิกริยาเหตุ ภิกฺขุ มยิ พหิสมํจิริยํ จเรณํติติ, อตฺตลิล โข มหาลิล
 ชนฺตโย นันนา อุตฺตมจิริยา จ ชนฺตโยจ จ เอตํ ลิงฺกนิกริยาเหตุ
 ภิกฺขุ มยิ พหิสมํจิริยํ จเรณํติติ, กตเม ปน ภาวนา ชนฺตโย
 ชนฺตโยจ จ ชนฺตโยจ จ? เอตํ ลิงฺกนิกริยาเหตุ ภิกฺขุ ภควติ
 พหิสมํจิริยํ จเรณํติติ, น โข มหาลิล ภิกฺขุ กิเลสํ สัตฺตโลชนานํ
 ปริกฺขยา โสทธานํโน โทติ อวิเวคํปญฺญํโน นโยติ สัมโพธิปรายโน.
 อญํ โข มหาลิล ชนฺตโย ชนฺตโยจ จ ปญฺญโลโก จ, ยตฺถ
 ลิงฺกนิกริยาเหตุ ภิกฺขุ มยิ พหิสมํจิริยํ จเรณํติติ.

ปน จเปว มหาลิล ภิกฺขุ คินฺตวนํ สัตฺตโลชนานํ ปริกฺขยา
 ภควโตโสมนํ ทนฺตคา สกทาคามิ โทติ สกิทเว นโม โส

ชาคันตีวา ทุกขัสสันติ กโรติ. อโย โข มหาลิ ธัมโม อุตฺตริตโร จ
ปณิตตโร จ, ยัสส สัจฉิกิริยาเหตุ ภิกขุ มยิ พหัมมจริยํ จรณฺติ.

ปุณ จปรํ มหาลิ ภิกขุ บัณฺณจันนํ โอรัมภาคิยานํ สัจฉโณชนานํ
ปรักขยา โอปปาติโก โหติ ตตฺถ ปรีณิพฺพเย อนาวตฺติธัมโม
คัสมา โลก. อโย โข มหาลิ ธัมโม อุตฺตริตโร จ ปณิตตโร จ,
ยัสส สัจฉิกิริยาเหตุ ภิกขุ มยิ พหัมมจริยํ จรณฺติ.

ปุณ จปรํ มหาลิ ภิกขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติ
บัณฺณวิมุตฺติ ติฏฺฐาเร ธัมโม สยํ อภินฺนมา สัจฉิกิริยา อุลลัมบิยฺส
วิหริ. อโย โข มหาลิ ธัมโม อุตฺตริตโร จ ปณิตตโร จ,
ยัสส สัจฉิกิริยาเหตุ ภิกขุ มยิ พหัมมจริยํ จรณฺติ. อโย โข
เต มหาลิ ธัมมา อุตฺตริตรา จ ปณิตตรา จ, เยส สัจฉิกิริยาเหตุ
ภิกขุ มยิ พหัมมจริยํ จรณฺติ.

อติฏฺฐิ นุ โข ภิกฺขเว มคฺคโร อติฏฺฐิ ปฏฺฐิปปทา เอเตสํ ธัมมานํ
สัจฉิกิริยาชาติ. อติฏฺฐิ โข มหาลิ มคฺคโร, อติฏฺฐิ ปฏฺฐิปปทา เอเตสํ
ธัมมานํ สัจฉิกิริยาชาติ. กถโม ปณฺณมคฺคโร มคฺคโร กตมา ปฏฺฐิปปทา
เอเตสํ ธัมมานํ สัจฉิกิริยาชาติ. ยะเมว อริโย อัญฺจจักโก มคฺคโร
เสยฺยัตถํ ธัมมาทิฏฺฐิ ธัมมาตังคิโย, ธัมมาวาจา ธัมมาภิมุขํ
ธัมมาชาชีโว, ธัมมาวาจาโม ธัมมาสติ ธัมมาสมาธิ. อโย โข มหาลิ
มคฺคโร, อโย ปฏฺฐิปปทา เอเตสํ ธัมมานํ สัจฉิกิริยาชาติ.

เอเตปิเย มหาลิ สมนํ โสณมณฺโณ วิหริมิ โสณิตฺตภาเม.
อติฏฺฐิ โข เทวํ ปัพพชิตา มคฺคโร โข จ ปรีณิพฺพชิตา

ชาลโย จ ทารุปัตติกันเตวาลิ เยนานํ เทนุปลังกมัสสุ; อุปลังกมิตฺวา
 มยา สัทธี สัมโมทัสสุ; สัมโมทณียํ กถํ สาราณียํ วิติลาเรตฺวา
 เอกมณฺธํ อัญฺจิสฺส. เอกมณฺธํ จิตา โข เต เทวํ บัพฺพชิตา
 มํ เขตฺทโวจุ “กัณฺธุ โข อาวุโส โคตม ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ
 อุกาหุ อลฺลํ ชีวํ อลฺลํ สรีรํวติ. เตณฑาวุโส สุณนตฺถ,
 สารุกํ มนสิโกโรธ, ภาสิสฺสามิ. อิทาวุโส ตถาคโต โสวา อุนฺนํชชติ
 อหํ สัมมาสัมพุทฺธโ ะเป ะ (ยลา สัมมณฺณมเล เหว วิติลาเรตฺทโว).
 ะเป ะ เหว โข อาวุโส ภิกฺขุ สิลลํมณฺโณ โหติ. ะเป ะ
 ปจฺมํ ฌานํ อุนฺนํชชช วิหริ. โย นุ โข อาวุโส ภิกฺขุ
 เหว ชานาติ, เหว มัลลสฺติ, กัลลณฺณ โข ตลฺลเสตํ วณฺนาย “ตํ
 ชีวํ ตํ สรีรํวติ วา “อลฺลํ ชีวํ อลฺลํ สรีรํวติ วาติ.
 โย โส อาวุโส ภิกฺขุ เหว ชานาติ เหว มัลลสฺติ, น กัลล
 ตลฺลเสตํ วณฺนาย “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํวติ วา “อลฺลํ ชีว
 อลฺลํ สรีรํวติ วา. อหํ โข ปเนตํ อาวุโส เหว ชานามิ
 เหว มัลลสฺสามิ, อล. จ ปเนตํ น วทามิ ตํ ชีวํ “ตํ สรีรํวติ
 วา “อลฺลํ ชีวํ อลฺลํ สรีรํวติ วาติ. ทฺติยํ ฌานํ. ทฺติย
 ฌานํ. จตุตถํ ฌานํ อุนฺนํชชช วิหริ. โย นุ โข อาวุโส
 ภิกฺขุ เหว ชานาติ, เหว มัลลสฺติ กัลลณฺณ โข ตลฺลเสตํ วณฺนาย
 “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํวติ วา “อลฺลํ ชีวํ อลฺลํ สรีรํวติ วาติ.

โย โส อวุโส ภิกขุ เหว ชานาติ เหว บัลลิตี, น กัลลิตี ตัลลิตี
 วนาย “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ นติ วา “อัมมํ ชีวํ อัมมํ สรีรํ นติ
 วาติ. อหํ โข ปเนตํ อวุโส เหว ชานามิ เหว บัลลิตามิ, อ
 จ ปนาทํ น วทามิ “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ นติ วา “อัมมํ ชีวํ
 อัมมํ สรีรํ นติ วาติ. ฌานทสฺส นาย จิตฺตํ อภินิหเวติ
 อภินิหานเมติ. โย นุ โข อวุโส ภิกขุ ๆเปฯ นาปรํ
 อิตฺตํ ตายาติ ปชานาติ. โย นุ โข อวุโส ภิกขุ เหว ชานาติ
 เหว บัลลิตี, กัลลิตํ นุ โข ตัลลิตํ วนาย “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ นติ
 วา “อัมมํ ชีวํ อัมมํ สรีรํ นติ วาติ. โย โส อวุโส
 ภิกขุ เหว ชานาติ เหว บัลลิตี, น กัลลิตํ ตัลลิตํ วนาย “ตํ
 ชีวํ ตํ สรีรํ นติ วา อัมมํ ชีวํ อัมมํ สรีรํ นติ วาติ.
 อหํ โข ปเนตํ อวุโส เหว ชานามิ เหว บัลลิตามิ, อ
 จ ปนาทํ น วทามิ “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ นติ วา “อัมมํ ชีวํ
 อัมมํ สรีรํ นติ วาติ. อิทมโวจ ภควา. อิตฺตมโน โอฏฺฐจฺหโ
 ลิงฺขวี ภควโต ภาสิตํ อภินันฺทิตี.

มหาสิสุตฺตํ นิฏฺฐจิตํ นิฏฺฐจํ.

ลีลชนิวัคเค ชาลียลุตติ.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา โกลัมปิยํ วิหริ
 โยสีตาราเม. อถ โข เทวํ ปัพพิชิตา มัจฉิโย จ ปริพพาชโก
 ชาลโย จ ทารุปัตติกันเฑวาลี เยน ภควา เสนุปลังกมิตฺตุ; อุปปลังกมิตฺวา
 ภควตา สักกั อัมมโมทิตฺตุ; สัมมโมทนียํ กถํ สาราณียํ
 วิตฺติสาเรตฺวา เอภมฺมัตถิ อัญฺจิสฺสุ. เอภมฺมัตถิ จิตา โข เต เทวํ
 ปัพพิชิตา ภควันตํ เอตทโวจฺ. “กัณฺณโช ชาวุโส โก โคตม
 ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ? อุตทาหุ อัมมณํ ชีวํ อัมมณํ สรีรํ นติ.
 เตนหาวุโส สุนาณ, สาธุกํ มนสิ กโรธ, ภาสิตฺตํ สามีติ. “เอวมาวุโสติ
 โข เต เทวํ ปัพพิชิตา ภควโต บัจจิสฺสโสสฺ, ภควา เอตทโวจ
 “นิธ ชาวุโส ตถาคโต โลเก อูบิบบัชชกิ ขรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ
 ๆ เป ๆ (ยถา สามันณินนล เอวํ วิตฺถาเรตฺัพพ). ๆ เป ๆ เอวํ โข
 ชาวุโส ภิกฺขุ สีลสัมมณฺโณ โหติ, ปจฺมํ ฉานํ อุปสัมบัชช วิหริ.
 โย นุ โข ชาวุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ เอวํ บัลลติ,
 กัลลันฺนุ โข ตัสสเสตํ วณาย “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ นติ วา “อัมมณํ
 ชีวํ อัมมณํ สรีรํ นติ วา. โย-โส ชาวุโส ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ
 เอวํ บัลลติ, น กัลลํ ตัสสเสตํ วณาย ๆ เป ๆ อหํ โข ปเนตํ
 ชาวุโส เอวํ ชานามิ เอวํ บัลลามิ, อถ จ ปนาหํ น วทามิ “ตํ
 ชีวํ ตํ สรีรํ นติ วา “อัมมณํ ชีวํ อัมมณํ สรีรํ นติ วา. ทุคฺคิ.

ฉณน. ตติยํ ฉณน. จตุตถํ ฉณนํ อุปสัมปชช วิหริ.

โย นุ โข ชาวุโส ภิกขุ เอวํ ชานาติ เอวํ บัลลติ, กัลลํ นุ
 โข ตัสสเสตํ วณาย “ตํ ชีวํ ตํ สรีรันติ वा “อัมมํ ชีวํ
 อัมมํ สรีรันติ วาติ. โย โส ชาวุโส ภิกขุ เอวํ ชานาติ เอวํ
 บัลลติ, น กัลลํ ตัสสเสตํ วณาย “ตํ ชีวํ ตํ สรีรันติ वा
 “อัมมํ ชีวํ อัมมํ สรีรันติ वा. อหํ โข ปเนตํ ชาวุโส เอวํ
 ชานามิ เอวํ บัลลามิ, อถ จ ปนาหํ น วทามิ “ตํ ชีวํ ตํ
 สรีรันติ वा “อัมมํ ชีวํ อัมมํ สรีรันติ วาติ. ฉณนทสฺสณาย
 จิตฺตํ อภินิหริ อภินินฺนาเมติ. โย นุ โข ชาวุโส ภิกขุ ๆ เป ๆ
 นาปรํ อิตถัตถายาติ ปชานาติ.

โย นุ โข ชาวุโส ภิกขุ เอวํ ชานาติ เอวํ บัลลติ, กัลลํ
 นุ โข ตัสสเสตํ วณาย “ตํ ชีวํ ตํ สรีรันติ वा “อัมมํ ชีวํ
 อัมมํ สรีรันติ วาติ. โย โส ชาวุโส ภิกขุ เอวํ ชานาติ เอวํ
 บัลลติ, น กัลลํ ตัสสเสตํ วณาย “ตํ ชีวํ ตํ สรีรันติ वा
 อัมมํ ชีวํ “อัมมํ สรีรันติ วาติ. อหํ โข ปเนตํ ชาวุโส เอวํ
 ชานามิ เอวํ บัลลามิ, อถ จ ปนาหํ น วทามิ “ตํ ชีวํ ตํ
 สรีรันติ वा “อัมมํ ชีวํ อัมมํ สรีรันติ วาติ. อิทมโวจ
 ภควา. อตฺตมนา เต เทวํ ปัพพชิตา ภควโตภาสิตํ อภินันฺทุนฺติ.

ชาลียสฺสจฺจํ นิฏฺฐจฺจํ สตฺตมํ.

สลิขันธ์วัคเค มหาสิหนาทลุตตะ.

เอวัมเม สุต. เอกัง สมยํ ภควา อชฺชณฺณาย วิหริ
 กัณฺเณกเถ โฉทาเย. อถ โข อเจโล กัสฺสโป เยน
 ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิทฺวา ภควตา สัตถิ สัมโมทิตฺ,
 สัมโมทนีเย กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรทฺวา เอกมฺนัตถิ อฏฺฐจาติ.
 เอกมฺนัตถิ จิตฺโต โข อเจโล กัสฺสโป ภควันตํ เอตทโวจ
 “สุตเมตํ โภ โคตม สมโณ โคตโม สัพพันตปฺป ครหติ,
 สัพพันตปฺปัสสํ ลูชาชีวี เอกังเสน อပ္ภักโกสติ อูปทตฺติ. เย
 เต โภ โคตม เอวมาหํสุ “สมโณ โคตโม สัพพันตป
 ครหติ, สัพพันตปฺปัสสํ ลูชาชีวี เอกังเสน อပ္ภักโกสติ, อูปทตฺติ.
 กัจจึ เต โภโต โคตมัสสํ วุตฺตวาทีโน น จ ภวันตํ โคตม
 อญฺเฐน อพฺภากิจจันตติ, อัมมัสสํ จ อญฺอัมมํ พฺยาโกโรนตติ, น
 จ โภจึ สหอัมมโก วาหาณฺวาโต คารยฺหํ จานํ อากัจจติ.
 อนพฺภักกชาคฺคามา หิ มยํ ภวันตํ โคตมณฺตติ. เย เต กัสฺสโป
 เอวมาหํสุ “สมโณ โคตโม สัพพันตปฺป ครหติ. สัพพันตปฺปัสสํ ลูชาชีวี
 เอกังเสน อပ္ภักโกสติ อูปทตฺติ. น เม เต วุตฺตวาทีโน อพฺภากิจจันตติ,
 น จ มํ เต ชลิตา อญฺเฐน. อิทาหํ กัสฺสโป เอกัจจึ ตปฺปัสสํ
 ลูชาชีวี ปัสสํลามิ ทิพฺพะเนน จักขุณา วิสฺสํเพเนน อตฺติกกัณฺตมานุสฺสเกน
 กายัสสํ เกทา ปริ มรณา อปายํ ทุสฺสคํ วินิปาตํ นิรยํ

อุปบັນน์. อธิ ปณาท กัสสป เอภังจํ ตบัสสํ ลุชาชีวํ บัสสํสามิ
 ทิพเพน จักขุณา วิสุทฺธเณน อติกัณฺธมานุสเสน กายัสสํ เกทา
 ปรั มรณา สุกฺคํ สัสสํ โลกํ อุปบັນน์. อธิ ปณาท กัสสป
 เอภังจํ ตบัสสํ อัมมํปทุกฺขวิหารี บัสสํสามิ ทิพเพน จักขุณา
 วิสุทฺธเณน อติกัณฺธมานุสเสน กายัสสํ เกทา ปรั มรณา
 อปายํ ทสฺสคฺคํ วินิปาตํ นิรยํ อุปบັນน์. อธิ ปณาท กัสสป
 เอภังจํ ตบัสสํ อัมมํปทุกฺขวิหารี บัสสํสามิ ทิพเพน จักขุณา
 วิสุทฺธเณน อติกัณฺธมานุสเสน กายัสสํ เกทา ปรั มรณา สุกฺคํ
 สัสสํ โลกํ อุปบັນน์. โสทํ กัสสป อิมํสํ ตบัสสํ เอว
 ชาติตณฺจํ คตฺตณฺจํ จุตฺตณฺจํ อุปัตตฺตณฺจํ ยถากฺตํ ปชานามิ.
 โสทํ กิํ สัพฺพนํตปํ ครหิสฺสํสามิ. สัพฺพนํตบัสสํ ลุชาชีวํ เอภังเสน
 อุปกัโกสิสฺสํสามิ. อุปวทิสฺสํสามิ.

ลัณฺธิ กัสสป เภเก สมนพฺพรทํมณา บันฺทิจา นิปุณา
 กตปรํบิปรวทา วาเลวริฐปา, เต ภินฺทณฺศา มณฺเฒะ จรณฺติ
 บัณฺณาคเตน ทิฏฺฐจิจฺจทานิ. เต ทิปปิ เม สทฺธิ เอภังเจสุ จานํสุ
 สเมนฺติ, เอภังเจสุ จานํสุ นสเมนฺติ. ยันเต เอภังจํ วเทณฺติ “สาธูติ,
 มยํปิ ตํ เอภังจํ วเทม “สาธูติ, ยันเต เอภังจํ วเทณฺติ “น สาธูติ,
 มยํปิ ตํ เอภังจํ วเทม “น สาธูติ. ยันเต เอภังจํ วเทณฺติ “สาธูติ,
 มยํ ตํ เอภังจํ วเทม “น สาธูติ. ยันเต เอภังจํ วเทณฺติ

“น สาธุติ, มยํ ตํ เอกัจจํ วเทม “สาธุติ. ยํ มยํ เอกัจจํ
 วเทม “สาธุติ, ปเรยํ ตํ เอกัจจํ วเทนฺติ “สาธุติ. ยํ มยํ
 เอกัจจํ วเทม “น สาธุติ, ปเรยํ ตํ เอกัจจํ วเทนฺติ “น
 สาธุติ. ยํ มยํ เอกัจจํ วเทม “สาธุติ, ปเรยํ ตํ เอกัจจํ
 วเทนฺติ “น สาธุติ. ยํ มยํ เอกัจจํ วเทม “น สาธุติ,
 ปเรยํ ตํ เอกัจจํ วเทนฺติ “สาธุติ. ตํยาหํ ออุปสังกมิตฺวา เอวํ
 วทามิ “เยสุ โน อาวุโส จาเนสุ น สเมนฺติ, ติฏฺฐจันตุ ตานิ
 จานานิ; เยสุ จาเนสุ สเมนฺติ, ตตฺถ วิญญู สมฺนุญฺญชฺฉนฺติ
 สมฺนุคฺคาคันฺติ สมฺนุภาสฺสนฺติ สตฺถธาวา वा สตฺถธาริ สํเขน वा
 สํขิ “เย อิมสํ ภาวตํ ธम्मํ อกุสลํ อกุสลคฺขาตา,
 สāvāssa sāvāssa sāvāssa, อเสวิตฺตํ อเสวิตฺตํ, น อลฺมวียา
 นอลฺมวียสํชาตา, กัณฺหา กัณฺหสํชาตา: โก อิมํ ธम्मํ อนวเสสํ
 ปหาเย วัตฺตติ? สมฺโน โคตโม ปเร वा ปน โภณํโต คณาจริยาติ.

จานี โข ปณตํ กัสสป วิชชติ, ยํ วิณญู สมมุยุญชันทา
 สมมุคคานันทา สมมุภาณันทา เอวํ วเทยยํ “เย อิมัง ภวตํ ชัมभा
 อกุสลา อกุสลลสาตา, สาวิชา สาวิชคสาตา, อเสวิตัพพา
 อเสวิตัพพสาตา, นอดมวียา นอดมวียลสาตา, กณฺหา “กณฺหลสาตา,
 สมโณ โสตโม อิมะ ชัมภะ ชนฺวเสส ปทาเย วตฺตติ, ยํ วา ปณ
 โภณโต ปเร อณฺวจริยาติ. อิตฺถ กัสสป วิณญู สมมุยุญชันทา
 สมมุคคานันทา สมมุภาณันทา อญฺเฬว ภูตํ เภคณฺเยน ปสฺสเสยฺยํ

อปฺรบี โน กัสฺสป วิญฺญู สมฺมุญฺจันตํ สมฺมุคฺคานฺตํ
 สมฺมุภาสันตํ สัตฺตารา วา สัตฺตารํ สํเขน วา สํขํ “เย อิมสฺส
 ภวตํ ธมฺมา กุสฺลา กุสฺลลํชาตา, อนวชฺชา อนวชฺชํลํชาตา,
 เสวิตฺตฺฟา เสวิตฺตฺพฬํชาตา, อลฺมวียา อลฺมวียลํชาตา, สุกฺกา
 สุกฺกํลํชาตา: โก อิม ธมฺมํ ธนฺวเสสฺส โภณํโต สฺมาทาย
 วัตฺตติ? สมฺโน โคตโม ปเร วา ปน โภณํโต คณฺหาจฺริยาติ.
 จานํ โข ปเนตํ กัสฺสป วิชฺชติ. ยํ วิญฺญู สมฺมุญฺจันตํ
 สมฺมุคฺคานฺตํ สมฺมุภาสันตํ เอวํ วทฺเขยฺยํ “เย อิมสฺส ภวตํ
 ธมฺมา กุสฺลา กุสฺลลํชาตา, อนวชฺชา อนวชฺชํลํชาตา, เสวิตฺตฺฟา
 เสวิตฺตฺพฬํชาตา, อลฺมวียา อลฺมวียลํชาตา, สุกฺกา สุกฺกํลํชาตา:
 สมฺโน โคตโม อิม ธมฺมํ ธนฺวเสสฺส สฺมาทาย วัตฺตติ, ยํ วา
 ปน โภณํโต ปเร คณฺหาจฺริยาติ. อิติท กัสฺสป วิญฺญู สมฺมุญฺจันตํ
 สมฺมุคฺคานฺตํ สมฺมุภาสันตํ อิมํทว ตตฺถ เภรฺกฺยฺเยน ปสฺสเสยฺยํ.

อปฺรบี โน กัสฺสป วิญฺญู สมฺมุญฺจันตํ สมฺมุคฺคานฺตํ
 สมฺมุภาสันตํ สัตฺตารา วา สัตฺตารํ สํเขน วา สํขํ “เย
 อิมสฺส ภวตํ ธมฺมา กุสฺลา กุสฺลลํชาตา, สวชฺชา สวชฺชํลํชาตา,
 อเสวิตฺตฺฟา อเสวิตฺตฺพฬํชาตา, นอลฺมวียา นอลฺมวียลํชาตา,
 กณฺหา กณฺหาลํชาตา: โก อิม ธมฺมํ ธนฺวเสสฺส ปทาย
 วัตฺตติ? โคตมสวากลฺลโฆ วา ปเร วา ปน โภณํโต
 คณฺหาจฺริยาสวากลฺลชาติ. จานํ โข ปเนตํ กัสฺสป วิชฺชติ.

ยี่ วิณญู สมณยุณชันดา สมณคฺคาหฺนดา สมณภาสันดา เขว
วเทยฺย “ เย อิมลํ ภวติ ธัมมา อกฺกุสลา อกฺกุสลสํชาตา,
ฉาวชฺชา ฉาวชฺชสํชาตา, เสวิตัพพา เสวิตัพพลํชาตา, นอลมวียา
นอลมวียสํชาตา, กณฺหา กณฺหสํชาตา; โคตมสวากสํโฆ อิม
ธัมมํ อนนฺเดสํ ปทา ย วัตตติ, ยํ วา ปน โภณโต ปเร
คณฺจวียสวากสํชาตา. อิติท กัสสป วิณญู สมณยุณชันดา
สมณคฺคาหฺนดา สมณภาสันดา อมฺเหว ตตฺถ เบรฺกฺกเยน ปถํเสยฺย.

อปฺริยํ โน กัสสป วิณญู สมณยุณชันติ สมณคฺคาหฺนติ
สมณภาสันติ สัตถารว วา สัตถารํ สํเขน วา สํขํ “เย
อิมลํ ภวติ ธัมมา กุสลา กุสลสํชาตา, อนวชฺชา อนวชฺชสํชาตา
เสวิตัพพา เสวิตัพพลํชาตา, นอลมวียา นอลมวียสํชาตา, สุกฺกา
สุกฺกสํชาตา; โภ อิม ธัมมํ อนนฺเดสํ สมหา ย วัตตติ?
โคตมสวากสํโฆ วา ปเร วา ปน โภณโต คณฺจวียสวากสํชาตา.
จณฺเฬ โฆ ปเนตํ กัสสป วิชฺชติ, ยํ วิณญู
สมณยุณชันดา สมณคฺคาหฺนดา สมณภาสันดา เขว วเทยฺย “เย
อิมลํ ภวติ ธัมมา กุสลา กุสลสํชาตา, อนวชฺชา อนวชฺชสํชาตา,
เสวิตัพพา เสวิตัพพลํชาตา, นอลมวียา นอลมวียสํชาตา, สุกฺกา
สุกฺกสํชาตา; โคตมสวากสํโฆ อิม ธัมมํ อนนฺเดสํ สมหา
วัตตติ, ยํ วา ปน โภณโต ปเร คณฺจวียสวากสํชาตา.

อิติท กัสสป วิณญู สมมุณณันตา สมมุคคานันตา สมมุภาสันตา
อัมbev ตัตถิ เบญจเยน ปัสเสยฺยุ. อตฺถิ กัสสป มัคโค,
อตฺถิ ปฏิปทา, ยถาปฏิปันโน สามันเฌว ฌัสสติ, สามิ
ทักขติ “สมโณ โคตโม กาลวาที ภูตวาที อตฺถวาที อัมbevาที
วินยวาทีติ. กตโม ? กัสสป มัคโค? กตมา ? ปฏิปทา?
ยถาปฏิปันโน สามันเฌว ฌัสสติ, สามิ ทักขติ “สมโณ โคตโม
กาลวาที ภูตวาที อตฺถวาที อัมbevาที วินยวาทีติ. อยเมว
อริโย อัญฺจกโก มัคโค เสยฺยวัก. สัมมาทิฏฺฐิ สัมมาสังกัปปิ,
สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว, สัมมาวาจาโม สัมมาสติ
สัมมาสมาธิ. อยฺ โข กัสสป มัคโค, อยฺ ปฏิปทา, ยถาปฏิปันโน
สามันเฌว ฌัสสติ, สามิ ทักขติ “สมโณ โคตโม กาลวาที
ภูตวาที อตฺถวาที อัมbevาที วินยวาทีติ.

เอวํ วุตฺเต. ยเจโต กัสสปโก ภาควันตํ เขตตโวจ “อิมยฺ
โฆ อวฺโส โคตม ตไปยักกมา. เอเคสํ สมณพราหมณานํ
สามันเฌวชาตา จ พหุสสามันเฌวชาตา จ, อเรโตโก จ โทติ มุคฺตจาโร
หัตถาวเลชโน, น เขทิกนฺตติโก น ตัญฺจกนฺตติโก, นากิหํ น
อุทฺทิสฺส เต น นิมนฺตํ สาทียติ, โส น กุมภิมุขา ปฏิคฺคณฺหาติ, น
กโlobมุขา ปฏิคฺคณฺหาติ, น เขฬิมันตรํ น ทนฺตกมฺมันตรํ น
มุสฺสณฺนตรํ น ทวีณนํ ภูมฺชมนานํ น คัพภินิยา น ปายมานาย
น ปุริสํนตรคคาย น ลักคิตฺตํ น ยคฺฉ สา อပ္ภฺจติ

โหด, น ยัตถิ มัจฉา สันนิทสน์ทวาริน, น มัจฉิ น มัจฉิ
 น สุนิ น เมธิ น อุโธกั ปวติ, โส เอกาจารโก वा โหด
 เอกาโลปโก, ทวาจารโก वा โหด ทวาโลปโก, สัตตาคารโก
 वा โหด สัตตาโลปโก; เขฬิตถาปิ ทฬิตถา ยาเปติ, ทวีหิปี
 ทฬิตถิ ยาเปติ, สัตตหิปี ทฬิตถิ ยาเปติ; เอกาหิปี อาหาร
 อาหารติ, ทวีหิปี อาหาร อาหารติ, สัตตาหิปี อาหาร
 อาหารติ, อิติ เชาวูป อัทธมาสีกัปี ปริยายกัตตโกชนานุโยคมนุญต์โต
 จิเรติ, อิมะปิ โข อวสุโล โดตม ตโปมกัมา เอเตส สมนพรัหมณาน
 สามันณสัชาตา ๑ พรหมันณสัชาตา ๑, สามกัโข वा โหด,
 สามากกัโข वा โหด, นิวารกัโข वा โหด, ทฬิตกัโข वा
 โหด, นิยาสกัโข वा โหด, ทฬิตกัโข वा โหด, กัณณกัโข वा
 โหด, อาจามกัโข वा โหด, ปันณากกัโข वा โหด, จินกัโข
 वा โหด, โคมยกัโข वा โหด; วณมูลผลาหาโร ยาเปติ
 ปวตัตตผลโกซี, อิมะ โข อวสุโล โดตม ตโปมกัมา เอเตส
 สมนพรัหมณาน สามันณสัชาตา ๑ พรหมันณสัชาตา ๑, สามานีปี
 อาเรติ, มสามานีปี อาเรติ, นวตัสสันปี อาเรติ, ปัสสูกุณานีปี อาเรติ,
 ตวิฏานีปี อาเรติ, อชินานีปี อาเรติ, อชินักังขีปี อาเรติ, กุสจีรปี
 อาเรติ, วากจีรปี อาเรติ, ผลกจีรปี อาเรติ, เกสกัมพลปี อาเรติ,
 วาลกัมพลปี อาเรติ, อุลูกักขปี อาเรติ; เกสมีสัสสโลจโกปิ
 โหด เกสมีสัสสโลจนาณุโยคมนุญต์โต, อุนักังขโกปิ โหด

ชาสนปฏิกขัตโต, อุกกฏโกมี โหติ อุกกฏกัมเปธานมมยุตโต,
 กณฏกบัสสยโกมี โหติ กณฏกบัสสเย เสยฺย กัมเปติ, ผลกเสยฺยบี
 กัมเปติ, ฏณฺฑิลเสยฺยบี กัมเปติ, เขกบัสสยโกมี โหติ
 วโฆสัลลธโร, ยัพโภกาสิโก โหติ ยถาสันถติโก; เวกฏโกมี โหติ
 วิกฏโกชฌาณโยคมมยุตโต, อาปานโกมี โหติ อาปานกมมยุตโต,
 สายํ ตติยกัมเป อุตโตโรหณายโยคมมยุตโต วิหริตติ.

ขเจลโก เจปํ กัสสป โหติ มุตฺตจาจาโร หัตถถาเลขโน ฯ เป ฯ
 อิติ เขวรูปํ อตฺถมาสิกัมเป ปวิยาปภัตตโกชฌาณโยคมมยุตโต วิหริตติ.
 ตัสส วายํ ลีสลัมปทา จิตฺตลัมปทา บัณฺเณลัมปทา อภาวทา โหติ
 อลฺลิจฺฉิกตา. อถ โข โส อารกกา จ สามันณฺวา อารกกา จ พหฺมิมันณฺวา.
 ยโต โข กัสสป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาบํชณฺม เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ, อาสวานันฺจ
 ขยา อณาสวณฺเจโตวิมุตฺตํ บัณฺเณวิมุตฺตํ ทิฏฺฐิเจว ธัมเม สยํ
 อภินฺเณวํ สัจฺฉนิกตฺวา อูปสัมบํชช วิหริตติ. อयํ วุจฺจติ กัสสป
 ภิกฺขุ “สมฺมโน อิตฺถิ” พหฺมิมโน อิตฺถิ. สากกักโข เจปํ กัสสป
 โหติ สามากกักโข ฯ เป ฯ วนมฺมูลผลาหาโร ยาเปติ ปวตฺตผลโกชี.
 ตัสส วายํ ลีสลัมปทา จิตฺตลัมปทา บัณฺเณลัมปทา อภาวทา โหติ
 อลฺลิจฺฉิกตา. อถ โข โส อารกกา จ สามันณฺวา อารกกา จ
 พหฺมิมันณฺวา. ยโต โข กัสสป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาบํชณฺม
 เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ, อาสวานันฺจ ขยา อณาสวณฺเจโตวิมุตฺตํ

บัพผาวิมุติดี ติฏฐิเจว ธัมเม สยํ อภินิชา สัจฉิกัตวา อุลลัมบัสซ
 วิหริติ. อยํ วุจฺจติ กัสสป ภิกขุ “สมโน อิตฺถิ” “พริทฺทมโน อิตฺถิ.
 สาณานิ เจปํ กัสสป ธาเวติ, มลฺลํสาณานิ ธาเวติ, ๆ เป ๆ สาณํ ทคฺยิกํ
 อุตฺโตโรหนานุโยคมนุยุตฺโต วิหริติ. ตัสส วายํ ลีลลัมปทา จิตฺตลัมปทา
 มัลลลัมปทา อภาวตา โหติ อสัจฉิกตา. อถ โข โส อารกา
 จ สาลัมภีนา อารกา จ พริทฺทมัลลัมภีนา. ยโต โข กัสสป ภิกขุ อเวรํ
 อหิยาบัสซํ เมตฺตจิตฺตํ ธาเวติ, อาสวานัลลํ ขยา อนาสวํเจโตวิมุติดี
 บัพผาวิมุติดี ติฏฐิเจว ธัมเม สยํ อภินิชา สัจฉิกัตวา
 อุลลัมบัสซ วิหริติ. อยํ วุจฺจติ กัสสป ภิกขุ “สมโน อิตฺถิ
 “พริทฺทมโน อิตฺถิ.

เอวํ วุตฺเต อจฺเจโล กัสสปโก ภาวณฺตี อุตฺตโว “ทุกฺกัรํ โภ
 โคตม สาลัมภี, ทุกฺกัรํ พริทฺทมัลลัมภี. ปกฺติ โข เอสา
 กัสสป โสภัสสํ, ทุกฺกัรํ สาลัมภี, ทุกฺกัรํ พริทฺทมัลลัมภี. อจฺเจโล
 เจปํ กัสสป โหติ มุตฺตจาโร หัตถาวเลฆโน ๆ เป ๆ อิตฺ
 เอรูปํ ชัตถมาสีกมํ ปริยาบถิตฺตโกชนานุโยคมนุยุตฺโต วิหริติ.
 อิมาย จ กัสสป มตฺตคาย อิมินา จ ตโปปัททกเมน สาลัมภี วา
 อภวิสส พริทฺทมัลลัมภี วา ทุกฺกัรํ อทุกฺกัรํ, เนติ อภวิสส กัสสป
 วณฺนาย “ทุกฺกัรํ สาลัมภี, ทุกฺกัรํ พริทฺทมัลลัมภี. ลักฺกั จ
 ปเนตํ อภวิสส กาคํ คหปคฺคินา วา คหปคฺคิปุตฺตเคน วา อันตมโส
 อภวิสสาสีกมํ, เมตฺตจิตฺตํ อจฺเจโล โหติ มุตฺตจาโร หัตถาวเลฆโน

ๆ เป ๆ อิติ เอรุเป อัทธมาสิกัณเฐ ปริยาบภัตตโกชณานุโยคมนุยุตฺโต
 วิหรามิติ. ยัสฺมา จ โข กัสฺสเป อังณเตีรว อิมาย มัตตตาย
 อังณเตีร อิมินา จ ตโปปักกเมน สามันณัง วา โหติ พหัมมัตถัง วา
 ทุกฺกัรํ สุกฺกัรํ, ตัสฺมา เอตํ กัสฺส วจนาย “ทุกฺกัรํ สามันณัง,
 ทุกฺกัรํ พหัมมัตถันนํติ. ยโต โข กัสฺสเป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาบชณัณ
 เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ, อาสวานํ ขยา อนาสวณฺเญโตวิมุตฺตํ ปัจฉาวิมุตฺตํ
 ทิฏฐเญว ธมฺเม สยํ อภินฺวา สจฺฉิกกัวา อุปสํบฺบชช วิหริติ.
 ขยํ วุจฺจติ กัสฺสเป ภิกฺขุ “สมโน อิตฺถิ “พฺราหฺมโน อิตฺถิ.
 สากกัโข เจปิ กัสฺสเป โหติ, สามากกัโข ๆ เป ๆ วณฺมุผลลาหาโร
 ยาเปติ ปวตฺตผลโกชฺติ. อิมาย จ กัสฺสเป มัตตตาย อิมินา จ
 ตโปปักกเมน สามันณัง วา อภิวิสฺสํ พหัมมัตถัง วา ทุกฺกัรํ
 สุกฺกัรํ, เอตํ อภิวิสฺสํ กัสฺส วจนาย “ทุกฺกัรํ สามันณัง, ทุกฺกัรํ
 พหัมมัตถันนํติ. สักกา จ ปเนตํ อภิวิสฺสํ กาคุ คหปจฺฉินา วา
 คหปติปฺตเตน วา อณฺตมโส กุมฺภทาสียาปิ, หนฺนทาหํ สากกัโข
 โหมิ สามากกัโข วา ๆ เป ๆ วณฺมุผลลาหาโร ยาเปมิ
 ปวตฺตผลโกชฺติ. ยัสฺมา จ โข กัสฺสเป อังณเตีรว อิมาย มัตตตาย
 อังณเตีร อิมินา จ ตโปปักกเมน สามันณัง วา โหติ พหัมมัตถัง วา
 ทุกฺกัรํ สุกฺกัรํ, ตัสฺมา เอตํ กัสฺส วจนาย “ทุกฺกัรํ สามันณัง,
 ทุกฺกัรํ พหัมมัตถันนํติ. ยโต โข กัสฺสเป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาบชณัณ
 เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ, อาสวานํ ขยา อนาสวณฺเญโตวิมุตฺตํ ปัจฉาวิมุตฺตํ

ทิฏฐิเจ้า ธัมมเม สย อภิณฺณา สัจฉิกัตถวา อุปสัมปัชช วิหริติ.
 ธมฺม วุจฺจติ กัสสโป ภิกขุ “สมฺมโน อิตฺถิ” “พริทฺทมโน อิตฺถิ.
 สาณานิ เจปิ กัสสโป ชาเรติ, มฺสาณานิปิ ชาเรติ, ฯ เป ฯ
 สายํ ตติยํ อุตฺตโรโรหนานุโยคมนุยุตฺโต วิหริติ. อิมาย จ
 กัสสโป มกฺกทาย อิมินา จ ตโปปํกัสมฺเน ตามณฺณํ วา อภวิสฺส
 พริทฺทมณฺณํ วา ทุกฺกโร สุตฺตูกฺกโร, เนตํ อภวิสฺส กัสสโป วณฺนาย
 “ทุกฺกโร สามณฺณํ, ทุกฺกโร พริทฺทมณฺณํ”ติ. สักกา จ ปเนตํ
 อภวิสฺส กาคู คหปติภา วา คหปติปุตฺเตน วา อนฺตมโส
 คุมฺภทาสยาปิ, หนฺนทาห์ สาณานิปิ ชาเรมิ, มฺสาณานิปิ ชาเรมิ,
 ฯ เป ฯ สายํ ตติยํ อุตฺตโรโรหนานุโยคมนุยุตฺโต วิหริตฺติ. ยัสฺมา
 จ โข กัสสโป อณฺณํเควฺว อิมาย จ มกฺกทาย อณฺณํเควฺว อิมินา จ
 ตโปปํกัสมฺเน สามณฺณํ วา โหติ พริทฺทมณฺณํ วา ทุกฺกโร
 สุตฺตูกฺกโร, ตัสฺมา เอตํ กัสสโป วณฺนาย “ทุกฺกโร สามณฺณํ, ทุกฺกโร
 พริทฺทมณฺณํ”ติ. ยโต โข กัสสโป ภิกขุ อเวโร อพฺยาปัชฺฌ
 เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ, ยาสวณฺณํจ ขยา อภาสวณฺเญโตวิมุคฺติ
 บัณฺณาวิมุคฺติ ทิฏฐิเจ้า ธัมมเม สย อภิณฺณา สัจฉิกัตถวา อุปสัมปัชช
 วิหริติ. ธมฺม วุจฺจติ กัสสโป ภิกขุ “สมฺมโน อิตฺถิ” “พริทฺทมโน อิตฺถิ.”

เอวํ วุจฺจติ อเจโส กัสสโป ภควันตํ เอตทโวจ “ทุชฺชานา
 โภ โคธมฺ. สมฺมโน, ทุชฺชานา พริทฺทมโนติ. ปกฺติ โข เอตา
 “กัสสโป โดกฺสสิ ทุชฺชานา สมฺมโน, ทุชฺชานา พริทฺทมโนติ.

อเจโตโก เจบี กัสสป โหติ มุตฺตาทาโร หัตถาวเลขโน ฯ เป ฯ
 อิติ เขวรูป อัทธมาลิกบี ปริยายภัดตโกชนานุโยคมนุยุตฺโต
 วิหริติ. อิมาย จ กัสสป มัตตทาย อิมินา จ ตโปยักกเมน
 สมโน วา อภวิสฺส พฺรหฺมโน วา ทุชฺชานโน สุตฺตฺชานโน, เนตํ
 อภวิสฺส กัสสป วจนาย “ทุชฺชานโน สมโน, ทุชฺชานโน พฺรหฺมโนติ.
 ลักก้า จ ปเนตํ อภวิสฺส ฌาตุ คหปติณา วา คหปติปุตฺเตน วา
 อันตมโสมี กุมภทาลิยาบี “เยบี อเจโต มุตฺตาทาโร หัตถาวเลขโน
 ฯ เป ฯ อิติ เขวรูป อัทธมาลิกบี ปริยายภัดตโกชนานุโยคมนุยุตฺโต
 วิหริตติ. ยัสฺมา จ โช กัสสป อลฺลวเฏรว อิมาย จ มัตตทาย
 อลฺลวเฏร อิมินา จ ตโปยักกเมน สมโน วา โหติ พฺรหฺมโน วา
 ทุชฺชานโน สุตฺตฺชานโน, ตัสฺมา เขตํ กัสสป วจนาย “ทุชฺชานโน
 สมโน, ทุชฺชานโน พฺรหฺมโนติ. ยโต โช กัสสป ภิกฺขุ ยเว
 อพฺยาบํชณํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ, ยาสวานํ ขยา อนาสวณฺโงโตวิมุตฺตํ
 ปิณฺณาวิมุตฺตํ ทิฏฺฐิเจว ธัมเม สยํ อภินฺณา ลักฺขณิกัตวา อุลลัมบํชช
 วิหริติ. อย วุจฺจติ กัสสป ภิกฺขุ “สมโน อิตปิ “พฺรหฺมโน อิตปิ.
 “สาวกกัโข เจบี กัสสป โหติ สามากกัโข ฯ เป ฯ วณฺณมุลลาทาโร
 ยายเปติ ปวตฺตผลโกชี. อิมาย จ กัสสป มัตตทาย อิมินา จ
 ตโปยักกเมน สมโน วา อภวิสฺส พฺรหฺมโน วา ทุชฺชานโน
 สุตฺตฺชานโน, เนตํ อภวิสฺส กัสสป วจนาย “ทุชฺชานโน สมโน, ทุชฺชานโน
 พฺรหฺมโนติ. ลักก้า จ ปเนตํ อภวิสฺส ฌาตุ คหปติณา วา

คหปติปุตฺเตน วา อันทมโส กุมภทาสยาป, อยํ สาธกักโข วา
 โหติ สาธกักโข ๑ เป ๑ วณมูลฉาหาโร ยายติ ปวตฺตผลโกชิตี.
 ยัสมา ๑ โข กัสสป อัจฉริยวิธว อิมาย ๑ มตฺตทาย อัจฉริย
 อิมินา ๑ คโปปกเมน สมโน วา โหติ พราหฺมโน วา
 พุชฺชาโน สุพุชฺชาโน, ตัสมา เอตํ กัสสป วณาย “พุชฺชาโน สมโน,
 พุชฺชาโน พราหฺมโนติ. ยโต ๑ โข กัสสป ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาบํชณํ
 เมตฺตจิตฺตํ ภาเวติ, ภาสวานํ ขยา อมาสวณฺเจโตวิมุตฺตํ บันณาวิมุตฺตํ
 ทิฏฺฐิเจว อัมเม สยํ อภินฺนา สจฺฉนิกิตฺวา อุปสํบํชช วิหริติ.
 อยํ วุจฺจติ กัสสป ภิกฺขุ “สมโน อิตฺถิ” “พราหฺมโน อิตฺถิ.
 สาณานิ เจปํ กัสสป ภาเวติ, มสาณานิ ๑ ภาเวติ, ๑ เป ๑
 สายํ คตฺติยกํ อุกโกโรหนานุโยคมนุยุตฺโต วิหริติ. อิมาย ๑
 กัสสป มตฺตทาย อิมินา ๑ คโปปกเมน สมโน วา อภวิสฺส
 พราหฺมโน วา พุชฺชาโน สุพุชฺชาโน, เอตํ อภวิสฺส กัสสป
 วณาย “พุชฺชาโน สมโน, พุชฺชาโน พราหฺมโนติ. สจฺฉกา ๑
 ปเนโส อภวิสฺส ภาตํ คหปตินา วา คหปติปุตฺเตน วา
 อันทมโส กุมภทาสยาป, อยํ สาณานิ ๑ ภาเวติ, มสาณานิ ๑
 ภาเวติ, ๑ เป ๑ สายํ คตฺติยกํ อุกโกโรหนานุโยคมนุยุตฺโต
 วิหริตฺติ. ยัสมา ๑ โข กัสสป อัจฉริยวิธว อิมาย ๑
 มตฺตทาย อัจฉริย อิมินา ๑ คโปปกเมน สมโน วา

โหติ พริหัมโณ วา ทุชฺชาโน สุตฺตฺชาโน, ตัสฺมา เอตฺ
 กัลลํ วณาย “ตุชฺชาโน สมนโณ, ทุชฺชาโน พริหัมโณติ.
 ยโต จ โข กัลลปํ ภิกฺขุ อเวรํ อพฺยาบํชนํ เมตฺตจิตฺตํ
 ภาเวติ, อาสวานํ ขยา ฌนาถวณฺโณโจโตวิมุตฺตํ บัณฺฑาวิมุตฺตํ
 ทิฏฺฐิเจว ชัมभะ สยํ อภิณฺเฐว สัจฺฉิกคฺคิชา อุตฺตมํบิณฑิตํ วิหริติ.
 ยมํ วุจฺจติ กัลลปํ ภิกฺขุ สมนโณ อิติปิ พริหัมโณอิติปิ.

เอวํ วุตฺเต อเจโต กัลลปโ ปถวณฺตี เอตทโวจ “กตมา
 ปณฺ ธา โภ โคตม สีสลัมปทา? กตมา จิตฺตลัมปทา? กตมา
 บัณฺฑาลัมปทา? อิทํ กัลลปํ ตถาโกโต โถเก อุตฺตมํบิณฑิตํ อหํ
 สัมมาลัมพฺโห ๑ เป ๑ วิตฺถาเรตฺทํโพ. กถํวํ กัลลปํ ภิกฺขุ
 สีสลัมบํโน โหติ? อิทํ กัลลปํ ภิกฺขุ ปาณาติปาตํ ปทาย
 ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ, นิหิตถนํโต นิหิตลลํโต ลลํชี
 ทยาบํโน สลลปปาณภูตทิตานุกัมปํ วิหริติ; อิตํบิณฑิตํ โหติ
 สีสลัมปทาย. ๑ เป ๑ โส อิมินา อริเยน สีสลลํบิณฑิตํ สมนํนาคโต
 อชฺชนํตํ อนวชฺชนํ ปฏฺฐลํเวเทติ. เอวํ กัลลปํ ภิกฺขุ สีสลัมบํโน
 โหติ. ยมํ โข ธา กัลลปํ สีสลัมปทา. ๑ เป ๑ ปรมํ
 ฌานํ อุตฺตมํบิณฑิตํ วิหริติ; อิตํบิณฑิตํ โหติ จิตฺตลัมปทาย. ยมํ
 โข กัลลปํ จิตฺตลัมปทา ๑ เป ๑ ฌานาณํลลํนายน จิตฺตํ
 อภินิหริติ อภินินฺนํเมติ; อิตํบิณฑิตํ โหติ บัณฺฑาลัมปทาย. ๑ เป ๑
 ฌาปํ อิตํตํตยาติ ปชานาติ. อิตํบิณฑิตํ โหติ. บัณฺฑาลัมปทา.

อภัย โข กัสสป ฌานธัมมปทา. วิมาบ ๑ กัสสป สीलธัมมปทา
จิตตธัมมปทา บัณฑิตธัมมปทา อังคณา สीलธัมมปทา จิตตธัมมปทา
บัณฑิตธัมมปทา อุตฺตริตฺวา वा ปณฺธิตฺวา वा นัตถิ.

สันติ กัสสป เอเก สมณพราหมณา ได้ลาทา, เต อเนกปริยาเยน
สีกวณฺณ ภาสฺสันติ. ยาวทา กัสสป อริยา ปรมํ สีกํ, นาหํ
ตฺตํ อตฺตโน สมสํ สมมุขัสสํมิ กุโต ภิกฺขโ, อถ โข
อหเมว ตฺตํ ภิกฺขโ ยถิทํ อธิสีกํ. สันติ กัสสป เอเก
สมณพราหมณา ตโปชิตฺตวาทา, เต อเนกปริยาเยน ตโปชิตฺตวา
วณฺณ ภาสฺสันติ. ยาวทา กัสสป อริยา ปรมํ ตโปชิตฺตวา,
นาหํ ตฺตํ อตฺตโน สมสํ สมมุขัสสํมิ กุโต ภิกฺขโ, อถ โข
อหเมว ตฺตํ ภิกฺขโ ยถิทํ อธิชิตฺตํ. สันติ กัสสป เอเก
สมณพราหมณา บัณฑิตวาทา, เต อเนกปริยาเยน บัณฑิตา วณฺณ
ภาสฺสันติ. ยาวทา กัสสป อริยา ปรมํ บัณฑิตา, นาหํ ตฺตํ อตฺตโน
สมสํ สมมุขัสสํมิ กุโต ภิกฺขโ, อถ โข อหเมว ตฺตํ ภิกฺขโ
ยถิทํ อธิบัณฑิตํ. สันติ กัสสป เอเก สมณพราหมณา วิมุตฺตวาทา,
เต อเนกปริยาเยน วิมุตฺตวา วณฺณ ภาสฺสันติ. ยาวทา กัสสป
อริยา ปรมํ วิมุตฺตติ, นาหํ ตฺตํ อตฺตโน สมสํ สมมุขัสสํมิ
กุโต ภิกฺขโ, อถ โข อหเมว ตฺตํ ภิกฺขโ, ยถิทํ อธิวิมุตฺตติ.

จาย โข ปณฺทิต กัสสป วิมุตฺติ, ยํ อภิเนชิตฺติยา ปวิฬพาสกา
เอว วทธียํ “สีกวณฺณ โข อภิเนชิตฺติ โข อภิเนชิตฺติ, ตฺตํจ โข

สุนฺณาคาเร นทติ, โน จ ปริสาสุติ. เต “มา เทวณฺติสฺส วณฺเฌยา.
 “สึทฺถาหํวํ สมนฺโน โคตโม นทติ, ปริสาสุ จ นทติ, โน จ
 สุนฺณาคาเร นทตฺติ เอมสฺสํ กัสฺสป วณฺเฌยา. จานํ โข
 ปเนตํ กัสฺสป วิชฺชติ, ยํ อํณณตฺตํณฺเฌยา ปรีฬพาสกา เอวํ วเทยฺย
 “สึทฺถาหํวํ สมนฺโน โคตโม นทติ, ปริสาสุ จ นทติ, โน จ โข
 วิสารโต นทตฺติ. เต “มา เทวณฺติสฺส วณฺเฌยา. “สึทฺถาหํวํ สมนฺโน
 โคตโม นทติ, ปริสาสุ จ นทติ, วิสารโต จ นทตฺติ เอมสฺสํ
 กัสฺสป วณฺเฌยา. จานํ โข ปเนตํ กัสฺสป วิชฺชติ, ยํ อํณณตฺตํณฺเฌยา
 ปรีฬพาสกา เอวํ วเทยฺย “สึทฺถาหํวํ สมนฺโน โคตโม นทติ,
 ปริสาสุ จ นทติ, วิสารโต จ นทติ; โน จ โข นํ บัณฺฑํ
 ปุจฺฉณฺติ, บัณฺฑํวํ นํ ปุจฺฉณฺติ; โน จ โข เนลํ บัณฺฑํ ปุณฺณํ
 พฺยากรโรติ, บัณฺฑํวํ เนลํ ปุณฺณํ พฺยากรโรติ; โน จ บัณฺฑํสฺส
 พฺยากรณณ จิตฺตํ อาราเธติ, บัณฺฑํสฺส จ พฺยากรณณ จิตฺตํ
 อาราเธติ; โน จ โข สโตทฺทํ มณฺณณฺติ, สโตทฺทํวํจฺจ
 มณฺณณฺติ; โน จ โข สุตฺตํวํ ปลฺลํณฺติ, สุตฺตํวํจฺจ
 ปลฺลํณฺติ; โน จ โข ปลฺลํณํวํ ปลฺลํณํวํ กโรณฺติ, ปลฺลํณํวํ
 ปลฺลํณํวํ กโรณฺติ; โน จ โข ตถตฺตํวํ ปฏิบฺบชฺชณฺติ,
 ตถตฺตํวํ จ ปฏิบฺบชฺชณฺติ, โน จ โข ปฏิบฺบชฺชํวํ อาราเธณฺติ.
 เต “มา เทวณฺติสฺส วณฺเฌยา. “สึทฺถาหํวํ สมนฺโน โคตโม
 นทติ, ปริสาสุ จ นทติ, วิสารโต จ นทติ, บัณฺฑํวํ นํ

บุญมีนิต, บัญชีนิจ เผล่ ปฏฺโจ พัยากโรติ, บัญชีลล จ
เวรียกรณณ จิตติ อาราคติ, โสตัฬพัพพิจัลล มัลลันนิต, สุตฺวา
จัลล ปสฺสึนิต, ปสฺสึนินา จ ปสฺสึนินากโร กโรนิต, ทตฺตตาย
ปฏฺฐิจฺฉนิต, ปฏฺฐินินา จ อาราคณิตติ เขวมัลล กัลลป
วณฺเณยา. เอกมิทาหํ กัลลป สมยฺ วาซคเต วิหรามิ คิซณกุญฺเญ
บัพพะเต. ตัฬโร มํ ชัลลนตโร เต สัพพะหมจโร นิโคโร โน นาม
ปวิพพาซโก อธิเชคฺคฺจนํ บัญฺหิ ปุจฺฉิ, ตัลลสาหํ อธิเชคฺคฺจนํ บัญฺหิ
ปฏฺฐโจ พัยากาส, พัยากเต จ ปน เม อตฺตมโน อโหสิ
ปรี วีย มัตตทายาติ.

โก หิ ภาณเต ภควโต อัมมํ สุตฺวาน อตฺตมโน อลฺล
ปรี วีย มัตตตาย. อหํปิ ภาณเต ภควโต อัมมํ สุตฺวา อตฺตมโน
ปรี วีย มัตตตาย. อภิกกัณฺธิ ภาณเต, อภิกกัณฺธิ ภาณเต, เสยฺยถาปิ
ภาณเต นิกกุซฺชิตฺ วา อุกกุซฺชเยยฺ, ปฏฺฐิจฺฉนิน วา วิวเรยฺ,
มูฬิหัลล วา มัคคิ อากิขเยยฺ, ชันธกาเร วา เทลปฺชชีไต
ธาวะยฺ “จักขุมนฺโต รุปานิ ทักขณฺตติ. เอวเมว ภควตา
อเนกปริยาเยน อัมมโม เทลโต. เอสาหิ ภาณเต ภควนฺติ สรณิ
คัจฉามิ อัมมัญฺจ ภิกขุสัลลนญฺ. ลเภยฺยาหิ ภาณเต ภควโต
สันติเก บัพพะชฺช, ลเภยฺย อุลลัมปณฺติ.

โย โข กัลลป อลฺลนตติณียปฺพไฟ อิมลฺลิมิ อัมมวินเย
อากังขติ บัพพะชฺช, อากังขติ อุลลัมปณฺ; โส จัตตาโร มาเส ปริวตติ.

จตุณฺณ มาสํณํ อัจฺเจเนน อารทฺธจิตฺตา ภิกฺขุ บัพฺผาเชนฺติ
 อุปสํปทาเทณฺติ ภิกฺขุภาวาย. อปฺปี จ เมตฺถ ปุคฺคิลเวมคฺคิตฺตา
 วิทิตาติ. สเจ ภันเต อํณฺณคิตฺตํนิยปฺพุทฺโธ อิมํสํมํ อํมํวินเย
 อากังขติ บัพฺผัชชํ, อากังขติ อุปสํปทํ, จิตฺตาโร มาเส
 ปวิวตฺติ; จตุณฺณ มาสํณํ อัจฺเจเนน อารทฺธจิตฺตา ภิกฺขุ บัพฺผาเชนฺติ
 อุปสํปทาเทณฺติ ภิกฺขุภาวาย. อหํ จิตฺตาริ วสฺสํณิ ปวิวลลํสํมิ,
 จตุณฺณ วสฺสํณํ อัจฺเจเนน อารทฺธจิตฺตา ภิกฺขุ บัพฺผาเชนฺติ อุปสํปทาเทณฺติ
 ภิกฺขุภาวายาติ. อลลํตํ โข อ.เจโต กัลลํโป ภควโต สันนํติเก
 บัพฺผัชชํ, อลลํตํ อุปสํปทํ. อจิรํอุปสํมํบฺบํโน โข ปณายสํมา กัลลํโป
 เอโก รูปํกัณฺโถ อํบฺบํมคฺคํโต อาตาบฺบํ ปหิตตํโต วิหรณฺํโต
 นจิรํสํเสว ยสฺสํสํตํถาย กุลปคฺคํตา สํมํมํ เทว อคารํสํมา อนคาริยํ
 บัพฺผัชชํ, ตตฺถนคฺคํตํ พหุํมํจิริยปริโยสานํ~ ทิฏฺฐํเจว อํมํเม สยํ
 อภินฺณา สจฺจํนิคคํวา อุปสํมํบฺบํชชํ วิหริ, “ซีณมา ชาติ, วุสสิคํ
 พหุํมํจิริยํ, กคํ กรณิยํ, นาปรํ อิตถํตํตํยาติ อพฺภณฺณนาสิ.
 อํณฺณคโร โข ปณายสํมา กัลลํโป อวหตํ อโหสิติ.

มหาสิทฺถนาทสุตฺตํ นิฏฺฐํจิตํ อํญฺจํม.

ลิลิตชนธาคเค โปฏฐปาทลุตติ.

เอวัมเม ลุตติ. เอกัง สัมมยิ ภควา สāvātthiyā วิหริติ เชตวนเ
อนาถบิณฑิกัสสāราเม. เตเน โข ปณ สมนเณ โปฏฐปาโท
ปรีพพาชโก สัมมยิปปวาทเก ตินฺหุกาจิโร เอกสาลิเก มัลลิการามे
ปฏิวสติ มหติยา ปรีพพาชกปริสาบ สัทธิ ตัสสมัตเตติ ปรีพพาชกสเทติ.
อถ โข ภควา ปุพฺพัตถิสัมมยิ นิวาเสตฺวา บัตตจิวรมาทาย
สāvātthiyā บิณฑาย ปāvสิ. อถ โข ภควโต เขตตโหล
“อติปปโค โข ตาว สāvātthiyā บิณฑาย จริตุ, ยันนุนาหิ
เยเน สัมมยิปปวาทโก ตินฺหุกาจิโร เอกสาลิโก มัลลิการามे, येने
โปฏฐปาโท ปรีพพาชโก เตเนปัสสังเมยฺยันติ. อถ โข ภควา
येเน สัมมยิปปวาทโก ตินฺหุกาจิโร เอกสาลิโก มัลลิการามे
เตเนปัสสังมิ.

เตเน โข ปณ สมนเณ โปฏฐปาโท ปรีพพาชโก มหติยา
ปรีพพาชกปริสาบ สัทธิ นิลินโน โหติ อุนนาทินิยา อจฺจาลิตฺทมहाสัททา
อเนกวิหิตํ ตีรจฺฉานกถํ กเถเนติยา. เสยฺยณิหํ? ราชกถํ โจรกถํ
มหามัตฺตคกถํ เสนากถํ ภัยกถํ ยุทฺธกถํ อन्नกถํ ปานกถํ วัตถกถํ
สยณกถํ มาลากถํ คณฺฐกถํ ญาติกถํ ยานกถํ คามกถํ นิคมกถํ
นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถิกถํ ปุริสกถํ สุรากถํ วิสีฆากถํ
กุมภกถํ ภูมิกถํ ภูมฺพ. ปตฺตกถํ นวนตฺตกถํ โลกกถํ ชาติกถํ สุมุทฺตกถํ ชาติกถํ

อิติภาวภวถ อิติ วา. อัทธัสสา โข ปญฺญาปาโท ปรีพพาชโก
 ภควันตํ ทูโรโต อาคัจฉันตํ; ทิสฺวาน ลกปริสํ สันนฺจเปติ
 “ อปัปฺปสัททา โภณฺโต โทหนฺตุ, มา โภณฺโต สัททมกตฺถ, อมํ สมฺโม
 โคตโม อาคัจฉติ, อปัปฺปสัททาโม โข ปณายสฺมา โส อปัปฺปสัททสฺส
 วัณฺณวาที, อปัเปว นาม อปัปฺปสัททํ ปริสํ วิหิตฺวา อุลลङ्กมิตัพพํ
 มณฺเฑนียาติ. เอวํ วุตฺเต เต ปรีพพาชกา คุณฺหิ อเหตุ.

อตฺต โข ภควา เยน ปญฺญาปาโท ปรีพพาชโก เตนุปลङ्กมิ.
 อตฺต โข ปญฺญาปาโท ปรีพพาชโก ภควันตํ เอตทโวจ “เอตฺต โข
 ภันเต ภควา, สฺวาคํ ภันเต ภควโต, จิรํสํ โข ภันเต ภควา
 อิมํ ปริยายมกาสิ ยทิทํ อธิคฺคณาย, นิสิตฺตุ ภันเต ภควา,
 อิทมาสนํ บัณฺณตฺตํติ. นิสิตฺติ ภควา บัณฺณตฺเต อาสเน.
 ปญฺญาปาโทปิ โข ปรีพพาชโก อัญฺจวโร นิงํ อาสนํ คเหตุว
 เอกมณฺตํ นิสิตฺติ. เอกมณฺตํ นิสินฺนํ โข ปญฺญาปาทํ ปรีพพาชกํ
 ภควา เอตทโวจ “ กายโนตฺถ ปญฺญาปาท เอตฺรหิ กาย
 สันนิสสินฺนา, กา จ ปณ โว ชันฺตรากถา วิปฺปคฺคาติ.

เอวํ วุตฺเต ปญฺญาปาโท ปรีพพาชโก ภควันตํ เอตทโวจ
 “ติฏฺฐเตสสา ภันเต กถา, ยาย มยํ เอตฺรหิ กาย สันนิสสินฺนา,
 เนสสา ภันเต กถา ภควโต ทุสฺสิกา ภวิสฺสติ บัจฺจาปิ สวณาย,
 ปริมาณํ ภันเต ทิวสานิ ปุริมตฺรานิ นานาคิตฺติยานํ สมณพฺรหฺมณานํ
 โกตุผลลาลาย สันนิสสินฺนา; สันนิปฺจิตานํ อภิสสณฺณานิโรเก กถา

อุทปาติ “กถํ นุ โข โก อภิสัณฺณานิโรธํ โหติติ: ตถ์เวรักจเ
 เขมาหํสุ “อเหตุ อัมมัจจยา ปุริสัสส สัณฺณภา อัมมัจจชติบี
 นิรุชฌติบี, ยัสสิมํ สมเย อัมมัจจชติ, สัณฺณวี ทัสสิมํ สมเย
 โหติ; ยัสสิมํ สมเย นิรุชฌติ, อสัณฺณวี ทัสสิมํ สมเย โหติติ:
 อิตถเเก อภิสัณฺณานิโรธํ บัณฺณเปณฺติ, ทมฺภโว เขมาห “น
 โข ปน เมตํ โก เขวํ ภวิสฺสติ, สัณฺณวา हि โก ปุริสัสส
 อตฺตา, โส ๑ โข อูปะติบี อเปติบี, ยัสสิมํ สมเย อูปะติ, สัณฺณวี
 ทัสสิมํ สมเย โหติ; ยัสสิมํ สมเย อูปะติ, อสัณฺณวี ทัสสิมํ
 สมเย โหติติ: อิตถเเก อภิสัณฺณานิโรธํ บัณฺณเปณฺติ, ทมฺภโว
 เขมาห “น โข ปน เมตํ โก เขวํ ภวิสฺสติ, สันฺติ
 हि โก สมณพฺรหฺมณา มหิตฺธิกา มหานุภาวา, เท อิมัสส
 ปุริสัสส สัณฺณอ อูปักกัฏฺหมณฺติบี อปักกัฏฺหมณฺติบี, ยัสสิมํ สมเย
 อูปักกัฏฺหมณฺติ, สัณฺณวี ทัสสิมํ สมเย โหติ; ยัสสิมํ สมเย
 อูปักกัฏฺหมณฺติ, อสัณฺณวี ทัสสิมํ สมเย โหติติ: อิตถเเก อภิสัณฺณานิโรธํ
 บัณฺณเปณฺติ, ทมฺภโว เขมาห “น โข ปน เมตํ โก
 เขวํ ภวิสฺสติ, สันฺติ हि โก เทวา มหิตฺธิกา มหานุภาวา, เท
 อิมัสส ปุริสัสส สัณฺณอ อูปักกัฏฺหมณฺติบี อปักกัฏฺหมณฺติบี, ยัสสิมํ
 สมเย อูปักกัฏฺหมณฺติ, สัณฺณวี ทัสสิมํ สมเย โหติ; ยัสสิมํ
 สมเย อูปักกัฏฺหมณฺติ, อสัณฺณวี ทัสสิมํ สมเย โหติติ: อิตถเเก

อภิสลฺลณานิโรธํ มัลลํเปณติ. ตัสส มัยหิ ภันเต ภควันคํ เยว
 ขาวฬก สติ อุตฺตปาติ “อโห นฺน ภควา, อโห นฺน สุกโต, โย
 อิมสฺส ธมฺมานํ สุกฺกสฺสโตติ: ภควา ภันเต กุสโล, ภควา ปกตฺตลฺล
 อภิสลฺลณานิโรธัสส, กถันนุ โข ภันเต อภิสลฺลณานิโรโธ โหติติ.

“คัตถิ โปฏฺฐจฺปาถ เย เต สมณพฺรหฺมณฺณา เขวมาหฺนุ
 “อเหตุ อัมมํบิํจฺยา ปุริสัสส สลฺลณํ อุมมํบิํชฺชติมฺมํ นิรฺชฺชณติมฺมํ,
 ขาติโฆว เนลล อปรํทฺธ. ทํ กิสฺส เหตุ? สเหตุ ทิ
 โปฏฺฐจฺปาถ สัมมํบิํจฺยา ปุริสัสส สลฺลณํ อุมมํบิํชฺชติมฺมํ
 นิรฺชฺชณติมฺมํ, ลิกฺขา เขกา สลฺลณํ อุมมํบิํชฺชติมฺมํ, ลิกฺขา เขกา
 สลฺลณํ นิรฺชฺชณติมฺมํ, กา จ ลิกฺขาติ ภควา อโฆว. “อิธ
 โปฏฺฐจฺปาถ คตฺตาคโต โลเก อุมมํบิํชฺชติ อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ
 ๑ เป ๑ (ยถา สามันตฺตมฺสเล เขว วิตฺถาเรตฺถัพพ). เขว โข
 โปฏฺฐจฺปาถ ภิกฺขุ สลฺลณํมมฺมํโน โหติ. ๑ เป ๑ ตัสสอิม
 มัลลํ นีวรณํ ปติเน อตฺตนิ สมณุปฺปัสสโต ปาโมชฺชํ ขายติ,
 ปมุทิตัสส มติ ขายติ, มติมนัสส กาโย มัสสํภกฺติ, มัสสํภกฺกาโย
 สฺขํ เวทยติ, สฺขินิ จิตฺตํ สมาธยติ. โส วิวิจฺเจว กาเมหิ
 วิวิจฺจ อุกฺกสฺเสหิ ธมฺมเมหิ สวตฺถกํ สวการํ วิเวกขํ มิตฺติสฺขํ
 ปจฺจํ ฉานํ อุมมํบิํชฺช วิหริติ: ตัสส ยา ปุริมา กามสลฺลณํ,
 ลา นิรฺชฺชณติ; วิเวกขมิตฺติสฺขํมสฺสจฺจสลฺลณํ ตัสสํม สมเย โหติ,
 วิเวกขมิตฺติสฺขํมสฺสจฺจสลฺลณํ เยว ตัสสํม โหติ: เขวมํ ลิกฺขา

เขกา สัมมนา ขุขัมพัชติ, สิกขา เขกา สัมมนา นิวัชติ
ขมฺปี สิกขาติ ภควา อโวก.

“ ปลูก จปร โปฏฐาต ภิกขุ วิตักกวิจារานํ รูปสมา ชันณัตถํ
 สัมปสาทนํ เจตโส เขโถทิวาโร อวิตักกํ อวิจาร์ สมาริซ
 ปิติสุขํ ทุทฺธิยํ ฌานํ อပ္สันนํ ชีช วิหระติ ตัสส ยา ปุริมา
 วิเวกชปิติสุขสฺสุมลจฺจรสฺสณฺณา, สํ นิสฺสนฺติ, สมาริซปิติสุขสฺสุม-
 ลจฺจรสฺสณฺณา ตัสสํ สมเย โทติ, สมาริซปิติสุขสฺสุมลจฺจรสฺสณฺณ
 เยว ตัสสํ สมเย โทติ: เขวํ ลิกขา เขกา สณฺณ
 อပ္ปชฺชติ, ลิกขา เขกา สณฺณ นิสฺสนฺติ: อပ္ป ลิกขาติ
 ภควา อโห.

[illegible]

“ปุณ จปร โปฏฐยทา ภิกขุ สขัลล ๑ ปทานา ๑
๑ ปทานา ปุฬโฆว โสมณัลลโสมณัลลทานิ อิตถังคมา อตุกขมสฺส”

อุเปกขาสติปาริสุทธิ จตุตถิ ฌานี อุปสัมปัชช วิหริติ
 ทัสส ยา ปริมา อุปเปกขาสุขมุตตังจลันณา, ตา นิรุชฌติ;
 อตฺถกขมุตตังจลันณา ทัสสิ สมเย โหติ, อตฺถกขมุตตัง-
 จลันณิ เยว ทัสสิ สมเย โหติ; เหวปี ลิกขา เอกา
 ลันณา อุပ္ปัชชติ, ลิกขา เอกา ลันณา นิรุชฌติ; อပ္ปี
 ลิกขาติ ภควา อโวก.

“ปุณ จปร โปฏฺฐปาถ ภิกขุ สัพพะโส รูปลันณานิ
 สมติกกมา ปฏฺฐลันณานิ อตฺถังคมา นานัตตลันณานิ อมณสิการา
 “อนันโ ท อากาโสติ อากาสานันนิจายตนํ อุปสัมปัชช วิหริติ; ทัสส
 ยา ปริมา รูปลันณา, ตา นิรุชฌติ; อากาสานันนิจายตนมุตตังจลันณา
 ทัสสิ สมเย โหติ, อากาสานันนิจายตนมุตตังจลันณิ เยว
 ทัสสิ สมเย โหติ; เหวปี ลิกขา เอกา ลันณา อุပ္ปัชชติ,
 ลิกขา เอกา ลันณา นิรุชฌติ; อပ္ปี ลิกขาติ ภควา อโวก.

“ปุณ จปร โปฏฺฐปาถ ภิกขุ สัพพะโส อากาสานันนิจายตนํ
 สมติกกมม “อนันต วิณณานันตติ วิณณานันนิจายตนํ อุปสัมปัชช
 วิหริติ; ทัสส ยา ปริมา อากาสานันนิจายตนมุตตังจลันณา,
 ตา นิรุชฌติ; วิณณานันนิจายตนมุตตังจลันณา ทัสสิ สมเย
 โหติ, วิณณานันนิจายตนมุตตังจลันณิ เยว ทัสสิ สมเย
 โหติ; เหวปี ลิกขา เอกา ลันณา อุပ္ปัชชติ, ลิกขา เอกา
 ลันณา นิรุชฌติ; อပ္ปี ลิกขาติ ภควา อโวก.

“ปุณ จปร โปฏฐปาต ภิกขุ สัพพะโส วิณณานันถายตนํ
 สมตีกกัมม “นัตถิ ภิกขุ จิตฺติ อากิลจันณายตนํ อุกัมมัมมชฺช วิหระติ
 ตัสส ยะ ปุริมา วิณณานันถายตนํ สุขุมสัจจสัจฉนํ, ตา นิรุชฌติ;
 อากิลจันณายตนํ สุขุมสัจจสัจฉนํ ตัสสํ สมเย โหติ, อากิลจันณายตน-
 สุขุมสัจจสัจฉนํ ยะ ตัสสํ สมเย โหติ: เอวํปิ ลิกขา เอกา
 สัจฉนํ อุกัมมัมมชฺชติ, ลิกขา เอกา สัจฉนํ นิรุชฌติ: อयํปิ
 ลิกขาติ ภควา อโรร.

ยถา โข โปฏฐปาต ภิกขุ อิตฺถ สกสัจฉนํ โหติ, โส ตโต อมุตฺตร
 ตโต อมุตฺตร ออนุปฺพุทฺเณ สัจฉนํคัคคํ ผุสติ, ตัสส สัจฉนํคัคเค จิตฺตัสส
 เอว โหติ “เจตยมานัสส เม ปาปํโย, อเจตยมานัสส เม เสยฺโย,
 อหังการะ โข ปณฺ เจเตยฺยํ อภิสัขเรยฺยํ, อีมา จ เม สัจฉนํ
 นิรุชฌณียํ, อัจฉนํ จ โอฬาริกา สัจฉนํ อุกัมมัมมชฺชณียํ, ยันนิฐานาหิ
 ม เจา เจเตยฺยํ น จ อภิสัขเรยฺยณฺติ. โส น เจา เจเตติ น
 จ อภิสัขโรติ, ตัสส อเจตยโต อภิสัขโร ตา เจา สัจฉนํ
 นิรุชฌณฺติ, อัจฉนํ จ โอฬาริกา สัจฉนํ น อุกัมมัมมชฺชณฺติ, โส
 นิโรธํ ผุสติ. เอวํ โข โปฏฐปาต ออนุปฺพุทฺทาภิสัจฉนํ-
 นิโรธสัปปชานตมาปตฺติ โหติ. ตํ ก็ มัจฉนํ โปฏฐปาต
 อยํ นุ โข เต อิตฺถ ปุทฺเพิ เอวรูปา ออนุปฺพุทฺทาภิสัจฉนํ-
 นิโรธสัปปชานตมาปตฺติ สุตฺตปฺพุทฺทาติ. โน เทหํ ภันเต. เอวํ โข
 อหํ ภันเต ภควตา อัมมํ เทสิตํ ชาชานามิ. ยโต โข

๑. ลี. ภควโต ภาสิตํ.

ไปฏฺฐปาถ ภิกขุ สกสฺสณฺโณ โหติ, โส ตโต อมุทฺร ตโต อมุทฺร
 อนุปฺพเพณ สสฺสณฺคํ มุสฺสติ; ตสฺส สสฺสณฺคโค จิตฺตสฺส เหว โหติ
 “เจตยมานสฺส เม ปาณฺโง, อเจตยมานสฺส เม เสยฺโย, อหฺลโว
 โข ปณฺ เจเตยฺย อภิสฺสเรยฺย, อีมา จ เม สสฺสณา นิรุชฺฌเอยฺย,
 อสฺสณา จ โสฬาริกา สสฺสณา อุมฺบิขฺชเอยฺย; ยันฺนุนาหิ น เจว
 เจเตยฺย น จ อภิสฺสเรยฺยณฺติ. โส น เจว เจเตติ น จ อภิสฺสโรติ;
 ตสฺส อเจตยโต อนภิสฺสโรโต ตา เจว สสฺสณา นิรุชฺฌณฺติ, อสฺสณา
 จ โสฬาริกา สสฺสณา น อุมฺบิขฺชณฺติ; โส นิโรธํ มุสฺสติ. เหว โข
 ไปฏฺฐปาถ อนุปฺพพาสสฺสณฺณนิโรธสํปชานสมายตฺติ โหติติ.

เอวํ ไปฏฺฐปาทาติ. เอกหฺลโว นุ โข ภันเต ภควา สสฺสณฺคํ
 บัณฺณเปติ? อุตฺทาหุ ปุณฺณํ สสฺสณฺคโค บัณฺณเปตฺติ. เอกํปิ โข
 ไปฏฺฐปาถ อหํ สสฺสณฺคํ บัณฺณเปมิ. ปุณฺณํ สสฺสณฺคโค บัณฺณเปมิติ.
 ยถากถํ ปณฺ ภันเต ภควา เอกํปิ สสฺสณฺคํ บัณฺณเปติ? ปุณฺณํ
 สสฺสณฺคโค บัณฺณเปตฺติ. ยถา ยถา โข ไปฏฺฐปาถ นิโรธํ มุสฺสติ,
 ทถา ทถา อหํ สสฺสณฺคํ บัณฺณเปมิ. เอวํ โข อหํ ไปฏฺฐปาถ
 เอกํปิ สสฺสณฺคํ บัณฺณเปมิ, ปุณฺณํ สสฺสณฺคโค บัณฺณเปมิติ.

สสฺสณา นุ โข ภันเต ปจฺมํ อุมฺบิขฺชติ, บัจฉา ญาณํ? อุตฺทาหุ
 ญาณํ ปจฺมํ อุมฺบิขฺชติ, บัจฉา สสฺสณา? อุตฺทาหุ สสฺสณา จ ญาณํ จ
 อปุพฺพํ อจฺจิมํ อุมฺบิขฺชณฺติติ. สสฺสณา โข ไปฏฺฐปาถ ปจฺมํ

ចុប្បិម្មឌីតិ, ប័ទ្ទនា ណាណុ, ត័ល្លនុប្បិមាតា ។ ឃ ណាណុប្បិមាតា
 តិច្ឆិ: តេ ខេវ ឧបាសាទិ “ឱត្ថប្បិម្មឌីតិ កិរ មេ ណាណុ ចុត្តបាតិច្ឆិ.
 ឱមិណ ។ ខេ ខេតំ ប្រាជ្ញាបាត បរិមាមេន វេតិក្កិវិវិ “មតា ត័ល្លនា
 ឃ ឆុប្បិម្មឌីតិ, ប័ទ្ទនា ណាណុ, ត័ល្លនុប្បិមាតា ។ ឃ ណាណុប្បិមាតា តិច្ឆិច្ឆិ.

ត័ល្លនា ឃ ខេ ភាណេ ឃុំស័ត្តិ ចត្តា? ចុត្តា ចត្តនា
 ត័ល្លនា ចត្តនា ចត្តនា. កី ឃ កី ប្រាជ្ញាបាត ចត្តនា
 ប័ទ្ទនា. ឱត្តិវិវិ ខេ ខេ ភាណេ ចត្តនា ប័ទ្ទនា រូប្បិ
 កាតុម្មមហាភូតិកំ កាតុម្មមហាភូតិ. ឱត្តិវិវិ ។ កី តេ ប្រាជ្ញាបាត
 ចត្តនា កាតុម្មមហាភូតិ កាតុម្មមហាភូតិ កាតុម្មមហាភូតិ. ខេវ ត័ល្លនំ
 ខេ តេ ប្រាជ្ញាបាត ចត្តនា ។ ត័ល្លនា កាតុម្មមហាភូតិ, ចត្តនា ចត្តនា.
 កាតុម្មមហាភូតិ ប្រាជ្ញាបាត បរិមាមេន វេតិក្កិវិវិ “មតា ។ ចត្តនា
 ត័ល្លនា កាតុម្មមហាភូតិ, ចត្តនា ចត្តនា. កាតុម្មមហាភូតិ ឃ ប្រាជ្ញាបាត
 ឱត្តិវិវិ. ចត្តនា រូប្បិ កាតុម្មមហាភូតិ កាតុម្មមហាភូតិ, កាតុម្មមហាភូតិ ឱត្តិវិវិ
 ប្រាជ្ញាបាត ចត្តនា ត័ល្លនា ចុប្បិម្មឌីតិ, ចត្តនា ត័ល្លនា ឱត្តិវិវិ.
 ឱមិណ ខេ ខេតំ ប្រាជ្ញាបាត បរិមាមេន វេតិក្កិវិវិ “មតា ចត្តនា
 ត័ល្លនា កាតុម្មមហាភូតិ, ចត្តនា ចត្តនា.

មនោម ខេ ខេ ភាណេ ចត្តនា ប័ទ្ទនា ត័ល្លនុប្បិមាតា
 កាតុម្មមហាភូតិ. មនោម ។ កី តេ ប្រាជ្ញាបាត ចត្តនា
 កាតុម្មមហាភូតិ ត័ល្លនុប្បិមាតា កាតុម្មមហាភូតិ. ខេវ ត័ល្លនំ ខេ
 តេ ប្រាជ្ញាបាត ចត្តនា ។ ត័ល្លនា កាតុម្មមហាភូតិ, ចត្តនា

ចត្តកា. កតិមិនាបេតំ ប្រាជ្ញាបាត បរិយាយេន វេតិក្កវិក្កំ “យតា
 ចល័ណាវ ស័ណ្ណា ភវិស្តតិ, ចល័ណ្ឌ ចត្តកា. ពិភ្ញ្ញតោ
 តាយំ ។ ប្រាជ្ញាបាត មនោម ចត្តកា ត្រូវបំបង្កើត ចតិមិនវិក្កិយោ.
 ចត ខេ ចិម័ត្ត ប្រិស្តត្ត ចល័ណាវ ស័ណ្ណា ចុប្បិម័ត្តិ, ចល័ណា
 ស័ណ្ណា ជិវុត្តិ. ចិមិនាប្បិ ខេ ចេតំ ប្រាជ្ញាបាត បរិយាយេន
 វេតិក្កវិក្កំ “យតា ចល័ណា ។ ស័ណ្ណា ភវិស្តតិ, ចល័ណ្ឌ ចត្តកា.

ចុប្បិ ខេ ចតំ ភវិស្ត ចត្តកា ប្រិស្តត្ត ស័ណ្ណាមន្តិ.
 ចុប្បិ ។ ពិ ពេ ប្រាជ្ញាបាត ចត្តកា ភវិស្តតិ ស័ណ្ណាមន្តិ.
 ចេវ ស័ណ្ណា ខេ ពេ ប្រាជ្ញាបាត ចល័ណាវ ស័ណ្ណា ភវិស្តតិ,
 ចល័ណ្ឌ ចត្តកា. កតិមិនាបេតំ ប្រាជ្ញាបាត បរិយាយេន វេតិក្កវិក្កំ
 “យតា ចល័ណាវ ស័ណ្ណា ភវិស្តតិ ចល័ណ្ឌ ចត្តកា. ពិភ្ញ្ញតោ
 តាយំ ប្រាជ្ញាបាត ចុប្បិ ចត្តកា ស័ណ្ណាមន្តិ, ចត ចិម័ត្ត
 ប្រិស្តត្ត ចល័ណាវ ស័ណ្ណា ចុប្បិម័ត្តិ, ចល័ណាវ ស័ណ្ណា
 ជិវុត្តិ. ចិមិនាប្បិ ខេ ចេតំ ប្រាជ្ញាបាត បរិយាយេន វេតិក្កវិក្កំ
 “យតា ចល័ណាវ ស័ណ្ណា ភវិស្តតិ, ចល័ណ្ឌ ចត្តកា.

តត្ថកា ។ បេតំ ភវិស្ត មយា ណាតុំ “ស័ណ្ណា ប្រិស្តត្ត ចត្តកា
 វា? “ចល័ណា ។ ស័ណ្ណា, ចល័ណ្ឌ ។ ចត្តកា វា. តុត្ថកា
 ខេ ចេតំ ប្រាជ្ញាបាត តយា ចល័ណវិភ្ញ្ញិ ចិណេន ចល័ណវិភ្ញ្ញិ
 ចល័ណវិភ្ញ្ញិ ចល័ណវិភ្ញ្ញិ ចាយោ ចល័ណវិភ្ញ្ញិ ចិណេន “ស័ណ្ណា
 ប្រិស្តត្ត ចត្តកា វា, “ចល័ណា ។ ស័ណ្ណា ចល័ណ្ឌ ។ ចត្តកា វា.

ไปฏฐปาท มยา พียากต์. “อัม ทุกฺขนิโรธติ โข ไปฏฐปาท มยา พียากต์,
 “อัม ทุกฺขนิโรธณานิ ปฏิปทาติ โข ไปฏฐปาท มยา พียากต์.
 กัลลมา ปเนตฺ ภันเต ภควตา พียากต์ติ. เอตํ หิ ไปฏฐปาท
 อคฺคิณฺณํ หิตํ เอตํ อัมมํลลณํ หิตํ เอตํ อาทิพริหมจริยํ,
 นิพฺพิทาย วิมุตตยํ นิโรธยํ อปฺปมยํ อวิภวญฺญํ อโฬสญฺญํ
 นิพฺพานาย สลฺลสฺสํ, สลฺลมา เทตํ มยา พียากต์ติ. เอวเมตํ
 ภควา, เอวเมตํ สุตต, ยัสสํททาสิ ภันเต ภควา กาลํ มลฺลณํสฺสติ.
 อตฺต โข ภควา อญฺญาสาสนา ปักกามิ.

อตฺต โข เท ปริพฺพชกา อจิรํกัณฺฐสฺส ภควโต
 ไปฏฐปาทปริพฺพชกํ สมณํคโต วาจา ยถา นิปโตทเถน สลฺลขมฺภริมกํสุ
 “เอวเมว ปณายํ ภวํ ไปฏฐปาโท ยถาเนทว สมโน โคตโม
 ภาสติ, ตันตฺตทวสฺส อพฺภนฺนโมทติ “เอวเมตํ ภควา, เอวเมตํ
 สุตตาทิ: น โข ปณ มยํ กิณฺจิ สมณํสฺส โคตมํสฺส เอกํลิกํ
 อัมมํ เทลิตํ อาชานาม “สลฺลสฺสโต โลโกติ วา, “อตฺลสฺสโต โลโกติ
 วา. ๆ เป ๆ “เนว โทติ น น โทติ ตถาคโต ปรมมฺวณาทิ วาติ.

เอวํ วุตฺเต ไปฏฐปาโท ปริพฺพชโก เท ปริพฺพชเก
 เอตทโวจ “อหํปิ โข โก น กิณฺจิ สมณํสฺส โคตมํสฺส
 เอกํลิกํ อัมมํ เทลิตํ อาชานามิ “สลฺลสฺสโต โลโกติ วา, ๆ เป ๆ
 “เนว โทติ น น โทติ ตถาคโต ปรมมฺวณาทิ วา. อัม

๑ สมโน โคตโม ภุตํ ตังจันํ ตถํ ปฏิปทํ ยัณฺณเปติ
 ธัมมัญฺจิจิตตํ ธัมมณิยามตํ, ภุตํ โข ปณฺ ตังจันํ ตถํ ปฏิปทํ
 ยัณฺณเปณคัสสํ ธัมมัญฺจิจิตตํ ธัมมณิยามตํ, กถํ หิ นาม มาทิสो
 วิธญฺญุ ปุริโส สมณัสสํ โคตมัสสํ สุภาสิตํ สุภาสิตโต น
 อหฺนํโมเทยฺยาติ.

ออก โข ทวีหิตัสสํ อัจฺเจเนน จิตฺโต ๑ หตฺตํธิตาริปุตฺโต
 โปฏฺฐปาโต ๑ ปริพฺพาชโก เชน ภควา เตนุปลงฺกมัสสุ; อุปลงฺกมิตฺวา
 จิตฺโต หตฺตํธิตาริปุตฺโต ภควันตํ อภิราเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสิตฺติ.
 โปฏฺฐปาโต ปณฺ ปริพฺพาชโก ภควา สทฺธิ สัมโมทิจิ;
 สัมโมทณิยํ กถํ ลารานิยํ วิชิตาเวตฺวา เอกมณฺตํ นิสิตฺติ.
 เอกมณฺตํ นิธิโย โข โปฏฺฐปาโต ปริพฺพาชโก ภควันตํ
 เอกทโวจํ “ตถา มํ ภันเต เต ปริพฺพาชกา อจิรํกัณฺทัสสํ
 ภเวโต สมณคฺคิโก วาจาณ สันนิปฺพิทกฺคณฺ เสนํธมฺมภิริมกัฏฺ “เอวเมว
 ปณายํ ภวํ โปฏฺฐปาโต ปริพฺพาชโก ยัณฺณเทว สมโน
 โคตโม ภาสสิ, “ตณฺฑเทวัสสํ อหฺนํโมเทยฺยาติ “เอวเมตํ ภควา,
 เอวเมตํ สุกคาติจิ น โข ปณฺ มยํ กิณฺจิจิ สมณัสสํ
 โคตมัสสํ เสนํธมฺมภิริมกัฏฺ อหฺนํโมเทยฺยาติ โข โภกิ
 วา, “อุตฺตัสสโต โขโภกิ วา, ๑ เป ๑ “เนว โหติ น น โหติ
 ตถาโต ปณฺ มรณํกัฏฺ วคฺติ. เอวํ วุคฺตวาทํ ภันเต เต
 ปริพฺพาชเก เอกทโวจํ “อหฺนํ โข โภ น กิณฺจิจิ สมณัสสํ

โคตมัสส เณกสิโก อัมมิม เทลิตัง ฆาซานามิ “ลัสสโต โลโกติ วา,
 ๑ เปฯ “เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปริ มรณาติ วา.
 อปิ ๑ สมนโน โคตโม ภุตัง ตังณิ ตถัง ปฏูปทัง บัณฺณเปติ
 อัมมิงฺจ จิตตัง อัมมณิยามตัง, ภุตัง โข ปณ ตังณิ ตถัง ปฏูปทัง
 บัณฺณเปตัสส อัมมิงฺจ จิตตัง อัมมณิยามตัง, กถัง हि นาม มาทิสฺส วิณฺญ,
 ปุริสํ สมนัสสํ โคตมัสสํ สุภาสิตัง สุภาสิตโต น อนฺนโมเทยฺยาคิ.

ลัप्เพเทว โข เอเต ปุณฺณจปาท ปรีทฺธาทาภา ชันธา
 อจฺจชุกา, ตังวณฺเณว เนลํ เอโก จักขุมา. เณกสิกาปิ हि โข
 ปุณฺณจปาท มยา อัมมา เทลิตา บัณฺณตฺตา. อนเณกสิกาปิ हि โข
 ปุณฺณจปาท มยา อัมมา เทลิตา บัณฺณตฺตา. กตเม ๑ ปุณฺณจปาท
 มยา อนเณกสิกา อัมมา เทลิตา บัณฺณตฺตา? “ลัสสโต โลโกติ
 โข ปุณฺณจปาท มยา อนเณกสิโก อัมโม เทลิตอ บัณฺณตฺโต.
 ๑ เปฯ “อลัสสโต โลโกติ โข ปุณฺณจปาท มยา อนเณกสิโก
 อัมโม เทลิตอ บัณฺณตฺโต. “อันทฺวา โลโกติ โข ปุณฺณจปาท
 มยา อนเณกสิโก อัมโม เทลิตอ บัณฺณตฺโต. “อนนฺตฺวา โลโกติ
 โข ปุณฺณจปาท มยา อนเณกสิโก อัมโม เทลิตอ บัณฺณตฺโต.
 “ตํ ชีวํ ตํ สรีรณฺติ โข ปุณฺณจปาท มยา อนเณกสิโก อัมโม
 เทลิตอ บัณฺณตฺโต. “อวัณฺณํ ชีวํ อวัณฺณํ สรีรณฺติ โข ปุณฺณจปาท
 มยา อนเณกสิโก อัมโม เทลิตอ บัณฺณตฺโต. “โหติ ตถาคโต
 ปริ มรณาติ โข ปุณฺณจปาท มยา ๑ เปฯ “น โหติ ตถาคโต

ปรํ มรณาติ โข ไปฏฐปาห มया ฯ เป ฯ “โทติ ๑ น ๑
 โทติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ โข ไปฏฐปาห มया ฯ เป ฯ “เนว
 โทติ น น โทติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ โข ไปฏฐปาห มया
 อเนกสิโก ธัมโม เทสิโต บัณฺณตฺโต. กัสฺมา เจเต ไปฏฐปาห
 มया อเนกสิกา ธัมมา เทสิตา บัณฺณตฺตา? น เทเต ไปฏฐปาห
 อตฺตสฺสณฺ्हิตา น ธัมมสฺสณฺ्हิตา น อาทิพฺรหฺมจฺริยา, น นิพฺพิทา
 น วิราคา ย น นิโรธา ย น อปฺสมา ย น อภิณฺญา ย น
 สัมมโพรธา ย น นิพฺพานา ย สํวตฺตํ, ตัสฺมา เต มया อเนกสิกา
 ธัมมา เทสิตา บัณฺณตฺตา.

กตเม เจเต ไปฏฐปาห มया เอกสิกา ธัมมา เทสิตา
 บัณฺณตฺตา? “อิทํ ทุกฺขณฺฺติ โข ไปฏฐปาห มया เอกสิโก
 ธัมโม เทสิโต บัณฺณตฺโต. “อยํ ทุกฺขสमुทฺโยติ โข ไปฏฐปาห
 มया เอกสิโก ธัมโม เทสิโต บัณฺณตฺโต. “อยํ ทุกฺขนิโรธोติ
 โข ไปฏฐปาห มया เอกสิโก ธัมโม เทสิโต บัณฺณตฺโต.
 “อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺธิปทาติ โข ไปฏฐปาห มया เอกสิโก
 ธัมโม เทสิโต บัณฺณตฺโต. กัสฺมา เจเต ไปฏฐปาห มया เอกสิกา
 ธัมมา เทสิตา บัณฺณตฺตา? เอเต ไปฏฐปาห มया อตฺตสฺสณฺ्हิตา
 เอเต ธัมมสฺสณฺ्हิตา เอเต อาทิพฺรหฺมจฺริยา, เอเต นิพฺพิทา วิราคา
 นิโรธา อปฺสมา อภิณฺญา สัมมโพรธา นิพฺพานา ย สํวตฺตํ,
 ตัสฺมา เอเต มया เอกสิกา ธัมมา เทสิตา บัณฺณตฺตา.

สันติ โข ปุณฺณปาต เอเต สมนพฺรหฺมณานํ เอวํวาทิโน
 เอวํทิจฺฉิโน “เอกํนัตถุขี อตฺตกา โหติ อโรโค ปรมมฺวณาคิ: ตฺยาคํ
 อุกฺกมฺมิตฺวา เอวํ วทามิ “สัจจํ กิร ตุมฺเห อายสฺมึนฺโต เอวํวาทิโน
 เอวํทิจฺฉิโน เอกํนัตถุขี อตฺตกา โหติ อโรโค ปรมมฺวณาคิ. เต เจ
 เม เอวํ ปุณฺณจา “อามาติ ปฏฺฐานนฺติ, ตฺยาคํ เอวํ วทามิ “อปี จ
 ปน ตุมฺเห อายสฺมึนฺโต เอกํนัตถุขํ โลกํ ชานํ บัลลํ วิหฺรณาคิ.
 อิติ ปุณฺณจา “โนติ วทนฺติ, ตฺยาคํ เอวํ วทามิ “อปี จ ปน
 ตุมฺเห อายสฺมึนฺโต เอกํ วา รัตตํ เอกํ วา ทิวสํ อุกฺกมฺมิตฺวา
 รัตตํ อุกฺกมฺมิตฺวา ทิวสํ เอกํนัตถุขี อตฺตกานํ สัมปชานณาคิ. อิติ
 ปุณฺณจา “โนติ วทนฺติ, ตฺยาคํ เอวํ วทามิ “อปี จ ปน ตุมฺเห
 อายสฺมึนฺโต ชานนํ “อปี มลฺลโค, อปี ปฏฺฐิปทา เอกํนัตถุขสฺส
 โลกสฺส สัจจํทิจฺฉิโนวาทิ. อิติ ปุณฺณจา “โนติ วทนฺติ, ตฺยาคํ เอวํ
 วทามิ “อปี จ ปน ตุมฺเห อายสฺมึนฺโต ยถา เทวตา เอกํนัตถุขํ
 โลกํ อุกฺกมฺมิตฺวา ตาลํ ภาสमानนํ สันนํ สุนนํ “สุปฺปณฺณนํตํ
 มารีสา, อุกฺกมฺมิตฺวา มารีสา เอกํนัตถุขสฺส โลกสฺส สัจจํทิจฺฉิโนวาทิ;
 มยํปิ हि มารีสา เอวํ ปฏฺฐิปณฺณนํ เอกํนัตถุขํ โลกํ อุกฺกมฺมิตฺวา.
 อิติ ปุณฺณจา “โนติ วทนฺติ. ตํ ก็ มลฺลอบสํ ปุณฺณปาต? นนุ
 เอวํ สันเต เตสํ สมนพฺรหฺมณานํ อปฺปภาวอิริกํ ภาสิตํ
 สัมปชชิตติ. อตฺถา โข ภันเต เอวํ สันเต เตสํ สมนพฺรหฺมณานํ
 อปฺปภาวอิริกํ ภาสิตํ สัมปชชิตติ.

เสยฺยถาปิ โปฏฐปาท ปุริโส เอว วเทยฺย “ อัม โห อัม สัม ชนปเท
 ชนปทกัลยาณิ ตํ อิจฺฉามิ ตํ กาเมมฺปิ: ตเมว เอว วเทยฺย “ อัม โห
 ปุริส ยํ ตํว ชนปทกัลยาณิ อิจฺฉสิ กาเมสิ, ชานาสิ ตํ ชนปทกัลยาณิ
 ชฺชิตฺถิ วา ธีรํมณํ วา เวธํ วา สุทฺธํ วาติ. อิติ ปุฏฺฐโง
 “ โนติ วเทยฺย, ตเมว เอว วเทยฺย “ อัม โห ปุริส ยํ ตํว
 ชนปทกัลยาณิ อิจฺฉสิ กาเมสิ, ชานาสิ ตํ ชนปทกัลยาณิ “ เอวํมา
 วา เอวํโหหิตา วา ธีรา วา วัธสา วา มัชฌิมา วา กัณฺหา วา
 สามา วา มัชฌิมา วาติ, อสฺสกัสมิ ตาเม วา นิละเม วา นคเร วาติ.
 อิติ ปุฏฺฐโง “ โนติ วเทยฺย, ตเมว เอว วเทยฺย “ อัม โห ปุริส
 ยํ ตํว น ชานาสิ, น มัสฺสสิ ตํ ตํว อิจฺฉสิ กาเมสิ. อิติ ปุฏฺฐโง
 “ อามาติ วเทยฺย. ตํ ก็ มัชฌิมา โปฏฐปาท? นนุ เอวํ สันเต
 ตัสฺส ปุริสัสส อပ္ปภาวิหิวกํ ภาสิตํ สัมบัชฺชิตฺติ. อตฺถา โข
 ภาเน เอวํ สันเต ตัสฺส ปุริสัสส อပ္ปภาวิหิวกํ ภาสิตํ สัมบัชฺชิตฺติ.
 เอวเมว โข โปฏฐปาท เย เต สมนพฺพรหฺมณา เอวํวาติโน
 เอวํทิจฺฉิโน “ เอกันตสุขี อตฺถา โหติ อโรโค ปรมมรณาติ:
 ตฺยาหํ อပ္ปสํกมิตฺวา เอวํ วทามิ “ สจฺจํ กิร ตุมฺเห อายัสสมันโต
 เอวํวาติโน เอวํทิจฺฉิโน “ เอกันตสุขี อตฺถา โหติ อโรโค
 ปรมมรณาติ. เต เจ เม เอวํ ปุฏฺฐา “ อามาติ ปุฏฺฐาณนํ,
 ตฺยาหํ เอวํ วทามิ “ อပ္ป จ ปน ตุมฺเห อายัสสมันโต เอกันตสุข
 โลกํ ชานํ มัสฺส วิหเรว. อิติ ปุฏฺฐา “ โนติ วณฺตี, ตฺยาหํ

เหว วทามิ “อปี จ ปน ตุมเหหิ อายัสสมันโต เอกัง วา รัตติ เอกัง
 วา ทิวสํ อุกัชฌํ วา รัตติ อุกัชฌํ วา ทิวสํ เอกันตสุขี
 อัตถํ สัมปชานนาคติ. อิติ ปุญฺญํ “โนติ วทันติ, ตํยาหิ เหว
 วทามิ “อปี จ ปน ตุมเหหิ อายัสสมันโต ชานนํ “อปี มัคโค,
 อปี ปญฺญา เอกันตสุขัสสํ โลกัสสํ สัจจนิกริยาयाติ. อิติ ปุญฺญํ
 “โนติ วทันติ, ตํยาหิ เหว วทามิ “อปี จ ปน ตุมเหหิ อายัสสมันโต
 ยํ ตา เทวตา เอกันตสุขํ โลกํ อุกัชฌํ ทาสํ ภาสमानนํ สัตถํ
 สุนนํ “สุปฏิบัตตํ มารีสา, อุกัชฌํ มารีสา เอกันตสุขัสสํ
 โลกัสสํ สัจจนิกริยา; มยปี हि มารีสา เหว ปฏิบัตตํ
 เอกันตสุขํ โลกํ อุกัชฌนํ. อิติ ปุญฺญํ “โนติ วทันติ. ตํ ก็
 มัจฉลํ โปฏฺฐปาตํ? นนุ เหว สันเต เตสํ สมณพราหมณานํ
 อปี ปาฏิทริกํ ภาสิตํ สัมบัชชตติ. อตฺถา โข ภันเต เหว สันเต
 เตสํ สมณพราหมณานํ อปี ปาฏิทริกํ ภาสิตํ สัมบัชชตติ.

เสยฺยถาปี โปฏฺฐปาตํ ปุริโส จาคุมฺมหาปเต นิสฺเสถนํ กเรยฺย
 ปาสาทัสสํ อารุททํ, ตเมเน เหว วเทยฺย “อัมมโก ปุริสํ ยัสสํ ตํ
 ปาสาทัสสํ อารุททํ นิสฺเสถนํ กโรสี, ชานาสี ตํ ปาสาทํ ปุริตติมา
 วา ทิสาย ทักขิณาย วา ทิสาย ปัจฉิมา ยวํ ทิสาย อุตฺตราย วา
 ทิสาย อุกฺโข วา นีโง วา มัชฌิมํ วาติ. อิติ ปุญฺญํ “โนติ
 วเทยฺย, ตเมเน เหว วเทยฺย “อัมมโก ปุริสํ ยํ ตํ น ชานาสี
 น บัลลลํ ยัสสํ ตํ ปาสาทัสสํ อารุททํ นิสฺเสถนํ กโรสีติ.

อิตฺติ ปุฏฺฐโง “อามาติ วเทยฺย, ตํ กิ มณฺณสิ โปฏฺฐปาท? นนุ
 เอรุ สันเต ตัสส ปุริสัสส อปัปฺปาทิวิริกตํ ภาสิตํ สัมบชฺชตฺติ.
 อตฺถา โข ภันเต เอรุ สันเต ตัสส ปุริสัสส อปัปฺปาทิวิริกตํ
 ภาสิตํ สัมบชฺชตฺติ. เอรุเมว โข โปฏฺฐปาท เย เต
 สมณพฺพรหฺมณา เอรุวาทีโน เอรุติฏฺฐจิโน “เอกนฺตสุขํ อตฺถา
 โหติ อโรโค ปริ มรณาติ: ตฺยาคํ อุลลङ्กมิตฺวา เอรุ วทามิ
 “สจฺจํ กิร ตุมฺเหิ อายสฺสิมฺนโต เอรุวาทีโน เอรุติฏฺฐจิโน
 “เอกนฺตสุขํ อตฺถา โหติ อโรโค ปริ มรณาติ. เต เจ
 เม เอรุ ปุฏฺฐจา “อามาติ ปฏฺฐชานนฺติ, ตฺยาคํ เอรุ วทามิ
 “อปฺปํ จ ปน ตุมฺเหิ อายสฺสิมฺนโต เอกนฺตสุขํ โลกํ ชานํ
 ปัสสํ วิहरาติ. อิตฺติ ปุฏฺฐโง “โนติ วทนฺติ, ตฺยาคํ เอรุ
 วทามิ “อปฺปํ จ ปน ตุมฺเหิ อายสฺสิมฺนโต เอกํ วา รัตฺติ เอกํ
 วา ทิวสํ อูปฺพัตฺตวํ วา รัตฺติ อูปฺพัตฺตวํ วา ทิวสํ เอกนฺตสุขํ
 อตฺถชานํ สัมปชานาติ. อิตฺติ ปุฏฺฐจา “โนติ วทนฺติ, ตฺยาคํ
 เอรุ วทามิ “อปฺปํ จ ปน ตุมฺเหิ อายสฺสิมฺนโต ชานาถ “อปฺปํ
 มคฺคโค, ยมํ ปฏฺฐปทา เอกนฺตสุขัสส ลોકัสส สจฺจนิกิริยาयाติ.
 อิตฺติ ปุฏฺฐจา “โนติ วทนฺติ, ตฺยาคํ เอรุ วทามิ “อปฺปํ จ
 ปน ตุมฺเหิ อายสฺสิมฺนโต ยา ตา เทวตา เอกนฺตสุขํ โลกํ
 อูปบັນนา ทาสํ ภาสมานานํ สทฺทกํ สุณนถ “สุปฺปบັນนตฺถ

มาริสา, อุษุปฏิบัตินันต์ มารีสา, เอกันตสุขุขัสส โลกัสส สัจฉิกิริยา, มยปี ติ มารีสา, เอว ปฏิบัตินา เอกันตสุขุ, โลก อูปันนาคิ. อิติ ปุญจา “ โนติ วทันติ. ตํ ก็ มยัลลสิ ไปญฺจปาห? นนุ เอว สันเต เตสํ สมนพฺรหฺมณํ อปัปฺปาทิวิริคํ ภาสิตํ สัมบัตฺตติ. อตฺธา โข ภาณเต เอว สันเต เตสํ สมนพฺรหฺมณํ อปัปฺปาทิวิริคํ ภาสิตํ สัมบัตฺตติ.

คโย โขเม ไปญฺจปาห อตฺตปฺปจฺจกา โสฬารโก อตฺตปฺปจฺจกา, มโนมโย อตฺตปฺปจฺจกา, อรูป อตฺตปฺปจฺจกา. กตโม ๑ ไปญฺจปาห โสฬารโก อตฺตปฺปจฺจกา? รุปี จาตุรรมหาภูติโก กาสิกเวรํโก, อปํ โสฬารโก อตฺตปฺปจฺจกา. กตโม มโนมโย อตฺตปฺปจฺจกา? รุปี มโนมโย สจฺจจกขณํ อปินนํโก, อปํ มโนมโย อตฺตปฺปจฺจกา. กตโม อรูป อตฺตปฺปจฺจกา? อรูป สลยณมโย, อปํ อรูป อตฺตปฺปจฺจกา.

โสฬารโก โข อปํ ไปญฺจปาห อตฺตปฺปจฺจกา สจฺจจกขณํ อปินนํโก, โสฬารโก อตฺตปฺปจฺจกา. กตโม อรูป อตฺตปฺปจฺจกา? รุปี อรูป สลยณมโย, อปํ อรูป อตฺตปฺปจฺจกา. กตโม อรูป อตฺตปฺปจฺจกา? รุปี อรูป สลยณมโย, อปํ อรูป อตฺตปฺปจฺจกา. กตโม อรูป อตฺตปฺปจฺจกา? รุปี อรูป สลยณมโย, อปํ อรูป อตฺตปฺปจฺจกา.

เวปุลลัตถ์คณัง วิทฺฐโจะ อัมเม สยํ อภิณฺณา สัจจิกัตถวา อุปสัมบัชช
 วิทริสฺสธาคิ. (เปยฺยาโล). ปามุชฺชณฺเจะ ภวิสฺสติ ปิตี จ
 บัลลทฺธิ จ สติ จ สัมปชณฺณณํ สุโข จ วิหาโร.

ปเร เจ โปฏฺฐปาท อัมเห เอวํ ปุจฺฉเยยฺย “กตโม ปณ
 โส อากุโส” โยพิริโก อตฺตปฏฺฐาโก? ยัสสํ ตุมฺเห ปทานาย
 อัมมํ เทเสถ “ยถา ปฏิบັນฺณานํ โว ลักฺขณิกานํ อัมมา
 ปทียิสฺสณฺติ, โวทานิยา อัมมา อภิวัฑฺฒิสฺสณฺติ, บัณฺณาปาริปุรี
 เวปุลลัตถ์คณัง วิทฺฐโจะ อัมเม สยํ อภิณฺณา สัจจิกัตถวา อุปสัมบัชช
 วิทริสฺสธาคิ. เตสํ มยํ เอวํ ปุจฺฉา เอวํ พฺยากเวรียาม “อ
 ภา โส อากุโส โยพิริโก อตฺตปฏฺฐาโก, ยัสสํ มยํ ปทานาย
 อัมมํ เทเสถ “ยถา ปฏิบັນฺณานํ โว ลักฺขณิกานํ อัมมา ปทียิสฺสณฺติ,
 โวทานิยา อัมมา อภิวัฑฺฒิสฺสณฺติ, บัณฺณาปาริปุรี เวปุลลัตถ์คณัง
 วิทฺฐโจะ อัมเม สยํ อภิณฺณา สัจจิกัตถวา อุปสัมบัชช วิทริสฺสธาคิ.

ปเร เจ โปฏฺฐปาท อัมเห เอวํ ปุจฺฉเยยฺย “กตโม ปณ โส
 อากุโส มโนมโย อตฺตปฏฺฐาโก? (โส เยว เปยฺยาโล). กตโม ปณ
 โส อากุโส อตฺตปฏฺฐาโก? ยัสสํ ตุมฺเห ปทานาย อัมมํ เทเสถ
 “ยถา ปฏิบັນฺณานํ โว ลักฺขณิกานํ อัมมา ปทียิสฺสณฺติ, โวทานิยา
 อัมมา อภิวัฑฺฒิสฺสณฺติ ๗ เปฯ อุปสัมบัชช วิทริสฺสธาคิ. ตํ ก็ มณฺณล
 โปฏฺฐปาท? นนุ เอวํ สันเต สัมปฏฺฐิวิริกํ ภาสิตํ สัมบัชชิตติ.

อัทธธา โข ภันเต เอวํ สันเต สัมปฏิกิริกํ ภาสิตํ สัมบัชชตฺติ.

เสยฺยฉาปิ โข โปฏฺฐปาท ปุริโส นิสฺเสณิ กเรยฺย
 ปาสาทิสฺส อารอหนาย ตัสสเสว ปาสาทิสฺส เหฏฺฐจา, ตเมเน เอวํ
 วเทยฺย “อัมโห ปุริส ยัสสํ ตํ ปาสาทิสฺส อารอหนาย นิสฺเสณิ
 กโรติ, ชานาติ ตํ ปาสาทํ ปุริตฺถิมา ย วา ทิสาย ทักขิณาย วา
 ทิสาย บัจฺฉิมา ย วา ทิสาย อุตฺตราย วา ทิสาย อูจฺโจ วา
 นีจฺโจ วา มัชฌิเน วาติ. โส เจ เอวํ วเทยฺย “อโย วา โส
 อวฺโส ปาสาทอ, ยัสสํ อารอหนาย นิสฺเสณิ กโรมิ ตัสสเสว
 ปาสาทิสฺส เหฏฺฐจาติ. ตํ ก็ มณฺณลํ โปฏฺฐปาท? นนุ เอวํ สันเต
 ตัสสํ ปุริสํ สัมปฏิกิริกํ ภาสิตํ สัมบัชชตฺติ. อัทธธา โข
 ภันเต เอวํ สันเต ตัสสํ ปุริสํ สัมปฏิกิริกํ ภาสิตํ สัมบัชชตฺติ.
 เอวเมว โข. โปฏฺฐปาท ปเร เจ อัมเห เอวํ ปุจฺเจยฺย “กตโม
 ปน โส อวฺโส โสฬารโก อตฺตปฏฺฐาโก? ๗ เป ๗ กตโม ปน
 โส อวฺโส มโนมโย อตฺตปฏฺฐาโก? กตโม ปน โส อวฺโส
 อรุโณ อตฺตปฏฺฐาโก? ยัสสํ ตุมฺเห ปทานาย อัมมํ เทเสถ “ยถา
 ปฏฺฐิบันณํ โว สํกิลลิกา อัมมา ปหิยัสสันติ, โวทานิยา อัมมา
 อภิวัชฺชิสฺสันติ, บัลลภาวปาริปุริ เปรุสฺสตฺตํ ยํ ทิฏฺฐเวย อัมเม สยํ
 อภินฺนมา สจฺฉนิกัวา อุปสัมบัชช วิหริสฺสวาติ. เตสํ มยํ เอวํ ปุฏฺฐา
 เอวํ พฺยากเรยฺยาม “อโย วา โส อวฺโส อรุโณ อตฺตปฏฺฐาโก
 ยัสสํ มยํ ปทานาย ๗ เป ๗ ตํ ก็ มณฺณลํ โปฏฺฐปาท? นนุ

เอว สันเต สัมปาฐิหิริโก ภาสิตัม สัมปชชิตติ. อัสสา โข ภันเต
 เอว สันเต สัมปาฐิหิริโก ภาสิตัม สัมปชชิตติ.

เอว วุตเต จิตฺโต หัตถิธาริปุทฺโต ภควันตํ เขตทโวจ

“ ยัสมี ภันเต สมเย โอฟาริโก อัตตปฏฺฐาโก โหติ, โมฆัสส
 ตัสมี สมเย มโนมโย อัตตปฏฺฐาโก โหติ, โมฆเ อรูป
 อัตตปฏฺฐาโก โหติ, โอฟาริโก ยัสส อัตตปฏฺฐาโก ตัสมี สมเย
 สัจฺโจ โหติ. ยัสมี ภันเต สมเย มโนมโย อัตตปฏฺฐาโก โหติ,
 โมฆัสส ตัสมี สมเย โอฟาริโก อัตตปฏฺฐาโก โหติ, โมฆ
 อรูป อัตตปฏฺฐาโก โหติ, มโนมโย อัตตปฏฺฐาโก ตัสมี สมเย
 สัจฺโจ โหติ. ยัสมี ภันเต สมเย อรูป อัตตปฏฺฐาโก โหติ,
 โมฆัสส ตัสมี สมเย โอฟาริโก อัตตปฏฺฐาโก โหติ, โมฆ
 มโนมโย อัตตปฏฺฐาโก โหติ, อรูป อัตตปฏฺฐาโก ตัสมี สมเย
 สัจฺโจ โหติ. ยัสมี จิตฺต สมเย โอฟาริโก อัตตปฏฺฐาโก โหติ,
 เอว ตัสมี สมเย “มโนมโย อัตตปฏฺฐาโกติ สัจฺยํ คัจฉติ,
 น จ “อรูป อัตตปฏฺฐาโกติ สัจฺยํ คัจฉติ, “โอฟาริโก
 อัตตปฏฺฐาโกเตว ตัสมี สมเย สัจฺยํ คัจฉติ. ยัสมี จิตฺต สมเย
 มโนมโย อัตตปฏฺฐาโก โหติ, เอว ตัสมี สมเย “โอฟาริโก
 อัตตปฏฺฐาโกติ สัจฺยํ คัจฉติ, น จ “อรูป อัตตปฏฺฐาโกติ สัจฺยํ
 คัจฉติ, “มโนมโย อัตตปฏฺฐาโกเตว ตัสมี สมเย สัจฺยํ คัจฉติ.

ยัสมี จิตฺต สมเย อรูปุ อัตตปฏฺฐาโก โหติ, เนา คัสมี สมเย
 “โอฬารโก อัตตปฏฺฐาโกติ ลักขณํ คัจฉติ, น จ “มโนมโย
 อัตตปฏฺฐาโกติ ลักขณํ คัจฉติ, “อรูปุ อัตตปฏฺฐาโก. ต்வํ คัสมี
 สมเย ลักขณํ คัจฉติ.

สเจ ตํ จิตฺต เหวํ ปุจฺเจยฺย “อโหสิ ต்வํ อตฺตมัทธานํ, น
 ต்வํ น อโหสิ; ภาวสฺสสิ ต்வํ อนาคตมัทธานํ, น ต்வํ น ภาวสฺสสิ;
 อตฺถิ ต்வํ เขตฺตหิ, น ต்வํ นตฺถิ. เหวํ ปุจฺจโจะ ต்வํ จิตฺต
 กิณฺติ พฺยัคคเยยฺยาสิตฺติ. สเจ มํ ภันเต เหวํ ปุจฺเจยฺย “อโหสิ
 ต்வํ อตฺตมัทธานํ, น ต்வํ น อโหสิ; ภาวสฺสสิ ต்வํ อนาคตมัทธานํ,
 น ต்வํ น ภาวสฺสสิ; อตฺถิ ต்வํ เขตฺตหิ น ต்வํ นตฺถิ. เหวํ
 ปุจฺจโจะ อหํ ภันเต เหวํ พฺยัคคเยยฺย “อโหสํ อตฺตมัทธานํ, นาหํ
 น อโหสิ; ภาวสฺสํ อตฺตมัทธานํ, นาหํ น ภาวสฺสํ; อตฺถาหํ
 เขตฺตหิ, นาหํ นตฺถิ. เหวํ ปุจฺจโจะ อหํ ภันเต เหวํ พฺยัคคเยยฺย.

สเจ ปน ตํ จิตฺต เหวํ ปุจฺเจยฺย “โย เต อโหสิ
 อตฺโต อตฺตปฏฺฐาโก, โส เยว เต อตฺตปฏฺฐาโก ลักขโณ,
 โมโย อนาคโต โมโย ปัจจุปฺปันโน, โย เต ภาวสฺสสิ
 อนาคโต อตฺตปฏฺฐาโก. โส เยว เต อตฺตปฏฺฐาโก ลักขโณ,
 โมโย อโหสิ โมโย ปัจจุปฺปันโน, โย เต เขตฺตหิ ปัจจุปฺปันโน
 อตฺตปฏฺฐาโก. โส เยว เต อตฺตปฏฺฐาโก ลักขโณ, โมโย อตฺโต
 โมโย อนาคโต. เหวํ ปุจฺจโจะ ต்வํ จิตฺต กิณฺติ พฺยัคคเยยฺยาสิตฺติ.
 สเจ ปน มํ ภันเต เหวํ ปุจฺเจยฺย “โย เต อโหสิ อตฺโต

อัตตปฏฺฐาโก, โส เยว เต อัตตปฏฺฐาโก สัจฺโจ, โมโฆ
 อนาคติ โมโฆ บัจฺจุบฺบันโน; โย เต ภาวิสฺสติ อนาคติ
 อัตตปฏฺฐาโก, โส เยว เต อัตตปฏฺฐาโก สัจฺโจ, โมโฆ อติโต
 โมโฆ บัจฺจุบฺบันโน; โย เต เอตหิ บัจฺจุบฺบันโน อัตตปฏฺฐาโก,
 โส เยว เต อัตตปฏฺฐาโก สัจฺโจ, โมโฆ อติโต โมโฆ
 อนาคติ. เอวํ ปุญฺโง อหํ ภันเต เอวํ พฺยากเรยฺยํ “โย
 จ เม อโหสิ อติโต อัตตปฏฺฐาโก, โส เยว เม อัตตปฏฺฐาโก
 ตัสฺมิ สมเป สัจฺโจ อโหสิ, โมโฆ อนาคติ โมโฆ บัจฺจุบฺบันโน;
 โย จ เม ภาวิสฺสติ อนาคติ อัตตปฏฺฐาโก, โส เยว เม
 อัตตปฏฺฐาโก ตัสฺมิ สมเป สัจฺโจ ภาวิสฺสติ, โมโฆ อติโต โมโฆ
 บัจฺจุบฺบันโน; โย จ เม เอตหิ บัจฺจุบฺบันโน อัตตปฏฺฐาโก,
 โส เยว เม อัตตปฏฺฐาโก สัจฺโจ, โมโฆ อติโต โมโฆ
 อนาคติ. เอวํ ปุญฺโง อหํ ภันเต เอวํ พฺยากเรยฺยณฺติ.

เอวเมว โข จิตฺต ยัสฺมิ สมเป โอฟาริโก อัตตปฏฺฐาโก
 โหติ, เวํ ตัสฺมิ สมเป “มโนมโย อัตตปฏฺฐาโกติ สํขยํ
 คัจฉติ, น “อรุโป อัตตปฏฺฐาโกติ สํขยํ คัจฉติ, “โอฟาริโก
 อัตตปฏฺฐาโกเตวํ ตัสฺมิ สมเป สํขยํ คัจฉติ. ยัสฺมิ จิตฺต สมเป
 มโนมโย อัตตปฏฺฐาโก โหติ, ๑.เป ๑. ยัสฺมิ จิตฺต สมเป อรุโป
 อัตตปฏฺฐาโก โหติ, เวํ ตัสฺมิ สมเป “โอฟาริโก อัตตปฏฺฐาโกติ
 สํขยํ คัจฉติ, น “มโนมโย อัตตปฏฺฐาโกติ สํขยํ คัจฉติ, “อรุโป

ลิลลันธวัคเค โปฏฐาปาทสุตฺต.

๒๔๙

อัครปฏฺฐาโกเตว ทสฺสํ สมเย ลํขยํ คัจฉติ. เสยฺยดาบ
 จิตฺตํ ภาวํ ชีรํ ชีรํมทา ทถ ทถิมทา นวนิตํ นวนิตํมทา
 ลํขยํ ลํขยํมทา ลํขยํมณฺโฑ. ยสฺสํ สมเย ชีรํ โหติ,
 เนา ทสฺสํ สมเย “ทถิตี ลํขยํ คัจฉติ, น จ “นวนิตํนฺตติ
 ลํขยํ คัจฉติ, น จ “ลํขยํบติ ลํขยํ คัจฉติ, น จ
 “ลํขยํมณฺโฑติ ลํขยํ คัจฉติ, “ชีรํเตว ทสฺสํ สมเย ลํขยํ
 คัจฉติ. ยสฺสํ สมเย ทถ โหติ. นวนิตํ โหติ. ลํขยํ โหติ.
 ลํขยํมณฺโฑ โหติ, เนา ทสฺสํ สมเย “ชีรํนฺตติ ลํขยํ
 คัจฉติ, น “ทถิตี ลํขยํ คัจฉติ, น “นวนิตํนฺตติ ลํขยํ
 คัจฉติ, น “ลํขยํบติ ลํขยํ คัจฉติ, “ลํขยํมณฺโฑเตว
 ทสฺสํ สมเย ลํขยํ คัจฉติ. เอวเมว โข จิตฺตํ ยสฺสํ สมเย
 โสฬารโก อัครปฏฺฐาโก โหติ, เนา ทสฺสํ สมเย “มโนมโย
 อัครปฏฺฐาโกติ ลํขยํ คัจฉติ, น “อรุโป อัครปฏฺฐาโกติ
 ลํขยํ คัจฉติ, “โสฬารโก อัครปฏฺฐาโกเตว ทสฺสํ สมเย
 ลํขยํ คัจฉติ. ยสฺสํ สมเย จิตฺตํ มโนมโย อัครปฏฺฐาโก
 โหติ. ํ เป ํ อรุโป อัครปฏฺฐาโก โหติ, เนา ทสฺสํ
 สมเย “โสฬารโก อัครปฏฺฐาโกติ ลํขยํ คัจฉติ, น จ
 “มโนมโย อัครปฏฺฐาโกติ ลํขยํ คัจฉติ, “อรุโป อัครปฏฺฐาโกเตว
 ทสฺสํ สมเย ลํขยํ คัจฉติ. อีมา โข จิตฺตํ โลกสมันธวํ โลกนิรุตฺติโย

โลกโฆหารา โลกมัลลัตติโย, ยาหิ ตถาคโต โวหริ อปวามสันโตติ.
 เอว วุคฺเต ปุญฺจปาโต ปริพฺพชาโก ภควันตเมตทโว
 “อภิกกัณฺธิ ภัณฺเต, อภิกกัณฺธิ ภัณฺเต, ๑ เป ๑ อูปาสกั ม
 ภควา ธาเรตุ อัสสัคคเค ปาณูปเต สรณังคตฺตนิ. จิตฺโต
 ปน หัตถิธาริปุตฺโต ภควันตเมตทโว “อภิกกัณฺธิ ภัณฺเต,
 อภิกกัณฺธิ ภัณฺเต, เสยฺยตาบิ ภัณฺเต ปุญฺจณฺณ ๑ เป ๑
 “จักขุมันโต รูปานิ ทักขณฺตติ: เอวเมว ภควตา อนนฺกปริยาเยน
 ธัมโม ปกาสิโต, เอสาหิ ภัณฺเต ภควันตํ สรณํ คัจฉามิ
 ธัมมมฺจ ภิกขุสํมมฺจ, ลเภยฺยาหิ ภัณฺเต ภควโต สันตติเก
 บัพฺพชฺช, ลเภยฺยํ อูปสํมปตฺตนิ. อลตฺถ โข จิตฺโต หัตถิธาริปุตฺโต
 ภควโต สันตติเก บัพฺพชฺช, อลตฺถ อูปสํมปทํ. อจิริอุปสํมบฺนโน
 โข อายัสฺมา หัตถิธาริปุตฺโต เอโก รูปกัณฺโฐ อโยปมตฺโต
 อาตาบิ ปหิตตฺโต วิหรณฺโต นจิริสฺสเวย ยลลตฺตถาย กุลปุจฺตา
 สัมม เทว อคารัสฺมา อนคาริยํ บัพฺพชฺชณฺติ, ตทณฺตฺตรํ พหฺมจิริยปริโยสานํ
 ทิฏฺฐเวย ธัมโม สยํ อภินฺวา สจฺฉิกิตฺวา อูปสํมบฺชช
 วิทาสิ, “ชีนา ชาติ, วุสฺสิตํ พหฺมจิริยํ, กทํ กรณิยํ, นาปร
 อิตถตฺตยาติ อพฺภวฺวาสิ. อลฺลนฺตโร โข อายัสฺมา หัตถิธาริปุตฺโต
 ขวทํ อโหสิติ.

ปุญฺจปาทสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ นวมิ.

ลิลิชนิชาวัคเค ลุภัสสูติ.

เอวัมเม ลุตฺ. เอกํ สมยํ อายัสฺมา อานันฺโท สาวักํ ติยํ
วิหริติ เชตวนเณ อนาถปิตฺตํ กัลลสาธมาเม อจิรวินิพฺพเต ภควติ.

เตน โข ปน สมเณน ลุโก มาณโว โตเทยฺยปุตฺโต
สาวักํ ติยํ ปฏฺวิสฺสตี เกณจิ เทว กรณเณน. อถ โข ลุโก
माणโว โตเทยฺยปุตฺโต อธิษฺฏาติ มาณวกํ อามันฺเตสิ “เอหิ
ทวํ มาณวก, เณ สมณเณ อานันฺโท เตนุปลังกม; อุปลังกมิตฺวา
มม วะเนน สมณเณ อานันฺโท อธิปฺปาพารํ อธิปฺปาดังกํ ลหุญฺจํ พล
ผาสฺสูทารํ ปุจฺฉิ “ลุโก มาณโว โตเทยฺยปุตฺโต ภวันฺติ
อานันฺโท อธิปฺปาพารํ อธิปฺปาดังกํ ลหุญฺจํ พล ผาสฺสูทารํ
ปุจฺฉิสฺสตี: เอวํปิ วเทหิ “สาธุ กิร ภว อานันฺโท เณ
ลุภัสฺส มาณวัสฺส โตเทยฺยปุตฺตัสฺส นิเวสนํ เตนุปลังกมตุ
อนุกมฺปิ อุปาทายาติ. “เอวํ โภติ โข โส มาณวโก
ลุภัสฺส มาณวัสฺส โตเทยฺยปุตฺตัสฺส ปฏฺฐิสฺสตีว เณนายัสฺมา
อานันฺโท เตนุปลังกม; อุปลังกมิตฺวา อายัสฺมา อานันฺเทน
สทฺธิ สัมโมท; สัมโมทนียํ กถํ สาราณเณ วิตฺติสาเรตฺวา
เอกมณฺเฑ นิสฺสตี. เอกมณฺเฑ นิสฺสตีโน โข โส มาณวโก
อายัสฺมณฺเฑ อานันฺโท เอตทโวจ “ลุโก โข มาณโว โตเทยฺยปุตฺโต
ภวันฺติ อานันฺโท อธิปฺปาพารํ อธิปฺปาดังกํ ลหุญฺจํ พล

ผาสุวิหาร ปุณฺณติ, เอวํจ วเทติ “สาธุ กิร ภว อานนฺโต
 เยน สุภัสสฺส มานวสฺส โตเทยฺยปุตฺตสฺส นิเวสนํ เตนฺอุปสํกมตุ
 อนุกัมปิ อุปาทายาติ.

เอวํ วุตฺเต อายสฺสฺมา อานนฺโต ตํ มานวํ เอตทโว “อกาโล
 โข มานว, อตฺถิ เม อัสส เภลัสสํมัตถา ปิตา, อัสสเปว นาม
 เสวมี อุปสํกเมยฺยาม กาลันจ สมยํจ อุปาทายาติ. “เอวํ โกติ
 โข โส มานวโก อายสฺสมโต อานนฺตสฺส ปฏิสสฺสุวา อญฺ्ञายาสนา
 เยน สุโก มานโว โตเทยฺยปุตฺโต เตนฺอุปสํกมิ; อุปสํกมิตฺวา สุก
 มานว โตเทยฺยปุตฺโต เอตทโว “อโวหฺมทา โข มยฺ โกโต
 วณฺเณ ตํ ภวันฺตํ อานนฺตํ “สุโก มานโว โตเทยฺยปุตฺโต
 ภวันฺตํ อานนฺตํ อัสสเปว อัสสเปว ตญฺญจัน พล

ผาสุวิหาร ปุณฺณติ, เอวํจ วเทติ “สาธุ กิร ภว
 อานนฺโต เยน สุภัสสฺส มานวสฺส โตเทยฺยปุตฺตสฺส นิเวสนํ
 เตนฺอุปสํกมตุ, อนุกัมปิ อุปาทายาติ. เอวํ วุตฺเต โภ สมโน
 อานนฺโต มํ เอตทโว “อกาโล โข มานว, อตฺถิ เม อัสส
 เภลัสสํมัตถา ปิตา, อัสสเปว นาม เสวมี อุปสํกเมยฺยาม กาลันจ
 สมยํจ อุปาทายาติ. เอตฺตวตานิ โข โภ กตเมว เอต
 ยโต โข โส ภว อานนฺโต โอภาสมกาสี สฺวาทนายปิ อุปสํกมณายาติ.

อถ โข อายสฺสฺมา อานนฺโต ตสฺสา รัตติยา อจฺจเณ ปุพฺพพนฺ्हสมย
 นินาเสตฺวา นัตถจฺจุรมาทาย เจตเณ ภิกฺขุมา มจฺจาสมเณ เยน

สุภัสส มาณวัสส โตเทยย์ปุตฺตัสส โยเวสนิ เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา
 มัณฺณวัคโค ขาสเน นิสีหิ. อถ โข สุโก มาณโว โตเทยย์ปุตฺโต
 เยนายัสมา อานันฺโท เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา อายัสมา
 อานันฺเทน สัตฺถิ สัมโมหิ; สัมโมนีเย กถํ สาธณียํ วิตฺสาเรตฺวา
 เอกมณฺโค นิสีหิ. เอกมณฺโค นิสินฺโน โข สุโก มาณโว โตเทยย์ปุตฺโต
 อายัสมณฺโค อานันฺทํ เขตฺตวอ “ภวณฺธิ อานันฺโท ตัสส โภโต
 โคธมัสส ทิฆรคฺคิ อุกฺกจาโก สันตติกาวโร สมิปจาริ, ภวเมตฺ
 อานันฺโท ขาเนยฺย, เยถํ โส ภวํ โคตโม ธมฺมานํ วัณฺณวาที
 อโหสิ, ยัตถ จ อิมํ ชนตํ สมากเปสิ นิเวเสสิ ปติฏฺฐาเปสิ.
 กตเมถานํ โข โภ อานันฺท ธมฺมานํ โส ภวํ โคตโม วัณฺณวาที
 อโหสิ? ยัตถ จ อิมํ ชนตํ สมากเปสิ นิเวเสสิ ปติฏฺฐาเปสิติ.
 ติณฺณํ โข มาณวก ชันธานํ โส ภควา วัณฺณวาที อโหสิ,
 เขตฺถ จ อิมํ ชนตํ สมากเปสิ นิเวเสสิ ปติฏฺฐาเปสิ. กตเมตฺ
 ติณฺณํ อริยัสส สัลลิกขันธัสส อริยัสส สมากิขันธัสส อริยัสส
 มัณฺณวากขันธัสส. อิมสฺ โข มาณวก ติณฺณํ ชันธานํ โส ภควา
 วัณฺณวาที อโหสิ, เขตฺถ จ อิมํ ชนตํ สมากเปสิ นิเวเสสิ ปติฏฺฐาเปสิติ.

กถโม ปน โส โภ อานันฺท อริโย สัลลิกขันธो? ยัสส
 โส ภวํ โคตโม วัณฺณวาที อโหสิ, ยัตถ จ อิมํ ชนตํ
 สมากเปสิ นิเวเสสิ ปติฏฺฐาเปสิติ. อิท มาณว คตาคโต โดเก
 อุปฺปัสสติ อวํ สัมมาสสัมพุทฺโธ วิชชาจรณสัมปັນโน ๑ เป ๑ โส

อิม โลก สเทวโก สมารโก ฯ เป ฯ ปริสุทฺธัง พหิมังจริยํ ปกาเสติ.
 ทํ ธัมมํ สุนาติ คหปติ วา คหปติปุตรโต วา อัมมฉริสฺสํ วา
 กุเล บัจฉาชาโต, โส ทํ ธัมมํ สุตฺวา ตถาคเต สัทธํ ปฏิภนติ,
 โส เทน สัทธาปฏิฏฐาเนน สมันนาคโต อติปิ ปฏิสฺสณํ จิกฺขติ
 "สัมพทาโธ ชมวาทโธ ราชปโธ อพฺโลกาโธ, บัพฺพพัชฺชา น ยิทํ สุกฺว
 อคารํ อชฺฉณาวสตา เอกันตปริปุณณํ เอกันตปริสุทฺธัง สํลลิจิตํ
 พหิมังจริยํ จริตุํ, ยนฺนุนาหํ เกสมัสฺสํ โอหาเรทฺวา กาสายานิ
 วัตถานิ อัจฉาเททฺวา อคารัสฺมา อนคาริยํ บัพฺพเชยฺยณฺติ. โส
 อปเรน สมเยน อปัปฺปํ วา โภคกัณฺธํ ปทาย มหฺนัตติ วา โภคกัณฺธํ
 ปทาย อปัปฺปํ วา ณาติปริวัตตํ ปทาย มหฺนัตติ วา ณาติปริวัตตํ
 ปทาย เกสมัสฺสํ โอหาเรทฺวา กาสายานิ วัตถานิ อัจฉาเททฺวา
 อคารัสฺมา อนคาริยํ บัพฺพพัชฺติ. โส เอวํ บัพฺพพัชิตो สสมาโน
 ปาติโมกฺขสํวรํ วา วิหริติ อากาโรจฺจวสฺสํ มนฺโน ชนฺมุตฺเตโส
 วสฺสเชตุํ ภยทสฺสํ วา สมาทาย ลิกฺขติ ลิกฺขาปเตตุํ, กายกัมมวจฺจิกัมมเมว
 สมันนาคโต กุสเลน ปริสุทฺธธาชีโว สีสลัมมํ มนฺโน อินฺทริเยสุ
 कुตฺติทฺวาโร สติสสํปชฺฉนฺเนว สมันนาคโต สันตฺตฺวา โส.

กถํ จ มาณว ภิกฺขุ สีสลัมมํ มนฺโน โหติ? อธิ มาณว ภิกฺขุ ปาณาติปาตํ
 ปทาย ปาณาติปาตา ปฏิวิโร โหติ, นิหิตทณฺโท นิหิตสัสสํ โส
 ลุสฺสํ ทายาณํ มนฺโน สัพฺพภุทฺทิตานุกัมมํ วิหริติ. ยํ มาณว ภิกฺขุ

ปณาคิปาตํ ปทาย ปณาคิปาตํ ปฏิวีโร ไทติ, นิหิตถันโท
นิหิตสัทโธ ลัสซี ทยาบน์โน สัพพะภูตทานุกัมมํ วิหริ. อัมมัสส
ไทติ ลิลลัมม (ตโต ปริ สัพพะ วิตถาเวตัพพะ). ๆ เป ๆ

ยถา วา ปเนเก โภณโต สมณพราหมณา สัทธาเทยยานิ โกชนานิ
ภุณฺชิทฺวา เต เอรุปาย ตีรจฺฉานวิชฺชาย มิจฺฉาชีเวน ชีวิกํ กัมมํ เปนฺติ.
เสยฺยถิทํ? สันติกัมมํ ปณิธิกัมมํ ญมิกัมมํ ญุริกัมมํ วัสสิกัมมํ
ไวสสิกัมมํ วัตถุณฺณํ วัตถุปริกฺรณํ อางมนํ น้หาปนํ ชุหนํ วมนํ วิเวจนํ
อุทฺธวเรจนํ อโธวเรจนํ สิลฺลวเรจนํ กณฺณเตสํ เนตฺตัมมํ นัตถุณฺณํ
อณฺณํ บัจจณฺณํ สาธาณํ สัลลิกถิติกํ ทารกติกิจจํ มุลเกสฺสชานํ
อนุปฺปทานํ โอลลันํ ปาติโมกฺโข อิติ วา. อิติ เอรุปาย
ตีรจฺฉานวิชฺชาย มิจฺฉาชีวา ปฏิวีโร ไทติ. ยัมมํ มานวํ ภิกฺขุ
ฯ เป ๆ ยถา วา ปเนเก โภณโต สมณพราหมณา สัทธาเทยยานิ
โกชนานิ ภุณฺชิทฺวา เต เอรุปาย ตีรจฺฉานวิชฺชาย มิจฺฉาชีเวน
ชีวิกํ กัมมํ เปนฺติ. เสยฺยถิทํ? สันติกัมมํ ปณิธิกัมมํ ๆ เป ๆ โอลลันํ
ปาติโมกฺโข อิติ วา. อิติ เอรุปาย ตีรจฺฉานวิชฺชาย มิจฺฉาชีวา
ปฏิวีโร ไทติ. อัมมัสส ไทติ ลิลลัมม. สโข โส มานว
ภิกฺขุ เหว ลิลลัมมบน์โน น กุโตจิ ญํ สมณูปัสสติ ยทิตํ
ลิลลัมมโต. เสยฺยถาปิ มานว ราชชา ชัตติโย มุทฺธาวาสิตโต
นิหตบัจจามิตโต น กุโตปิ ญํ สมณูปัสสติ ยทิตํ บัจจติจิกโต
เขวเมว โข มานว ภิกฺขุ เหว ลิลลัมมบน์โน น กุโตปิ ญํ

สมนุบัลลิตติ ยทิทํ สีสลวโรโต. โส อิมินา อวิเณ สีสักขันธเณ
 สมนันนาคโต อัจฉริยํ อนวัชชสุขํ ปฏิสเวเทติ. เอวํ โข มาณว
 ภิกขุ สีสลัมบันโน โหติ. อयํ โข โส มาณว อวิโย
 สีสักขันธโร, ยัสส โส ภควา วัณณวาที อโหสิ, เขตฺถ จ อิมํ
 ชนตํ สมาทเปสิ นิเวเสสิ ปติฏฺฐาเปสิ, อตฺถิ เจเวตฺถ อุตฺตร
 กรณียนฺติ. อัจฉริยํ โภ อานนฺต. อพฺพุตํ โภ อานนฺต, โสเปย
 โภ อานนฺต อวิโย สีสักขันธโร ปริปุณฺณโน โน อปริปุณฺณโน,
 เอวํ ปริปุณฺณณฺจาทิ โภ อานนฺต อริยํ สีสักขันธํ อโโต พหิตฺธา
 อณฺเวยสุ สมนพฺพรหฺมณฺโส น สมนุบัลลิตฺตํ. เอวํ ปริปุณฺณณฺจ
 โภ อานนฺต อริยํ สีสักขันธํ อโโต พหิตฺธา อณฺเวย
 สมนพฺพรหฺมณา อตฺถนิ สมนุบัลลิตฺตํ, เต ทาวคเกเนว อตฺถมณา
 อัสสํ, อลเมตฺตาวคา, กตเมตฺตาวคา, อนุปฺปตฺโต โน สามันณตฺโต,
 นตฺถิ โน กิณฺจ อุตฺตร กรณียนฺติ. ขถ จ ปน ภว
 อานนฺโต เอวมาท “อตฺถิ เจเวตฺถ อุตฺตร กรณียนฺติ. กตโม
 ปน โส โภ อานนฺต อวิโย สมาริกขันธโร? ยัสส โส
 ภวํ โคตโม วัณณวาที อโหสิ, ยตฺถ จ อิมํ ชนตํ
 สมาทเปสิ นิเวเสสิ ปติฏฺฐาเปสิติ.

กถลฺลิจ ปน มาณว ภิกขุ อินทวิเยสุ कुตฺตทฺวาโร โหติ? อิท มาณว
 ภิกขุ จักขุณา รูปํ ทิสฺวา น นิमितฺตคฺคาคี โหติ นานุพฺพยณฺชนคฺคาคี
 ยตฺถภากรณเมณํ จักขุณฺทํ ธิยํ อลฺลวตฺตํ วิหรณฺตํ อภิชาณาโตมนัสสา

ปาปกา อกฺขลา ธัมมา อัมมวาสสเวยฺย; ตัสส ลํวราย ปฏิบัตฺตติ.
 รัทฺตติ จักฺขณฺท์ริยํ, จักฺขณฺท์ริเย ลํวริ อามบัตฺตติ. โสเตน
 สัตฺทํ สุตฺตวา ๑ เป ๑ ฆาเนน คณฺโธ ฆายิตฺวา. ชีวฺหยา
 วสํ สายิตฺวา. กาเยน โผฏฺฐจัพฺพํ ผลิตฺวา. มนสา ธมฺมํ
 วิฉินฺนํ น นิมนฺตคฺคคาที โทติ นานพฺยัณฺชนคฺคคาที, ยัตฺวาอิกรณเมณํ
 มนินฺทํ ตรียํ อลํวตํ วิหรณฺทํ อภิชาตมาโมมนสฺสา ปาปกา อกฺขลา
 ธัมมา อัมมวาสสเวยฺย; ตัสส ลํวราย ปฏิบัตฺตติ. รัทฺตติ มนินฺทํ ตรียํ,
 มนินฺทํ ตรีเย ลํวริ อามบัตฺตติ. โส อิมินา ยวเณ อนินฺทํ ตรีเยลํวเรน
 สมนํนาคโต อชฺฌวตฺตํ อพฺยาเสกสุขํ ปฏิสฺสเวตฺติ. เอวํ โข มาณว
 ภิกฺขุ อนินฺทํ ตรีเยสุ คุคฺคทฺทวาโร โทติ.

กถํวํจ มาณว ภิกฺขุ สติสํปชฺฌเณน สมนํนาคโต โทติ? อธิ
 มาณว ภิกฺขุ อภิกกัณฺเฑ ปฏิกัณฺเฑ สัมปชานการี โทติ, อาโลกิตะ
 วิโลกิตะ สัมปชานการี โทติ, สัมมิฉนฺติเต ปสาวิเต สัมปชานการี
 โทติ, สํฆาฏิปตฺตจิวรรธนาเน สัมปชานการี โทติ, อสฺสเค
 ปิตะ ฆายิตะ สายิตะ สัมปชานการี โทติ, อจฺจวารบสฺสาลวกัณฺเฑ
 สัมปชานการี โทติ, คเต จิตะ นิสินฺเณ สุตฺเต ชาตริเต
 ภาสิตะ ตุนฺหิภาเว สัมปชานการี โทติ. เอวํ โข มาณว
 ภิกฺขุ สติสํปชฺฌเณน สมนํนาคโต โทติ.

กถํวํจ มาณว ภิกฺขุ สันตุกฺโข โทติ? อธิ มาณว ภิกฺขุ สันตุกฺโข

โหติ กายปรีหาริणेณ จีวणेณ กุจฺฉิปรีหาริणेณ ปิณฺฑปาเตเน; โส
 เยน เยนเว นัจฺจกมฺติ, สสมาทาเยว นัจฺจกมฺติ. เสยฺยดาบี มาณว
 นัจฺจชี สกฺกุणे เยน เยนเว เทติ, สปัตตภาโร เยว เทติ:
 เหวเมว โข มาณว กิกฺขุ สันตฺตฺวโจ โหติ กายปรีหาริणेณ
 จีวणेณ กุจฺฉิปรีหาริणेณ ปิณฺฑปาเตเน; โส เยน เยนเว นัจฺจกมฺติ,
 สสมาทาเยว นัจฺจกมฺติ. เอว โข มาณว กิกฺขุ สันตฺตฺวโจ โหติ.

โส อิมินา ฯ อริเยน สัตถ์ชนฺเณ สมนํนาคโต, อิมินา
 จ อริเยน อินฺทริยสวเรน สมนํนาคโต. อิมินา ฯ อริเยน
 สติสํปชฺฌเณน สมนํนาคโต, อิมาย ฯ อริยาย สันตฺตฺว จิยา
 สมนํนาคโต, วิวิคตํ เสนาสนํ ภยติ อรณฺณํ รุกฺขมุตํ
 มัพฺพคตํ กนฺธํ คิริคฺคํ สฺสฺสานํ วนปัตถํ อพฺโปกาสํ
 ปลาตปฺปณฺชํ. โส บัจฉากตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกกฺกํโต นิสีตติ บัลลลังกํ
 อากุชิตฺวา อุชฺชํ กายํ ปณฺธาย ปริมุขํ สติ อပ္ปฏฺฐจเปตฺวา.
 โส อภิษณํ โสภํ ปทาเย วิคตภาชีเณน เจตสา วิหริติ,
 อภิษณาย จิตตํ ปริโสເເຕติ, พฺยาปาทปโทสํ ปทาเย
 อพฺพยํนํนจิตฺโต วิหริติ, สัพฺพปาณกฺขุติตานุกมฺปิ พฺยาปาทปโทสา
 จิตตํ ปริโสເເຕติ, ถีนมิตฺถํ ปทาเย วิคตถีนมิตฺถํ วิหริติ
 ภาโลกสํณํณํ สโต สัมปชาโน, ถีนมิตฺถา จิตตํ ปริโสເເຕติ,
 อุตฺถจฺจกุกฺกจฺจํ ปทาเย อนฺทอโต วิหริติ อชฺฉนฺตํ วุปลนฺตจิตฺโต,
 อุตฺถจฺจกุกฺกจฺจํ จิตตํ ปริโสເເຕติ, วิจิจฺจํ ปทาเย ติถฺยวิจิจฺจํ โส

วิหริ อภินนทรี กุสละสุ ชัมเมต วิจิตรินาย จิตต์ ปริโสเชติ.

เสยฺยถาปี มานว ปริโส อิง อาทาย กัมมัตเต ปโยเชยฺย,
 คัสส เต กัมมัตตา สมิชฺเชยฺย. โส ยานิ จ ปฺราณานิ
 อิมมฺหานิ ทานิ จ พฺยັນติกเวยฺย. สียา จัสส อุตฺตริ อวลฺลิจํ
 ทารภณาย. คัสส เอวมัสส “อหํ โข ปุฬฺเพ อิง อาทาย
 กัมมัตเต ปโยเชสฺส, คัสส เต เม กัมมัตตา สมิชฺเชตฺถ, โส
 ยานิ ปฺราณานิ อิมมฺหานิ ทานิ จ พฺยันตียกาสิ, อตฺถิ จ
 เม อุตฺตริ อวลฺลิจํ ทารภณายาติ. โส ตโตนิทานํ ลภณ
 ปาโมชฺชํ, อธิคฺจเณ โสมนัสส. เสยฺยถาปี มานว ปริโส อาพาธโก
 อัสส ทฺถุชฺโช พาฬฺหิตฺถาโน, ภาตฺตณฺจัสส นัจฺจาเทยฺย. น จัสส
 กาเย พลมัตฺตา. โส อปฺเพน สมเยน ตมฺหา อาพาธา มุจฺเจยฺย,
 ภาตฺตณฺจัสส นาทะย, สียา จัสส กาเย พลมัตฺตา. คัสส เอวมัสส
 “อหํ โข ปุฬฺเพ อาพาธโก อโหสิ ทฺถุชฺโช พาฬฺหิตฺถาโน,
 ภาตฺตณฺจ เม นัจฺจาเทสิ, น จ เม อาสิ กาเย พลมัตฺตา, โสมีหิ
 เอตฺรหิ ตมฺหา อาพาธา มุตฺโต, ภาตฺตณฺจ เม นาทะสิ, อตฺถิ จ
 เม กาเย พลมัตฺตาติ. โส ตโตนิทานํ ลภณ ปาโมชฺชํ, อธิคฺจเณ
 โสมนัสส. เสยฺยถาปี มานว ปริโส พฺนฺธนาคาวะ พฺนฺโธ อัสส,
 โส อปฺเพน สมเยน ตมฺหา พฺนฺธนาคาวะ มุจฺเจยฺย. โส ตตฺถินา
 อภเยน, น จัสส กิณฺณิโกคานํ วโย. คัสส เอวมัสส “อหํ
 โส ปุฬฺเพ พฺนฺธนาคาวะ พฺนฺโธ อโหสิ, โสมีหิ เอตฺรหิ

ตัมมิกา พันธนาคารา มุตโต โลตฺถินา อภเยน, นัตถิ จ เม
 กิณฺณิโก โภคานํ วโยติ. โส ตโตนิทานํ ลเภถ ปาโมชฺชํ, อธิคฺฉิเน
 โสมนัสฺสํ. เสยฺยถาปิ มาณว ปุริโส ทาโส อนัตตาริโน ปราณีโน
 น เยนกามคโม. โส อปฺเรน สมเยน ตัมมิกา ทาสฺสํ พยา มุจฺเจยฺย
 อัตตาริโน อปฺราณีโน ภุชิสฺสโธ เยนกามคโม. ตัสฺส เวมัสฺสํ
 “อหํ โข ปุฬฺเพ ทาโส อโหสิ, น อัตตาริโน ปราณีโน น
 เยนกามคโม, โสมีหิ เอตฺรหิ ตัมมิกา ทาสฺสํ พยา มุตโต อัตตาริโน
 อปฺราณีโน ภุชิสฺสโธ เยนกามคโมติ. โส ตโตนิทานํ ลเภถ
 ปาโมชฺชํ, อธิคฺฉิเน โสมนัสฺสํ. เสยฺยถาปิ มาณว ปุริโส ลธโน
 สโกโค กัณฺธารทธานมัตตํ ปฏิปฺชชเยยฺย ทุฬฺภิกฺขํ สบฺบํปฏิภยํ.
 โส อปฺเรน สมเยน ตํ กัณฺธารํ นิตฺถเรยฺย โลตฺถินา, คามันตํ
 อนุปาปุณเยยฺย เขมํ อปฺปํปฏิภยํ ตัสฺส เวมัสฺสํ “อหํ โข ปุฬฺเพ
 ลธโน สโกโค กัณฺธารทธานมัตตํ ปฏิปฺชชชํ ทุฬฺภิกฺขํ สบฺบํปฏิภยํ,
 โสมีหิ เอตฺรหิ ตํ กัณฺธารํ นิตฺถินโน โลตฺถินา คามันตํ
 อนุปปตฺโต เขมํ อปฺปํปฏิภยณฺติ. โส ตโตนิทานํ ลเภถ ปาโมชฺชํ,
 อธิคฺฉิเน โสมนัสฺสํ. เขวเมว โข มาณว ภิกฺขุ ยถาจิณฺ
 ยถาโรคํ ยถาพันฺธนาคารํ ยถาทาสฺสํ ยถากัณฺธารทธานมัตตํ
 อิมํ บัณฺจํ นีวรणे อปฺปํปทีเน อตฺตนิ สมนุบัลลติ. เสยฺยถาปิ
 มาณว ยถาอาณณียํ ยถาอาโรคียํ ยถาพันฺธนาโมกฺขํ ยถาภุชิสฺสํ
 ยถาเขมณฺตํภูมึ: เขวเมว ภิกฺขุ อิมํ บัณฺจํ นีวรणे ปทีเน

อัตตนิ สมนุบัลลติ, ตัลลสิเม บัลลจ นีวเรน ปทีเน อัตตนิ สมนุบัลลโต
 ปาโมชชี ชายติ, ปมุทิตัลล บัตติ ชายติ, บัตติมนัลล กาโย
 บัลลลัมภติ, บัลลลัทธกาโย ลุขํ ปเวเทติ, ลุขโน จิรติ สมารยติ.
 โส วิวิจเจว กามะติ วิวิจจ อกุลเลติ ธัมมะติ สวัตักกํ สวการํ
 วิเวกขํ ปัตติสุขํ ปรมํ ฉานนํ อุลลัมบัสซ วิหริติ. โส อิมเมว
 กายํ วิเวกเสน ปัตติสุขเสน อภิสันฺเทติ ปริสันฺเทติ ปริปุเรติ ปริปัมฺเวติ,
 นาสลํ กิณฺจํ สัพฺพาวโต กายัลลํ วิเวกเสน ปัตติสุขเสน อปัมฺพตํ
 โหติ. เสยฺยถาปิ มาณวํ ทักโข นีหาปโก วา นีหาปกนฺโตวาลิ วา
 กัสสาเล นีหานิยจุณฺณมานิ อากิริตฺวา อุตฺเทน ปริปัมฺโสภํ สันฺตเยย
 ปริสันฺตเยย, ลายํ นีหานิยบัณฺฑิํ เส้นฺลนฺตฺวา เส้นฺลนฺตฺวา
 สันฺตฺรพาหิรา ฆตฺตา เส้นฺลนฺ เณ จ บัลลํวติ. เอวเมว โข มาณว
 ภิกฺขุ ๗ เป ๗ ยํ หิ มาณวํ ภิกฺขุ วิวิจเจว กามะติ วิวิจจ
 อกุลเลติ ธัมมะติ สวัตักกํ สวการํ วิเวกขํ ปัตติสุขํ ปรมํ ฉานนํ
 อุลลัมบัสซ วิหริติ. โส อิมเมว กายํ วิเวกเสน ปัตติสุขเสน
 อภิสันฺตติ ปริสันฺตติ ปริปุเรติ ปริปัมฺเวติ, นาสลํ กิณฺจํ สัพฺพาวโต
 กายัลลํ วิเวกเสน ปัตติสุขเสน อปัมฺพตํ โหติ. อิตํบัลลํ โหติ สมารมฺมํ.

ปุณฺ ๗ ปริ มาณวํ ภิกฺขุ วิธักกํวิจจ วานํ วุปฺสมา อัสสมํคํ
 สัมปสาทณํ เจตฺโต เอวเมว อวิธักกํ อวิการํ สมารมฺมํ ปัตติสุขํ
 ทฺติยํ ฉานนํ อุลลัมบัสซ วิหริติ. โส อิมเมว กายํ สมารมฺมเสน
 ปัตติสุขเสน อภิสันฺตติ ปริสันฺตติ ปริปุเรติ ปริปัมฺเวติ. นาสลํ กิณฺจํ

สัพพะพาโต กายัสส สมาธิเซน ปัตติสุเซน น อัมมุตโต โหติ.
 เสยฺยถาปิ มาณว อุตฺตรหโต คัมภีโร อุกฺกัปปิตโก, ตัสส เนวัสส
 ปุริตฺติมา ย ทิสาย อุกฺกัปปิต อายมุขํ, น ทักขินาย ทิสาย
 อุกฺกัปปิต อายมุขํ, น ปัจจิมาย ทิสาย น อุตฺตราย ทิสาย อุกฺกัปปิต
 อายมุขํ. เทโว ปน กาเลน กาลํ สัมมาชาโร อญฺเฐปเวจฺเจยฺย.
 ขณฺโธ ตมฺหิ จ อุตฺตรหตา สิตา วาริธมา อุกฺกัปปิตวา ตเถว
 อุตฺตรหตํ สิตน วารินา อภิสันฺเทยฺย ปริสฺสันเทยฺย ปริปุเรยฺย
 ปริปฺเปตฺตเวยฺย, นาสส กิณฺจ สัพพะพาโต อุตฺตรหตัสส สิตน วารินา
 อัมมุตโต อัสส. เอวเมว โข มาณว ภิกฺขุ ๑ เป ๑ ยปิ มาณว
 ภิกฺขุ วิตักกจิราภานํ รูปสมา ๑ เป ๑ ๑ ตติยํ ๑ นามํ อุลลัมบิยฺส
 วิหริตติ, อิมเมว กายํ สมาธิเซน ปัตติสุเซน อภิสันฺเทติ ปริสฺสันเทติ
 ปริปุเรติ ปริปฺเปตฺตเวติ, นาสส กิณฺจ สัพพะพาโต กายัสส สมาธิเซน
 ปัตติสุเซน อญฺเฐปเวจฺเจยฺย. อิตมฺมปิ สส โหติ สมาธิสํมี.

ปน จปรํ มาณว ภิกฺขุ ปัตติยา จ วิราคา อุกฺกัปปิตโก จ
 วิหริตติ สโต สัมปชาโน. สุขฉลฺลํ กาเยน ปญฺญิตเวตฺติ, ยนฺตํ อริยา
 ๑ จักขณฺติ “อุเปกฺกโก สติมา สุขวิหริตติ, ตติยํ ๑ นามํ อุลลัมบิยฺส
 วิหริตติ. โส อิมเมว กายํ นิยฺยติเกน สุขเซน อภิสันฺเทติ ปริสฺสันเทติ
 ปริปุเรติ ปริปฺเปตฺตเวติ, นาสส กิณฺจ สัพพะพาโต กายัสส นิยฺยติเกน
 สุขเซน อัมมุตโต โหติ. เสยฺยถาปิ มาณว อญฺเฐปเวจฺเจยฺย ๑ ปทุมนิย ๑
 ปุณฺณทรีกนิย ๑ อญฺเฐปเวจฺเจยฺย ๑ ปทุมนิย ๑ ปทุมนิย ๑

บุณฺหริทานิ วา อุตฺเทก ขาชาณิ อุตฺเทก ลวฺหิตฺถานิ อุตฺถานคฺคทานิ
 อัมมโต นิมุคฺคปัสสันนิ, ตานิ ยาว ๑ อลฺลคานิ ยาว ๑ มุลานิ ลีเตน
 วารินา อภิสันฺนานิ ปริสันฺนานิ ปริบฺรจานิ ปริบฺมุคฺคานิ, นาสฺส กิณฺจ
 ลัพพาวตํ อุมฺปิปลานํ วา ปทฺมานํ วา บุณฺหริทานํ วา ลีเตน
 วารินา อัมมคํ อลฺลคํ: เขวเมว โข มาณว ภิกฺขุ ๗ เป ๗ ยัมปี
 มาณว ภิกฺขุ ปติยา ๑ วิวาคา ๗ เป ๗ คตฺติยํ ฉานํ อุลลัมบิยฺย
 วิหริตฺติ, อิมเมว กายํ นิยฺมปติเกณ สฺสเสน อภิสันฺนเทติ ปริสันฺนเทติ
 ปริปุเรติ ปริบฺมเรติ, นาสฺส กิณฺจ ลัพพาวโต กายลฺลสฺส นิยฺมปติเกณ
 สฺสเสน อัมมคํ โหติ. อิทมฺปิยฺสํ โหติ สมาธิสฺสมี.

ปุณ ๑ปริ มาณว ภิกฺขุ สฺสขลฺลสฺ ๑ ปทานา ทฺกขลฺลสฺ ๑
 ปทานา ปุพฺเพว โสมนลฺลสฺโสมนลฺลสฺสานํ อตฺถังคมา อทุกขมสฺสข
 อุลลเกขาสติปาริสฺสทฺธิ จตฺตติ ฉานํ อุลลัมบิยฺย วิหริตฺติ. โส อิมเมว
 กายํ ปริสุทฺธเอน เจตสา ปริโยทาเตน ฌริตฺวา นิสินฺโน
 โหติ, นาสฺส กิณฺจ ลัพพาวโต กายลฺลสฺส ปริสุทฺธเอน เจตสา
 ปริโยทาเตน อัมมคํ โหติ. เสยฺยถาปปี มาณว ปุริโส โยทาเตน
 วัตถเอน สลลสฺส ปารุบิถฺวา นิสินฺโน อลฺลสฺ, นาสฺส กิณฺจ
 ลัพพาวโต กายลฺลสฺส โยทาเตน วัตถเอน อัมมคํ โหติ: เขวเมว
 โข มาณว ภิกฺขุ ๗ เป ๗ ยัมปี มาณว ภิกฺขุ สฺสขลฺลสฺ ๑
 ปทานา ๗ เป ๗ จตฺตติ ฉานํ อุลลัมบิยฺย วิหริตฺติ, อิมเมว
 กายํ ปริสุทฺธเอน เจตสา ปริโยทาเตน ฌริตฺวา นิสินฺโน โหติ,

นาลัสส กิณจิ ลัพพาวโต กายัสส ปริสุทฺธเอน เจตสา ปริโยทาเตน
 อปัฏฺกํ โทติ. อิตฺถัสส โทติ สมาริธฺมํ. อยํ โข โส มาณว
 อริโย สมาริธฺมํโธ, ยัสส โส ภควา วันฺณวาที อโหสิ,
 เขตฺตํ จ อิมํ ชนตํ สมาทเปสิ นิเวเสสิ ปติฏฺฐาเปสิ,
 อตฺถิ เจเวตฺถ อุตฺตริ กรณียนฺติ.

อจฺฉริยํ โก อานนฺท, อพัฏฺกํ โก อานนฺท, โส จายํ โก
 อานนฺท อริโย สมาริธฺมํโธ ปรีปฺพนฺโณ โน อปรีปฺพนฺโณ, เหว
 ปรีปฺพนฺณํจาทํ โกโต อานนฺทัสส อริยํ สมาริธฺมํ อโหสิ พหิตฺธา
 อจฺฉริยํ สมนพฺพรหฺมณฺโส น สมนุสฺสํสามิ. เหว ปรีปฺพนฺณํจํ โก
 อานนฺท อริยํ สมาริธฺมํโธ อโหสิ พหิตฺธา อจฺฉริยํ สมนพฺพรหฺมณา
 อตฺถิณิ สมนุสฺสํเสยฺยํ, เต ทาวตเกเนว อตฺถมณา อัสสิ, อลเมตฺตาวตา,
 กตเมตฺตาวตา, อนุสฺมิตฺโต โน สามณฺณิยํโต, นตฺถิ โน
 กิณจิ อุตฺตริ กรณียนฺติ. อตฺถ จ ปน ภวํ อานนฺท
 เหวมาท “อตฺถิ เจเวตฺถ อุตฺตริ กรณียนฺติ.

กตโม ปน โสโก อานนฺท อริโย บัณฺณากฺขนฺโธ? ยัสส โส
 ภวํ โคตโม วันฺณวาที อโหสิ, ยตฺถ จ อิมํ ชนตํ สมาทเปสิ
 นิเวเสสิ ปติฏฺฐาเปสิ, โส เหว สมหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺธเ
 ปริโยทาเต อนจฺจเณ วิคฺคฺขํกํกิลเล มุทฺตํเก กัมมณิเย จิตเต
 อาเนวชฺชบัตฺโต ฉานนทิสฺสนายํ จิตฺตํ อภินิหเรติ อภินินฺนาเมติ.
 โส เหว ปชานาติ “อยํ โข เม กาโย รุเป จาตุมนฺหาวิโต

มาตาเปตติกสัมภโว โอนนุกุมมาสุปโย นิจจุจนาทนปริมัตถน-
 เกททวิธัสสนธัมโม, อิตถัง ปน เม วิญญานัง เอตถ สิตํ เอตถ
 ปฏิพัทธานติ. เสยฺยถาปิ มาณว มณิเวฬุโร สุโก ชาติมา
 อัญฺจโส สุปริกัมมกโต อจฺโณ วิปฺปสฺสโน สัพพะการลัมบโน,
 ตตฺถิสฺส สุตฺตํ อวุตฺตํ นิลํ วา ปิตํ วา โลหิตํ วา
 โอทาตํ วา บัณฺฑสุตฺตํ วา, ตเมเน จักขุมา ปุริโส หัตถเ
 ภริตฺวา บัจจเวกฺเขยฺย “อโย โข มณิเวฬุโร สุโก ชาติมา
 อัญฺจโส สุปริกัมมกโต อจฺโณ วิปฺปสฺสโน สัพพะการลัมบโน,
 ตตฺถิสฺส สุตฺตํ อวุตฺตํ นิลํ วา ปิตํ วา โลหิตํ วา
 โอทาตํ วา บัณฺฑสุตฺตํ วาติ. เอวเมว โข มาณว ภิกฺขุ
 ๑ เป ๑ ยปิ มาณว ภิกฺขุ เหว สมาหิตเ จิตฺเต ปริสุทฺธเ
 ปุริโยทาเต อนังคเณ วิคฺคบุกฺกิเลเส มุทฺตญฺเ กัมมณฺเ จิตเ
 อาเนวชฺชปฺปัตเต ฅานทลลํนาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ-
 โส เหว ปชานาติ “อโย โข เม กาโย รุปํ จาคุมฺมทาภูติโก
 มาตาเปตติกสัมภโว โอนนุกุมมาสุปโย นิจจุจนาทนปริมัตถน-
 เกททวิธัสสนธัมโม, อิตถัง ปน เม วิญญานัง เอตถ
 สิตํ เอตถ ปฏิพัทธานติ. อิตถิสฺส โหติ บัณฺณาย.

โส เหว สมาหิตเ จิตฺเต ปริสุทฺธเ ปุริโยทาเต อนังคเณ
 วิคฺคบุกฺกิเลเส มุทฺตญฺเ กัมมณฺเ จิตเ อาเนวชฺชปฺปัตเต มโนมยํ

อภิชชมาโน คัจฉติ เสยฺยถาปิ ปจฺฉินฺ, อากาเสยฺ มัตถังเณ กมฺมิตฺติ
 เสยฺยถาปิ ปกฺกขี สกฺกนา, อิมปิ จันฺตีมสฺสริเย เอวฺมทิตฺตํอิเก
 เอวฺมทานุภาเว ปาณินา ปริมสฺสติ ปริมชฺชติ, ยาว พฺรหฺมโลกาปิ
 กาเยน วสฺสํ วัตฺเตติ. เสยฺยถาปิ มาณว ทักฺโข กุมฺภกาโร วา
 กุมฺภการันฺเตवासี วา สุปฺปิกัมมกตฺตาย มัตติกาย ยํ ยเทว ภาชนวีกิตฺติ
 อากังเขยฺย, ตันตฺเตว กเรยฺย อภินิยฺมาเทยฺย; เสยฺยถาปิ วา ปน
 มาณว ทักฺโข ทนฺตกาโร วา ทนฺตการันฺเตवासี วา สุปฺปิกัมมกตฺตํ
 ทนฺตํมํ ยํ ยเทว ทนฺตวีกิตฺติ อากังเขยฺย, ตันตฺเตว กเรยฺย
 อภินิยฺมาเทยฺย; เสยฺยถาปิ วา ปน มาณว ทักฺโข สฺวณฺณกาโร วา
 สฺวณฺณการันฺเตवासี วา สุปฺปิกัมมกตฺตํมํ สฺวณฺณํมํ ยํ ยเทว
 สฺวณฺณวีกิตฺติ อากังเขยฺย, ตันตฺเตว กเรยฺย อภินิยฺมาเทยฺย. เอวฺเมว
 โข มาณว ภิกฺขุ เอวํ สฺมาทิตฺเต จิตฺเต ปวิสฺสํเอ ปวิโยทาเต
 อนังคเณ วิคตฺตูปกฺกิลเลเส มุทฺตฺตฺเต กัมมณฺเณ จิตฺเต อานนฺตชยฺมัตตํ
 อิตฺถิวิธาย จิตฺตํ อภินิหริติ อภินินฺนาเมติ. โส อเนกวิหิตํ อิตฺถิวิธํ
 บัจฺจันุโกติ, เอโกปิ หุตฺวา พหุตา โหติ, ๆเป ๆ ยาว พฺรหฺมโลกาปิ
 กาเยน วสฺสํ วัตฺเตติ. อิตฺมํบิสฺสํ โหติ บัณฺณาย.

โส เอวํ สฺมาทิตฺเต จิตฺเต ๆ เป ๆ อานนฺตชยฺมัตตํ
 ทิพฺพาย โสตธาคฺคยา จิตฺตํ อภินิหริติ อภินินฺนาเมติ. โส
 ทิพฺพาย โสตธาคฺคยา วิสฺสํธาย อตฺตักกัณฺตมานุสํกาย อุกโก
 ลลํเท สฺกฺกนาติ ทิพฺเพ ๆ มานุเส ๆ เย ทฺวเร สันตํอิเก.

โส ยถาปิ มาณว ปริโส อัทธานมัตถ์ปฏิบัตโน, โส สุนะณีย เภริสัททบี
 มุทิงคสัททบี. สัขสัททบี ปณวสัททบี ทินทิมสัททบี, คัสส
 เอวมัสส “ภะริสัทโท อิตถี” “มุทิงคสัทโท อิตถี” “สัขสัทโท อิตถี”
 “ปณวสัทโท อิตถี” “ตินทิมสัทโท อิตถี, เอวเมว โข มาณว ภิกขุ
 ๆเป ๆ ยัมปิ มาณว ภิกขุ เหว สมาหิตะ จิตเต ๆเป ๆ อาเนณชัมปิปัตเต
 ทิพพาเย โสธธาทุยา วิสุทธานาย อติกัณตมานุสสิกาเย อุกกัปปิ สัทเท สุนาติ
 ทิพเพ จ มาณเส จ เย ทูเร สันติเก. อิทัมปิสส โหติ ปณณาย.

โส เหว สมาหิตะ จิตเต ปริสุทเธ ปริโยทาเต อนังคะ
 วิคตูปัก กิเลเส มุทฺธเต กัมมณิเย จิตเต อาเนณชัมปิปัตเต
 เจโตปริยณณาย จิตตํ อภินิหะติ อภินินนามะติ. โส ปรัสัจจทานํ
 ปรัสัจจทานํ เจตสา เจโต ปริจจ ปชานาติ, สวาคํ วา จิตตํ “สวาคํ
 จิตตํ ปชานาติ, วิตวาคํ วา จิตตํ “วิตวาคํ จิตตํ ปชานาติ;
 สโตสํ วา จิตตํ “สโตสํ จิตตํ ปชานาติ, วิตโตสํ วา จิตตํ
 “วิตโตสํ จิตตํ ปชานาติ; สโมหํ วา จิตตํ “สโมหํ จิตตํ
 ปชานาติ, วิตโมหํ วา จิตตํ “วิตโมหํ จิตตํ ปชานาติ; สชิตตํ
 วา จิตตํ “สชิตตํ จิตตํ ปชานาติ, วิกชิตตํ วา จิตตํ
 “วิกชิตตํ จิตตํ ปชานาติ; มหัคคตํ วา จิตตํ “มหัคคตํ จิตตํ
 ปชานาติ, อมหัคคตํ วา จิตตํ “อมหัคคตํ จิตตํ ปชานาติ;

อิตโต ปริ สัพพิโปตถเก “สัขปณวเทณทิมสัททบี,
 คัสส เอวมัสส “ภะริสัทโท อิตถี” “มุทิงคสัทโท อิตถี,
 สัขปณวเทณทิมสัทโท อิตถี, อิทิสโส ปาโจ ทิสสติ.

เหวณาโม เหวโคตโต เหววัณโณ เหวมาหาโร เหวสุขทุกข์ขปฏิสเวที
 เหวมายุปริยันโต; โส ตโต จโต อุมตฺร อุตปาที, ตตฺราปาสี
 เหวณาโม เหวโคตโต เหววัณโณ เหวมาหาโร เหวสุขทุกข์ขปฏิสเวที
 เหวมายุปริยันโต; โส ตโต จโต อิชฺฐปณฺโณติ. อิติ สาการํ
 สอฺกฺกเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรติ. เสยฺยณานิ มาณว
 ปุริโส สกฺกมฺหาบิ คามา อํบฺบํ คามํ คัจฉะยฺย, ตมฺหาบิ คามา
 กํบฺบํ คามํ คัจฉะยฺย, โส ตมฺหา คามา สกํ เยว คามํ บัจจาคัจฉะยฺย.
 ตสฺส เหวมสฺส “อหิ โข สกฺกมฺหา คามา อมฺ คามํ
 อคฺจํ, ตตฺถาปิ เหว” อัญฺจาสี, เหว นิสฺสี, เหว อภาสึ,
 เหว ตุนฺหิ อโหสึ, โส ตมฺหา คามา อมฺ คามํ อคฺจํ
 ตตฺถาปิ เหว อัญฺจาสี, เหว นิสฺสี, เหว อภาสึ, เหว
 ตุนฺหิ อโหสึ, โส ตมฺหา คามา สกํ เยว คามํ
 บัจจาคโคติ. เหวเมว โข มาณว ภิกฺขุ ๆ เป ๆ ยมฺปิ มาณว
 ภิกฺขุ เหว สมาหิตะ จิตฺเต ๆ เป ๆ อาเนณชฺชบิยฺยเต ปุพฺพเพณิวาสา-
 อนุสฺสริตวานาย จิตฺตํ อภินิหเรติ อภินินฺนาเมติ. โส อเนกวิหิตํ
 ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรติ. เสยฺยณานิ? เอกมฺปิ ชาตึ เทวมฺปิ ชาตโย
 ๆ เป ๆ อิติ สาการํ สอฺกฺกเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรติ
 อิตฺถิสฺส โหติ บัณฺณาย.

โส เหว สมาหิตะ จิตฺเต ๆ เป ๆ อาเนณชฺชบิยฺยเต สัตถํ

* อคฺคณินฺติ วา ปาโห. * ลี. ตตฺร เหว.

จตุปปาตณามาย จิตตํ อภินิหริติ อภินินฺนาเมติ. โส ทิพฺเพน จักขุนา
 วิสฺสุทเณน อตฺถิกกัณฺธมานุสฺสเกน สัตฺเตตฺเต บัลลิสฺสติ จวมาเน อูปัชชมาเน, ทิเน
 ปณฺเฑเต สฺวณฺเณน ทุพฺพัณฺเณน สฺสคเต ทุคฺคเต ยถากัมมูปคเต สัตฺเตตฺเต
 ปชานาติ “อึเม วต โภณฺโต สัตฺตา กายทฺวจฺจริเตน สมฺนัณฺนาคตา
 วจฺจิทฺวจฺจริเตน สมฺนัณฺนาคตา มโนทฺวจฺจริเตน สมฺนัณฺนาคตา, อริยานํ
 อูปวาทกา มิจฺจาทิฏฺฐํ จิกา มิจฺจาทิฏฺฐํ จิกมฺมัสมาทานา; เต กายัลลิสฺส เกทา
 ปรมฺมมรณา อปายํ ทุคฺคตํ วินิปาตํ นิริยํ ชุပ္ปณฺณํ. อึเม
 วา ปน โภณฺโต สัตฺตา กายสฺวจฺจริเตน สมฺนัณฺนาคตา วจฺจิทฺวจฺจริเตน
 สมฺนัณฺนาคตา มโนสฺวจฺจริเตน สมฺนัณฺนาคตา, อริยานํ อนูปวาทกา
 สัมมาทิฏฺฐํ จิกา สัมมาทิฏฺฐํ จิกมฺมัสมาทานา; เต กายัลลิสฺส เกทา
 ปรมฺมมรณา สุกฺคตํ สัตฺตํ โลกํ อูปณฺณํ. อิติ ทิพฺเพน
 จักขุนา วิสฺสุทเณน อตฺถิกกัณฺธมานุสฺสเกน สัตฺเตตฺเต บัลลิสฺสติ จวมาเน
 อูปัชชมาเน, ทิเน ปณฺเฑเต สฺวณฺเณน ทุพฺพัณฺเณน สฺสคเต
 ทุคฺคเต ยถากัมมูปคเต สัตฺเตตฺเต ปชานาติ. เสยฺยถาปิ มาณว
 มัชฌิเม ลีฆาฏฺเฏ ปาสาโท, ตตฺถ จักขุมา ปุริโส จิตฺโต
 บัลลิสฺเสยฺย มนุสฺสเส เคหํ ปวิสฺสันเตปิ นิกฺขมฺนฺเตปิ รติยาย
 วิถิํ ลลิตฺจรณฺเตปิ มัชฌิเม ลีฆาฏฺเฏ นิสินฺนํ; ตลฺลิสฺส เอวมัลลิสฺส
 “เอเต มนุสฺสสา เคหํ ปวิสฺสันติ, เอเต นิกฺขมฺนฺติ, เอเต
 รติยายปิ วิถิํ ลลิตฺจรณฺติ, เอเต มัชฌิเม ลีฆาฏฺเฏ นิสินฺนาติ.
 เอวเมว โข มาณว ภิกฺขุ ๆ เป ๆ ยปิ มาณว ภิกฺขุ เอว

สมาธิเต จิตเต ฯ เป ฯ อาเนญชํ ปิยัตเต สัตตํ จุสฺส ปาตณฺณาย
จิตฺตํ อภินฺทริ อภินินฺนาเมติ โส ทิพฺเพน จักฺขุณา วิสฺสุทฺเธน
อติกัณฺธมาณฺสเกน สัตเต ปัสสติ จวมาเน อပ္ปชฺชามาเน, ทิเน
ปณฺเฑ สํวณฺเณ ทุพฺพพณฺเณ สุกเต ทุคฺคเต ยถากัมมูปเค
สํสํสํ ปชานาติ. อิทํ ปัสสํ โหติ มณฺเฑน.

โส เอว สมาหิตะ จิตโต ปริสุทฺธสฺส ปริโยทาทะ อนังคนะ
 วิคตูปักกิละเส มุทญฺหะเต ลัมหมนิเย จิตะ อาเนนชัยปัตฺเตเต อาสวานิ
 ขยภาณาย จิตตํ อภินิหริติ อภินินฺนาเมติ. โส “อิทํ ทุกฺขฉนฺติ
 ยถากุทํ ปชานาติ, “อโย ทุกฺขสสมุทโยติ” ยถากุทํ ปชานาติ, “อโย
 ทุกฺขฉนโรโหติ ยถากุทํ ปชานาติ, “อโย ทุกฺขฉนโรทคานิ ปฏฺฐิพาทาติ
 ยถากุทํ ปชานาติ; “อิมะ อาสวาติ ยถากุทํ ปชานาติ, “อโย
 อาสวสสมุทโยติ” ยถากุทํ ปชานาติ, “อโย อาสวนิโรโหติ ยถากุทํ
 ปชานาติ, “อโย อาสวนิโรทคานิ ปฏฺฐิพาทาติ ยถากุทํ ปชานาติ.
 ตัสส เอว ชานโต เอว บัลลสโต กามาสวابی จิตตํ วิมุจฺจติ,
 ภวาสวابی จิตตํ วิมุจฺจติ, อวิชฺชาสวابی จิตตํ วิมุจฺจติ. วิมุตตัสสมี
 “วิมุตตมิตติ ฌานํ โหติ. “ชีณา ชาติ, วุสิตํ พหฺมมจริยํ, กตํ กรณียํ,
 มาปรํ ชิตตัตถายาติ ปชานาติ. เสยฺยถายี มาณว นพฺพพตฺตสฺสเย
 อุตฺतरทโท อจฺฉโน วิมปีลนฺโน อนาวโล, ตตฺถ จักขุมา ปุริโส
 ตีเร จิตโต บัลลเสยฺย สิบฺบักลัมพุกบิ ลักขรกจลปิ มัจฉคฺคัมพบิ จรณคฺคิ
 ติจฺจจันตบิ; ตัสส เอวํลลส “อโย โข อุตฺतरทโท อจฺฉโน วิมปีลนฺโน

อนาวโส, ตัตตริเม สัมปัทตัมพุทฺธบิ สักขรจลาบิ มัจฉัมพหวิ
 จรันทาบี คิฏฺฐจันทาบี. เอวเมว โข มาณว ภิกฺขุ ๆ เป ๑
 ยบี มาณว ภิกฺขุ เอว สมหาเท จิตฺเต ๑ เป ๑ อานนฺตชยบัตเต
 อาสวณิ ขยนาณาย จิตฺตํ อภินิหริติ อภินินฺนาโมหิโส
 “อิทํ ทกฺขณฺตีติ ยถากุติ ปชานาติ. ๑ เป ๑ “อโย ชาสวณิโรธคามินิ
 ปฏฺฐปทาติ ยถากุติ ปชานาติ. ตัสส เอว ชานโต เอว
 บัลลโต กามาสวปิ จิตฺตํ วิมฺมจฺจิตฺติ, ภวาสวปิ จิตฺตํ วิมฺมจฺจิตฺติ,
 ขวิชฺชาสวปิ จิตฺตํ วิมฺมจฺจิตฺติ. วิมุตตัสสมี “วิมุตตมิตฺติ ญาณ
 โหติ. “ชีณา ชาต, วุสฺสตี พหฺมมจฺริยํ, กตํ ภรณียํ, นาปร
 อิตฺตํตฺตาयाติ ปชานาติ. อิทํบัลล โหติ บัลลณาย. อโย โข
 โส มาณว อริโย บัลลณากฺขันโธ. บัลล โส ภิกฺขวา
 จิตฺตํเอวาทิ อโหสิ, เอตถ ๑ อิมํ ชนตํ สมหาเปสิ นิเวเสสิ
 ปติฏฺฐจาเปสิ. นัตถิ เจเวตฺถ อุตฺตรภิกฺขณียณฺตี. ชจฺจริยํ โก
 อานนฺต, อพฺภุทํ โก อานนฺต, โสวายํ โก อานนฺต อริโย
 บัลลณากฺขันโธ ปวิปุณฺโณ โน อปฺปิปุณฺโณ, เอว ปวิปุณฺโณเอวาทิ โก
 อานนฺต อริยํ บัลลณากฺขันธํ อโหสิ พหฺมมจฺริยา ชยโณโส สมนนฺตพหฺมมจฺริ
 น สมนุบัลลสามี. นัตถิ โน กิณฺนจฺจิ อุตฺตรภิกฺขณียณฺตี. อริกกันต
 โก อานนฺต. อภิกกันต โก อานนฺต. เสยฺยธามิ โห

• ส. จรันทาบี คิฏฺฐจันทาบี.

อานันท์ นิกกัชชิตัง วา อุกกัชเชยยะ, ปฏิจฉันนัง วา วิวเรยยะ,
 มุฬลันตัง วา มัคคัง อากัชเชยยะ, อัมมการัง วา เตลปัสสัชิตัง
 อารายะ "จักขุมันโต รุปานิ ทักขณัสสิตะ: เขวเมว โข โภคา
 อานันเตน อเนกปริยาเยน อัมมโม ปกาลิโต, เขลันโท โภ
 อานันตัง ภาวนันตัง โคตม, สรณัง คัจฉามิ อัมมัมมัจจํ ภิกขุสัมมัจจํ,
 อูปาสกัม มํ ภวํ อานันตัง อาระหัง อัสสัจจัตถัง ปาณเปตัง สรณังคตังติ.

สุภัสสุตัง นิฏฐัง จิตัง ทสสม.

ลิลลชนัษวคเต เกวัญญุสตุต

เขวัมโม สุตํ เขกํ สมยํ ภควา นาลันทายํ วิหเรติ
 ปาวาริกัมพวเน. อถ โข เกวัญญุ โส คหปติปุตโต เชน
 ภควา เตนุปลังกมิ, กุปลังกมิตวา ภควํโต อภิเวเตตวํ เขมํนัตติ
 นิสิตํ. เขมณันตํ นิสินโน โข เกวัญญุ โส คหปติปุตโต
 ภควันตํ เขตตวโง “อญํ ภันเต นาลันทา อิตถา เจว
 เปตา จ พุทฺธนา อากิณณมนุสฺสํ ภควติ อภิปป์สันนา, สาธุ
 ภันเต ภควา เขกํ ภิกขุํ สมากัสสํ, โย อุตฺตริมนุสฺสธัมมา
 อิทธีปาฏิหาริยํ กวิสฺสตี, เขวายํ นาลันทา ภิกขุโยโส มัตตําย
 ภควติ อภิปป์สตีลลิตตี. เขวํ วุตเต ภควา เกวัญญุ คหปติปุตโต
 เขตตวโง “น โข อหํ เกวัญญุ ภิกขุณํ เขวํ ธัมมํ เทเสมิ
 “เขถ ตูเมหิ ภิกขเว. จิหิณํ โอทาทวสนานํ อุตฺตริมนุสฺสธัมมา
 อิทธีปาฏิหาริยํ กโรตติ. ศุติยัมปิ โข เกวัญญุ โส คหปติปุตโต
 ภควันตํ เขตตวโง “นาหํ ภันเต ภควันตํ จเปสฺส, อญํ จ เขวํ วทามิ
 “อญํ ภันเต นาลันทา อิตถา เจว เปตา จ พุทฺธนา อากิณณมนุสฺสํ
 ภควติ อภิปป์สันนา, สาธุ ภันเต ภควา เขกํ ภิกขุํ สมากัสสํ,
 โย อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อิทธีปาฏิหาริยํ กวิสฺสตี. เขวายํ นาลันทา
 ภิกขุโยโส มัตตําย ภควติ อภิปป์สตีลลิตตี. ศุติยัมปิ ๑ เป ๑

คณิ โข อิมานิ เกวัญญ ปาฏิหาริยานิ มยา สม อภิลเภา
 สัจฉิกัตวา ปเวทิตานิ กตมานิ ทินิ? อิทธีปาฏิหาริย
 อาเทศนาปาฏิหาริย อพาลสนิปาฏิหาริย. กตมัญจ เกวัญญ
 อิทธีปาฏิหาริย? อธ เกวัญญ ภิกขุ อเนกวิหิต อิทธีวิธ
 บัจจนโกติ, เอโกปี้ หุตฺวา พหุสา โหติ, พหุสาปี้ หุตฺวา
 เอโก โหติ, อาวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรกฺขทัตฺถํ ติโรปการํ ติโรปพัตฺตํ
 อลลชฺชมาโน คัจฉนติ เสยฺยถาปี้ อากาเส, ปจฺวียา อุมมุชฺชนิมมุชฺช
 กโรติ เสยฺยถาปี้ อุตฺเท, อุตฺเทปี้ อภิชฺชมาโน คัจฉนติ เสยฺยถาปี้
 ปจฺวียา, อากาเสปี้ บัลลลังเกน เอมติ เสยฺยถาปี้ บักกชฺชิ สกฺกุणे,
 อิมेषี จันนิมุตฺตริเย เอวมฺหิตฺถิโก เอวมหานุกาเว ปาณินา ปริมฺลติ
 ปริมฺชฺชติ, ยาว พหฺมโลกาปี้ กาเยน วสํ วัตฺเตติ. ตเมน
 อลฺลภตโร สทฺธโธ ปสฺสันโน บัลลลติ ตํ ภิกขุ อเนกวิหิต
 อิทธีวิธ บัจจนโกนฺตํ, เอโกปี้ หุตฺวา พหุสา โหนฺตํ, พหุสาปี้
 หุตฺวา เอโก โหนฺตํ, อาวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรกฺขทัตฺถํ ติโรปการํ
 ติโรปพัตฺตํ อลลชฺชमानํ คัจฉนฺตํ เสยฺยถาปี้ อากาเส, ปจฺวียา
 อุมมุชฺชนิมมุชฺช กโรนฺตํ เสยฺยถาปี้ อุตฺเท, อุตฺเทปี้ อภิชฺชमानํ
 คัจฉนฺตํ เสยฺยถาปี้ ปจฺวียา, อากาเสปี้ บัลลลังเกน กมนฺตํ เสยฺยถาปี้
 บักกชฺชิ สกฺกุणे, อิมेषี จันนิมุตฺตริเย เอวมฺหิตฺถิโก เอวมหานุกาเว
 ปาณินา ปริมฺลนฺตํ ปริมฺชฺชนฺตํ ยาว พหฺมโลกาปี้ กาเยน วสํ
 วัตฺเตนฺตํ ตเมน โส สทฺธโธ ปสฺสันโน อลฺลภตวิสสํ อลลสทฺธวิสสํ

[illegible]

กตมัตถัง เกวัญญู อาเทสนาปาฏิหาริย์? อธิ เกวัญญู ภิกขุ
 ปรัลัตตานัง ปรัลัคคฺชานัง จิตตัมปิ อาทิสติ เจตสิกัมปิ อาทิสติ
 วิตักกิต्तัมปิ อาทิสติ วิจาริต्तัมปิ อาทิสติ “เอวัมปิ เต มโน,
 อิตตัมปิ เต มโน, อิตฺติปิ เต จิตตํนํติ. ตเมเน อัมมวโร สทฺธิโ
 ปลันโน ปลัสสติ ตํ ภิกขุ ปรัลัตตานัง ปรัลัคคฺชานัง จิตตัมปิ อาทิสันตํ
 เจตสิกัมปิ อาทิสันตํ วิตักกิต्तัมปิ อาทิสันตํ วิจาริต्तัมปิ อาทิสันตํ
 “เอวัมปิ เต มโน, อิตตัมปิ เต มโน, อิตฺติปิ เต จิตตํนํติ.
 ตเมเน โส สทฺธิโ ปลันโน อัมมวโร สทฺธิโ สทฺธิโ สทฺธิโ สทฺธิโ สทฺธิโ
 อวโมเจติ .. อจฺฉริตี วติ โภ, อจฺฉริตี วติ โภ สจฺฉริตี

มเหสี อิกดา มหานุภาวคตา. เอมาหิ ภิกขุ อัสสั ปรัตตังคานิ
 ปรัตตังคานิ จิตตัมปิ อาทิสันตัง เจตสิกัมปิ อาทิสันตัง วิตักกิตัมปิ
 อาทิสันตัง วิจาริตัมปิ อาทิสันตัง “เอวัมปิ เต มโน, อิตตัมปิ
 เต มโน, อิตตัมปิ เต จิตตังคิ. ตเมเน โส อัสสัตโต อัมปิปลันโน ตัง
 สัตถัง ปลันนัง เอว วเทยย. “อัตถิ โข โก มณิกา นาม
 วิชชา, ตาย โส ภิกขุ ปรัตตังคานิ ปรัตตังคานิ จิตตัมปิ อาทิสติ
 เจตสิกัมปิ อาทิสติ, วิตักกิตัมปิ อาทิสติ วิจาริตัมปิ อาทิสติ
 “เอวัมปิ เต มโน, อิตตัมปิ เต มโน, อิตตัมปิ เต จิตตังคิ.
 ตัง กิ มณินสิ เกวัญญุ? อัมปิ น โส อัสสัตโต อัมปิปลันโน ตัง
 สัตถัง ปลันนัง เอว วเทยยาติ. วเทยย ภันตติ อิมัง โข
 อหิ เกวัญญุ อาเทสนาปาฏิหาริเย อากีนว สัมบัลลมาโน
 อาเทสนาปาฏิหาริเยเน อัญญิยามิ ทรายามิ ชิคฺขามิ.

กตมัจจ เกวัญญุ อนุสาสนิปาฏิหาริโย? อธิ เกวัญญุ ภิกขุ
 เอวมนุสาสติ “เอว วิตักกเกต มา เอว วิตักกยิด, เอว มนสิ กโรธ มา
 เอว มนสิ กโรธ, อิทัง ปชเชถ อิทัง อุลลัมบัสซ วิหระติ. อิทัง
 วุจฺจติ เกวัญญุ อนุสาสนิปาฏิหาริโย.

ปุณ ปรัง เกวัญญุ อธิ ตถาคโต โสเก อุลลัมบัสซติ ยถา
 สัมมาสัมพุทธโ ๗ เป ๗ (ยถา สามันตมเล เอว วิตถาเรตัพพ).
 ๗ เป ๗ อิทัมปิ วุจฺจติ เกวัญญุ อนุสาสนิปาฏิหาริโย. ทุติย ฌานัง.
 ทติย ฌานัง. ๗ เป ๗ จตฺตม ฌานัง อุลลัมบัสซ วิหระติ. อิทัง

วรุจติ เกวัญญ อนุสาสนิปาฏิหาริย์. ๑ เป ๑ ฌานทัสสนาย จิตต์
 ขณินฺทริติ ขณินฺนาเมติ. อิทํ วรุจติ เกวัญญ อนุสาสนิปาฏิหาริย์.
 ๑ เป ๑ นาปรํ อิตถิตฺตยาติ ปชานาติ อิทํ วรุจติ อนุสาสนิปาฏิหาริย์.
 อิมานิ โข เกวัญญ ตินิ ปาฏิหาริยานิ มया สยํ อภิลมฺหา
 ลจฺฉินฺนิตฺวา ปเวทิตานิ.

ภุตบุพฺผิ เกวัญญ อิมลฺลมี เวย ภิกฺขุสฺสเม อลฺปนฺตรัสส ภิกฺขุโน
 เอว เจตโส ปวิวิตถโก อุตฺปาติ "กัตถ นุ โข" อิมเ จิตฺตาโร
 มหาภูตา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตี? เสยฺยถิทํ? ปจฺวีธาทุ อาโปธาทุ
 เตโชธาทุ วาโยธาทุติ. อถ โข เกวัญญ ภิกฺขุ ตถารูปํ ตมาสี
 ตมาบฺบิชี, ยถาสมาหิเต จิตฺเต เทวยานิโย มคฺคโค ปาตุโรหสิ.
 อถ โข โส เกวัญญ ภิกฺขุ เยน จาตุรมฺมหาราชิกา เทวา เตนุปลังกมิ,
 อฺยุปลังกมิตฺวา จาตุรมฺมหาราชิกเ เทเว เตตทโวจ "กัตถ นุ โข
 อวฺโส อิมเ จิตฺตาโร มหาภูตา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตี? เสยฺยถิทํ?
 ปจฺวีธาทุ อาโปธาทุ เตโชธาทุ วาโยธาทุติ. เอวํ วุตฺเต
 เกวัญญ จาตุรมฺมหาราชิกา เทวา ตํ ภิกฺขุ เตตทโวจ "มยฺหิ
 โข ภิกฺขุ น ชานาม, ยถิตฺถิมเ จิตฺตาโร มหาภูตา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตี
 เสยฺยถิทํ? ปจฺวีธาทุ อาโปธาทุ เตโชธาทุ วาโยธาทุติ. อิตถิ โข
 ภิกฺขุ จิตฺตาโร มหาราชานเ อิมโหสิ อภิกถินฺนิตฺวา ๑ ปณฺนิตฺวา ๑,
 เต โข เอวํ ชานามยฺหิ, ยถิตฺถิมเ จิตฺตาโร มหาภูตา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺตี
 . ลี. กถินฺนุ โข.

เสยฺยถิโก? ปจฺวิธาคฺคฺ อาโปธาคฺคฺ เตโชธาคฺคฺ วาโยธาคฺคฺ. อถ โข
 เกวัญญํ ภิกฺขุ เยเน จัตฺตาโร มหาราชานเ เตนุปลํกมิ; อุปลํกมิตฺวา
 จัตฺตาโร มหาราชานเ เขตฺตโวจ “กัตถํ นุ โข อวฺสุโส อิมเ
 จัตฺตาโร มหากุตา อปริเสสา นิรุชฌนฺตี? เสยฺยถิโก? ปจฺวิธาคฺคฺ
 อาโปธาคฺคฺ เตโชธาคฺคฺ วาโยธาคฺคฺ. เหว วุตฺเต เกวัญญํ จัตฺตาโร
 มหาราชานเ ตํ ภิกฺขุ เขตฺตโวจ “มยฺปิ โข ภิกฺขุ น ชานาม,
 ยัตถิเม ๆ เป ๆ วาโยธาคฺคฺ. ยัตถิ โข ภิกฺขุ ตาวตฺถิสา นาม
 เทวา อมฺเหติ อภิกกัณฺตโร จ ปณฺตโร จ, เต โข เหว
 ชานะยฺย, ยัตถิเม จัตฺตาโร ๆ เป ๆ วาโยธาคฺคฺ. อถ โข
 เกวัญญํ ภิกฺขุ เยเน ตาวตฺถิสา เทวา เตนุปลํกมิ; อุปลํกมิตฺวา
 ตาวตฺถิเส เทเว เขตฺตโวจ “กัตถํ นุ โข อวฺสุโส อิมเ จัตฺตาโร
 มหากุตา อปริเสสา นิรุชฌนฺตี? เสยฺยถิโก? ปจฺวิธาคฺคฺ อาโปธาคฺคฺ
 เตโชธาคฺคฺ วาโยธาคฺคฺ. เหว วุตฺเต เกวัญญํ ตาวตฺถิสา เทวา
 ตํ ภิกฺขุ เขตฺตโวจ “มยฺปิ โข ภิกฺขุ น ชานาม, ยัตถิเม
 ๆ เป ๆ วาโยธาคฺคฺ. ยัตถิ โข ภิกฺขุ สักโก เทวานมฺนํโต
 อมฺเหติ อภิกกัณฺตโร จ ปณฺตโร จ, โส โข เหว ชานะยฺย,
 ยัตถิเม จัตฺตาโร ๆ เป ๆ วาโยธาคฺคฺ. อถ โข โส เกวัญญํ ภิกฺขุ
 เยเน สักโก เทวานมฺนํโต เตนุปลํกมิ; อุปลํกมิตฺวา สักโก
 เทวานมฺนํโต เขตฺตโวจ “กัตถํ นุ โข อวฺสุโส จัตฺตาโร มหากุตา
 อปริเสสา นิรุชฌนฺตี; เสยฺยถิโก? ปจฺวิธาคฺคฺ อาโปธาคฺคฺ เตโชธาคฺคฺ

วาโยธาคติ. เอว รุตเต เกวัญญุ สักโก เทวานมินโท ตํ ภิกขุ
 เขตทโวจ “อหํปิ โข ภิกขุ น ชานามิ, ยัตถิเม จัตถาโร ๗เป ๗
 วาโยธาคติ. อตถิ โข ภิกขุ ยามา นาม เทวา ๗เป ๗ สุธาโม
 นาม เทวปุตโต ๗เป ๗ ตุสสิกา นาม เทวา ๗เป ๗ สันตฺตฺสโต
 นาม เทวปุตโต ๗เป ๗ นิมมานรตี นาม เทวา ๗เป ๗ สุนิมมิโต นาม
 เทวปุตโต ๗เป ๗ ปรมิมมิตวสวัตตี นาม เทวา ๗เป ๗ ปรมิมมิตวสวัตตี
 นาม เทวปุตโต อมฺเหติ อภิกกัณฺตโร จ ปณิตฺตโร จ, โส โข
 เอว ชานะยํ, ยัตถิเม จัตถาโร มหาภูตา อปริเสสา นิรุชฌนฺติ:
 เสยฺยถิ? ปจฺวีธาคุ อาโปธาคุ เตโชธาคุ วาโยธาคติ.

อล โข โส เกวัญญุ ภิกขุ เยน วสวัตตี เทวปุตโต เทนุปลงฺกมิ,
 อปฺลงฺกมิตฺวา วสวัตตี เทวปุตโต เขตทโวจ “กตฺถ นุ โข อาวุโส
 อิเม จัตถาโร มหาภูตา อปริเสสา นิรุชฌนฺติ? เสยฺยถิ? ปจฺวีธาคุ
 อาโปธาคุ เตโชธาคุ วาโยธาคติ. เอว รุตเต เกวัญญุ วสวัตตี
 เทวปุตโต คํ ภิกขุ เขตทโวจ “อหํปิ โข ภิกขุ น ชานามิ,
 ยัตถิเม จัตถาโร มหาภูตา อปริเสสา นิรุชฌนฺติ: เสยฺยถิ?
 ปจฺวีธาคุ อาโปธาคุ เตโชธาคุ วาโยธาคติ. อตถิ โข ภิกขุ
 พฺรหฺมิกายิกา นาม เทวา อมฺเหติ อภิกกัณฺตโร จ ปณิตฺตโร
 จ, เต โข เอว ชานะยํ, ยัตถิเม จัตถาโร ๗เป ๗
 วาโยธาคติ. อล โข เกวัญญุ ภิกขุ คจฺจุเป สมารี สมารีชีชี,

ยถาสมาหิตเต จิตฺเต พหฺมมยานิโย มคฺโค ปาตุโรหสิ.

อถ โข โส เกวภูฏฺฐ ภิกขุ เยน พหฺมมกานิกา เทวา เทนุปลงฺกมิ;
 อฺอุปสงฺกมิตฺวา พหฺมมกานิกเก เทเว เอตทโวจ “กตฺถ นฺ โข
 อวฺุโส อิมเ จตฺตาโร ํ เป ํ วาโยธาคฺคิ. เอวํ วุตฺเต
 เกวภูฏฺฐ พหฺมมกานิกา เทวา ตํ ภิกขุ เอตทโวจ “มยฺปิ
 โข ภิกขุ น ชานาม, ยตฺถิเม ํ เป ํ วาโยธาคฺคิ.
 อตฺถิ โข ภิกขุ พหฺมมา มหาพหฺมมา อภิกฺขุ อนภิกฺขุโต
 อณฺเณทตฺถุโส วสวตฺติ อิสฺสโร กตฺตา นิมฺมิตา เสฏฺโง
 สํชชิตา วสฺสํ ปิตา ภุตภักฺขยานํ อมฺเหหิ อภิกกณฺเณตโร ํ ปณฺเณตโร ํ,
 โส โข เอวํ ชานะยฺย, ยตฺถิเม จตฺตาโร มหาภุตตา อปฺริเสสา
 นิรุชฺฌนฺตติ: เสยฺยถิตฺ? ปจฺจวาทฺตุ อวโปธาคฺคิ เตโชธาคฺคิ
 วาโยธาคฺคิ. กถํ ปนาวฺุโส เอตฺรหิ โส มหาพหฺมมาติ.
 มยฺปิ โข ภิกขุ น ชานาม, ยตฺถิ วา พหฺมมา เยน วา
 พหฺมมา; อปฺ ํ ภิกขุ ยถา นิมิตฺตา ทิสฺสณฺติ, อวโลโก สันนํชายติ,
 โอภาโส ปาตุภาวติ, พหฺมมา ปาตุภาวิสฺสติ; พหฺมมฺโน เต
 ปุพฺพพนฺนิมิตฺตํ ปาตุภาวาย, ยถิทํ อวโลโก สันนํชายติ, โอภาโส ปาตุภาวติ.
 อถ โข โส เกวภูฏฺฐ มหาพหฺมมา น จิสฺสเสว ปาตุโรหสิ.

อถ โข โส เกวภูฏฺฐ ภิกขุ เยน มหาพหฺมมา เทนุปลงฺกมิ;
 อฺอุปสงฺกมิตฺวา ตํ มหาพหฺมมานํ เอตทโวจ “กตฺถ นฺ โข อวฺุโส
 อิมเ จตฺตาโร มหาภุตตา อปฺริเสสา นิรุชฺฌนฺตติ: เสยฺยถิตฺ? ปจฺจวาทฺตุ

อาโปธาคฺ เตโธธาคฺ วาโยธาคฺติ. เอวํ วุตฺเต เกรวัญญุ โส
 มหาพริทฺธมา ตํ ภิกขุ เอตทโวจ “อหัมสํมิ ภิกขุ พริทฺธมา
 มหาพริทฺธมา อภิกฺขุ อนภิกฺขุโต อังณทตฺถุทโส วสวัตฺติ อิสฺสโร กตฺตา
 นิรมิตา เสฏฺโงจ สัสฺสชิตา วสํ ปิตา ภุตภักฺขยานันฺติ. ทฺติยัมปิ
 โข เกรวัญญุ โส ภิกขุ ตํ มหาพริทฺธมานํ เอตทโวจ “น โข อหํ
 ตํ อวฺโส เอวํ ปุจฺฉามิ “ตํวสสิ พริทฺธมา มหาพริทฺธมา อภิกฺขุ
 ขนภิกฺขุโต อังณทตฺถุทโส วสวัตฺติ อิสฺสโร กตฺตา นิรมิตา สัสฺสชิตา
 วสํ ปิตา ภุตภักฺขยาน. เอวํจ โข อหํตํ อวฺโส เอวํ ปุจฺฉามิ
 “กตฺถ น โข อวฺโส อิมํ จตฺตาโร มหาลูตา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺนํติ
 เสยฺยถิ? ปจฺจวธาคฺ อาโปธาคฺ เตโธธาคฺ วาโยธาคฺติ. ทฺติยัมปิ
 โข เกรวัญญุ โส มหาพริทฺธมา ตํ ภิกขุ เอตทโวจ
 “อหัมสํมิ ภิกขุ พริทฺธมา มหาพริทฺธมา อภิกฺขุ อนภิกฺขุโต
 อังณทตฺถุทโส วสวัตฺติ อิสฺสโร กตฺตา นิรมิตา เสฏฺโงจ
 สัสฺสชิตา วสํ ปิตา ภุตภักฺขยานันฺติ. ทฺติยัมปิ โข เกรวัญญุ โส
 ภิกขุ ตํ มหาพริทฺธมานํ เอตทโวจ “น โข อหํตํ อวฺโส
 เอวํ ปุจฺฉามิ “ตํวสสิ พริทฺธมา มหาพริทฺธมา อภิกฺขุ อนภิกฺขุโต
 อังณทตฺถุทโส วสวัตฺติ อิสฺสโร กตฺตา นิรมิตา เสฏฺโงจ
 สัสฺสชิตา วสํ ปิตา ภุตภักฺขยาน. เอวํจ โข อหํตํ อวฺโส เอวํ
 ปุจฺฉามิ “กตฺถ น โข อวฺโส อิมํ จตฺตาโร มหาลูตา อปริเสสา
 นิรุชฺฌนฺนํติ? เสยฺยถิ? ปจฺจวธาคฺ อาโปธาคฺ เตโธธาคฺ วาโยธาคฺติ.

อถ โข เกวัญญุ โส มหาพริทฺมา ตํ ภิกฺขุ พาทายํ คเหตฺวา
 เอกมฺหานฺติ อปเนตฺวา ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจ “อิมเ โข มํ ภิกฺขุ
 พริทฺหมกายิกา เทวา เอวํ ชานนฺตีติ” นัตถิ กิณฺจิ พริทฺมุโน
 อญฺเฐตํ, นัตถิ กิณฺจิ พริทฺมุโน อวิจฺจํ, นัตถิ กิณฺจิ
 พริทฺมุโน อวิทิตํ, นัตถิ กิณฺจิ พริทฺมุโน อสัจจิกคณฺหิตี:
 ตัสฺมา อหเมเตสํ สัมมุชา น พียากาสี. อหํปิ โข ภิกฺขุ น ชานามิ,
 ยัตถิเม จิตฺตาโร มหากุตา อปฺริเสสา นิรุชฺฌนฺตีติ: เสยฺยถิทํ? ปจฺวีธาคู
 อาโปธาคู เตโชธาคู วาโยธาคูติ. ตัสฺมา ติทฺ ภิกฺขุ ตุมฺเหเวตํ
 ทุกฺกัญฺจ, ตุมฺเหเวตํ อปฺริทฺธํ, ยํ ตํว ภาควนฺตี อภิมุญฺจิจิตฺวา.
 พหิตฺธา ปริเยญฺจ อปัชฺชลลํ อิมสฺส บัณฺทลลํ เวยฺยากรณาย,
 คจฺฉนฺ ตํว ภิกฺขุ, ตเมว ภาควนฺตี อุตฺตงฺกมิตฺวา อิมํ บัณฺทํ
 ปุจฺฉนฺ, ยถา เต ภาควา พียากโรติ, ตถา นํ ธาเรยฺยาสีติ.

อถ โข เกวัญญุ โส ภิกฺขุ เสยฺยธาปิ นาม พลฺวา
 ปฺริโต สัมมิลฺลิตํ วา พาทํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา
 พาทํ สัมมิลฺลเชยฺย, เอวเมว พริทฺหมโลเก อเนตรหิตโต มม
 ปฺริโต ปาตุโรหสิ. อถ โข โส เกวัญญุ ภิกฺขุ มํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมฺหานฺติ นิสฺสีติ. เอกมฺหานฺติ นิสฺสินฺโน โข เกวัญญุ โส ภิกฺขุ มํ
 เอตทโวจ “กัตถํ นุ โข ภาณเต อิมเ จิตฺตาโร มหากุตา
 อปฺริเสสา นิรุชฺฌนฺตีติ? เสยฺยถิทํ? ปจฺวีธาคู อาโปธาคู เตโชธาคู

• ลี. อคิลิตฺวา.

วาโยธาคูติ. เอวํ วุตเต อหํ เกวัญญุ ตํ ภิกขุ เขตทโว
 “ภูตปุพฺพํ ภิกขุ สามุทฺติกา พานิชา ตีรทสฺส สกฺกนํ
 คเหตฺวา นาวาย อชฺโฌลาหฺนติ, เต ชตีรทสฺสสินียา นาวาย
 ตีรทสฺส สกฺกนํ มุณฺจันติ, โส คัจฉติ ปุณฺณิมํ ทิสฺ, คัจฉติ
 ทักขินํ ทิสฺ, คัจฉติ ปจฺฉิมํ ทิสฺ, คัจฉติ อุตฺตรํ ทิสฺ,
 คัจฉติ อุทฺธํ ทิสฺ, คัจฉติ อนฺนทิสฺ, สเจ โส สมนฺตา
 ตีรํ ปสฺสตี, ตถา ปักกนํโตว โทติ, สเจ ปน โส สมนฺตา
 ตีรํ น ปสฺสตี, ตเมว นาวํ ปจฺจาคัจฉติ. เอวเมว โข ตวํ ภิกขุ
 ยโต ยาว พหุํมโลกา ปรีเยสฺमानิ อิมํสฺส ปณฺหิตสฺส เวยฺยากรณน
 อชฺฉมมา, อถ โข มยฺหเมว สันติเก ปจฺจาคโต. น โข
 เอโส ภิกขุ ปโลเท เอวํ ปุณฺณิตัพฺโพ “กตฺถ นุ โข
 ภาณเต อิมํ จตฺตาโร มหาภูตา อปริเสสา นิรุชฺชนันติ? เสยฺยถิทํ
 ปจฺจวาทุ อวปาทุ เตชธาทุ วาโยธาคูติ. เอวณฺจ โข โส
 ภิกขุ ปโลเท ปุณฺณิตัพฺโพ

“กตฺถ อวโป จ ปจฺจว จ เตโช วาโย น คาคติ?

กตฺถ ทิชฺชวํ รัสสวํ อนํ ญลํ สุภาสุภ?

กตฺถ นามวํ ภูวํ อสสํ อปุรุชฺชนนฺติ.

ตตฺริ เวยฺยากรณํ ภวติ

“วิณฺณยานํ อนินทสฺส นนฺนํ สัพฺพโต ปภ,

เอตถ อไป จ ปจวี จ

เตโช วาโย น คาสติ,

เอตถ ทีฆณฺจ วัชฺสณฺจ

อนํ อุลฺลํ สุภาสุภํ.

เอตถ นามณฺจ รุณฺณจ

ชเลตํ อปรุชฺฌติ,

วิณฺณณณฺสํ นโมเณ

เอตฺเถตํ อปรุชฺฌติติ.

อิทมวโจ ภควา. ชัตตมโน เกวัญญว โคหปติปุตฺโต ภควโต

ภาสิตํ อภินันฺตีติ.

เกวัญญุตตฺตํ นิญฺจิจิตํ เอกาทสํ.

ลิลชนิชาวคเค โลหิจจุลุตติ.

เอวัมเม ลุต. เอกัง สมยํ ภควา โกลเลสุ จาริกํ จรมาโน
มหตา ภิกขุสัชนเณ สัตถ์ธี บัณจัมตเตหิ ภิกขุสเตหิ เยเน
สาลาวติกา ตทวสริ. เตน โข ปน สมเยเน โลหิจโจ พรัหมโน
สาลาวติกั อัสสวารสติ สัตถ์ลลสทํ สติณกัญโจทกํ สอณณิ
ราชโกคคิ วัณณา ปเสนทิโกสเสน ทินนํ ราชทายํ พรัหมเตยัย.

เตน โข ปน สมเยเน โลหิจจุลลส พรัหมณลลส เอวรูป
ปาปากํ ทิฏฐิจิตติ อูပ္ปันนํ โหติ “อิธ สมนโน วา พรัหมโน วา
กุสลํ ธัมมํ อธิคัจฉะยัย, กุสลํ ธัมมํ อธิคันตฺวา น ปรสฺส
อาโรเจยยะ: กิณ्हิ ปโร ปรสฺส กวิลลตติ. เสยฺยถาปิ นาม ปุราณิ
พณฺณิ ฉินฺทิตฺวา อณณิ นวํ พณฺณิ กเรยฺย, เอว
ลัมปทมิทํ, ปาปากํ โลภธัมมํ วทามิ, กิณ्हิ ปโร ปรสฺส
กวิลลตติ. อลลสสิ โข โลหิจโจ พรัหมโน “สมโน ชล
โก โคตโม ลักขยปุตฺโต ลักขยกุลา บัพพะชิตโต โกลเลสุ
จาริกณฺจรมาโน มหตา ภิกขุสัชนเณ สัตถ์ธี บัณจัมตเตหิ
ภิกขุสเตหิ สาลาวติกั อนูပ္ปตฺโต, ทํ โข ปน ภาวันตํ โคตมํ
เอวักลียาโน กิตติลลทโต อพฺภุคฺคโต “อิตฺถิ โส ภควา
ฯ เป ฯ พทฺโธ ภควาติ. โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารกํ
สพรัหมกํ ลลลสมณพรัหมณิ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภินฺวา

สัจฉิกัตวา ปเวเทติ; โส อัมมึ เทเสติ ขาทิกัลลยานิ มัชฌะณิกัลลยานิ
 ปริโยสานกัลลยานิ สาทถิ สัพพะวัชณิ เกวลปริญณิ ปริสุทฺธิ
 พหิรมังกริยิ ปกาเสติ; สาธุ โข ปณ ตถารูปานิ อรหตํ ทัสสันนิ โหติติ.

อถ โข โลหิจโจ พหิรมโน โรลิกํ นีหาบัตถิ
 อามันเตติ “เอहि ตวั สัมมึ โรลิก, เยเน สมนโน โคตโม
 เทนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา มม วาเนเน สมนนิ โคตมึ อัมมึปาพาทิ
 อัมมึปาตังกิ ลหุญฺจํ พลํ ฆาตุวิหารํ ปุณฺณ “โลหิจโจ โก
 โคตม พหิรมโน ภวันติ โคตมึ อัมมึปาพาทิ อัมมึปาตังกิ
 ลหุญฺจํ พลํ ฆาตุวิหารํ ปุณฺณตฺติ; เอวํจ วเทติ “อริวาเสตุ
 กิร ภวํ โคตโม โลหิจจัสส พหิรมณัสส สิวาตนาเย ภักติ
 สัทธึ ภิกขุสฺสเมนาติ. “เอวํ กัณเฑติ โข โรลิกโก นีหาบัตถิ โลหิจจัสส
 พหิรมณัสส ปุณฺณสฺสคฺวา เยเน ภควา เทนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา
 ภควันติ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสิติ. เอกมณฺตํ นิสินฺโน โข
 โรลิกโก นีหาบัตถิ ภควันติ เอตทโว “โลหิจโจ กัณเฑ พหิรมโน
 ภควันติ อัมมึปาพาทิ อัมมึปาตังกิ ลหุญฺจํ พลํ ฆาตุวิหารํ
 ปุณฺณตฺติ, เอวํจ วเทติ “อริวาเสตุ กิร กัณเฑ ภควา โลหิจจัสส
 พหิรมณัสส สิวาตนาเย ภักติ สัทธึ ภิกขุสฺสเมนาติ. อริวาเสติ
 ภควา ตุนฺหิภาเวเน.

อถ โข โรลิกโก นีหาบัตถิ ภควโต อริวาสนํ วิทิตฺวา
 อญฺเฐจายาสนา ภควันติ อภิวาเทตฺวา ปทักขิเน กัตฺวา เยเน

โลหิจโจ พหัมมโน เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิต्वा โลหิจโจ
 พหัมมโน เอตทโว “อโฆมทา โข มย โภโก วณเนน ตัง
 ภควันติ” โลหิจโจ ภูณเต พหัมมโน ภควันติ อปัปาทัง
 อปัปาทังกั ลหุญฺจามิ พลล ฆาสุวิหาริ ปุจฺฉติ, เอวํจ วเทติ
 “อธวาเสตุ กิร ภูณเต ภควา โลหิจจัสส พหัมมณัสส ลีวตนาถ ภาตฺต
 ตฺถิ ภูณฺชุลฺลเณนาติ: อธิวญฺจํจ ปน เตน ภควตาติ. อถ โข
 โลหิจโจ พหัมมโน ตัสสา รัตติยา อจฺจเยน สเก นิเวสเน
 ปณฺธิํ ขาถนํ โขชนํ ปฏฺฐาเตว โรสีกํ นํหาปฺโต
 เขมณฺเตสิ “เอहि ตว ลัมม โรสีเก, เยน สมฺมโน โคตโม
 เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิต्वा สมณัสส โคตมัสส กาลํ อาโรเจहि
 “กาโล โภ โคตม, นิฏฺฐจิกํ ภาตฺตณฺติ. “เอว โภติ โข โรสีโก
 นํหาปฺโต โลหิจจัสส พหัมมณัสส ปฏฺฐิสฺสตฺวา เยน ภควา
 เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิต्वा ภควันติ อภาวเตว เขมณฺติ อญฺจติ.
 เขมณฺติ จโต โข โรสีโก นํหาปฺโต ภควโต กาลํ อาโรเจสิ “กาโล
 ภูณเต, นิฏฺฐจิกํ ภาตฺตณฺติ.

อถ โข ภควา ปุพฺพพนฺ्हสมยํ นิวาเสตฺวา บัตตจิวรมาทาบ
 ตฺถิ ภูณฺชุลฺลเณ เยน สาลวติกา เตนุปลังกมิ. เตน โข ปน
 สมฺเยน โรสีกานํหาปฺโต ภควันติ ปฏฺฐจโต ปฏฺฐจโต อนุพนฺโห
 โหติ. อถ โข โรสีโก นํหาปฺโต ภควันติ เอตทโว “โลหิจจัสส

ภันเต พราหมณ์ลัส เอรูป ปาปากั ทิฏฐิจิตตํ อุပ္ปันนํ โหติ
 “อิธ สมโน วา พราหมณ์โน วา กุสลํ ธัมมํ อธิคัจฉะยฺ; กุสลํ
 ธัมมํ อธิคณฺห์วา น ปรสฺส อาโรเจยฺ; กิณฺหิ ปโร ปรสฺส กริสฺสติ.
 เสยฺยดาบิ นาม ปุราณํ พณฺณํ ฉินฺทิตฺวา อัจฉํ นวํ พณฺณํ
 กเรยฺ, เหวํ สัมปทมิทํ, ปาปากั โลภธัมมํ วทามิ, กิณฺหิ ปโร
 ปรสฺส กริสฺสตีติ: สาธุ ภันเต ภควา โลหิจจํ พราหมณ์นํ เอตสฺมา
 ปาปากั ทิฏฐิจิตตา วิเวเตตุ. อปัเปว นาม ลียา โรลเก, อปัเปว
 นาม ลียา โรลเกติ. อถ ภควา เยน โลหิจจัสส พราหมณ์ลัส
 นิเวสนํ เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิทฺวา บัณฺณคฺเต อาสเน นิสิตฺ. อถ
 โข โลหิจฺโจ พราหมณ์โน พุทฺธบิเปมุขํ ภิกฺขุสฺสวํ ปณฺเฑน ชาทนีเยน
 โกชนเยน สหิตฺตา สันตบิเปสิ สัมปวาเรสิ.

อถ โข โลหิจฺโจ พราหมณ์โน ภควันตํ ภูตฺตาวิ โอนิตบคฺตปาณิ
 อัจฉนฺตวํ “เนิจฺ อาสนํ คเหตฺวา เอภมฺนคฺตํ นิสิตฺ. เอภมฺนคฺตํ นิสินฺนํ
 โข โลหิจจํ พราหมณ์นํ ภควา เอตทโวจ “สัจจํ กิร โลหิจจํ เต เอรูป
 ปาปากั ทิฏฐิจิตตํ อุပ္ปันนํ “อิธ สมโน วา พราหมณ์โน วา กุสลํ
 ธัมมํ อธิคัจฉะยฺ; กุสลํ ธัมมํ อธิคณฺห์วา น ปรสฺส อาโรเจยฺ;
 กิณฺหิ ปโร ปรสฺส กริสฺสติ. เสยฺยดาบิ นาม ปุราณํ พณฺณํ
 ฉินฺทิตฺวา อัจฉํ นวํ พณฺณํ กเรยฺ, เหวํ สัมปทมิทํ, ปาปากั
 โลภธัมมํ วทามิ, กิณฺหิ ปโร ปรสฺส กริสฺสตีติ: เหวํ โภ โคตม.
 ๙ กิ มัจฉสิ โลหิจจ? นนุ ควํ ชาลวคิกํ อัจฉมาวสสิติ เหวํ โภ

โคตม. โย นุ โข โลหิจัง เอรุ วเทยย “ โลหิจัง โจ พรัหมโน
 ศาลวติกัม อัสสวารสตี, ยา ศาลวติกาเย สมุทเธ สัมปชาตี, โลหิจัง โจ
 ตัม พรัหมโน เอกโก ปริกุกัมเชยฺย, น อัมมโลลํ ทเทยฺยาคี: เอรุวาที โส เป ตัม
 อุกุชฺฉินตี เตสํ อัมมรายนโร วา โหติ
 โน วาติ. อัมมรายนโร โภ โคตม. อัมมรายนโร สมาน
 หิตานุกัมบํ วา เตสํ โหติ อหิตานุกัมบํ วาติ. อหิตานุกัมบํ
 โภ โคตม. อหิตานุกัมบํสสํ เมตฺตํ วา เตสํ จิตฺตํ บัจฺจุบฺภูจิจิตฺ
 โหติ สบฺบัตติกํ วาติ. สบฺบัตติกํ โภ โคตม. สบฺบัตติเก
 จิตฺเต บัจฺจุบฺภูจิจิตฺเต มิจฺฉาทิฏฺฐิจิ วา โหติ สัมมามาติฏฺฐิจิ วาติ.
 มิจฺฉาทิฏฺฐิจิ โภ โคตม. มิจฺฉาทิฏฺฐิจิกลลํ โข ยถํ โลหิจัง
 ทวีณํ คตฺตํ อัมมโลลํ คตฺตํ วาหามิ นิรยํ วา ติริจฺฉานโยนี วา.

ตํ กิ มัมมโลลํ โลหิจัง? นนุ ราชา ปเสนทิโกสโล
 กาสีโกสลํ อัสสวารสตี. เอรุ โภ โคตม. โย นุ โข โลหิจัง
 เอรุ วเทยย “ ราชา ปเสนทิโกสโล กาสีโกสลํ อัสสวารสตี,
 ยา กาสีโกสเล สมุทเธ สัมปชาตี, ราชาว ตัม ปเสนทิโกสโล
 เอกโก ปริกุกัมเชยฺย, น อัมมโลลํ ทเทยฺยาคี: เอรุวาที โส เป ราชานํ
 ปเสนทิโกสลํ อุกุชฺฉินตี ตุมฺเห เจว อัมมโลลํ จ เตสํ
 อัมมรายนโร วา โหติ โน วาติ. อัมมรายนโร โภ โคตม.
 อัมมรายนโร สมาน หิตานุกัมบํ วา เตสํ โหติ อหิตานุกัมบํ
 วาติ. อหิตานุกัมบํ โภ โคตม. อหิตานุกัมบํสสํ เมตฺตํ วา

เตสุ จิตฺตํ บัจฺจุบฺภูจิตฺตํ โหติ สบฺบํ ติกํ วาติ. สบฺบํ ติกํ โภ
โคตม. สบฺบํ ติกเก จิตฺเต บัจฺจุบฺภูจิตฺเต มิจฺฉาทิฏฺฐิจิ วา โหติ
สम्मัตติฏฺฐิจิ วาติ. มิจฺฉาทิฏฺฐิจิ โภ โคตม. มิจฺฉาทิฏฺฐิจิสฺส
โซ อหิ โลหิจฺจ ทฺวินฺนํ คตฺตํ อลฺลนฺตริ คตฺติ วทามิ
นิรยํ วา ติวรฺจํ นโยนํ วา.

อิติ กิร โลหิจฺจ โย เอวํ วทเทยฺย “โลหิจฺโจ พหฺรหฺมโน
สาธวตํ อัสสมาวสตี, ยา สาธวติกาย สมุทฺทํ สลฺยชาติ, โลหิจฺโจ
คํ พหฺรหฺมโน เอกโก ปริภูณฺชเยยฺย, น อลฺลนฺตริ ททเทยฺยาคิ: เอวํวาทิ โส
เย คํ อุปชีวันฺติ เตสํ อณฺตรายกโร โหติ, อณฺตรายกโร สมนโน
อหิตานุกัมปํ โหติ, อหิตานุกัมปัสสํ สบฺบํ ติกํ จิตฺตํ บัจฺจุบฺภูจิตฺตํ โหติ,
สบฺบํ ติกเก จิตฺเต บัจฺจุบฺภูจิตฺเต มิจฺฉาทิฏฺฐิจิ โหติ. เอวเมว โซ โลหิจฺจ
โย เอวํ วทเทยฺย “อิตฺถ สมนโน วา พหฺรหฺมโน วา กุสลํ
ธมฺมํ อธิคฺฉิณฺเอยฺย; กุสลํ ธมฺมํ อธิคฺฉนฺตฺวา น ปรัสฺส อารุญฺเยะ:
ภิกฺขุํ ปโร ปรัสฺสํ กริสฺสตีติ. เสยฺยดาบิ นาม ปุรณํ พนฺธนํ
ฯเปฯ กริสฺสตีติ. เอวํวาทิ โส เย เต กุสฺสปุตฺตา ตถาคตฺตํ ปเวทิตํ
ธมฺมวินยํ อากมฺมํ เอวรูปํ อูฬารํ วิเสถํ อธิคฺฉนฺตี, โสตาบตฺตํ ผลํ
สัจฺฉนิกโรนฺติ สกทาคามิผลํ สัจฺฉนิกโรนฺติ อนาคามิผลํ สัจฺฉนิกโรนฺติ
อรหตฺตํ สัจฺฉนิกโรนฺติ; เย จิเม ทิพฺพา คัพฺภา ปริปาเจนฺติ
ทิพฺพานิ ภวานิ อภินิพฺพตฺติยา เตสํ อณฺตรายกโร โหติ, อณฺตรายกโร
สมนโน อหิตานุกัมปํ โหติ, อหิตานุกัมปัสสํ สบฺบํ ติกํ จิตฺตํ

บัจจุบฺภูจิตํ โทติ, สบฺบตฺติเก จิตฺเต บัจจุบฺภูจิตเ มิจฺฉาทิฏฺฐจ
โทติ. มิจฺฉาทิฏฺฐจิสฺส โข อหํ โลหิจัง ทวินฺนํ คตฺติณํ อลฺลเนตร
คตฺติ วทามิ นิริยํ วา ติริจฺฉานโยนํ วา.

อิตฺถิ กิร โลหิจัง โย เอวํ วทေยฺย “ ภาสา ปเสนทโกสโล กาสโกสโล
อชฺฉณาวสฺสติ, ยา กาสโกสเล สมุทฺตํ สลฺลชาติ, ราชาว ตํ ปเสนทโกสโล
เอกโก ปริภุณฺชเยยฺ, น อลฺลเนสฺส ททฺธเยยฺยาคิ: เอวํวาทิ โส เป ราชานํ
ปเสนทโกสโล อุตฺตมํวณฺติ ตุมฺเห เจว อลฺลเน จ เตสฺ อนฺตรายกโรติ.
อนฺตรายกโร สฺมาโน อหิตานุกัมมํ โทติ, อหิตานุกัมมํยิสฺส สบฺบตฺติก
จิตฺตํ บัจจุบฺภูจิตํ โทติ, สบฺบตฺติเก จิตฺเต บัจจุบฺภูจิตเ มิจฺฉาทิฏฺฐจ
โทติ. เอวเมว โข โลหิจัง โข โย เอวํ วทေยฺย “ อิตฺถิ สมนโน วา
พฺพาหิมโน วา กุสฺลํ ธมฺมํ อธิคฺฉนฺตฺตํ, กุสฺลํ ธมฺมํ อธิคฺฉนฺตฺตํ
น ปรัสฺส อารุญฺญ: กิณฺหิ ปโร ปรัสฺส กวิสฺสสฺสติ. เสยฺยดาบ
นาม ปฺรภาณํ พณฺณํ ฉินฺทิตฺวา อลฺลเน นวํ พณฺณํ กเรยฺย,
เอวํ สัมปทฺธิทํ, ปาปกัมมํ โลภธมฺมํ วทามิ, กิณฺหิ ปโร ปรัสฺส
กวิสฺสสฺสติ. เอวํวาทิ โส เป เต กุสฺลปฺตฺตา ตถาคคฺคปฺปเวทิตํ ธมฺมวินย
ชาคฺคํ เอวรูปํ อุตฺตมํ วิเสสํ อธิคฺฉนฺตฺตํ, โสตาบตฺติผลํยํ สจฺฉนิกรโณติ
สกทาคามิผลํยํ สจฺฉนิกรโณติ อณาคามิผลํยํ สจฺฉนิกรโณติ ชรหตฺตํย
สจฺฉนิกรโณติ; เป จิเม ทิพฺพา อุตฺตมํ ปรีปาเจนฺติ ทิพฺพานํ ภวานํ
อภินิพฺพตฺติยา เตสฺ อณฺตรายกโร โทติ, อณฺตรายกโร สฺมาโน อหิตานุกัมมํ
โทติ, อหิตานุกัมมํยิสฺส สบฺบตฺติก จิตฺตํ บัจจุบฺภูจิตํ โทติ, สบฺบตฺติเก จิตฺเต

ปัจจุปัฏฐิจเต มิจฉาทิฏฐิจ โหติ. มิจฉาทิฏฐิจัสส โข อหํ โลหิจัง
ทวินัน คคินัน อัมมิตถวํ คคิ วทามิ นิรยํ वा ทิวัจฉานโยนิ वा.

คโย โขเม โลหิจัง สัตถาโร, เข โลเก โจทนาเรทา โย จ ปณเว
รูปํ สัตถาโร โจเทติ, สทา โจทนา ภุตา ตัจฉา อัมมิกา อนวัชชา.
กตเม คโย? อิตฺถ โลหิจัง เอกัจโจ สัตถา ยัสสัสสํถาย อคารัสมา
อนคาริยํ มัพพะชิตโต โหติ, สัสสาส สัมมัลลิตโต อนนุပ္ปัตโต
โหติ. โส คํ สัมมัลลิตตํ อนนุปายุนีติวา สวากานํ อัมมํ เทเสติ
“อิทํ वो หิตาย, อิทํ वो สุขายาติ. ตัสส สวากา น สุตตสันติ, น
โสคํ โอตทนต์ิ, น อัมมิกา จิตตํ อပ္ภุจเจเนติ, โวกกัมมํ จ
สัตถํ สาสนา วัตถันติ. โส เขมัสสํ โจเทตัพพะ “อายัสมา โข
ยัสสัสสํถาย อคารัสมา อนคาริยํ มัพพะชิตโต, โส เต สัมมัลลิตโต
อนนุပ္ปัตโต, คํ คํว สัมมัลลิตตํ อนนุปายุนีติวา สวากานํ อัมมํ
เทเสติ “อิทํ वो หิตาย, อิทํ वो สุขายาติ. ตัสส เต สวากา
น สุตตสันติ, น โสคํ โอตทนต์ิ, น อัมมิกาจิตตํ อပ္ภุจเจเนติ,
โวกกัมมํ จ สัตถํ สาสนา วัตถันติ. เสยฺยถาปิ นาม โอสกกันตียา वा
อุตฺถกเกยฺย ปรัมมฺเข वा อาลึงเคยฺย, เขวํ สัมปทมิทํ, ปาปกํ
โลภอัมมํ วทามิ, กิลฺหิ ปโร ปรสฺสํ กิรฺสสํติ. อयํ โข
โลหิจัง ปจโม สัตถา, โย โลเก โจทนาเรโท, โย จ ปณเว
รูปํ สัตถาโร โจเทติ, สทา โจทนา ภุตา ตัจฉา อัมมิกา อนวัชชา.
ปุณ จปรํ โลหิจัง. อีเอกัจโจ สัตถา ยัสสัสสํถาย อคารัสมา

อนคาริยํ บัพฺพชิตโต โหติ, สัวาสส สามัณเณตฺโต อนนุปัตตโต
 โหติ. โส ตํ สามัณเณตฺตํ อนนุปาปุณิตฺวา สวากานํ ธัมมํ เทเสติ
 “อิทํ वो หิตาย, อิทํ वो สุขายาติ. ตัสส เต สวากา สุตฺตังนํติ,
 โสทํ โอตทฺถนํติ, อับบัจจิตฺตํ อุมฺภัจเณตฺติ, น จ โวกักขมม
 สัตถุํ สาสนา วตฺตังนํติ. โส เอวมัสส โจเทตฺทํโพ “อายัสฺมา โข
 ยัสสิตฺถาย อคารัสฺมา อนคาริยํ บัพฺพชิตโต โหติ, โส เต
 สามัณเณตฺโต อนนุปัตตโต, ตํ ตํวํ สามัณเณตฺตํ อนนุปาปุณิตฺวา
 สวากานํ ธัมมํ เทเสติ “อิทํ वो หิตาย, อิทํ वो สุขายาติ.
 ตัสส เต สวากา สุตฺตังนํติ, โสทํ โอตทฺถนํติ, อับบัจจิตฺตํ อุมฺภัจเณตฺติ,
 น จ โวกักขมม สัตถุํ สาสนา วตฺตังนํติ. เอยฺยถาปิ นาม สกํ
 เขตฺตํ โอทาย ปฺรเขตฺตํ นิทฺทายิตฺทํ มณฺเณยฺย, เอวํ สัมปทมิทํ,
 ปาปกํ โลกธัมมํ วทามิ, กิณฺหิ ปโร ปรัสส กวิสสตีติ. อย
 โข โสฬหจ จุติโย สัตถา, โย โสเก โจทนาโร โย จ ปเนว
 รูปํ สัตถารํ โจ.ทติ, สว โทนา ภูตา ตจฺจนา ธम्मิกา อนวชฺชา.
 ปน จปฺโร โสฬหจ อเธกัจโจ สัตถา ยัสสิตฺถาย อคารัสฺมา
 อนคาริยํ บัพฺพชิตโต โหติ, สัวาสส สามัณเณตฺโต อนนุปัตตโต
 โหติ. โส ตํ สามัณเณตฺตํ อนนุปาปุณิตฺวา สวากานํ ธัมมํ
 เทเสติ “อิทํ वो หิตาย, อิทํ वो สุขายาติ. ตัสส สวากา
 น สุตฺตังนํติ, น โสทํ โอตทฺถนํติ, น อับบัจจิตฺตํ อุมฺภัจเณตฺติ,
 โวกักขมม จ สัตถุํ สาสนา วตฺตังนํติ. โส เอวมัสส โจเทตฺทํโพ

“อายัสมา โข ยัสสัตถาย อคารัสมา อนคารยัม บัพพะชิตะ, โส
 เต สามันณัตถิโก” อนุปัตติโก, ตัง ทัง สามันณัตถิโก อนุปาปุณัตถิโก
 ทาวกานัม อัมมัม เทเสติ “อิทัง โว หิตาย, อิทัง โว สุขายาติ.
 ตัสส เต ทาวกา น สุตตันตติ, น โสคัม โอตถันตติ, น อธิณัจจัตติ
 อุกกัชเปตติ, โวกกัมมัม จ สัตถุ สาสนา วัตถันตติ. เสดยถามิ
 นาม ปุราณัม พันณัม นิพพิตัง อธิณัม นว พันณัม กเรยัม, เอว
 สัมปะทิมิ, ปาปกัม โธภอัมมัม วทามิ, กิณ्हิมิ ปโร ปรัสสะ
 กวิสสัตติ. อयัม โข โลหิจัง ทติโย สัตถา, โย โลเก โจทนาโร
 โย จ ปเนว รูปุ สัตถาโร โจเทติ, ส่า โจทนา รุกขา คัจฉา
 อัมมิกา อนวัชชา. อิมะ โข โลหิจัง ทติโย สัตถาโร, เป โลก
 โจทนาโร โย จ ปเนว รูปุ สัตถาโร โจเทติ, ส่า โจทนา
 รุกขา คัจฉา อัมมิกา อนวัชชาติ.

เอว วุตตะ โลหิจัง โจ พหิหมันโน ภควันตัม เอตทโวจ “อติถิ ปน
 โภ โคตม โกจิ สัตถา? โย โลเก น โจทนาโรติ. อติถิ
 โข โลหิจัง สัตถา, โย โลเก น โจทนาโรติ. กตม ปน โภ
 โคตม สัตถา? โย โลเก น โจทนาโรติ. อติ โลหิจัง ทถาคโค
 โลเก อุกกัชชติ อวทัง สัมมาสัมพุทโธ ๆ เป ๆ (ยถา สามันณมเล
 เอว วิตถาเรตัพพ). ๆ เป ๆ เอว โข โลหิจัง ภิกขุ สัสสัมบันโน
 โติ. ๆ เป ๆ ปจมัม นามัม อุกกัชช วิทติ. ยัสมี โข
 โลหิจัง สัตถิ ทาวโก เอวรูปุ อุกกาโร วิเสส อติคัจฉติ. อयัม

ลิวชัณฐวคฺเค เดวิชชลุตฺตํ.

เอวํเม ลุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา โกสเลสุ จาริกัณฺฐมาโน
 มหตา ภิกฺขุสฺสเชน ลัตถิธี บัณฺฑมัตเตหิ ภิกฺขุสฺสเทหิ เยน มนสาถคณฺณาม
 โกสลานํ พฺรหฺมมณคาโม ตทวสริ. ตตฺถ ลุตฺ ภควา มนสาถเต
 วิหริ อุตฺตเรน มนสาถคตฺถสฺส อจิรวติยา นทียา ติเร อัมพเวน.

เตน โข ปน สมเยน ลัมพหลา อภิณฺเษตา อภิณฺเษตา
 พฺรหฺมมณมหาสาธา มนสาถเต ปฏฺวิสันติ. เสยฺยถิทํ? วังเก พฺรหฺมมโน
 ตารุกฺโข พฺรหฺมมโน โปกัชรสาตี พฺรหฺมมโน ชาณฺโสณิ พฺรหฺมมโน
 โตเทยฺยพฺรหฺมมโน, อัมเบ จ อภิณฺเษตา อภิณฺเษตา
 พฺรหฺมมณมหาสาธา. อถ โข วาเลฏฺฐการทวาชานํ มาณวานํ ชังขวิทาร
 อนุจกมณฺฑานํ อนุจิรณฺฑานํ มคฺคคามคฺเค กถา อุตฺปาที. วาเลฏฺฐโจ
 มาณโว เอวมาท “อยมเว อุตฺตมคฺคโค, อยมณฺธิชสาโย นิยฺยานิโก
 นิยฺยาตี ตักกัรลลํ พฺรหฺมมสฺสทพฺพิตาย, ยิวายํ อักขาโต พฺรหฺมมณเณ
 โปกัชรสาตีนาตี. การทวาชปปี มาณโว เอวมาท “อยมเว อุตฺตมคฺคโค,
 อยมณฺธิชสาโย นิยฺยานิโก นิยฺยาตี ตักกัรลลํ พฺรหฺมมสฺสทพฺพิตาย,
 ยิวายํ อักขาโต พฺรหฺมมณเณ ตารุกฺโขนาตี. เนา โข
 อลลักขิ วาเลฏฺฐโจ มาณโว การทวาช มาณโว ลลณฺเษเปตฺ,
 น ปน อลลักขิ การทวาช มาณโว วาเลฏฺฐโจ มาณโว ลลณฺเษเปตฺ.
 อถ โข วาเลฏฺฐโจ มาณโว การทวาช มาณโว อามณฺเณลล

“อัย โข ปณ ภากวาช สมโน โคตโม สักยปัญฺฑิต สักยกุลลา
 บัณฑิต มนสาเด วิหริติ อุตฺตเรน มนสาถกัณฺฐ อจิรวติยา
 นทียา ตีเร อัมพเวน. ตํ โข ปณ ภวันฺตี โคตมํ เขวักฺสยาโน
 กิตฺติสัทฺโท อัมมคฺคโต “อิติปิ โส ภควา อหํ สัมมาสัมพุทฺธโ
 ะ เป ะ ภควาติ. อายาม ภากวาช, เยน สมโน โคตโม
 เตนุปลงฺกมิสฺสาม; อุนฺถกมิทฺวา เขมมคฺคํ สมณํ โคตมํ ปุณฺณิสฺสาม;
 ยถา โน สมโน โคตโม พฺยาถโลสฺสติ, ตถา นํ ธาเรสฺสามเท. “เอว
 โภติ โข ภากวาช มาณโว วาเสฏฺฐิสฺส มาณวสฺส ปัจจัตฺถสฺส.

อถ โข วาเสฏฺฐภากวาช มาณวา เยน ภควา
 เตนุปลงฺกมิสฺส; อุนฺถกมิทฺวา ภควา สัทฺธํ สัมโมทิสฺส; สัมโมทนียํ
 กนํ สาราณียํ วิตฺสาเรทฺวา เขมมคฺคํ นิสฺสึ. เขมมคฺคํ นิสินฺโน
 โข วาเสฏฺฐโ จ มาณโว ภควันฺตํ เอตทโว “อิธ โภ โคตม
 อัมมิกาํ ชงฺขวิหารํ ธนุจกมณฺเฑนํ ธนุจกณฺเฑนํ มคฺคสามคฺเค กถา
 อุกาปาติ, อหํ เอว วทามิ “อัยเมว อุมมคฺคโต, อัยมณฺเฑนสาโย นิยฺยานโก
 นิยฺยาติ ตักฺกัณฺฐํ พุทฺทมสฺสพฺพิตาย, ยํวํ อักขาโต พุทฺทมมณฺเฑน
 โปกฺขรสาตินาติ: ภากวาช มาณโว เอวมาท “อัยเมว อุมมคฺคโต,
 อัยมณฺเฑนสาโย นิยฺยานโก นิยฺยาติ ตักฺกัณฺฐํ พุทฺทมสฺสพฺพิตาย, ยํวํ
 อักขาโต พุทฺทมมณฺเฑน ตารุกฺเขนาติ. เอตถ โภ โคตม อัมมิกา วิคฺคโต,
 อตฺถิ วิวาโต, อตฺถิ นานาภาโวติ. อติ กิร วาเสฏฺฐ ตวํ เอว
 วเทสิ “อัยเมว อุมมคฺคโต, อัยมณฺเฑนสาโย นิยฺยานโก นิยฺยาติ

ตักกัรลลัส พหุหิมสทพยตาย, บัวยาย อักขาโต พหุหิมเจเนน โปถัรณณานิจาจิ:
 ภารทวาโซ มาณโว เอวมาท “อญเมว อุตุมัคโค, อญมณัสสาโยโน
 นิยยานิโก นิยยาติ ตักกัรลลัส พหุหิมสทพยตาย, บัวยาย อักขาโต
 พหุหิมเจเนน ตารุกิเชนาติ. อถ กิสิมี ปน โว วาเสฏฐัง วิสัคโค?
 กิสิมี วิวาโต? กิสิมี นานาวาโตติ. มัคคามัคโค โภ โคตม, กิณจาบี
 โภ โคตม พหุหิมณา นานามัคโค บัณณเปตติ อักขริยา พหุหิมณา
 ติตติริยา พหุหิมณา คุนโทกา พหุหิมณา พหุหริธา พหุหิมณา,
 อถ โซ สัพพานิ ตานิ นิยยานิกานิ นิยยันติ ตักกัรลลัส พหุหิมสทพยตาย.
 เสยยถาบี โภ โคตม คามัสส วา นิคมัสส วา อวิทุเร พหุ
 นีเจบี นานามัคคานิ ภาวันติ, อถ โซ สัพพานิ ตานิ
 คามสโมสรณานิ ภาวันติ. เอวเมว โซ โภ โคตม กิณจาบี พหุหิมณา
 นานามัคโค บัณณเปตติ อักขริยา พหุหิมณา ติตติริยา พหุหิมณา
 คุนโทกา พหุหิมณา พหุหริธา พหุหิมณา, อถ โซ สัพพานิ ตานิ
 นิยยานิกานิ นิยยันติ ตักกัรลลัส พหุหิมสทพยตายติ. “นิยยันตติ
 วาเสฏฐัง วเทสิ? “นิยยันตติ โภ โคตม วทามิ. “นิยยันตติ
 วาเสฏฐัง วเทสิ? “นิยยันตติ โภ โคตม วทามิ.
 “นิยยันตติ วาเสฏฐัง วเทสิ? “นิยยันตติ โภ โคตม วทามิ.”

ก็ ปน วาเสฏฐัง อตติ โภจิ เทววิชชาน พหุหิมณานํ เอกพหุหิมโณปะ?
 เยน พหุหิมา ลักขิ ทิฏฐังโจิตติ. โน หิต โภ โคตม. ก็ ปน
 วาเสฏฐัง อตติ โภจิ เทววิชชาน พหุหิมณานํ เอกาจริโยปะ? เยน

พริ้งมา ลักขิ ทิฏฐโจิติ. โน ทิทั โภ โคตม. ก็ ปน วาเสฏฐ
 อตฺติ โกจิ เทวชีชานํ พริ้งมณานํ อจริยปจริโยปปี? เยน พริ้งมา
 ลักขิ ทิฏฐโจิติ. โน ทิทั โภ โคตม. ก็ ปน วาเสฏฐ อตฺติ
 โกจิ เทวชีชานํ พริ้งมณานํ ยาว สัตตมาจริยมหุคคา
 เยน พริ้งมา ลักขิ ทิฏฐโจิติ. โน ทิทั โภ โคตม. ก็ ปน
 วาเสฏฐ อตฺติ เย เต เทวชีชานํ พริ้งมณานํ ปุพฺพกา อิสโย
 มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร? เยสมีทํ เอตฺรติ เทวชีชา
 พริ้งมณา ปุราณํ มนฺตปทํ คีทํ ปวตฺตํ สมิทิตํ ตทณฺคายนฺติ ตทณฺคาสันติ
 ภาสิตมณฺคาสันติ วาจิตมณฺวาเจนฺติ: เสยฺยฉิทํ? อจฺฐโก วามโก
 วามเทโว เวสฺสคามิตฺโต ยมคตฺตํ อังคิโร ภาทฺวาโซ วาเสฏฐโ
 กัสสโป ภคฺ. เตปปี นํ เอมมาหุสฺ “มยเมตํ ชานาม, มยเมตํ
 บัลลํ, ยตฺติ วา พริ้งมา เยน วา พริ้งมา ยทึ วา พริ้งมาติ.
 โน ทิทั โภ โคตม.

อติ กิร วาเสฏฐ นตฺติ โกจิ เทวชีชานํ พริ้งมณานํ
 เอกพริ้งมโนปปี? เยน พริ้งมา ลักขิ ทิฏฐโจิติ. โน ทิทั โภ โคตม. ก็
 ปน วาเสฏฐ นตฺติ โกจิ เทวชีชานํ พริ้งมณานํ เอกาจริโยปปี? เยน
 พริ้งมา ลักขิ ทิฏฐโจิติ. โน ทิทั โภ โคตม. ก็ ปน วาเสฏฐ นตฺติ
 โกจิ เทวชีชานํ พริ้งมณานํ อจริยปจริโยปปี? เยน พริ้งมา ลักขิ
 ทิฏฐโจิติ. โน ทิทั โภ โคตม. ก็ ปน วาเสฏฐ เย นตฺติ โกจิ เทวชีชานํ
 พริ้งมณานํ ยาว สัตตมาจริยมหุคคา? เยน พริ้งมา ลักขิ ทิฏฐโจิติ.

โน ทิทั โภ โคตม. ก็ ปณ วาเสฏฺฐึ เบบิ เต กิร เตวีสฺซานํ
 พฺรหฺมณํมานํ ปุพฺผกา อิตฺถิโย มณฺฑานํ กัถฺตาโร มณฺฑานํ ปวตฺตาโร?
 เบลมิตํ : เอตฺรหิ เตวีสฺซา พฺรหฺมณํมา โปจามํ มณฺฑปทํ สีตํ
 ปวตฺตํ สมิทิตํ ตทณฺทกยํนํติ ตทณฺทกถํนํติ ภาสิตมฺนุภาสํนํติ
 วาจิตมฺนุวาเจนํติ: เสดยฺยบิฑฺ? ยฺยํโก วามโก วามเทโว เวสฺสํมิตฺโต
 ยมตฺตํคิ ยํคิโรโส ภาวหาโช วาเสฏฺฐึโร ใตฺสโป ภุ. เตบิ น
 เขมาหํสุ “มยเมตํ ชานาม. มยเมตํ บัลลํ, บัลลํ วา กัถํมา เยน
 วา พฺรหฺมมา ยหิ วา พฺรหฺมณํติ. เตว เตวีสฺซา พฺรหฺมณํมา เขมาหํสุ
 “มยํ น ชานาม, มยํ น บัลลํ, ตัสส สหพิยตาย มัคคํ เทเสม
 “อยเมว อุชฺฐมคฺโค, อยมวฺชสตายโน นิยฺยานิโก นิยฺยาติ ตักกัรฺสส
 พฺรหฺมสทพิยตายาติ.

ตํ ก็ มณฺโบลสิ วาเสฏฺฐึ? นนุ, เอวํ สันเต เตวีสฺซานํ พฺรหฺมณํมานํ
 อปัปฺปาทิวิริกตํ ภาสิตํ สัมบัชฺชิตฺติ. อหํชา โช โภ โคตม เอวํ สันเต
 เตวีสฺซานํ พฺรหฺมณํมานํ อปัปฺปาทิวิริกตํ ภาสิตํ สัมบัชฺชิตฺติ. สวากุ วาเสฏฺฐึ
 เตวีสฺซา พฺรหฺมณํมา ยํ น ชานํนํติ, ยํ น บัลลํนํติ, ตัสส สหพิยตาย
 มัคคํ เทลิสฺสํนํติ “อยเมว อุชฺฐมคฺโค, อยมวฺชสตายโน นิยฺยานิโก
 นิยฺยาติ ตักกัรฺสส พฺรหฺมสทพิยตายาติ เนตํ จานํ วิชฺชติ. เสดยฺยถาปิ
 วาเสฏฺฐึ อนฺธเวณํปฺรปฺรตฺตํคิภา ปฺริโมปิ น บัลลํติ มชฺฌนิโมปิ
 น บัลลํติ บจฺฉนิโมปิ น บัลลํติ. เขมเมว โช วาเสฏฺฐึ อนฺธเวณฺอุปม
 มณฺโบล เตวีสฺซานํ พฺรหฺมณํมานํ ภาสิตํ ปฺริโมปิ น บัลลํติ

มัจฉิมอปปิ น บัลลันติ บัจฉิมอปปิ น บัลลันติ, เตสฺมิทํ เทวชีขานํ
 ท้าวหม่อมนา นภัสสิทํ ท้าวสกลุ เบว สัมบัชชติ, นามกํ เบว สัมบัชชติ,
 วิตฺตกํ เบว สัมบัชชติ, ตุจฺจนํ เบว สัมบัชชติ. ตํ กิ มัจฉินสิ
 วาเสฏฺฐจ? บัลลันติ เทวชีชา ท้าวหม่อมนา จันทิมสุริเย อัมมโณ
 วาปี พหุ ชนา, ยโต จ จันทิมสุริยา อุลลัจฉินันติ ยัตถ จ
 โอคัจฉินันติ, อายาจันติ โอมยันติ บัลลันติ นมัสสํมานา
 อนุปริวตฺตณฺตีติ. เอว โภ โสคม, บัลลันติ เทวชีชา ท้าวหม่อมนา
 จันทิมสุริเย อัมมโณ วาปี พหุ ชนา, ยโต จ จันทิมสุริยา
 อุลลัจฉินันติ ยัตถ จ โอคัจฉินันติ, อายาจันติ โอมยันติ บัลลันติ
 นมัสสํมานา อนุปริวตฺตณฺตีติ.

ตํ กิ มัจฉินสิ วาเสฏฺฐจ? ยํ บัลลันติ เทวชีชา ท้าวหม่อมนา
 จันทิมสุริเย อัมมโณ วาปี พหุ ชนา, ยโต จ จันทิมสุริยา
 อุลลัจฉินันติ ยัตถ จ โอคัจฉินันติ, อายาจันติ โอมยันติ
 บัลลันติ นมัสสํมานา อนุปริวตฺตณฺตีติ. เตสฺมิ น ปโหนติ เทวชีชา
 ท้าวหม่อมนา จันทิมสุริยานํ สหพฺยตยา มัคคิ เทเสติ “อยมะ
 อชฺฐมคฺคิ, อยมอชฺชคฺคิโน นิยยานิโก นิยยาติ ตักกัธสฺส จันทิมสุริยานํ
 สหพฺยตยาติ โน ทิทํ โภ โสคม. อิติ กิ วาเสฏฺฐจ ยํ บัลลันติ เทวชีชา
 ท้าวหม่อมนา จันทิมสุริเย อัมมโณ วาปี พหุ ชนา, ยโต จ จันทิมสุริยา
 อุลลัจฉินันติ ยัตถ จ โอคัจฉินันติ, อายาจันติ โอมยันติ บัลลันติ
 นมัสสํมานา อนุปริวตฺตณฺตีติ. เตสฺมิ น ปโหนติ จันทิมสุริยานํ สหพฺยตยา

มัตถิ เทเสถ “อยมเว อชฺฐมัตถิโค, อยมณฺชสายนโน นียยานิกโก
 นียยาติ ตักกัรฺสสํ จันนิมฺมสุริยานํ สหพฺยตยาติ. ก็ ปน น กิร
 เควชฺเชหิ พฺรหฺมณฺเหหิ พฺรหฺมา ลักขิ ทิฏฺฐโง, นปฺปี กิร เควชฺชานํ
 พฺรหฺมณฺณํ อจฺริเยหิ พฺรหฺมา ลักขิ ทิฏฺฐโง, นปฺปี กิร เควชฺชานํ
 พฺรหฺมณฺณํ อจฺริยปาจิเยหิ พฺรหฺมา ลักขิ ทิฏฺฐโง, นปฺปี กิร
 เควชฺชานํ พฺรหฺมณฺณํ ยาว สัตฺตมาจฺริย มหฺยเคหิ พฺรหฺมา ลักขิ
 ทิฏฺฐโง, เยปฺปี กิร เควชฺชานํ พฺรหฺมณฺณํ ปุพฺผกา อิลโย มนฺตานํ
 กัตถาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร, เยสฺมิทํ เฉวหิ เควชฺชา พฺรหฺมณา
 โปราณํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ สมิทิตํ ตทฺหนฺคายนฺติ ตทฺหนฺกาลันติ
 ภาสิตมฺนุภาสณฺติ วาจิตมฺนุวาเจนฺติ: เสยฺยถิทํ? อญฺ्ञโก วามโก
 วามเทโว เวสฺสาลมิตฺโต ยมตฺตคฺคิ อังคิโรโส ภาทฺทวาโซ วาเสฏฺฐโง
 กัสฺสโป ภคฺ. เตปฺปี น โขมาหฺตุ “มยเมตํ ชานาม, มยเมตํ
 บัลลํ, ยัตถ วา พฺรหฺมา เยน วา พฺรหฺมา ยถิ วา พฺรหฺมาติ.
 เหว เควชฺชา พฺรหฺมณา โขมาหฺตุ “ยํ น ชานาม, ยํ น
 บัลลํ, ตสฺส สหพฺยตยา มัตถิ เทเสถ “อยมเว อชฺฐมัตถิโค,
 อยมณฺชสายนโน นียยานิกโก นียยาติ ตักกัรฺสสํ พฺรหฺมสหพฺยตยาติ.

ตํ ก็ มณฺณสิ วาเสฏฺฐโร? นนุ เหว สันเต เควชฺชานํ
 พฺรหฺมณฺณํ อปฺปภาฏิหิริกํ ภาสิตํ สัมมชฺชตฺติ. อตฺถา โข
 โก โคตม เหว สันเต เควชฺชานํ พฺรหฺมณฺณํ อปฺปภาฏิหิริกํ ภาสิตํ
 สัมมชฺชตฺติ สาธุ วาเสฏฺฐโร, เต จ วาเสฏฺฐโร เควชฺชา พฺรหฺมณา

ยี่ น ชานันันติ ยี่ น บั๊ตสันันติ, ตัสส์ สหพัยตาย มัตติ เทเสสสันันติ
 “อยเมว อชัมคโค, อยมณัชสาโย นิยยานิโก นิยยาติ ตักกัรัสส
 พหัมมสหพัยตายาติ, เนต จานั วิชชติ.

เสยยถาปี วาเสฏฺฐจ ปุริโส เอว วเทยฺย “อหิ ยา อิมัสมี
 ชนปเท ชนปทกัลลียาณิ ตํ อิจฺฉามิ ตํ กาเมมิติ. ตเมณฺเ เอว วเทยฺย
 “อัมโก ปุริส ยํ ตวั ชนปทกัลลียาณิ อิจฺฉสิ กาเมสิ, ชานาสิ ตํ
 ชนปทกัลลียาณิ ชัตติยิ วา พหฺรหฺมณิ วา เวลลิสฺส วา สุทฺธิ วาติ. อิติ
 ปุณฺณโจ “โนติ วเทยฺย. ตเมณฺเ เอว วเทยฺย “อัมโก ปุริส ยํ ตวั
 ชนปทกัลลียาณิ อิจฺฉสิ กาเมสิ, ชานาสิ ตํ ชนปทกัลลียาณิ “เอวณามา
 จา เอวโคตฺตา วา ทีฆา วา รัสสา วา มัชฌิมา วา กาฬิกา วา
 ลัมบา วา มังคุรฺจฉวิ วาติ. อมุกัสมี คาเม วา นิคฺเค วา
 นลเร วาติ. อิติ ปุณฺณโจ “โนติ วเทยฺย. ตเมณฺเ เอว วเทยฺย
 “อัมโก ปุริส ยํ ตวั น ชานาสิ น บั๊ตสันันติ, ตํ ตวั อิจฺฉสิ กาเมสสิ.
 อิติ ปุณฺณโจ “อามาติ วเทยฺย. ตํ ก็ มณฺณลสิ วาเสฏฺฐจ? นนุ
 เอว สันเต ตัสส์ ปุริสัสส อปัปฺปาทิวิรุตฺตํ ภาสิตํ สัมบัตฺตชิตฺติ. อักขา
 โข โภ โคตม เอว สันเต ตัสส์ ปุริสัสส อปัปฺปาทิวิรุตฺตํ
 ภาสิตํ สัมบัตฺตชิตฺติ. เอวเมว โข วาเสฏฺฐจ น กิร เดวิดซ์เซทิ
 พหฺรหฺมณเหติ พหฺรหฺมา ลักขิ ทิฏฺฐโจ, ฯ

เสยยถาปี วาเสฏฺฐจ ปุริโส จาคุมฺมहापदे นิสฺสเลณิ กรยฺย

ปาสาทัสส อารโหนาย ตเมณฺเ เอว วเทยฺยุ อัมมโก ปุริส ยํ ตํว ปาสาทัสส
 อารโหนาย นิสฺเสณฺเ กโรติ ชานาสิ ตํ ปาสาทํ ปุริสํ อิมาย วา ทิสาย
 มัจฉิมาย วา ทิสาย อุตฺตราย วา ทิสาย อจฺโจ วา นีโจ วา
 มัจฉโณ วาติ. อิติ ปุณฺณโจ “โนติ วเทยฺย. ตเมณฺเ เอว
 วเทยฺยุ “อัมมโก ปุริส ยํ ตํว น ชานาสิ น มัจฉสฺส, ตัสส ตํว
 ปาสาทัสส อารโหนาย นิสฺเสณฺเ กโรตฺติ. อิติ ปุณฺณโจ “อามาติ
 วเทยฺย. ตํ ก็ มัจฉนฺติ วาเสฏฺฐจ? นนุ เอว สันเต ตัสส
 ปุริสัสส อัมมปฺปาทฺวิริกตํ ภาสิตํ สัมมัจฉตฺติ. อตฺथा โภ โคตม
 เอว สันเต ตัสส ปุริสัสส อัมมปฺปาทฺวิริกตํ ภาสิตํ สัมมัจฉตฺติ.
 เอวเมว โข วาเสฏฺฐจ น กิร เตวฺชเชหิ พฺรหฺมณฺเ พฺรหฺมา
 สักกขิ ทิฏฺฐโจ, นปฺปี กิร เตวฺชชานํ พฺรหฺมณฺณํ อจฺริเยหิ
 พฺรหฺมณฺเ สักกขิ ทิฏฺฐโจ, นปฺปี กิร เตวฺชชานํ พฺรหฺมณฺณํ อจฺริย-
 ปาจฺริเยหิ พฺรหฺมณฺเ สักกขิ ทิฏฺฐโจ, นปฺปี กิร เตวฺชชานํ พฺรหฺมณฺณํ
 ยาว สัตตมา อจฺริยมหฺยุเคหิ พฺรหฺมณฺเ สักกขิ ทิฏฺฐโจ, เยปฺปี
 กิร เตวฺชชานํ พฺรหฺมณฺณํ ปุพฺผกา อิลโย มนฺตานํ กตฺตาโร
 มนฺตานํ ปวตฺตาโร, เยสฺमितํ เอตฺรหิ เตวฺชชา พฺรหฺมณฺเ
 โปราณํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ สมิทิตํ ตทฺนุคฺคายนฺติ ตมฺนุภาสณฺติ
 ภาสิตมฺนุภาสณฺติ วาจิตมฺนุวาเจนฺติ: เสยฺยถิ? อจฺจุโง วามโก
 วามเทโว เวลฺลํมิตฺโต ยมคคฺคิ อังคิโรส ภารทฺวาโซ วาเสฏฺฐโจ
 กัสสโป ภคฺ. เตปฺปี น เอวมาหฺลฺ “มยเมตํ ชานาม, มยเมตํ

บัลลัม, บัตถ วา พหิมา เยน วา พหิมา ยถา วา พหิมาติ.
 เทว เทวชา พหิมาณา เอวมาหุ “ ยํ น ชานาม, ยํ น บัลลัม,
 ตัสส สหพัตตา มัคคิ เทเสม “ อยเมว อชฺมุคฺโค, อยมนฺช-
 สายโน นิยยานิโก นิยยาติ ตักกัรฺสส พหิมสสพัตตาติ. ตํ
 ก็ มณฺณล วาเสฏฺฐ? นนุ, เอวํ ลันเต เทวชาณํ พหิมณานํ
 อปัปฺปาทิหิรํ ภาสิตํ สัมบํชชตีติ. อตฺธา โข โก โคตม เอวํ
 ลันเต เทวชาณํ พหิมณานํ อปัปฺปาทิหิรํ ภาสิตํ สัมบํชชตีติ.
 สาธุ วาเสฏฺฐ, เต จ วาเสฏฺฐ เทวชา พหิมาณา ยํ น ชานันติ
 ยํ น บัลลันติ, ตัสส สหพัตตา มัคคิ เทเสลลันติ “ อยเมว
 อชฺมุคฺโค, อยมนฺชสายโน นิยยานิโก นิยยาติ ตักกัรฺสส
 พหิมสสพัตตาติ เนตํ จานํ วิชชติ.

เสยฺยธาปํ วาเสฏฺฐ อयํ อจิวตํ นที ปุมา อุตกัลลํ สมตฺตติกา
 กาลปยฺยา, อถ โข ปุริโส อาคัจเฌยฺย ปารัตถิโก ปารคเวสี
 ปารคามิ ปารํ ตริคฺคาโม, โส โอริเมตฺเร จิตฺโต ปาริมันตีโร อวิหยฺย
 “เอหิ ปารมา ปารํ, เอหิ ปารมา ปารันติ. ตํ ก็ มณฺณล วาเสฏฺฐ?
 อปัณฺนํ ตัสส ปุริสัสส อวิหายนเหตุ วา อายาจนเหตุ วา บัตถนเหตุ วา
 อภินันฺทนเหตุ วา อจิวตยา นทียา ปาริมันตีโร โอริมนฺตีโร อาคัจเฌยฺยาติ.
 โน หิโก โก โคตม. เอวเมว โข วาเสฏฺฐ เทวชา วาเสฏฺฐ เทวชา
 พหิมาณา ये อัมมา พหิมณกรณา, เต อัมเม ปทาเย วตฺตมานา, ये
 อัมมา พหิมณกรณา, เต อัมเม สมาทาเย วตฺตมานา เอวมาหุ

“อินทํ อวิหาม, โสมํ อวิหาม, วรณํ อวิหาม, อีสานํ
 อวิหาม, ปชาปตี อวิหาม, พรีหิมานํ อวิหาม, มหินทํ อวิหามาติ.
 เต จ วาเลฏฺฐํ เตวิชฺชา พรีหิมนฺนา ये อัมมา พรีหิมนฺกรณา
 เต อัมเม ปทาย ปวตฺตมานา, ये อัมมา อพรีหิมนฺกรณา เต
 อัมเม สฺมาทาย วตฺตมานา อวิทายนเหตุ วา ขายาจนเหตุ วา
 บัดถนเหตุ วา อภินันฺทนเหตุ วา กายลลิตฺ เกทา ปรมมฺรณา พรีหิมานํ
 สหปฺยุปคา ภวิสสํตีติ เนตํ จานํ วิชฺชติ.

เสยฺยถาปิ วาเลฏฺฐํ ขยํ อจิรวติ นที ปุรา อุกกัลลํ สมฺมิตฺตํติกา
 กากเปยฺยา, อตฺตํ ปุริโส อาคัจเฌยฺย ปารตฺถโก ปารคเวลี ปารคามิ ปาร
 ตรีตุกโก, โส โอริเม ตีเร ทฬิหํ รัชฺชยา บัจฉาพาหิ คาฬิหํพนฺธิ
 พนฺธิ. ตํ กิ มณฺณลํ วาเลฏฺฐํ? นนุ โส ปุริโส อจิรวติยา นทียา
 โอริมา ตีรา ปาริมันตีเร คัจเฌยฺยาติ. โน หิโก โภ โคตม. เขวเมว โข
 วาเลฏฺฐํ บัณฺฑิเม กามคฺคณา อริยลลิตฺ วินเย “อตฺถุนฺตีปิ วุจฺจันติ,
 “พนฺธุนฺตีปิ วุจฺจันติ. กตเม บัณฺฑิ? จักฺขุวิณฺเฌยฺยา รุปา
 อัญฺจา กันธา มนาปา บียรฺรปา กามุปลลฺภิตา รชนียา, โสทวิณฺเฌยฺยา
 ลลิตา ๆ เป ๆ ขานวิณฺเฌยฺยา คณฺธา. จิวฺทวิณฺเฌยฺยา รสา.
 กายวิณฺเฌยฺยา โผฏฺฐัพฺพา อัญฺจา กันธา มนาปา บียรฺรปา
 กามุปลลฺภิตา รชนียาติ. อิมํ โข วาเลฏฺฐํ บัณฺฑิ กามคฺคณา
 อริยลลิตฺ วินเย “อตฺถุนฺตีปิ วุจฺจันติ, “พนฺธุนฺตีปิ วุจฺจันติ. อิม
 โข วาเลฏฺฐํ บัณฺฑิ กามคฺคณา เตวิชฺชา พรีหิมนฺนา คณฺธา มุจฺฉิตา

อัสสโนลันนา อนาถีนวทัสสาวิโน อนิสสรณบับฉา ปริภุณฺชนํติ.
 เตปิ วาเสฏฺฐํ เติวีสซา พฺรหฺมณฺหา เย อัมมา พฺรหฺมณกรณา
 เต อัมเม ปทาเย วัตตมาณา, เทวํ ปริโยทาเย อัมมา อพฺรหฺมณกรณา
 เต อัมเม สมาทาย วัตตมาณา บับฉํ กามคฺเชน คชิตา
 มุจฺฉิตา อัสสโนลันนา อนาถีนวทัสสาวิโน อนิสสรณบับฉา
 ปริภุณฺชนํติ, กามนันทพฺพณา กายัลลํ เกทา ปรมมรณา พฺรหฺมณํ
 สหพฺพูปา ภวิสสํตีติ เนตํ จานํ วิชฺชติ.

เสยฺยถาปิ วาเสฏฺฐํ ขยํ อจฺจวตี นที ปุรา อุตทกัลลํ สมติตฺตํกกา
 กากเปยฺยา, อตฺตํ โข ปุริโส อคฺคจฺเญยฺย ปารตฺตํโก ปารคเวลี ปารคามิ
 ปารํ ตริตฺตกาโม, โส โอริเม ตีเร สลิลํ ปารุบิตฺวา นิบฺบิเสยฺย.
 ตํ กิ มํลลํ วาเสฏฺฐํ? ขยํ โข โส ปุริโส อจฺจวติยา นทียา
 โอริมา ตีรา ปาริมํตีริ คจฺจเญยฺยาติ. โน ทิทํ โก โคตม. เอวเมว
 โข วาเสฏฺฐํ บับฉิมํ นีวรณา อริยัลลํ วินเย “อวณฺณาติปิ จุจฺฉนํติ,
 “นีวรณาติปิ จุจฺฉนํติ, “โณนาทนาติปิ จุจฺฉนํติ, ปริโยทนาติปิ จุจฺฉนํติ.
 กตเม บับฉํ? กามฉนํทนีวรณํ พฺยาปาทนีวรณํ ถีนมิตฺตนีวรณํ
 อุตฺถจฺจกุกฺกจฺจนีวรณํ วิจิกจฺจทานีวรณํ. อิมํ โข วาเสฏฺฐํ บับฉํ
 นีวรณา อริยัลลํ วินเย “อวณฺณาติปิ จุจฺฉนํติ, “นีวรณาติปิ
 จุจฺฉนํติ, “โณนาทนาติปิ จุจฺฉนํติ, ปริโยทนาติปิ จุจฺฉนํติ.

อิมํติ โข วาเสฏฺฐํ บับฉํทนีวรณํ เติวีสซา พฺรหฺมณฺหา ชาวฺฐา
 นีวฺฐา โอมุตา ปริโยทนา. เต จ วาเสฏฺฐํ เติวีสซา พฺรหฺมณฺหา

เย ธัมมา พริทฺหิมนกรณา เต ธัมโม ปทาย วัตตมานา, เย
 ธัมมา อพริทฺหิมนกรณา เต ธัมโม สมาทาย วัตตมานา บัณฺฑิ
 นีวรเนติ อารุणा นิรุणा โหณฺณา ปรีโยนฺทธา; เต กายัสส
 เกทา ปรมฺมรณา พริทฺหิมนสทပ္ပยุปคา ภวิสสํตีติ, เนตฺ จานํ วิชฺชติ.

ตํ กิ มํณฺณลฺล วาเสฏฺฐจฺ? กิณฺติ เต สุตํ พริทฺหิมนานํ วุตตมานํ
 มหัลลิกานํ อารยิปาจริยานํ? ภาสमानานํ สปริคฺคโห วา พริทฺหิมา
 อปริคฺคโห วาติ. อปริคฺคโห โภ โคตม. สเววจิตฺโต วา อเววจิตฺโต วาติ.
 อเววจิตฺโต โภ โคตม. สพฺยาบํชณฺจิตฺโต วา อพฺยาบํชณฺจิตฺโต วาติ.
 อพฺยาบํชณฺจิตฺโต โภ โคตม. สกฺกิลิฏฺฐจฺจิตฺโต วา อสกฺกิลิฏฺฐจฺจิตฺโต วาติ.
 อสกฺกิลิฏฺฐจฺจิตฺโต โภ โคตม. วสวัตฺติ วา อวสวัตฺติ วาติ. วสวัตฺติ
 โภ โคตม. ตํ กิ มํณฺณลฺล วาเสฏฺฐจฺ? สปริคฺคหา วา เคววฺชชา
 พริทฺหิมนา อปริคฺคหา วาติ. สปริคฺคหา โภ โคตม. สเววจิตฺตา วา
 อเววจิตฺตา วาติ. สเววจิตฺตา โภ โคตม. สพฺยาบํชณฺจิตฺตา วา
 อพฺยาบํชณฺจิตฺตา วาติ. สพฺยาบํชณฺจิตฺตา โภ โคตม. สกฺกิลิฏฺฐจฺจิตฺตา วา
 อสกฺกิลิฏฺฐจฺจิตฺตา วาติ. สกฺกิลิฏฺฐจฺจิตฺตา โภ โคตม. วสวัตฺตี วา
 อวสวัตฺตี วาติ. อวสวัตฺตี โภ โคตม.

อติ กิร เต วาเสฏฺฐ สปริคฺคหา เคววฺชชา พริทฺหิมนา, อปริคฺคโห
 พริทฺหิมา, อปฺนุ โข สปริคฺคหานํ เคววฺชชานํ พริทฺหิมนานํ อปริคฺคเห
 พริทฺหิมนา สทฺธิํ สสํตีติ สเมตฺติ. โน เหตุ โภ โคตม. สาธุ
 วาเสฏฺฐ เต จ วาเสฏฺฐ สปริคฺคหา เคววฺชชา พริทฺหิมนา กายัสส เกทา

ปรั้มมรณา อปริคคหัสส พรัหมโน สหปัญฺปะคา ภวิสสันตติ เนต
 จานํ วิชชติ. อิติ กิร เต วาเสฏฺฐํ สเวรจิตฺตา เดวิชชา
 พรัหมณา อเวรจิตฺโต พรัหมมา, อปฺนุ โข สเวรจิตฺตานํ เดวิชชานํ
 พรัหมณานํ อเวรจิตฺเตน พรัหมณา สหํ อสสันนํ สเมตติ.
 โน เหนํ โภ โคตม. อิติ กิร เต วาเสฏฺฐํ สหปัญฺฉมจิตฺตา
 เดวิชชา พรัหมณา อหปัญฺฉมจิตฺโต พรัหมมา, สกฺกิลฺลฺจจิตฺตา
 เดวิชชา พรัหมณา อสฺกฺกิลฺลฺจจิตฺโต พรัหมมา, อวสวตฺตี เดวิชชา
 พรัหมณา วสวตฺติ พรัหมมา, อปฺนุ โข อวสวตฺตํ เดวิชชานํ
 พรัหมณานํ วสวตฺตินา พรัหมณา สหํ อสสันนํ สเมตติ.
 โน เหนํ โภ โคตม. สาธุ วาเสฏฺฐํ, เต จ วาเสฏฺฐํ อวสวตฺติ
 เดวิชชา พรัหมณา กายสฺส เกทา ปรั้มมรณา วสวตฺติสฺส
 พรัหมโน สหปัญฺปะคา ภวิสสันตติ เนต จานํ วิชชติ. อิทฺติ โข
 ปน เต วาเสฏฺฐํ เดวิชชา พรัหมณา อาสํทิตฺวา ลลิตํนํติ
 ลลิตํทิตฺวา วิสํทํ ปาปุณฺณํติ, สุขํมํ มลฺลํเบ ตรนํติ, ตสฺมา อิทํ
 เดวิชชานํ พรัหมณานํ เดวิชชาอิริณฺณํติปิ วุจฺจติ, เดวิชชาวิวนํติปิ
 วุจฺจติ, เดวิชชา พยฺยสนํนํติปิ วุจฺจติ.

เอวํ วุตฺโต วาเสฏฺฐโง มาณโว ภควันตํ เอตทโวจ “สุตฺตํ เมต
 โภ โคตม “สมฺมโน โคตโม พรัหมานํ สหปัญฺตายนํ มัคคํ ชานาตติ.
 ตํ กิํ มลฺลํเบติ วาเสฏฺฐจ? อาสํนํเน อิทํ มนสาทํ, น อิทํ
 มนสาทํ. เอวํ โภ โคตม อาสํนํเน อิทํ มนสาทํ,

น อโธ หุเร มนสากตัญญิ. ตํ กิ มัจฉลลิ วาเสฏฺฐจ? อโธ
 ปุริโส มนสาเกต ชาติลวฺธโธ, คเมณฺ มนสาเกตา ทาว เทว
 อวลตํ มนสาเกตลลํ มัคคํ ปุณฺณยํ ลียา นุ โข วาเสฏฺฐจ ตลลํ
 ปุริสลลํ มนสาเกต ชาติลวฺธลลํ มนสาเกตลลํ มัคคํ ปุณฺณจลลํ
 ทนฺธายิตตํ วา วิตถายิตตํ วา. โน หิโก โภ โคตม. ตํ กิสล
 เหตุ? อสุโก หิ โภ โคตม ปุริโส มนสาเกต ชาติลวฺธโธ,
 ตลลํ ลัพพาเนว มนสาเกตลลํ มัคคานิ สุวทิตานิ. ลียา โข
 วาเสฏฺฐจ ตลลํ ปุริสลลํ มนสาเกต ชาติลวฺธลลํ มนสาเกตลลํ
 มัคคํ ปุณฺณจลลํ ทนฺธายิตตํ วา วิตถายิตตํ วา, น เตว คตาคตลลํ
 พหฺมโลเก วา พหฺมโลกคามินิยา วาปฏิปทาย ปุณฺณจลลํ ทนฺธายิตตํ
 วา วิตถายิตตํ วา. พหฺมมานันฺจาทํ วาเสฏฺฐจ ปชานามิ พหฺมโลกกนฺจ
 พหฺมโลกคามินิณฺจปฏิปทํ ยถา ปฏิปन्नโน จ พหฺมมา พหฺมโลกก
 อุปन्नโน ตถา ปชานามิ.

เอวํ วุตฺเต วาเสฏฺฐโ จ มาณโว ภควันตํ เอตทโวจ “สุตํ เมตํ
 โภ โคตม “สมฺโณ โคตโม พหฺมมานํ สหพยฺตาย มัคคํ เทเสตฺติ:
 สาธุ โน ภวํ โภ โคตโม พหฺมมานํ สหพยฺตาย มัคคํ เทเสตฺ,
 อุลลุมฺปตุ ภวํ โภ โคตโม พหฺมมานํ ปชันตี. เตนหิ วาเสฏฺฐจ,
 สุนาหิ สาธุกํ มนสิ กโรหิ, ภาสิสสามิ. “เอวํ โภติ โข วาเสฏฺฐโ จ
 มาณโว ภควโต บัจฺจลลสิ. ภควา เอตทโวจ “อโธ วาเสฏฺฐจ
 คตาคโต โลเก อุปฺปชฺชติ อรหํ ลัมมาลัมพุทฺโธ ๑ เป ๑ (ยถา

สามัณณมลํ เอวํ วิตถาเรตัพพะ). ๗เป ๗ เอวํ โข วาเสฏฺฐํ ภิกขุ
 สีสัมมัตถํ โน โหติ. ๗เป ๗ คัสสิเม บัณฺเฑ นีวรणे ปทีเณ อตฺตนิ
 สมนุบัลลโต ปามุชฺชํ ชายติ, ปมุทิตัสส บัติ ชายติ, บัติมนัสส
 กาโย บัลลัมภติ, บัลลัตถกาโย สุขํ เวเทติ, สุขิโน จิตฺตํ
 สมาริยติ. โส เมตฺตาสทฺทเคน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา
 วิหริติ, ๗ตา ทุฏฺเฐ. ตถา ทุฏฺเฐ. ตถา จตุตฺถํ. อิติ
 อุตฺถมโธ ทิริยํ สัพพะอิ สัพพัตถคตยา สัพพาวันตํ โลกํ
 เมตฺตาสทฺทเคน เจตสา วิปฺปเลน มหัลลเคน อัมมปมาणेเนน อเวเรน
 อพฺยาบฺบเณน ผริตฺวา วิหริติ. เสยฺยถามี วาเสฏฺฐํ พลฺวา
 ลํขอโม อัมมปฺปสิเรเนว จตุทฺทิสํ วิณฺโณเปยฺย, เอวเมว โข
 วาเสฏฺฐํ เอวํ ภาวิตาย เมตฺตาย เจโตวิมุตฺติยา ยํ ปมาณกตํ
 กัมมํ, น ตํ ตตฺถาราสัสสํ, น ตํ ตตฺถาราวิจฺจํ. ขยัม โข
 วาเสฏฺฐํ พหฺมมานํ สหพฺปตยา มคฺโค.

ปุน จปรํ วาเสฏฺฐํ ภิกขุ กรุณาสทฺทเคน เจตสา ๗เป ๗
 มุทิตาสทฺทเคน เจตสา ๗เป ๗ อุกฺกัฆาสทฺทเคน เจตสา เอกํ
 ทิสํ ผริตฺวา วิหริติ, ตถา ทุฏฺเฐ. ตถา ทุฏฺเฐ. ตถา จตุตฺถํ.
 อิติ อุตฺถมโธ ทิริยํ สัพพะอิ สัพพัตถคตยา สัพพาวันตํ โลกํ
 อุกฺกัฆาสทฺทเคน เจตสา วิปฺปเลน มหัลลเคน อัมมปมาणेเนน
 อเวเรน อพฺยาบฺบเณน ผริตฺวา วิหริติ. เสยฺยถามี วาเสฏฺฐํ พลฺวา

ลัทธิโม อภิปรายกสิณเนว. จตุตทิสภา วิณณายะยัง, เหวเมว โข
 วาเสฏฐิ เอว ภาวิตถาย อูปะยัง, เจโตวิมุจโธ ยัม ปมณณกัม
 กัมมัม, น ตัม ตัตถาวาสิตตติ, น ตัม ตัตถาวาเสฏฐิ. อัม โข วาเสฏฐิ
 พหิมาณัม สหะยังตถาย มัตถโค. ตัม กัม มัจฉะสิ วาเสฏฐิ, เหววิหารี
 ภิกขุ สปิสังโห วา อปริศคโห วาติ. อปริศคโห โภ โคตม.
 สเวจิจโต วา อเวจิจโต วาติ. อเวจิจโต โภ โคตม.
 สัพพายัชฌมิจโต วา อพพายัชฌมิจโต วาติ. อพพายัชฌมิจโต โภ
 โคตม. สกิลิวัจจิจโต วา อสกิลิวัจจิจโต โภ วาติ. อสกิลิวัจจิจโต โภ
 โคตม. วสวัตติ วา อวสวัตติ วาติ. วสวัตติ โภ โคตม. อติ
 กิร วาเสฏฐิ อปริศคโห ภิกขุ, อปริศคโห พหิมา, อัม นุ โข
 อปริศคหัสส ภิกขุโน อปริศคเหน พหิมา, สัทธี สัตถันตติ
 สเมตติ. เหว โภ โคตม. สาธุ วาเสฏฐิ, โส จ วาเสฏฐิ
 อปริศคโห ภิกขุ กายัสส เกทา ปรัम्मรณา อปริศคหัสส พหิมาโน
 สหัพพูปโค ภวิสสิตติ, จานเมต วิชชติ. อติ กิร วาเสฏฐิ
 อเวจิจโต ภิกขุ, อเวจิจโต พหิมา ๆ เป ๆ อพพายัชฌมิจโต
 ภิกขุ, อพพายัชฌมิจโต พหิมา, อสกิลิวัจจิจโต ภิกขุ, อสกิลิวัจจิจโต
 พหิมา, วสวัตติ ภิกขุ, วสวัตติ พหิมา, อัม นุ โข วสวัตติสส
 ภิกขุโน วสวัตติมา พหิมา, สัทธี สัตถันตติ สเมตติ. เหว
 โภ โคตม. สาธุ วาเสฏฐิ, โส จ วาเสฏฐิ วสวัตติ ภิกขุ

กายัสส ภททา ปรมัมมณา วสวัตตัสส ทังหิโม โสฬสฺยุโปโค
ภวิสสคัตติ, จานเมตัง วิซซหิติ.

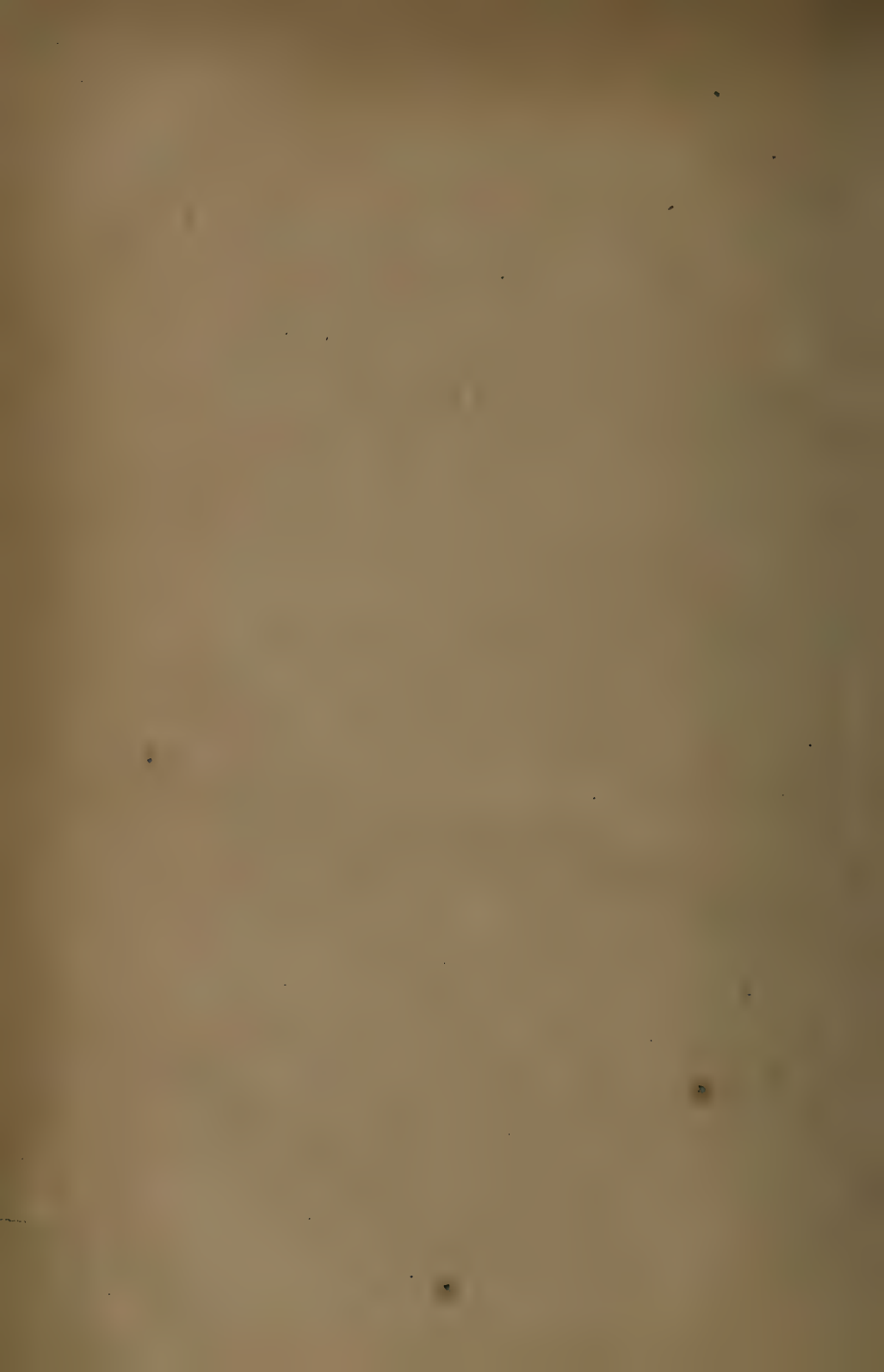
เอวํ วุตเต วาเสฏฺฐการทวาทา มาณวา ภควันตํ เขตทโวจํ
“อภิกกัณ्हิตัง โภ โคตม, อภิกกัณ्हิตัง โภ โคตม, เสยฺยณายี โภ
โคตม นิกกัซซิตัง วา กุกกัซซายี, ปฏิจฺจนันนิ วา วิวเรยฺย,
มุฬฺหิตัสส วา มัคคิ อากิถายี, อัมมิกาเร วา เตลลยฺยชิตํ ชาเรยฺย
“จกัขุมฺมนํโต รุปานิ ทักขณํทิติ: เอวเมว โข โภคา โคตเมน
ชนนเปรียาเยน อัมมโม ปภาสิตอ, เอเต มยํ ภวณฺตี โคตมํ สรณํ
คัจฉาม อัมมมณฺจํ ภิกขุสํมณฺจํ, อูปาสกํ โม ภวํ โคตมอ ชาเรตุ
อัสซัสคคโค ปาณเปกํ สรณจกัณ्हิติ.

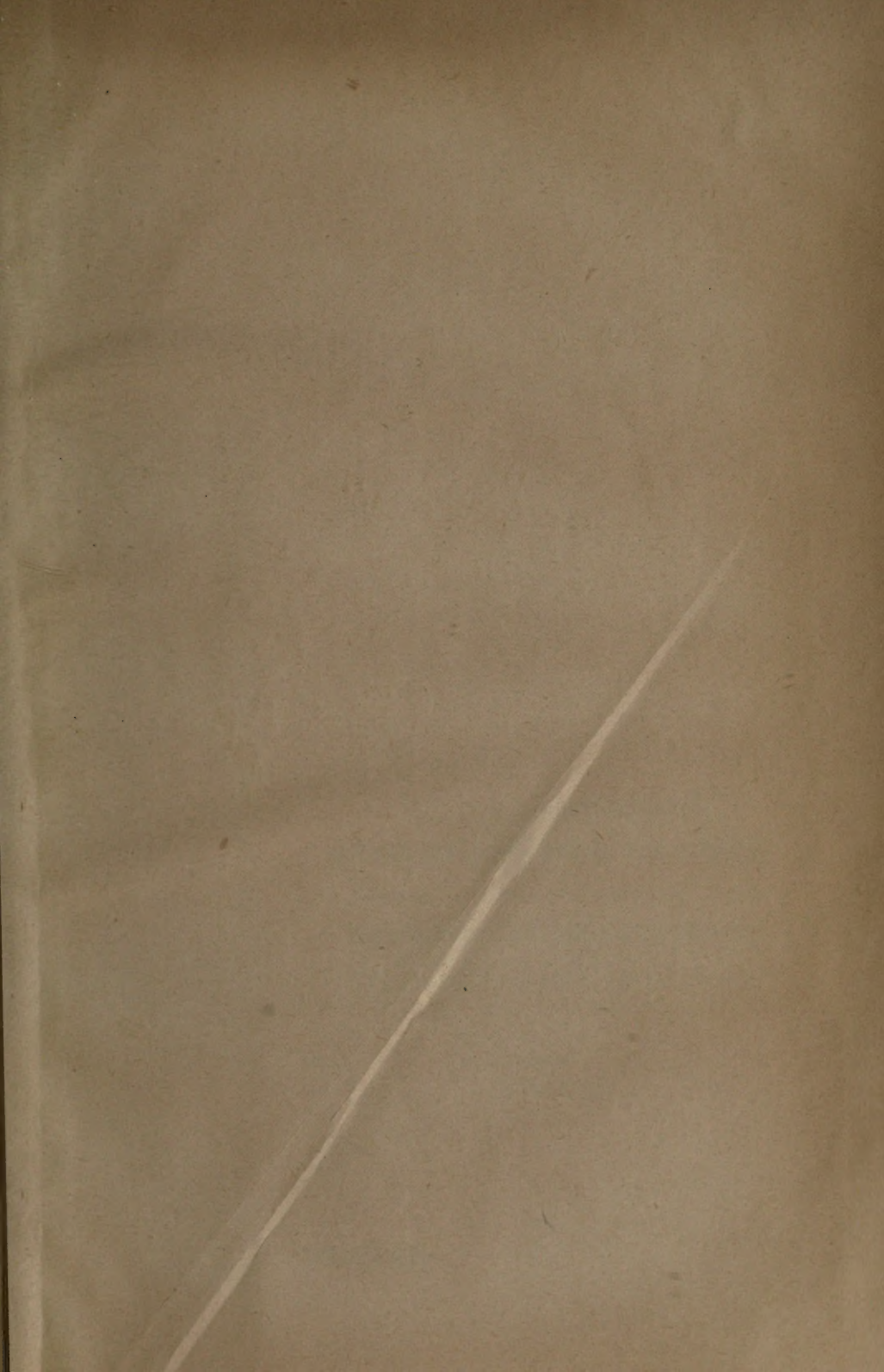
เควซซัสคัตติ นิฏฺฐจิตํ เควสม.

คัสสคัทธานิ

“ทังหิมา สามมณฺณ อัมมพัฏฺฐจํ โสณนุญ มหาสิ ชาลนิ,
สิทโปฏฺฐปาทสุโภ เกวฏฺฐโฏ โสทิจจํ เควซซา เควสาคิ.

สัจฉนัธวัคโค นิฏฺฐจิตอ.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BL	Tripitaka
1411	[Tipitaka]
T8	
1893	
v.9	

